T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

ÖRNEK OLAY İNCELEME TEMELLİ SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KARAR VERME BECERİSİNİN GELİŞTİRİLMESİ: BİR EYLEM ARAŞTIRMASI

Selma SİPAHİ

(Doktora Tezi)

İstanbul, 2025

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

ÖRNEK OLAY İNCELEME TEMELLİ SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KARAR VERME BECERİSİNİN GELİŞTİRİLMESİ: BİR EYLEM ARAŞTIRMASI

DEVELOPING DECISION MAKING SKILLS IN A CASE STUDY BASED SOCIAL STUDIES COURSE: AN ACTION RESEARCH

Selma SİPAHİ

(Doktora Tezi)

DANIŞMAN
Doç. Dr. Zafer İBRAHİMOĞLU

İstanbul, 2025

Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.
© 2025

ONAY

Selma SİPAHİ tarafından hazırlanan "ÖRNEK OLAY İNCELEME TEMELLİ SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KARAR VERME BECERİSİNİN GELİŞTİRİLMESİ: BİR EYLEM ARAŞTIRMASI" konulu bu çalışma, 07/01/2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı
TEZ DANIŞMANI	Doç. Dr. Zafer İBRAHİMOĞLU
JÜRİ ÜYESİ	Prof. Dr. Yücel KABAPINAR
JÜRİ ÜYESİ	Doç. Dr. Gül TUNCEL
JÜRİ ÜYESİ	Prof. Dr. Doğan DUMAN
JÜRİ ÜYESİ	Doç. Dr. Genç Osman İLHAN

ETİK BEYAN

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım çalışmamda;

- Sunduğum bilgileri, dokümanları ve verileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Çalışmamda yararlandığım eserlerin tamamına atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Elde ettiğim verilerde ve sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı bildirir, aksi bir durumda aleyhimde doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Tarih: 07.01.2025

Adı-Soyadı: Selma SİPAHİ

ÖZGEÇMİŞ

1999	:	İzmir Şemikler Lisesi
2003	:	Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği
2013	:	Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Yüksek Lisans
2019- ….	:	Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Doktora Öğrencisi

İş Deneyimi

2004-devam ediyor	:	Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okullarda Sınıf Öğretmeni

ÖNSÖZ

Öğretmenliğe başladığım ilk günden beri amacım öğrencilerime iyi bir rol model olmak, onların hayatına ışık olabilmek, iyi bir rehberlik yapabilmekti. Mesleğimi çok severek yaptığım 20 yıldır isteğim öğrencilerimin önce okulda mutlu olmaları, kendilerini özgüvenle ifade edebilmeleri ve hayatta karşılaşabilecekleri her türlü problemle başa çıkabilecek yetkinliğe gelebilmeleriydi. Bu açıdan bakıldığında günümüzde önemli bir beceri olan karar verme becerisi, küçük yaşlardan itibaren öğrencilere kazandırılmaya başlanırsa, daha özgüvenli, aldıkları doğru kararlarla daha mutlu nesiller yetişebilir. Bu nedenle doktora tezimde de çok severek yaptığım öğretmenlik mesleğinde değerli tez danışmanın Doç. Dr. Zafer İBRAHİMOĞLU' nun da önerisiyle beceri öğretimi çalışmaya karar verdim ve belki de bana çok katkısı olan verdiğim en iyi kararlardandı.

Bunun için tezimin konusunu belirlemeden bugüne kadar her konuda bana teşvik ve desteklerini sunan değerli tez danışmanım Doç. Dr. Zafer İBRAHİMOĞLU'na, bana çok değerli katkıları olan, öğrenmenin yaşı yokmuş dedirten, çalışmama ciddi katkılar sunan değerli hocam Prof. Dr. Yücel KABAPINAR'a, ne zaman ihtiyacım olsa bana tatlı diliyle, naifliğiyle desteklerini sunan değerli hocam Doç. Dr. Gül TUNCEL'e, doktoraya başladığım ilk günden son güne kadar desteğini benden hiç esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Doğan DUMAN'a, çok teşekkür ederim. Ayrıca savunma jürisinde yer alarak tezime katkı sunan değerli hocam Doç. Dr. Genç Osman İLHAN'a çok teşekkür ederim.

Araştırmam boyunca uzman görüşlerinden yararlandığım sevgili Dr. Çiğdem Baki PALA'ya, Dr. Nergis CANBULAT'a, Dr. Perihan ŞARA HÜRSOY'a, Dr. Yasin AKAY'a, Dr. Feyza KARAKURT'a, Doç. Dr. Tuncay CANBULAT'a çok teşekkür ederim. Tez sürecinde aynı yolu paylaştığım, desteğini her zaman hissettiğim arkadaşlarım Kübra GENÇ ve Tuba YAMAN'a teşekkür ederim.

Tüm eğitim hayatım boyunca maddi manevi desteklerini benden esirgemeyen, bana olan güvenlerini her zaman hissettiğim canım babam Mehmet ZEMİN'e ve canım annem Yeter ZEMİN'e, nihayet aile olduğumuz ilk günden beri bana saygısını ve desteğini hep hissettiğim, iyi ki dediğim, sevgili eşim Özgür SİPAHİ'ye ve tüm bu süreçte anlayışını eksik etmeyen biricik oğlum Deniz Uras SİPAHİ'ye varlıkları için çok teşekkür ederim.

Selma SİPAHİ

ÖZET

Bu araştırmada, örnek olay temelli öğrenme etkinlikleri ile desteklenmiş sosyal bilgiler dersinde karar verme becerisini geliştirmeye yönelik uygulama yapmak ve uygulamaların etkisini irdelemek amaçlanmıştır. Bu temel amaca yönelik olarak, araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ve karar verme becerisi ile ilgili düşünceleri(algıları) araştırma öncesi ve sonrası nasıldır?
2. Örnek olay temelli etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinin öğretme-öğrenme sürecinde işlenen kazanımı edinmeye yönelik, sınıf içi iletişim ve etkinliklerin niteliği ile karar verme becerilerinin gelişimine yönelik karar formlarının niteliği nasıldır?
3. Örnek olay temelli etkinliklerle desteklenmiş karar verme becerisi geliştirmeye yönelik işlenen sosyal bilgiler dersi öğrenme sürecine ilişkin öğrencilerin ve araştırmacının görüşleri nasıldır?

Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması deseni ile yürütülmüştür. Araştırma, 4. sınıf sosyal bilgiler dersi "Üretim, Tüketim ve Dağıtım" öğrenme alanı ile "Etkin Vatandaşlık" öğrenme alanında uygulanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen İzmir il merkezindeki bir devlet ilkokulunda 4. sınıfta öğrenim gören 31 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın veri toplama araçları, yapılan derslere ilişkin ses kayıtları, değerlendirme etkinlikleri, karar formları, öğretmen ve öğrenci günlükleri, öğrenci ön-son görüşmesi, odak grup görüşme formundan oluşmaktadır. Verilerin çözümlemesinde ve değerlendirilmesinde nitel veri analiz yöntemlerinden içerik analizi ve betimsel analiz kullanılmıştır. Sınıf içi iletişim kesitleri belirlenen ölçütlere, öğrenci etkinlik ürünleri ve karar formları ise oluşturulan rubriklere göre değerlendirilmiştir.

Araştırma sonuçları; öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik algılarında olumlu bir değişim olduğunu ve dersin bireysel ve toplumsal katkılarına daha fazla odaklandıklarını göstermiştir. Karar verme süreçlerinde başlangıçta büyüklerinden destek almayı tercih eden öğrencilerin, süreç sonunda daha özgüvenli ve bağımsız kararlar alabildikleri tespit edilmiştir. Karar formlarına ilişkin rubrik analizleri, öğrencilerin problem tanımlama, bilgi toplama, seçenek oluşturma ve seçenekleri değerlendirme gibi becerilerinde belirgin bir gelişim gösterdiklerini ortaya koymuştur. Araştırma ayrıca, örnek olay temelli etkinliklerin

öğrencilerin bilişsel gelişimlerinin yanı sıra sınıf içi iletişim ve sosyal etkileşimlerini de desteklediğini ortaya koymuştur. Öğretmen gözlemleri ve öğrenci günlükleri, etkinliklerin öğrencilerde öğrenme motivasyonunu artırdığını ve karar verme becerilerini günlük yaşama yansıtabilme kapasitesini geliştirdiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Eğitimi, Örnek Olay Yöntemi, Karar Verme Becerisi, Eylem Araştırması.

ABSTRACT

In this study, it was aimed to make an application to develop decision-making skills in a social studies course supported by case-based learning activities and to examine the effects of the applications. In line with this main purpose, the following questions were sought in the study:

1. What are the students' thoughts (perceptions) about the social studies course and decision-making skills before and after the study?
2. What is the quality of the decision forms for the development of decision-making skills and the quality of the in-class communication and activities aimed at acquiring the acquired outcome in the teaching-learning process of the social studies course taught with case-based activities?
3. What are the views of the students and the researcher regarding the learning process of the social studies course supported by case-based activities aimed at developing decision-making skills?

The study was conducted with the action research design, one of the qualitative research methods. The research was applied in the "Production, Consumption and Distribution" learning area and "Active Citizenship" learning area of the 4th grade social studies course. The study group of the study consists of 31 students studying in the 4th grade in a state primary school in the city center of Izmir, selected by the purposeful sampling method. The data collection tools of the study consist of audio recordings of the lessons, evaluation activities, decision forms, teacher and student diaries, student pre-post interviews, and focus group interview forms. In the analysis and evaluation of the data, content analysis and descriptive analysis, which are qualitative data analysis methods, were used. In-class communication sections were evaluated according to the determined criteria, and student activity products and decision forms were evaluated according to the created rubrics. The research results showed that there was a positive change in the students' perceptions of the social studies course and that they focused more on the individual and social contributions of the course. It was determined that the students, who preferred to receive support from their elders in the decision-making processes at the beginning, were able to make more confident and independent decisions at the end of the process. Rubric analyses regarding the decision forms revealed that the students showed a significant development in their skills

such as problem definition, information gathering, generating options, and evaluating options. The research also revealed that case-based activities supported the students' cognitive development as well as their in-class communication and social interactions. Teacher observations and student diaries show that the activities increase students' motivation to learn and develop their capacity to reflect decision-making skills in daily life.

Keywords: Social Studies Education, Case Study, Decision Making Skills, Action Research.

İÇİNDEKİLER

ONAY ..... **i**

ETİK BEYAN ..... **ii**

ÖZGEÇMİŞ ..... **iii**

ÖNSÖZ ..... **iv**

ÖZET ..... **v**

ABSTRACT ..... **vii**

İÇİNDEKİLER ..... **ix**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **xiii**

ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xv**

KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xvi**

BÖLÜM I: GİRİŞ **1**

1.1. Problem Durumu 1

1.2. Araştırmanın Amacı 5

1.3. Araştırma Soruları 5

1.4. Araştırmanın Önemi 5

1.5. Sayıltılar 6

1.6. Sınırlılıklar 6

1.7. Tanımlar 6

BÖLÜM II: KURAMSAL ÇERÇEVE **7**

2.1. Beceri Kavramı 7

2.2. Üst Düzey Düşünme Becerileri 9

2.3. Karar Verme Kavramı ve Karar Verme Becerisi 11

2.4. Karar Verme Kuramları 12

2.4.1. Sezgisel karar verme kuramı 13

2.4.2. Rasyonel karar verme kuramı 15

2.4.3. Çok kriterli karar verme kuramları 18
2.5. Karar Verme Süreci 20
2.6. Karar Verme ve Sosyal Bilgiler Dersi 22
2.6.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Karar Verme Becerisi 23
2.6.2. Sosyal bilgiler dersinde karar vermenin yeri ve önemi 27
2.7. Karar Verme Becerisi Temelinde Öğretim Yöntem ve Teknikleri 29
2.7.1. Drama tekniği 29
2.7.2. Örnek olay 30
2.7.3. Kanıt temelli öğrenme yöntemi 31
2.8. Örnek Olay Yöntemi 32
2.9. İlgili Araştırmalar 34
2.9.1. Örnek olayla ilgili yapılan araştırmalar 34
2.9.2. Karar verme becerisi ile ilgili yapılan araştırmalar 39

BÖLÜM III: YÖNTEM 43
3.1. Araştırmanın Deseni 43
3.1.1. Bir odak alanı belirlemek 46
3.1.2. Veri toplamak 48
3.1.3. Verileri çözümlemek ve yorumlamak 49
3.1.4. Bir eylem planı geliştirmek 51
3.2. Araştırmanın Katılımcıları 51
3.2.1. Öğrenciler 51
3.2.2. Araştırmacı 52
3.3. Verilerin Toplanması ve Veri Toplama Araçları 53
3.3.1. Öğrenci ön ve son görüşme 54
3.3.2. Odak grup görüşmesi 55
3.3.3. Araştırmacı günlüğü 55
3.3.4. Öğrenci günlükleri 55
3.3.5. Sınıf içi iletişim kayıtları 56
3.3.6. Karar formları 56
3.3.7. Değerlendirme etkinlik kağıtları 57
3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması 57
3.4.1. Öğrenci ön ve son görüşme analizi 57
3.4.2. Odak grup görüşme analizi 58

3.4.3. Araştırmacı ve öğrenci günlüklerinin analizi 58
3.4.4. Sınıf içi iletişim kayıtlarının analizi 59
3.4.5. Karar formlarının analizi 59
3.4.6. Değerlendirme etkinlik kağıtlarının analizi 59
3.5. Araştırmaya İlişkin Etik Uygulamalar 60
3.6. Eylem Araştırması Uygulama Süreci ve İşlem Yolu 61
3.6.1. Uygulamanın yapılacağı öğrenme alanı ve kazanımların belirlenmesi 62
3.6.2. Belirlenen kazanımlara yönelik örnek olay olabilecek etkinliklerin bulunması 63
3.6.3. Belirlenen kazanımlara yönelik örnek olay temelli ders planlarının hazırlanması 63
3.6.4. Etkinliklere yönelik uzman görüşlerinin alınması 64
3.6.5. Alınan uzman görüşleriyle planların revize edilmesi 65
3.6.6. Ders planlarının uygulanması 65
3.6.7. Derslerde kullanılan veri toplama araçlarının analizi için oluşturulan rubriklerin uzman görüşüne sunulması 67
3.6.8. Verilerin analiz edilmesi ve raporlanması 67
3.7. Geçerlik ve Güvenirlik 67

BÖLÜM IV: BULGULAR VE YORUM 70
4.1. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi ve Karar Verme Becerisi İle İlgili Düşünceleri (Algıları) Araştırma Öncesi ve Sonrası Nasıldır? 70
4.2. Örnek Olay Temelli Etkinliklerle İşlenen Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretme-Öğrenme Sürecinde İşlenen Kazanımı Edinmeye Yönelik, Sınıf İçi İletişim ve Etkinliklerin Niteliği ile Karar Verme Becerilerinin Gelişimine Yönelik Karar Formlarının Niteliği Nasıldır? 79
4.2.1. Kazanımın değerlendirilmesi 80
4.2.2. Kazanımın değerlendirilmesi 94
4.2.3. Kazanımın değerlendirilmesi 107
4.2.4. Kazanımın değerlendirilmesi 121
4.2.5. Kazanımın değerlendirilmesi 141
4.2.6. Kazanımın değerlendirilmesi 152

4.3. Örnek Olay Temelli Etkinliklerle Desteklenmiş Karar Verme Becerisi Geliştirmeye Yönelik İşlenen Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Sürecine İlişkin Öğrencilerin ve Araştırmacının Görüşleri Nasıldır? 171

BÖLÜM V: SONUÇ ve TARTIŞMA 182

5.1. Sonuçlar 182

5.1.1. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ve karar verme becerisi ile ilgili düşünceleri (algıları) araştırma öncesi ve sonrası nasıldır? 182

5.1.2. Örnek olay temelli etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinin öğretme ve öğrenme sürecinde işlenen kazanımı edinmeye yönelik, sınıf içi iletişim ve etkinliklerin niteliği ile karar verme becerilerinin gelişimine yönelik karar formlarının niteliği nasıldır? 183

5.1.3. Örnek olay temelli etkinliklerle desteklenmiş karar verme becerisi geliştirmeye yönelik işlenen sosyal bilgiler dersi öğrenme sürecine ilişkin öğrencilerin ve araştırmacının görüşleri nasıldır? 185

5.2. Tartışma 185

5.3. Öneriler 189

KAYNAKÇA 190

EKLER 202

Ek 1. MEB İzi Yazısı 202

Ek 2. Etik Kurul İzni 203

Ek 3. Öğrenci Ön Görüşme 204

Ek 4. Öğrenci Son Görüşme 205

Ek 5. Odak Grup Görüşme 206

Ek 6. Veli Onam Formu 207

Ek 7. Ders Planı 1 208

Ek 8. Ders Planı 2 209

Ek 9. Ders Planı 3 210

Ek 10. Ders Planı 4 211

Ek 11. Ders Planı 5 212

Ek 12. Ders Planı 6 213

Ek 13. Uzman Görüşlerinden Kesitler 214

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2.6.1. Maarif Modelde Karar Verme Becerisinin Yeri 26
Tablo 3.2.1. Katılımcı Öğrencilerin Kod İsimleri ve Cinsiyetleri 51
Tablo 3.3. Araştırma Soruları İçin Kullanılan Veri Toplama Araçlarına İlişkin Tablo 54
Tablo 3.6.1. Araştırmada Kullanılacak Öğrenme Alanı- Kazanım Tablosu 63
Tablo 3.6.6. Kazanım, Etkinlik ve Karar Formu Tablosu 66
Tablo 4.1.1 Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Ön Görüşme Öğrenci Görüşleri 71
Tablo 4.1.2 Karar Vermeye İlişkin Ön Görüşme Öğrenci Görüşleri 71
Tablo 4.1.3. Karar Verme Tercihlerine İlişkin Ön Görüşme Öğrenci Görüşleri 72
Tablo 4.1.4. Öğrencilerin Kararsızlığa İlişkin Sorunlara Yönelik İlk Görüşleri 73
Tablo 4.1.5. Öğrencilerin Yapılan Derslere İlişkin Odak Grup Görüşleri 74
Tablo 4.1.6. Öğrencilerin Yapılan Derslere İlişkin Son Görüşleri 75
Tablo 4.1.7 Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Son Görüşme Öğrenci Görüşleri 76
Tablo 4.1.8. Sosyal Bilgiler Dersindeki Uygulamalara İlişkin Son Görüşme Öğrenci Görüşleri 77
Tablo 4.1.9 Yapılan Derslerin Katkısına İlişkin Son Görüşme Öğrenci Görüşleri 78
Tablo 4.1.10. Karar Verme Algısındaki Öğrenci Gelişimi Son Görüşme Öğrenci Görüşleri 79
Tablo 4.2.1.1. Kazanım 1 Karar Formu Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği 85
Tablo 4.2.1.2. Kazanım 1 Yazıyorum- Boyuyorum Çalışma Yaprağı Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği (N=31) 91
Tablo 4.2.2.1. Kazanım 2 Karar Formu Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği 98
Tablo4.2.2.2. Kazanım2 Afiş Hazırlıyorum Çalışma Yaprağı Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği 103
Tablo 4.2.3.1. Kazanım 3 Karar Formu Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği 114
Tablo 4.2.3.2. Kazanım 3 Düşüncemdekini Çiziyorum" Çalışma Yaprağı Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği (N=31) 118
Tablo 4.2.4.1. Karar Formu Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği 134
Tablo 4.2.4.2. Kazanım 4 Düşünüyorum Yazıyorum Çalışma Yaprağı Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği 137
Tablo4.2.5.1. Kazanım 5 Karar Formu Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği 146
Tablo 4.2.5.2. Kanıtları İşaretleme rubrik Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği (N=31) . 149

Tablo 4.2.6.1. 1. Karar Formu Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği..... 162
Tablo 4.2.6.2. Afiş hazırlıyorum çalışma yaprağı Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği (N=30) 168
Tablo 4.3.1. Öğrencilerin Günlüklerindeki Kazanım, Karar Verme ve Duygusal İfade Değerlendirmeleri..... 171
Tablo 5.1.2. Haftalara Göre Karar Formu Değerlendirmesi..... 183
Tablo 5.1.3. Haftalara Göre Değerlendirme Rubrik Sonuçlarının Değerlendirmesi..... 184

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.4.2: Rasyonel Karar Verme Modelinde Aşamalar 16
Şekil 2.8: Kabapınar'a Göre Örnek Olay Türleri 33
Şekil 2.8.1: Örnek Olay Yönteminin Eğitimdeki Gerekçeleri..... 33
Şekil 3.1. Eylem Araştırmalarının Diyalektik Döngüsü..... 46
Şekil 3.1.1. Alan Yazın Taramasında İzlenen Adımlar..... 47
Şekil 3.1.2. Verileri Toplama Araçları 49
Şekil 3.1.3. Veri Analizinin Bileşenleri: Etkileşimli Model 50
Şekil 3.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları..... 53
Şekil 3.6. Araştırmanın Uygulama Aşamaları..... 62
Şekil 3.6.3.1. Örnek Olay Temelli Ders Planı Akış Şeması..... 64
Şekil 3.6.3.2. Örnek Olay Temelli Sosyal Bilgiler Dersine Ait Üç Saatlik Planlama..... 64

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

TDK : Türk Dil Kurumu

BÖLÜM I: GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın genel problem durumu, alt araştırma soruları, araştırmanın genelve özel amacı, önemi, sınırlılık ve sayıltılar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

İnsan, sosyal bir varlık olarak içinde bulunduğu toplumla sürekli etkileşim halindedir. 21. yüzyılda, bilişim ve teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte bireylerin değişen dünyaya ayak uydurabilmesi, toplumla bağını sürdürebilmesi ve yaşamını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmesi için çeşitli becerilere sahip olması gerekmektedir. Günümüz eğitim anlayışında bilgiye erişimin kolaylaşmasıyla birlikte, bilgiden ziyade beceri temelli eğitimin önemi artmıştır. Özellikle bireylerin yaşamları boyunca karşılaşabilecekleri sorunları etkili bir şekilde çözebilmesi için bilişsel beceriler kazanması büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, bireylerin hayatın her alanında verecekleri kararlar, onların karar verme becerisi ile doğrudan ilişkilidir.

Hayattaki rolümüz ne olursa olsun (anne-baba-çocuk-öğretmen-yönetici-doktor vb.) günlük yaşamımızda, iş yaşantımızda ya da eğitim hayatımızda sayısız olayla karşılaşır ve neticesinde ne olacağını bilmediğimiz durumlar hakkında bazı kararlar alma sürecine gireriz.

Tıp, ekonomi, eğitim, psikoloji, yönetim, satış ve pazarlama gibi çok geniş bir yelpazede ihtiyaç duyulan karar verme becerisine, kararın verileceği alanla ilişkili olarak değişik yaklaşımlarda ve tanımlamalarda bulunulmuştur. Örneğin iş dünyasında, yönetim alanında yayınlanan kitaplarda başarının iyi kararlar verebilen yöneticilere ve çalışanlara bağlı olduğu sıklıkla vurgulanmış, çeşitli karar yaklaşımları, karar sürecinin nasıl ilerlediği, bireysel ve toplu karar alımlarının nasıl olması gerektiğinden tutun da karar verirken kaçınılması gereken tuzaklardan da bahsedilmiştir.

Ancak, karar verme süreçleri farklı bağlamlarda ele alınsa da yapılan tanımlamalarda ortak noktalar bulunmaktadır.

Karar verme, bazı kaynaklarda "seçim yapma" süreci olarak da adlandırılmaktadır. Genel anlamda karar verme, bireyin, yöneticinin, kurumun ya da bir karar verici aktörün, alternatifler arasından en uygun seçeneği belirleme süreci olarak tanımlanabilir (Işığıçok,

2015, s.2). Ayeni (2018, akt. Torun, 2020, s.323) ise karar vermeyi, bir problemi çözmek veya belirli bir hedefe ulaşmak için alternatifler arasından en uygun ve uygulanabilir olan eylemi seçme süreci olarak açıklamaktadır.

Günümüzde hızla değişen ve belirsizliklerle dolu dünyada, bireylerin sadece akademik bilgiyi öğrenmeleri yeterli olmamakta, aynı zamanda karşılaştıkları durumları değerlendirerek etkili kararlar alabilmeleri gerekmektedir. Sosyal, ekonomik, çevresel ve politik gelişmeler, bireylerin günlük yaşamda ve meslek hayatında daha karmaşık sorunlarla karşılaşmalarına neden olmaktadır. Bu noktada, eğitim sistemlerinin temel hedeflerinden biri, bireylere bilinçli karar alma alışkanlığı kazandırmak ve onların eleştirel düşünme, problem çözme ve analitik düşünme becerilerini geliştirmektir. Karar verme becerisi, yalnızca bireysel yaşamda değil, aynı zamanda demokratik bir toplumun bilinçli vatandaşları olarak etkili katılım sağlamak açısından da kritik bir öneme sahiptir.

Karar verme becerisi, bireylerin hem günlük hayatta hem de gelecekteki yaşamlarında karşılaşacakları durumları analiz edebilme, çözüm üretebilme ve en uygun seçeneği belirleyebilme yetisini geliştirmesi açısından büyük öneme sahiptir. Eğitim sistemlerinin temel amaçlarından biri, öğrencilere bu tür üst düzey düşünme becerilerini kazandırmak ve onları bireysel ve toplumsal yaşamlarında daha bilinçli kararlar alabilen bireyler olarak yetiştirmektir. Sosyal bilgiler dersi, sahip olduğu disiplinler arası yapısıyla öğrencilerin karar verme becerilerinin geliştirilmesine elverişli bir zemin sunmaktadır. Bu ders, öğrencilere çeşitli toplumsal sorunlar, etik ikilemler ve bireysel tercih durumları sunarak karar verme süreçlerini uygulamalı olarak deneyimleme fırsatı sağlar (Yalın, 2021; Sever, 2018; Güneypınar, 2021).

Sosyal bilgiler dersi, bireylerin küresel dünyada ve çok kültürlü demokratik bir toplumda etkin bir vatandaş olarak toplum yararına, bilinçli ve mantıklı karar verme yeteneğini geliştirmelerine yardım eder (Mindes, 2006, 3; akt. Bektaş, 2019, s.5). Bu nedenle hazırlanan sosyal bilgiler öğretim programları da sürekli yenilenen bilgi ve değişiklikleri öğrencilere aktarabilmeyi amaçlamaktadır. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için verilecek bilgi ve kazanımlar, program içerisinde değerler, beceriler ve yetkinlikler çerçevesinde bütünleştirilmiştir.

Bireyin tüm hayatı boyunca vereceği kararların hem kendi yaşamını hem de toplum hayatını etkilediği düşünüldüğünde, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan 27

temel beceriden biri olan karar verme becerisinin küçük yaşlardan itibaren kazandırılması büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda, yapılandırılmış örnek olay yöntemi, öğrenciyi aktif sürece dahil eden, gerçek ve yakın yaşantılara dayalı öğrenme ortamı sunarak karar verme becerisinin geliştirilmesine katkı sağlayan etkili bir yöntem olarak öne çıkmaktadır.

Türkiye'de ilkokul sosyal bilgiler dersi üzerine yapılan akademik çalışmalar incelendiğinde, çeşitli öğretim yöntemlerinin öğrenci başarısına, tutumlarına ve becerilerine etkisinin ele alındığı görülmektedir. Son yıllarda ters yüz öğrenme (Kaya, 2024), yaratıcı drama (Berci, 2024), bağlam temelli öğretim (Sucu, 2024), kodlama temelli eğitsel etkinlikler (Dalkıç, 2024) gibi çeşitli öğretim yaklaşımlarının sosyal bilgiler dersine entegrasyonu üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Ayrıca, sosyal bilgiler dersinde değer eğitimi, mekânsal okuryazarlık, dijital öğrenme materyallerinin kullanımı, yerel tarih farkındalığı gibi konular da araştırmaların odağı olmuştur (Ceviz, 2023; Bakkaloğlu, 2023). Bu çalışmalar, sosyal bilgiler eğitiminin farklı öğretim teknikleriyle desteklenebileceğini göstermektedir. Ancak, mevcut araştırmalarda karar verme becerisi doğrudan ele alınmamış ve bu becerinin nasıl geliştirileceği konusunda yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir.

Karar verme becerisinin ilkokul seviyesinde nasıl geliştirileceğine dair yapılan çalışmalar incelendiğinde, genellikle zekâ oyunları (Esen, 2019), masal temelli karar verme etkinlikleri (Güneypınar, 2021), argümantasyon temelli etkinlikler (Güneri, 2022) gibi yöntemlerin kullanıldığı belirlenmiştir. Ancak, bu çalışmaların büyük bir kısmı karar verme becerisini doğrudan hedef almak yerine, diğer bilişsel becerilerle ilişkilendirilerek ele almıştır. Yaşar (2019) tarafından yapılan çalışmada, ilkokul öğrencilerinin karar verme becerisinin çeşitli etkinliklerle geliştirilebileceği gösterilmiştir. Ancak, bu çalışma sosyal bilgiler dersine özgü olmamakla birlikte, yapılandırılmış örnek olay yöntemi gibi belirli öğretim stratejilerinin karar verme becerileri üzerindeki etkisini doğrudan incelememektedir.

İlkokul eğitiminde mekânsal düşünme, harita okuryazarlığı, konum analizi becerisi gibi çeşitli becerilerin kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır (Ceviz, 2023; Dalkıç, 2024). Ancak, karar verme becerisinin eğitsel bağlamda ilkokul seviyesinde nasıl geliştirilebileceği konusunda sınırlı araştırmalar bulunmaktadır. Türkiye'de ilkokul sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan çalışmalarda farklı öğretim yöntemlerinin beceri

kazandırmaya yönelik etkisi araştırılmış olsa da karar verme becerisinin kazandırılmasına yönelik öğretim modellerinin eksikliği dikkat çekmektedir.

Sosyal bilgiler dersinde karar verme becerisini ele alan bazı araştırmalar bulunmaktadır. Örneğin, Yalın (2021), ortaokul düzeyinde karar verme becerilerinin gelişimini incelemiş, Torun (2015) ve Güneri (2022) argümantasyon temelli etkinliklerin karar verme becerisine etkisini araştırmıştır. Ayrıca, Tetik (2013), probleme dayalı öğrenme modelinin karar verme becerisi üzerindeki etkisini ele almıştır. Ancak, bu çalışmalar farklı öğretim stratejileriyle yürütülmüş olup, yapılandırılmış örnek olay yöntemi kullanılarak karar verme becerisinin geliştirilmesine dair kapsamlı bir araştırmaya rastlanmamaktadır. İlkokul düzeyinde karar verme becerisini geliştirmeye yönelik çalışmalar oldukça sınırlıdır. Çakmakçı ve Özabacı (2013) tarafından yapılan bir araştırmada, drama temelli eğitim programlarının karar verme becerilerini geliştirmede etkili olduğu gösterilmiştir. Çalışmada, yapılandırılmış drama etkinliklerinin ilkokul öğrencilerinin karar verme becerileri üzerindeki etkisi incelenmiştir ve anlamlı bir gelişme olduğu gösterilmiştir. Ancak, bu çalışma belirli bir yöntemle (drama) sınırlı kalmış, diğer öğretim stratejilerinin etkisini inceleyen çalışmaların sayısı hala yetersizdir. Akdaş (2013) tarafından yapılan bir araştırmada, güncel olaylara dayalı öğretim etkinliklerinin öğrencilerin karar verme becerilerini anlamlı düzeyde artırdığı tespit edilmiştir. Ancak, çalışmasında güncel olaylardan yararlanarak hazırlanan öğretim etkinlikleri incelenmiş olup, yapılandırılmış örnek olay yöntemi gibi farklı yaklaşımların karar verme becerisi üzerindeki etkisine dair daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada, sosyal bilgiler dersinde yapılandırılmış örnek olay yöntemi kullanılarak karar verme becerisinin nasıl geliştirilebileceği konusunda literatürde sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışma, öğretim yöntemlerinin karar verme becerileri üzerindeki etkisini göstermesi bakımından önemli bir katkı sunmaktadır.

Sonuç olarak sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik çeşitli çalışmalar yapılmış olsa da karar verme becerisi eğitimine yönelik yapılan araştırmaların eksikliği dikkat çekmektedir. Mevcut araştırmalar genellikle öğrenci başarısını artıran öğretim stratejileri üzerine yoğunlaşmış (Kaya, 2024; Dalkıç, 2024), ancak öğrencilerin karar verme süreçlerini nasıl geliştirebileceğine dair kapsamlı bir yöntem önerilmemiştir. Bu çalışma, sosyal bilgiler dersinde karar verme becerisini geliştirmek için etkili stratejiler belirlemeyi ve bu beceriyi kazandırmaya yönelik öğretim uygulamalarına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır ve temel sorusu, “Sosyal bilgiler

dersinde örnek olay temelli karar verme becerisinin gelişimine yönelik hazırlanan etkinlikler öğrencilerin karar verme becerilerini geliştirmekte midir?" olmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, 4.sınıf sosyal bilgiler dersi Üretim, Dağıtım ve Tüketim ile Etkin Vatandaşlık öğrenme alanlarında, Sosyal Bilgiler dersi programında yer alan becerilerden biri olan karar verme becerisini geliştirmek için örnek olay etkinlikleriyle desteklenmiş ders içeriklerinin uygulanması ve uygulamanın etkililiğinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

1.3. Araştırma Soruları

Sosyal bilgiler dersinde karar verme becerisinin geliştirilmesine yönelik örnek olay temelli etkinliklerin etkisinin incelendiği bu araştırmada, öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ve karar verme becerisi ile ilgili algılarının nasıl şekillendiği, sınıf içi iletişim ve etkinliklerin niteliği ile karar formlarının karar verme sürecine katkısı değerlendirilmektedir. Ayrıca, öğrenme sürecine ilişkin öğrencilerin ve araştırmacının görüşleri ele alınarak, örnek olay yöntemiyle desteklenmiş ders uygulamalarının öğrenme sürecine etkisi analiz edilmektedir. Araştırmanın temel soruları aşağıda sunulmaktadır:

1. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi ve Karar Verme Becerisi ile ilgili düşünceleri (algıları) araştırma öncesi ve sonrası nasıldır?
2. Örnek olay temelli etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinin öğretme-öğrenme sürecinde işlenen kazanımı edinmeye yönelik, sınıf içi iletişim ve etkinliklerin niteliği ile karar verme becerilerinin gelişimine yönelik karar formlarının niteliği nasıldır?
3. Örnek olay temelli etkinliklerle desteklenmiş karar verme becerisi geliştirmeye yönelik işlenen sosyal bilgiler dersi öğrenme sürecine ilişkin öğrencilerin ve araştırmacının görüşleri nasıldır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma alan yazındaki karar verme beceri öğretimi konusunda sınırlı uygulamalı çalışmalar arasında önemli bir yer alacaktır. Ayrıca beceri öğretimi konusunda çalışma yapacak olan öğretmen ve araştırmacılara rehber niteliğinde olacağı düşünülmektedir.

1.5. Sayıltılar

Araştırma şu varsayımlar üzerine temellendirilmiştir:

1. Araştırmanın uygulama sürecinin, doğal ve içten bir ortamda gerçekleştirildiği kabul edilmektedir.
2. Araştırma sürecinde öğrencilerin, araştırmacının etkisinden bağımsız olarak doğal davranışlar sergiledikleri öngörülmektedir.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma aşağıdaki unsurlar çerçevesinde sınırlandırılmıştır:

1. 2022-2023 eğitim-öğretim yılında, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı bir ilkokulun dördüncü sınıfında öğrenim gören öğrenciler,
2. Dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın "Üretim, Tüketim ve Dağıtım" ile "Etkin Vatandaşlık" öğrenme alanları,
3. Araştırmaya katılan öğrencilerin veri toplama araçları aracılığıyla sağladıkları yanıtlar,
4. Araştırmacının yürüttüğü etkinlikler ile öğrenci ve araştırmacı günlüklerinde yer alan bilgiler.

1.7. Tanımlar

Karar Verme: "Karar verme, bireyin bir hedefe ulaşmak veya bir problemi çözmek için mevcut seçenekler arasından en uygun olanını seçme sürecidir. Bu süreç; problemi tanımlama, bilgi toplama, alternatif oluşturma, değerlendirme ve karar alma aşamalarından oluşur. Karar verme, bireyin kişisel yaşamı, iş dünyası ve toplumsal sorumlulukları üzerinde önemli etkiler yaratan bilişsel ve duyuşsal bir süreçtir" (Simon, 1957).

BÖLÜM II: KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Beceri Kavramı

Beceri, bireyin belirli bir alanda bilgi, deneyim ve uygulama yoluyla geliştirdiği yetkinlikleri ifade eden temel bir kavramdır. Günümüz eğitim anlayışında, yalnızca bilgi edinmek yeterli görülmemekte; bireylerin bu bilgileri etkin bir şekilde kullanabilmesi, problem çözebilmesi ve farklı durumlara uyum sağlayabilmesi için çeşitli beceriler kazanması gerekmektedir.

Çağımızın anahtar kavramı olan beceri, bilinenlerin kalıcılığına atıf yapan ve bireyde davranışa dönüşen eylemler veya onun somut göstergeleridir (Çelikkaya ve Yakar, 2020, s.v). Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre beceriler üç farklı tanımla açıklanmaktadır. Bu tanımlardan ilki, bireyin yetenek ve becerilerini ifade eder. Başka bir tanımla, kişinin karakterine ve öğrenmesine bağlı olarak işinde başarılı olma, işi bir amaçla yapma ya da harekete geçme yeteneğidir. Son olarak, vücudun yapması zor olan egzersiz yapma eğilimi vardır (TDK, 2022, s.17). Verilen tanımlamalarda iki farklı boyut karşımıza çıkmaktadır. İlk tanımda birey, elinde olan ve hünerli olarak nitelendirilen bir beceriye sahipken, diğer tanımlarda bireyin öğrenmesine göre bilişsel ve fiziksel anlamda bazı eylemleri gerçekleştirebilmektedir. McDermott ve Daniels (2023), CC20 (Computing Curricula 2020) raporunda tanımlandığı gibi bir yeterlilik çerçevesi içindeki beceri kavramını araştırdığı çalışmasında kavramı 1. Sosyolojik bir perspektiften beceri 2. Beceriyle bilgi ilişkisi 3. CC2020 ve yeterlilik modeli başlıkları altında incelemiş ve becerinin hem felsefi hem de sosyolojik bir yapı olarak tarihsel olarak nasıl göründüğüne ve bunun eğitim teorisinde terimin kullanılmasının ne anlama geldiğine dair genel bir bakış açısı sunmuşlardır. Onlara göre beceri, yalnızca teorik bilgiye sahip olmayı değil, bu bilginin belirli bir bağlamda etkin bir şekilde uygulanabilmesini de kapsar. Bu yaklaşım, beceriyi pratikte sergilenen bir yeterlilik olarak tanımlarken, bireyin bilgi ile uygulama arasındaki bağlantıyı kurmasını gerektirir. Özellikle eğitim bağlamında, beceriler, bilginin somut görevlerde nasıl kullanıldığını gösterir ve bireylerin teorik bilgiyi gerçek yaşam problemlerine adapte edebilme yeteneğini ortaya koyar. Bu nedenle, beceri yalnızca bir "bilme" eylemi değil, aynı zamanda "yapma" ve "uygulama" yeteneğiyle de ilişkilendirilir.

John Dewey geleneksel eğitim anlayışının yetişkin olmayan bireylere yetişkinlerin becerilerini kazandırmaya çalıştığını ve böylece öğretim sürecinin verimsiz olduğunu vurgulamaktadır. Bunun yerine çağa ayak uydurabilecek öğrencilerin yaşantılarını temele alan bir eğitim anlayışının olması gerektiğini ifade etmektedir (Dewey, 1938 akt. Tekkol, 2020, s.2-3).

Akbaba ve Aksoy (2019), 21. yüzyılda bireylerin eğitim ve iş yaşamında başarılı olabilmesi için hem yaratıcı ve eleştirel düşünme yeteneklerine sahip, iş birliği yapabilen, problem çözme ve etkili iletişim becerileri gelişmiş olmaları önemini vurgulamış hem de bilgiye ulaşma yollarını bilen, teknolojiyi etkin şekilde kullanan, yeni fikirlere açık, esnek, uyumlu, sorumluluk bilinci taşıyan, öz yönetim ve inisiyatif becerileri gelişmiş olmaları gerekliliğine atıfta bulunmuştur.

Bharti (2023), becerilerin bireylerin hayatta başarı elde edebilmesi için temel unsurlar olduğunu ve bu becerilerin geliştirilmesinde eğitim ve öğretimin vazgeçilmez bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Yazar, becerilerin yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal değişim üzerinde de etkili olduğunu ifade ederek, eğitim yoluyla bireylerin analitik düşünme, yaratıcılık ve sosyal uyum gibi üst düzey beceriler kazandığını belirtmiştir.

Son yıllarda ülkemizde eğitim politikalarında beceri temelli eğitim anlayışının giderek daha fazla ön plana çıktığı görülmektedir. 2005 ve 2018 yıllarında güncellenen ilköğretim programlarında, becerilere çok fazla vurgu yapılması ve her derse özgü becerilerin belirlenmesi, beceri öğretiminin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymuştur (Çelikkaya ve Yakar, 2020, s.1).

2018 yılında yayımlanan 2023 Eğitim Vizyonu belgesinde, bilgiye dayalı ezberci anlayıştan uzaklaşarak beceri temelli bir anlayışla öğrencilerin yaratıcı, eleştirel ve işbirlikçi beceriler kazanmalarına odaklanılması gerektiği vurgulanmıştır (MEB, 2018). Bu anlayış, 2024 yılında açıklanan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile daha kapsamlı bir çerçeveye kavuşmuş, öğrencilerin zihinsel, sosyal, duygusal, fiziksel ve ahlaki boyutlarda bütüncül bir gelişim göstermelerini hedefleyen bir yaklaşımla güçlendirilmiştir (MEB, 2024).

Bu bağlamda, eğitimde beceri temelli yaklaşımlar, yalnızca bireysel başarıyı değil, aynı zamanda öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirerek toplumsal ilerlemeye katkı sağlamalarını da amaçlamaktadır.

Bu bilgiler ışığında, beceriler eğitimde önemli bir yer tutmaktadır ve günümüz koşullarında, üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesi gerekliliğini de kapsamaktadır.

2.2. Üst Düzey Düşünme Becerileri

Bilişsel beceriler, bireyin edindiği bilgiyi anlamlandırması, değerlendirmesi ve yeni durumlara uyarlaması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda üst düzey düşünme becerileri, bireyin analiz, sentez, değerlendirme ve problem çözme gibi karmaşık zihinsel süreçleri kullanmasını sağlayan beceriler bütünüdür. Geleneksel bilgi aktarımının ötesine geçerek bireylerin eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve karar verme gibi yetkinlikleri kazanmasını amaçlayan bu beceriler, bireyin hem akademik hem de günlük yaşamındaki başarısını desteklemektedir.

Üst düzey düşünme becerileri kavramı, literatürde tam olarak hangi becerileri kapsadığı konusunda tek bir görüş bulunmamakla birlikte, bu becerilerin ortaya çıkışında Bloom'un Taksonomisi önemli bir dayanak noktası olarak kabul edilmektedir (Brown, 2004). Bloom'un Taksonomisi, eğitim hedeflerinin sistematik bir sınıflandırmasıdır ve öğrenme sürecini altı ana bilişsel kategoriye ayırarak somuttan soyuta, basitten karmaşığa doğru ilerleyen bir yapı sunar (Bloom, Engelhart, Furst, Hill ve Krathwohl, 1956). Bu kategoriler, hatırlama, anlama, uygulama, analiz, değerlendirme ve yaratma olarak sıralanmaktadır (Krathwohl, 2002). Özellikle analiz, değerlendirme ve yaratma gibi üst düzey kategoriler, bireyin karmaşık düşünme süreçlerini etkinleştiren becerileri temsil etmektedir.

Gürbüztürk (2024), üst düzey düşünme becerilerinin, bireylerin değişen ve gelişen dünyaya uyum sağlamalarını kolaylaştıran bir dizi yetkinlikten oluştuğunu ifade etmektedir. Yaratıcı, eleştirel ve yansıtıcı düşünme, iletişim ve işbirliği, problem çözme, karar verme ve inovasyon gibi beceriler, bu bağlamda öne çıkan örnekler arasında yer almaktadır. Bu beceriler, bireylerin yalnızca bireysel başarılarını değil, toplumsal ve küresel sorunlara yönelik çözümler üretebilme kapasitelerini de desteklemektedir (s.2).

National Research Council (2011), üst düzey düşünme becerilerini karmaşık problem çözme, eleştirel düşünme ve sistem düşüncesi gibi bilişsel becerilerle ilişkilendirmiştir. Bu beceriler, bireylerin karmaşık bilgi yapılarını analiz ederek yenilikçi çözümler üretebilme ve alternatif görüşler geliştirme kapasitesini desteklemektedir. Rapor, bu becerilerin bireylerin

sadece kişisel yaşamlarında değil, toplumsal düzeydeki sorunların çözümünde de etkili olduğunu vurgulamaktadır.

Üst düzey düşünme, bireyin deneyimlerini önceki bilgilerle ilişkilendirme, yeni durumlarda kendini kontrol etme ve problem çözme süreçlerini yönlendirme yeteneği ile karakterize edilir. Ancak, yalnızca hatırlama veya ezberleme gibi bilişsel süreçlerin üst düzey düşünme becerilerini harekete geçirebileceğini söylemek yanıltıcıdır (Heikkila ve Lonka, 2006). Üst düzey düşünme, bireyin bilginin doğasını sorgulama, alternatif görüşleri değerlendirme ve yaratıcı çözümler üretme gibi becerilerle bilişsel kapasitesini genişletmesini gerektirir.

Ayrıca, üst düzey düşünme becerileri yalnızca eğitim bağlamında değil, bireyin toplumsal ve kişisel yaşamında da kritik bir rol oynamaktadır. Küresel ve çevresel sorunları anlamak, topluma aktif katılım sağlamak, inançları sorgulamak ve bilgiye eleştirel bir perspektifle yaklaşmak gibi beceriler, insan varoluşunun temel gereklilikleri arasında yer alır (Fazey, 2010). Bu nedenle, üst düzey düşünme becerilerini geliştirmek için atılan her adım, bireylerin yalnızca bireysel başarılarına değil, aynı zamanda toplumsal ve küresel sorunların çözümüne de katkı sağlayacaktır.

MEB (2023), 21. yüzyıl becerilerini kapsayan araştırma raporunda, üst düzey düşünme becerilerini yaratıcılık, eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verme gibi bileşenlerden oluşan bir yetkinlikler bütünü olarak tanımlamaktadır. Bu beceriler, bireylerin karmaşık durumları analiz edebilme, bilgiye dayalı kararlar alabilme ve yenilikçi çözümler üretebilme kapasitelerini geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Bu doğrultuda, bireyin bilinçli, etkili ve sorumluluk sahibi seçimler yapabilmesi, üst düzey düşünme becerileriyle doğrudan ilişkilidir. Özellikle problem çözme, eleştirel düşünme ve analitik değerlendirme süreçleri, bireyin karar verme sürecinde en uygun seçeneği belirlemesine yardımcı olmaktadır. Bu nedenle, üst düzey düşünme becerilerinin önemli bir bileşeni olan karar verme becerisi, bireyin hem bireysel hem de toplumsal yaşamındaki etkinliğini artıran temel yetkinliklerden biri olarak ele alınmaktadır.

2.3. Karar Verme Kavramı ve Karar Verme Becerisi

Karar verme, bireylerin karşılaştıkları sorunlar veya seçenekler arasında en uygun olanını seçme süreci olarak tanımlanabilir. Bu süreç hem günlük yaşamın sıradan anlarında hem de karmaşık ve önemli durumlarda bireylerin etkin bir şekilde hareket edebilmesi için temel bir beceri olarak öne çıkar. Karar verme becerisi ise, bu süreci etkili bir şekilde yönetebilmek için gereken bilgi, analiz, değerlendirme ve seçim yapma yetkinliklerini kapsar.

> Hayatın her aşamasında, planlanan veya gerçekleştirilen çeşitli eylem ve olaylarla ilgili birden çok alternatif arasında seçim yapmayı gerektiren durumlar veya sorunlar vardır. Bu durum ve sorunlar çözümü, yani seçmeyi zorunlu kılmaktadır. Süreç, alternatifler listesinin oluşturulmasıyla başlar ve amaca ulaşan bir veya daha fazla alternatifin seçilmesiyle sona erer. Bu süreç en basitinden karar verme davranışı olarak tanımlanır. Karar verme, insanın varoluşuyla yakından bağlantılı bir davranıştır. Karar verme davranışı, bilişsel yapıların işlevleriyle ilgilidir ve bireyin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla var olan seçenekler içerisinden en uygun olanının seçmesi olarak tanımlanabilir (Simons, 1997 akt. Pekdoğan, 2016, s.2).

Kuruüzüm (2000) karar verme kavramını "ilgili bir karar verme modelinde elde edilen bilgilerin bir problem sisteminin çözümünde kullanılması sonucunda ortaya çıkan alternatif davranış kalıplarından birinin seçilmesi ve uygulanması" olarak tanımlamaktadır.

Koçoğlu (2010) ise "karşılaşılan durumla ilgili istenilen sonuca götürecek bilgileri toplama, bu bilgilerden sistematik, bilimsel ve mantıksal akıl yürütme yoluyla seçenekler oluşturma ve en uygun ve doğru olanı seçme" olarak tanımlamaktadır.

> Karar verme hayatın her alanında ve evresinde sık görülen bir olgudur. Yaşam koşulları gelişmeye ve değişmeye devam ettikçe, karar verme süreci daha karmaşık ve zor hale geliyor. Bazı kaynaklarda karar verme olarak da ifade edilen karar verme kavramı; bir bireyin, yöneticinin, kurumun veya karar verici bir aktörün genellikle birbirine bir alternatif olan çok sayıda seçenek arasından birini seçme veya tercih etme faaliyeti olarak tanımlanabilir (Işığıçok, 2015, s.2).

Karar verme becerisi, bireylerin karşılaştıkları sorunlara veya durumlara yönelik alternatif çözümleri değerlendirerek, eldeki bilgiler ışığında en uygun seçeneği belirleme ve uygulama yeteneği olarak tanımlanır (Simon, 1955; Van Gelder, 2005). Bu beceri, yalnızca bilişsel bir süreç olmayıp aynı zamanda duygusal ve sosyal unsurları da içeren çok boyutlu bir yapıdır. Karar verme becerisi, bireylerin yaşamlarında karşılaştıkları sorunları çözmede, karmaşık durumları anlamada ve etkili seçimler yapmada kritik bir rol oynar. Özellikle eğitim bağlamında, öğrencilerin karar verme becerilerini geliştirmek, onların hem bireysel

hem de toplumsal hayatta daha bilinçli bireyler olmalarını sağlamayı amaçlar (Dawson ve Eilam, 2022). Karar verme becerisi, bireyin yalnızca analitik bir süreç yürütmesini değil, aynı zamanda duygusal ve sosyal yeteneklerini de harekete geçiren çok boyutlu bir yapıdır. Smith (2000), etkili karar verme sürecinin gerçekleri ortaya çıkarmayı, mantıklı düşünmeyi, yaratıcılığı, analitik yeteneği, başkalarına karşı duyarlılığı ve kendine güveni kapsayan karmaşık bir beceriler bütünü olduğunu ifade etmektedir (s.7). Bu bakış açısı, karar verme sürecinin bireylerin hem bilişsel kapasitelerini hem de kişisel özelliklerini bütüncül bir şekilde kullanmalarını gerektirdiğini göstermektedir. Bu bağlamda, Piaget'nin bilişsel gelişim teorisi, karar verme becerilerinin çocuklarda nasıl şekillendiğine dair önemli bir perspektif sunmaktadır. Piaget (2017), özellikle formel düşünce döneminde çocukların, alternatifleri değerlendirme ve sonuç çıkarma yeteneklerini kazandığını ve bu sürecin ilişki yargısı ile kavramların göreceleşmesi gibi becerilerle desteklendiğini belirtmiştir. Bu yaklaşım, karar verme becerisinin yalnızca bir seçim yapma süreci olmadığını, aynı zamanda bireyin akıl yürütme ve eleştirel düşünme kapasitelerini de içeren çok boyutlu bir yapı olduğunu göstermektedir.

2.4. Karar Verme Kuramları

Karar verme süreci, bireylerin belirli bir hedef doğrultusunda farklı seçenekleri değerlendirerek en uygun seçimi yapmasını içeren bilişsel ve davranışsal bir süreçtir. Bu süreçte bireyler, mevcut bilgileri analiz eder, olası alternatifleri gözden geçirir ve en uygun kararı vermeye çalışır. Karar verme, yalnızca bireysel düzeyde değil, toplumsal, kurumsal ve ekonomik bağlamlarda da önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle, bireylerin nasıl karar verdiğini anlamaya yönelik çeşitli kuramsal yaklaşımlar geliştirilmiştir.

Karar kuramları, bireylerin karşılaştıkları sorunları çözmek ve etkili seçimler yapmak için geliştirilmiş teorik çerçevelerdir (Simon, 1955; Gigerenzer ve Todd, 1999). Farklı teorik yaklaşımlar, karar verme sürecindeki bilgi toplama, analiz ve seçme aşamalarını açıklığa kavuşturur (Saaty, 1980; Van Gelder, 2005).

Karar verme kuramları, bireylerin seçim süreçlerini anlamlandırmalarına yardımcı olan teorik çerçevelerdir. Bu kuramlar, karar alıcıların bilgi toplama, değerlendirme, alternatifleri karşılaştırma ve nihai kararı verme süreçlerini açıklamaya odaklanmaktadır. Kuramlar, bireylerin karar verme biçimlerini farklı açılardan ele alarak, bazılarının rasyonel düşünmeye

dayalı bilinçli süreçlerle, bazılarının ise sezgisel, hızlı ve pratik yollarla karar verdiğini öne sürmektedir. Bunun yanı sıra, bireylerin çevresel faktörler, duygular ve zaman baskısı gibi unsurlar doğrultusunda nasıl karar aldıklarını inceleyen yaklaşımlar da bulunmaktadır.

Bu başlık altında, karar verme sürecine yönelik farklı teorik çerçeveler incelenecek olup, özellikle sezgisel karar verme, rasyonel karar verme ve çok kriterli karar verme yaklaşımlarına odaklanılacaktır.

2.4.1. Sezgisel karar verme kuramı

Sezgi kavramı üzerine yapılan araştırmalar, sezginin doğasını ve işleyiş mekanizmasını anlamada ortak bir görüş birliği olmadığını ortaya koymaktadır. Literatürde sezginin beş temel özelliği konusunda ortak bir görüş bulunmamakla birlikte, bazı araştırmacılar bu kavramı aşağıdaki unsurlarla açıklamaktadır (Simon, 1987; Kahneman, 2015; Khatri & Ng, 2000; Sinclair & Ashkanasy, 2005; Baldacchino et al., 2015, akt. Karademir, 2020, s. 63):

Bilinçdışı bir süreçtir.
Bilgiyi sıralı olmayan bir biçimde işler.
Duygusal ipuçlarını içerir.
Deneyimlere dayalıdır.
Minimum zihinsel çaba ile hızlı karar almayı içerir.

Sezgisel karar verme, bireylerin bilgiye dayalı mantıksal analiz yerine, geçmiş deneyimlerine ve içgüdülerine dayanarak hızlı ve pratik kararlar almasını ifade eder (Gigerenzer, 2008). Bu yaklaşım, özellikle belirsizlik içeren, zaman baskısı bulunan ve eksik bilgiye sahip olunan durumlarda etkili bir yöntem olarak öne çıkmaktadır (Tversky ve Kahneman, 1974). Sezgisel karar verme süreçlerinde, birey genellikle bilinçli bir analiz yapmadan, önceki yaşantılarından edindiği bilgi ve sezgilere güvenerek karar alır (Kahneman, 2011).

Bu süreçte, bireyler ampirik araştırma, veri toplama veya kapsamlı analiz gibi sistematik yöntemler kullanmazlar. Bunun yerine, içsel yargılarını, duygularını ve değerlerini rehber alarak en tatmin edici çözümü bulmaya yönelirler (Işığıçok, 2015, s.2). Gigerenzer ve Gaissmaier (2011), sezgisel karar vermeyi, bireyin sınırlı bilgi ve işlem kapasitesine rağmen hızlı ve etkili kararlar almasını sağlayan bilişsel kestirmeler (heuristics) kullanma süreci olarak tanımlamaktadır.

Dreyfus ve Dreyfus (1986), sezgisel karar vermenin özellikle uzmanlık gerektiren alanlarda önemli bir rol oynadığını belirtmektedir. Deneyimli bireyler, geçmişte karşılaştıkları benzer durumlar sayesinde bilinçli analiz yapmadan doğru kararlara ulaşabilmektedir. Benzer şekilde, Klein (1999) tarafından geliştirilen Tanıma İlkesine Dayalı Karar Verme Modeli (Recognition-Primed Decision Model- RPD), uzmanların sezgisel olarak önceki deneyimlerinden yararlanarak hızlı ve doğru kararlar alabildiğini göstermektedir.

Ancak, sezgisel karar vermenin etkinliği bireyin deneyim seviyesi ve kararın niteliğine bağlıdır. Deneyimli bireyler daha isabetli sezgisel kararlar alabilirken, deneyimsiz bireyler için sezgisel yaklaşımlar yanıltıcı olabilir ve bilişsel çarpıtmalara yol açabilir (Hogarth, 2001). Sezgisel karar verme süreci, bireyin duygu ve sezgilerine güvenerek hızlı hareket etmesini sağlarken, aynı zamanda bilişsel yanlılıklar nedeniyle hatalı kararlar alınmasına da neden olabilir (Kahneman, 2011). Özellikle mevcudiyet sezgisi (availability heuristic), bireylerin daha önce karşılaştıkları olayları hatırlayarak, kararlarını bu tür kolay erişilebilir bilgilere dayandırmalarına yol açabilir (Tversky & Kahneman, 1983).

Sezgisel karar verme, bireylerin bilgiye dayalı mantıksal analiz yerine, deneyim ve içgüdüye dayalı olarak hızlı ve pratik kararlar almasını ifade eden bir yaklaşımdır.

> Sezgisel yaklaşımda, karar verme problemini çözmek için ampirik araştırma, veri toplama veya analiz kullanılmaz. Analiz, karar vericinin sezgisel ve duygusal muhakemesine dayanmaktadır. Bu yaklaşıma göre karar verilirken; değerler, duygular ve sezgilerle en iyi çözüm yerine, en tatmin edici çözümün tercih edilmesi yoluna gidilir (Işığıçok, 2015, s.2).

Farklı karar problemleri, her bir durumda değişen düzeylerde risk barındırmaktadır. Bu nedenle, sezgisel karar verme süreçlerinde bireyin risklere karşı gösterdiği tutum kritik bir rol oynar. Sezgisel karar verme, belirsizlik içeren durumlarda bireylerin hızlı ve etkili tercihler yapabilmelerini mümkün kılan bir yöntemdir (Gigerenzer ve Todd, 1999, s.3).

Sezgisel karar verme, hızlı ve doğrudan bir şekilde, bireylerin geçmiş deneyimlerine dayalı olarak bilinçsizce yaptıkları seçimlerdir (Kahneman, 2011, s.19). Bu yaklaşım, özellikle belirsizlik altında ve sınırlı bilgiye sahip durumlarda yaygın olarak tercih edilmektedir (Tversky ve Kahneman, 1974, s.1124). Bireylerin içsel olarak duyguları ve sezgileri ile karar vermesidir (Pekdoğan, 2016, s.6).

Sonuç olarak, sezgisel karar verme kuramı, bireylerin bilişsel süreçlerini anlamada önemli bir perspektif sunmaktadır. Bu kuram, bilinçsiz süreçleri, deneyimlerin etkisini ve duygusal faktörleri göz önünde bulundurarak, bireylerin nasıl karar verdiklerini açıklamaktadır. Bilişsel yanlılıklar ve duygusal etkiler, bireylerin sezgisel kararlarında hatalara yol açabilir (Kahneman, 2011). Sezgisel kararlar hızlı ve pratik çözümler sunsa da her zaman en doğru ve güvenilir sonuçları vermeyebilir.

2.4.2. Rasyonel karar verme kuramı

Rasyonel karar verme kuramı, bireylerin bilgiye dayalı, sistematik ve mantıklı süreçler izleyerek en uygun seçeneği belirlemelerine olanak tanıyan bir yaklaşımdır. Bu kuram, karar vericilerin mevcut bilgileri dikkatlice analiz ederek, alternatifleri değerlendirdiği ve maksimum faydayı elde etmeyi amaçladığı bir düşünce yapısını ifade eder. Rasyonel karar verme, genellikle karmaşık ve çok boyutlu problemlerin çözümünde, bilinçli ve stratejik bir değerlendirme sürecine dayanır ve mantıksal düşünme ile risk analizi gibi unsurları içerir.

Bilimsel karar verme yaklaşımı veya rasyonel karar verme yaklaşımı olarak da nitelendirilen verilere ve istatistiğe göre karar vermek, problemlere sistemli olarak bakılmasını ve çözümlerde bilimsel yöntemlerin kullanılmasını gerektirir. Bu yaklaşımın temeli Frederic Winslow Taylor ile başlar ve Taylor problemlerin üstesinden gelmek için akılcı bir sıra ile soru sorulmasını ve elde edilen yanıtlara göre karar verilmesini önermektedir (Işığıçok, 2015, s.18).

Rasyonel karar verme, özellikle belirsizlikten kaçınılan, bilgiye dayalı seçimlerin yapılabildiği ve mantıksal süreçlerin ön planda olduğu durumlar için geliştirilmiş bir model olarak kabul edilir (Bazerman & Moore, 2013).

Rasyonel karar verme süreci, mantıklı bir düşünme çerçevesi sunar ve bireylerin hedeflerine ulaşması için etkili bir yol olarak görülür (March ve Simon, 1958, s.34).

Klasik rasyonel yaklaşıma göre bireysel ekonomik çıkarlarını ön planda tutup hareket eden bireyler (ekonomik insan olarak) rasyonel seçimlerde bulunmaktadır. Burada şu varsayımlar söz konusudur (Bakka ve Fivesdal, 1986, s.36 akt. Tozlu, 2016, s.37).

- Rasyonel birey, karar verme öncesinde tüm alternatifleri ve sonuçlarını bilmektedir.
- Bireyin tespit ettiği alternatifler yarar seviyesine göre sıralanmıştır.

- Rasyonel birey, rasyonel bir biçimde en iyi alternatifi seçerek karar vermekte ve yoluna devam etmektedir.
- Aynı durum her tekrarlandığında, ekonomik insan misyonuna sahip olduğu varsayılan bir yönetici, her zaman aynı seçeneği çözüm olarak seçecektir.

Rasyonel karar verme modelinin idealize edildiğine ve mükemmel koşulların varlığını kabul ettiğine inanılır. Teorik yaklaşım aşağıdaki şekil ile daha net bir şekilde açıklanabilir.

Şekil 2.4.2: Rasyonel Karar Verme Modelinde Aşamalar

Kaynak: Daft, 2010.

Bu şekil, Richard L. Daft'ın *Understanding the Theory and Design of Organizations* kitabında açıklanan rasyonel karar verme modelini görselleştirmektedir. Aşamalar, karar verme sürecinin mantıksal ve sistematik bir şekilde nasıl ilerlediğini göstermektedir. Şekildeki süreç şu aşamaları içerir:

1. **Karar Çevresini İzle**: Sorunun bağlamını anlamak ve karar verme sürecine uygun bir çevresel analiz yapmak.
2. **Karar Problemini Tanımla**: Karşılaşılan spesifik problemin açık bir şekilde ifade edilmesi.
3. **Karar Amaçlarını Belirle**: Çözülmesi gereken problemle ilgili nihai hedefleri tanımlama.
4. **Problemi Teşhis Et**: Problemin kökenini anlamak ve detaylı analiz yapmak.

5. **Alternatif Çözümler Geliştir**: Potansiyel çözüm yollarını yaratıcı bir şekilde belirlemek.
6. **Alternatifleri Değerlendir**: Farklı çözüm yollarını fayda ve maliyet açısından analiz etme.
7. **En İyi Alternatifi Seç**: Çözüm seçenekleri arasından en uygun olanını belirlemek.
8. **Seçilen Alternatifi Uygula**: Karar doğrultusunda bir eylem planı oluşturup harekete geçmek.

Klasik rasyonel karar verme modeli, karar vericinin tam bilgiye sahip olduğunu, tüm alternatifleri değerlendirdiğini ve en yüksek faydayı sağlayan seçeneği tercih ettiğini varsayar (March, 1994). Bu model, ekonomi, işletme, yönetim ve politika gibi alanlarda sıklıkla uygulanmaktadır. Ancak Simon (1957), tam rasyonalite yerine sınırlı rasyonalite (bounded rationality) kavramını ortaya koyarak, bireylerin her zaman tüm bilgileri işleyemediğini ve optimal kararlar yerine "yeterince iyi" (satisficing) kararlar aldığını öne sürmüştür.

Herbert Simon, rasyonel karar verme modelinde, rasyonel insanların bir problem veya süreçle karşılaştıklarında karmaşık durumları parçalara ayırarak basitleştirmeye ve azaltmaya çalıştıklarına inanır. Teoriye göre, bu, sorunun daha hızlı ve daha etkili bir şekilde çözülmesine yardımcı olan bir örnektir.

Simon (1979), karar vericilerin tam rasyonel bir şekilde hareket etmediğini, çünkü bilişsel sınırlamalar ve çevresel faktörler nedeniyle bilgiye erişimlerinin kısıtlı olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle, bireyler her zaman en iyi kararı değil, mevcut koşullara göre en uygun olanı seçme eğilimindedirler.

Rasyonel karar verme süreci, genellikle belirli aşamalardan oluşmaktadır (Saaty, 1980; Russo ve Schoemaker, 2002):

1. **Problemin Tanımlanması:** Karar verilmesi gereken durum veya sorun açık bir şekilde belirlenir.
2. **Alternatiflerin Belirlenmesi:** Karar verici, mevcut seçenekleri analiz ederek değerlendirilebilecek alternatifler oluşturur.
3. **Bilgi Toplama ve Değerlendirme:** Her bir alternatifin avantajları, dezavantajları ve olası sonuçları sistematik bir şekilde analiz edilir.
4. **Karar Verme:** En rasyonel ve en yüksek fayda sağlayan seçenek belirlenir.

5. **Uygulama ve Değerlendirme:** Kararın uygulanması ve sonuçlarının değerlendirilmesi sağlanır.

Rasyonel karar verme kuramı, bireylerin mantıksal, sistematik ve bilgiye dayalı kararlar almalarına odaklanan bir modeldir. Rasyonel karar verme kuramı, bireylerin bilgiye dayalı, sistematik ve mantıklı süreçler izleyerek en uygun seçeneği belirlemelerini temel alan bir modeldir. Özellikle bilinçli düşünme ve analitik değerlendirme gerektiren karar süreçlerinde önemli bir çerçeve sunmaktadır.

Bu model, eğitim bağlamında ele alındığında, bireylerin mantıksal düşünme becerilerini geliştirmeleri, alternatifleri değerlendirmeleri ve bilinçli kararlar almaları için sağlam bir temel oluşturmaktadır. Öğrencilerin sistematik düşünme alışkanlığı kazanmaları ve problem çözme becerilerini geliştirmeleri açısından eğitimde önemli bir yere sahiptir.

Sonuç olarak, rasyonel karar verme modeli, karar verme süreçlerini yapılandırılmış bir çerçevede ele alarak bireylerin bilinçli ve tutarlı seçimler yapmasını destekleyen bir yaklaşım sunmaktadır. Eğitim ortamlarında kullanımı, bireylerin karar verme süreçlerine yönelik daha analitik ve veri odaklı bir bakış açısı kazanmalarına yardımcı olabilir.

2.4.3. Çok kriterli karar verme kuramları

Çok kriterli karar verme kuramları, birden fazla ölçütün dikkate alındığı ve bu ölçütlerin her birinin farklı derecelerde öneme sahip olduğu durumlarda en uygun kararı vermeyi amaçlayan yaklaşımları ifade eder. Bu kuramlar, bireylerin veya kurumların bir problem karşısında çeşitli alternatifleri değerlendirirken, her alternatifin güçlü ve zayıf yönlerini sistematik bir şekilde analiz etmelerini sağlar. Karar vericinin, birden fazla faktörü göz önünde bulundurması gereken durumlarda, bu faktörlerin birbiriyle ilişkisini ve göreceli önemlerini belirlemesi gereklidir.

> Karar verme çeşitli faktörlere ve karar alıcıların beklentilerine bağlı olarak en iyi çözümü elde edecek alternatiflerin tanımlanması ve seçilmesi sürecidir. Her karar mevcut bilgi, alternatifler, değerler ve tercihlerin toplanması olarak tanımlanan bir karar ortamında alınmaktadır. Karar vermede zor olan nokta alternatiflerin değerlendirilmesinde kullanılan kriterler kümesinin çeşitliliğidir. Olguların çoğunda amaçlar çatışır ve farklı grup karar alıcılar sürece dahil olur. Karar verme sürecinde bu tarz zorlukların üstesinden gelmek için "Çok Kriterli Karar Verme" (ÇKKV) yöntemleri devreye girmektedir (Gürsakal, 2016, s.243).

> Farklı karar vericiler kriterleri farklı şekilde değerlendirebilir ve puanlayabilir. Literatürde karar vericilerin kriterleri ve alternatifleri kişisel düşüncelerine göre

> değerlendirmeye yardımcı olmak amacıyla çok sayıda ÇKKV yöntemi geliştirilmiştir. Bununla birlikte ÇKKV yöntemlerinden hangisinin ne tür probleme uygulanması gerektiğini ve elde edilen sonuçların yorumlanmasını belirleyen hiçbir kural bulunmamaktadır (Ecer, 2020, s.25).

ÇKKV yöntemleri genellikle iki temel yaklaşımdan biri üzerine inşa edilir (Tzeng & Huang, 2011):

- **Ağırlıklandırma Yöntemleri:** Alternatifler belirli kriterlere göre ağırlıklandırılarak sıralanır.
- **Karşılaştırma Yöntemleri:** Alternatifler birbirleriyle karşılaştırılarak en uygun seçenek belirlenir.

Çok kriterli karar verme, genellikle karmaşık ve çok boyutlu karar problemlerinde kullanılır. Örneğin, bir proje seçimi, bir yatırım kararı veya eğitim yöntemlerinin belirlenmesi gibi durumlarda uygulanabilir. Bu yaklaşım, analitik bir çerçevede alternatifler arasındaki dengeyi sağlamaya odaklanır ve genellikle matematiksel modelleme veya derecelendirme teknikleriyle desteklenir. Bu bağlamda, çok kriterli karar verme kuramları, karar vericilerin daha bilinçli ve rasyonel seçimler yapmasını kolaylaştırır.

Geliştirilen en yaygın ÇKKV yöntemleri şunlardır:

1. Analitik Hiyerarşi Süreci (AHP): Karar vericinin kriterleri belirleyip ağırlıklarını tayin ettiği, matematiksel temele dayalı bir modeldir (Saaty, 1980).
2. TOPSIS (Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution): Alternatifleri ideal ve en kötü çözüme olan yakınlıklarına göre sıralar (Hwang & Yoon, 1981).
3. ELECTRE (Elimination et Choix Traduisant la Realité): Alternatiflerin güçlü ve zayıf yönlerini karşılaştırarak en iyi seçeneği belirler (Roy, 1991).
4. PROMETHEE (Preference Ranking Organization Method for Enrichment Evaluation): Alternatifleri belirlenen kriterlere göre derecelendiren bir yöntemdir (Brans & Vincke, 1985).

Bu yöntemler, ekonomi, mühendislik, işletme, tedarik zinciri yönetimi ve eğitim gibi pek çok alanda karar süreçlerini daha nesnel hale getirmek için kullanılmaktadır (Tzeng & Huang, 2011).

Eğitim, bireylerin akademik ve sosyal gelişimlerini destekleyen çok boyutlu bir süreçtir. Bu süreçte alınan kararların doğruluğu, eğitim sisteminin kalitesini ve öğrenci başarısını doğrudan etkilemektedir. Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) yöntemleri, özellikle eğitimde farklı seçenekler arasında en iyi kararı vermeyi gerektiren durumlarda sıkça başvurulan analitik yaklaşımlar arasında yer almaktadır (Çetiner ve Yılmaz, 2024). Eğitim süreçlerinde ÇKKV yöntemleri, öğretim programlarının değerlendirilmesi, okul yönetimi kararları, öğretim materyallerinin seçimi ve öğrenci başarısını etkileyen faktörlerin analizi gibi çeşitli alanlarda uygulanmaktadır. Örneğin, bir öğretim stratejisi belirlerken öğrenci başarısı, uygulanabilirlik, maliyet ve pedagojik etkinlik gibi kriterlerin değerlendirilmesi gerekir. ÇKKV yöntemleri, farklı faktörleri objektif bir şekilde analiz ederek, eğitimcilerin daha bilinçli ve rasyonel kararlar almasına yardımcı olmaktadır (Çetiner ve Yılmaz, 2024).

Çok kriterli karar verme kuramları, bireylerin veya kurumların çok boyutlu ve karmaşık problemlere sistematik çözümler üretebilmesi için geliştirilmiş yaklaşımlar sunmaktadır. Özellikle birden fazla faktörün dikkate alındığı durumlarda, alternatiflerin güçlü ve zayıf yönlerinin dengeli bir şekilde analiz edilmesini sağlar. Matematiksel ve analitik tekniklere dayanarak geliştirilen bu modeller, karar süreçlerini daha sistematik, nesnel ve rasyonel hale getirmekte, bireylere ve organizasyonlara bilinçli seçim yapma imkânı tanımaktadır.

2.5. Karar Verme Süreci

Karar verme süreci, bir problemi çözmek veya bir hedefe ulaşmak için alternatifler arasından bilinçli bir seçim yapmayı gerektiren aşamaları kapsar. Bu süreç, bireyin algılama, değerlendirme ve uygulama gibi bilişsel becerilerini içerir. Karar verme süreci, bir karar verilinceye kadar bir problemin yaratılmasıyla ilgili tüm faaliyetleri içerir. Simon'a (1947) göre süreçteki ilk adım, konuyu çevreleyen tüm ilgili koşulları inceleyerek bilgi toplamak, ikinci adım planlama, seçeneklerin belirlenmesi ve olası sonuçların değerlendirilmesi ve son adım karar verme aşamasıdır. Seçim işlemi, mevcut seçenekler arasından en uygun seçeneği seçer. Shevchenko ve Obyskalov (2023), karar verme sürecinin yalnızca bir seçim eylemi olmadığını, aynı zamanda bilişsel ve duygusal yapıların etkisiyle şekillenen çok boyutlu bir yapı olduğunu ifade etmektedir.

> Brynes (1998) karar verme sürecini dört adımdan oluşan olarak tanımlamıştır. Birinci adım, bir amaca yönelik adımlar atmak (örneğin, arkadaşlarla oynamak), ikinci adım, seçenekleri programlamak (örneğin, arabayla gezmeye gitmek veya birlikte egzersiz

> yapmak) ve üçüncü adım, seçenekleri önceliklendirmeye göre karar verme süreci şu adımlardan oluşur:
> - Sorunu tanımlama,
> - Verileri analiz ederek mevcut alternatifleri belirleme,
> - Sorunu çözmek için kullanılabilecek uygun alternatifleri seçme,
> - Kararı uygulamak.

Swartz ve Parks'a (1996) göre, karar verme süreci aşağıdaki soruların cevaplarını içermelidir:

1. Kararın gerekçesi neydi?
2. Seçeneklerim nelerdir?
3. Her seçeneğin sonucu hakkında ne kadar bilgi sahibiyim?
4. Karar verirken benim için önemli olan nedir?
5. En iyi seçim hangisi?

Bouyssou, Dubois, Pirlot ve Prade (2006), Montgomery'nin modeli, karar verme sürecini dört temel aşama ile açıklar: ön düzenleme, odak alternatifin seçimi, baskınlık testi ve baskınlık yapısının oluşturulması. Bu aşamalar, bireylerin karar verme sürecinde hem bilişsel hem de çevresel faktörlerin etkilerini anlamaya yönelik önemli bir çerçeve sunar (ss. 483-486).

> Adair (2017), karmaşık bir karar verme süreci içine girdiğinizde seçim yapmanız daha da zorlaşabilir. Bu süreci kolaylaştırmak amacıyla şunları kullanabilirsiniz:
> - Avantajlar ve dezavantajlar listesi hazırlayın.
> - Seçeceğiniz her seçeneğin sonuçlarını kontrol edin.
> - Belirlediğiniz özel yada genel amaç ölçütlerine göre önermiş olduğunuz çözümü test edin.
> - Beklediğiniz kazançlarla riske attıklarınızı karşılaştırın (s.22)

Karar verme süreci üzerine yapılan çalışmalar, bu sürecin yalnızca alternatifler arasından seçim yapmaktan ibaret olmadığını, aynı zamanda bireyin bilişsel kapasitesi, deneyimleri ve çevresel faktörler tarafından şekillenen çok yönlü bir yapı olduğunu göstermektedir. Farklı kuramcılar süreci farklı aşamalara ayırsa da genel olarak karar verme sürecinin sorunun tanımlanması, alternatiflerin belirlenmesi, seçeneklerin değerlendirilmesi ve seçilen kararın uygulanması gibi temel bileşenlerden oluştuğu görülmektedir. Bu süreç, bireylerin yalnızca rasyonel düşünme becerilerini değil, aynı zamanda sezgisel ve duygusal faktörleri de dikkate almasını gerektirir. Bireysel ve toplumsal düzeyde rasyonel ve bilinçli kararlar almayı gerektiren bu süreç, çok boyutlu ve dinamik bir yapıya sahiptir

2.6. Karar Verme ve Sosyal Bilgiler Dersi

Karar verme becerisi, bireylerin farklı seçenekler arasından en uygun olanı belirleme sürecinde kullandığı kritik bir yaşam becerisidir. Sosyal bilgiler dersi, bireylerin hem kişisel hem de toplumsal düzeyde etkili kararlar alabilmesi için gerekli olan bilgi, değer ve becerileri kazandırmayı hedefleyen bir öğretim alanıdır. Bu bağlamda, sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin analitik düşünme, sorun çözme ve sorumluluk bilinci geliştirme süreçlerinde karar verme becerisini destekleyen önemli bir alan sunar.

> Sosyal bilgiler, değişen devlet ve küreselleşen dünyanın hemen hemen her alanında yetkin, demokrasiyi kullanan, karar alma mekanizmalarını kullanan, problem çözen, çok boyutlu düşünen, aktif vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlar (Sönmez, 1997; Doğanay, 2006, s.23). Etkili vatandaşlık, sosyal araştırmanın amaçlarından biridir ve bireylerin uygun kararlar verebilmesini gerektirir. Bu nedenle karar verme becerilerinin geliştirilmesi sosyal bilgiler öğretim programında önemli bir yere sahiptir (Nayor ve Diem, 1987, s.48).

> Sosyal bilgiler derslerinin amaçlarından biri de sorumluluk sahibi, haklarını bilen ve ulusal bilinci olan vatandaşlar yetiştirmektir. Programın vizyonu demokratik, yaşam koşullarına duyarlı, eleştirel düşünen, yaratıcı düşünen ve iyi kararlar veren vatandaşlar yetiştirmektir. Bu bağlamda, programın temel yaklaşımında bireysel sağlık kararları verme, problem çözme ve hayata aktif katılımın önemli olduğu belirtilmiştir (MEB, 2017).

Karar verme kapasitesine sahip bireyler, bir kararla karşı karşıya kaldıklarında kanıtları, alternatifleri ve kriterleri değerlendirir ve uygun seçeneği seçerler (Obenchain ve Morris, 2003, s.102). Bu nedenle bireylerin erken yaşlardan itibaren karar verme yeteneklerini geliştirmeleri gerekmektedir. Bu yeteneğin kazandırılmasında temel müfredat karakter eğitimi, vatandaşlık eğitimi ve beceri eğitimini içeren sosyal bilgiler müfredatıdır.

Sosyal bilgiler derslerinde çocuklara karar vermeyi öğretmek için farklı durumlarda karar vermelerini sağlamak gerekir (Turner vd., 2013, s.70).

> Önceden verilmiş kararları sunmak yerine, sosyal bilgiler, kararlar için sınıf ortamına gerçek durumları getirir. Öğrencilerin, kritik karar verme için sağlam bilgi ve ilkeler sağlamak üzere çeşitli kaynaklardan problemle ilgili bilgileri birleştirmelerini ve sentezlemelerini sağlar. Bu nedenle, karar verme sürecinde yardımcı olur (Engel, 2003, s.89).

Bu nedenle sosyal bilgiler dersi, bireylerin hem bireysel hem de toplumsal yaşamlarında karşılaşacakları sorunları değerlendirme, bilinçli seçimler yapma ve sorumluluk alma becerilerini geliştiren önemli bir öğretim alanı olarak öne çıkmaktadır.

2.6.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Karar Verme Becerisi

Sosyal bilgiler dersi, bireylerin toplumsal, ekonomik, çevresel ve kültürel konulara duyarlılık geliştirmelerini ve bu konularda bilinçli kararlar alabilmelerini destekleyen önemli bir öğrenme alanıdır. Bireylerin, bireysel ve toplumsal yaşamlarında karşılaşabilecekleri problemlere yönelik çözüm üretme, alternatifleri değerlendirme ve bilinçli seçimler yapabilme yetisi, karar verme becerisinin gelişimi ile doğrudan ilişkilidir. Eğitim programları, öğrencilere bu beceriyi kazandırmak amacıyla çeşitli öğrenme süreçleri ve etkinlikler sunmaktadır. Özellikle sosyal bilgiler dersi, eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verme gibi üst düzey bilişsel becerileri destekleyen yapısıyla, öğrencilere günlük hayatta karşılaşabilecekleri durumları analiz etme ve etkili kararlar alma konusunda rehberlik etmektedir.

Eğitimin amacı öğrendiklerini gerçekleştirebilen bireyler yetiştirmektir. Bunun için bilgiye nasıl ulaşılacağı ve ne düşüneceği anlatılmak yerine, bireylerin nasıl düşünmesi gerektiği konusunda farkındalık geliştirilmelidir (Oğuz-Haçat ve Demir, 2016, s.30). Diğer tüm dersler gibi sosyal bilgiler dersleri de bireylerin yaşamları boyunca kullanmaları gereken düşünme becerilerini içermektedir (Doğanay, 2003; Oğuz-Haçat ve Demir, 2016, s.79).

Rasyonel kararlar verebilen kişiler, kendi hayatlarından daha memnun ve sosyal çevrelerinde daha aktiftirler. Sonuç olarak bireylere etkili karar verme becerisinin kazandırılması sosyal bilgiler dersinin bir parçasıdır. Dünyadaki eğitim sistemleri gibi ülkemizde de karar vermenin önemi çok büyüktür ve müfredatta öğrencilere doğrudan kazandırılması gereken becerilerden biridir (Torun, 2015, s.39).

Türkiye'de sosyal bilgiler öğretim programları, bireylerin toplumsal bilinç kazanmalarını, demokratik değerlere bağlılık geliştirmelerini ve eleştirel düşünme, problem çözme gibi beceriler edinmelerini amaçlamaktadır. Bu bağlamda, karar verme becerisi, öğretim programlarının temel hedeflerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Türkiye'de sosyal bilgiler öğretim programları, farklı dönemlerde yapılan değişikliklerle birlikte, karar verme becerisinin kazandırılmasını çeşitli şekillerde ele almıştır. 2005, 2018 ve Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında hazırlanan programlar, bireylerin demokratik toplumlarda aktif vatandaş olmalarını sağlamak, bilgiyi etkili kullanarak mantıklı ve sorumlu kararlar almalarına rehberlik etmek amacıyla yapılandırılmıştır. Ancak, bu programların karar verme

becerisine ne ölçüde yer verdiği, hangi öğrenme alanları içerisinde ele aldığı ve nasıl bir öğretim süreci sunduğu farklılık gösterebilmektedir.

2005 yılında güncellenen sosyal bilgiler öğretim programı, yapılandırmacı yaklaşıma dayalı olarak tasarlanmış ve öğrencilerin aktif katılımını, eleştirel düşünmeyi ve karar verme becerilerini geliştirmeyi hedeflemiştir. Bu dönemde, program içeriklerinde bireylerin sosyal, çevresel ve ekonomik sorunlara yönelik bilinçli seçimler yapma kapasitesini artırmaya yönelik kazanımlar ön plana çıkmıştır. Ayrıca, vatandaşlık bilinci ve toplumsal sorumluluk gibi değerlerin kazandırılmasına vurgu yapılmıştır.

2018 yılında yapılan revizyonda, programın temel yapısı korunmakla birlikte, 21. yüzyıl becerileri kapsamında öğrencilerin karar verme ve problem çözme yetkinliklerini daha da geliştirmeye yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Ancak, bu programda beceriler kazanımlarla doğrudan ilişkilendirilmemiş; öğrenme alanlarının genel açıklama kısmında hangi değerleri ve becerileri barındırdığı belirtilmiştir. Bu düzenleme, öğrencilerin eleştirel düşünme ve karar verme gibi üst düzey beceriler kazanmasını hedeflerken, programın daha esnek ve genel bir çerçeveye oturtulmasını sağlamıştır.

2024 yılında yayınlanan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, eğitim sisteminin temel dinamiklerini yeniden yapılandırarak, öğrencilerin bilişsel, sosyal, duygusal, fiziksel ve ahlaki gelişimlerini desteklemeyi amaçlayan bütüncül bir öğretim modelidir. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB, 2024) tarafından hazırlanan bu model, bireyin 21. yüzyıl becerileriyle donatılması ve erdemli bireyler yetiştirilmesi üzerine inşa edilmiştir.

Bu modelde, öğrencilerin bilgiye ulaşan değil, bilgiyi üreten bireyler olarak yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Modelin temel ilkeleri şu şekilde özetlenebilir:

- Bütüncül Eğitim Yaklaşımı: Zihinsel, duygusal, sosyal, ahlaki ve fiziksel gelişimi esas alan bir yapı oluşturulmuştur.
- Erdem ve Değer Temelli Eğitim: Bilgiyi etik çerçevede kullanabilen, ahlaki ve sosyal sorumluluk bilinci yüksek bireyler yetiştirme hedeflenmektedir.
- Disiplinler Arası ve Ötesi Yaklaşım: Ders içerikleri farklı disiplinlerle ilişkilendirilerek öğrencilerin analitik ve eleştirel düşünme becerileri geliştirilmiştir.
- Beceriler Örgüsü Temelli Program Yapısı: Öğrencilerin bilgiye dayalı beceriler kazanmasının yanında sosyal-duygusal, akademik ve mesleki gelişimlerine de katkı sağlayan bir eğitim anlayışı benimsenmiştir.

Model, öğrenme süreçlerini yalnızca bilgi aktarımına dayalı bir yapı olmaktan çıkararak, öğrencinin aktif olarak karar verme, problem çözme, yaratıcı düşünme gibi üst düzey düşünme becerilerini geliştirmesine zemin hazırlamaktadır.

2024 yılında açıklanan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli karar verme becerisini eğitim sisteminin merkezine yerleştiren bir yaklaşımla hazırlanmıştır. Karar verme becerisi modelde öğrenme çıktısı çerçevesinde "Üst Düzey Düşünme Becerileri" (KB3) kategorisinde ele alınmaktadır. Bu beceri, bireyin bir ihtiyaç durumunda şu adımları gerçekleştirmesini içerir:

1. Karar durumuna ilişkin amacı belirlemek
2. Bilgi aramak/toplamak
3. Olası alternatif önermeler/seçenekler oluşturmak
4. Alternatifler üzerinde mantıksal denetleme yapmak
5. Ulaştığı yapıya dayalı seçim yapmak
6. Kararın sonuçları üzerinde yansıtma yapmak

Bu süreç bileşenleri, karar verme becerisinin yapılandırılmış bir şekilde geliştirilmesini hedeflemektedir.

Maarif Modeli'nde karar verme becerisinin hangi sınıf seviyelerinde ve hangi öğrenme alanlarında yer aldığı aşağıdaki Tablo 2.6.1.’de gösterilmektedir. Bu tablo, karar verme becerisinin programda nasıl konumlandırıldığını ve hangi bağlamlarda ele alındığını görselleştirmektedir.

Tablo 2.6.1. Maarif Modelde Karar Verme Becerisinin Yeri

Sınıf Düzeyi	Öğrenme Alanı	Alt Başlık	
		Beceriler Arası İlişkiler	Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri
4. sınıf	1. Birlikte Yaşamak	-	-
	2. Evimiz Dünya	KB3.1 Karar Verme	-
	3. Ortak Mirasımız	-	-
	4. Yaşayan Demokrasimiz	-	SDB3.3. Sorumlu Karar Verme
	5. Hayatımızdaki Ekonomi	KB3.1. Karar Verme	SDB3.3. Sorumlu Karar Verme
	6. Teknoloji ve Sosyal Bilimler	-	-
5. sınıf	1. Birlikte Yaşamak	-	SDB3.3. Sorumlu Karar Verme
	2. Evimiz Dünya	-	SDB3.3. Sorumlu Karar Verme
	3. Ortak Mirasımız	-	SDB3.3. Sorumlu Karar Verme
	4. Yaşayan Demokrasimiz	-	-
	5. Hayatımızdaki Ekonomi	-	-
	6. Teknoloji ve Sosyal Bilimler	-	SDB3.3. Sorumlu Karar Verme
6. sınıf	1. Birlikte Yaşamak	-	SDB3.3. Sorumlu Karar Verme
	2. Evimiz Dünya	-	SDB3.3. Sorumlu Karar Verme
	3. Ortak Mirasımız	-	SDB3.3. Sorumlu Karar Verme
	4. Yaşayan Demokrasimiz	-	SDB3.3. Sorumlu Karar Verme
	5. Hayatımızdaki Ekonomi	-	SDB3.3. Sorumlu Karar Verme
	6. Teknoloji ve Sosyal Bilimler	-	SDB3.3. Sorumlu Karar Verme
7. sınıf	1. Birlikte Yaşamak	-	SDB3.3. Sorumlu Karar Verme
	2. Evimiz Dünya	-	-
	3. Ortak Mirasımız	-	SDB3.3. Sorumlu Karar Verme
	4. Yaşayan Demokrasimiz	-	SDB3.3. Sorumlu Karar Verme
	5. Hayatımızdaki Ekonomi	-	SDB3.3. Sorumlu Karar Verme
	6. Teknoloji ve Sosyal Bilimler	-	SDB3.3. Sorumlu Karar Verme

Tablodaki verilere göre Karar Verme Becerisi, ağırlıklı olarak "Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri" başlığı altında ele alınmıştır. Bu, becerinin daha çok bireyin duygusal gelişimi ve sorumluluk bilinciyle ilişkili olarak işlendiğini göstermektedir. Karar verme becerisi en çok "Yaşayan Demokrasimiz", "Evimiz Dünya" ve "Hayatımızdaki Ekonomi" öğrenme alanlarında işlenmektedir. Bu durum, bireyin karar alma süreçlerinin demokratik katılım, çevresel farkındalık ve ekonomik okuryazarlık bağlamında geliştirildiğini göstermektedir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda karar verme becerisi, belirli öğrenme alanları ve başlıklar altında sistematik bir şekilde ele alınmıştır.

Ancak, programda karar verme becerisinin "Beceriler Arası İlişkiler" başlığı altında sadece 4. sınıfta yer aldığı ve daha çok "Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri" kapsamında işlendiği görülmektedir. Bu, karar verme becerisinin daha çok bireysel ve toplumsal sorumluluk bağlamında ele alındığını, ancak analitik ve bilimsel karar süreçlerine yönelik ayrı bir vurgu yapılmadığını göstermektedir. Sonuç olarak, karar verme becerisi her sınıf düzeyinde yer almakta ve öğrencilerin farklı bağlamlarda karar verme süreçlerini deneyimlemelerine fırsat tanımaktadır.

2.6.2. Sosyal bilgiler dersinde karar vermenin yeri ve önemi

Sosyal bilgiler dersi, bireylerin toplumsal, ekonomik, çevresel ve kültürel konuları anlamalarına ve bu konulara bilinçli bir şekilde katılım sağlamalarına yönelik beceriler kazandırmayı amaçlayan bir disiplindir. Bu bağlamda, karar verme becerisi, sosyal bilgiler dersinin temel yapı taşlarından biri olarak öne çıkar. Öğrencilerin, bireysel ve toplumsal düzeyde karşılaştıkları sorunları analiz ederek, alternatifler arasından bilinçli seçimler yapabilmesi, dersin hedefleri arasında yer alır.

Karar verme, yalnızca bireyin kendi hayatını etkileyen bir süreç değil, aynı zamanda toplumsal ve küresel sorunların çözümüne katkıda bulunma potansiyeline sahip bir beceridir. Sosyal bilgiler dersi, bu süreci desteklemek için öğrencilere eleştirel düşünme, problem çözme ve etkili iletişim becerileri kazandırmayı amaçlar. Özellikle demokratik toplumlarda, bireylerin bilgiye dayalı kararlar alabilme yeteneği, vatandaşlık bilinci ve toplumsal sorumluluk duygusunun gelişmesi açısından büyük önem taşır.

Bu dersin içerikleri, öğrencilerin gerçek hayatta karşılaşabilecekleri karmaşık durumları ele alarak, toplumsal olaylara ve sorunlara çok yönlü bir perspektifle yaklaşmalarını sağlar. Bu sayede, öğrenciler hem bireysel hem de toplumsal düzeyde daha etkili kararlar alabilme yetkinliğine ulaşırlar.

Karar verme becerilerinin kendisi basamaklardan oluşur ve bu basamaklar eğitim ortamında öğretilirken becerinin doğasına uygun yöntem veya etkinlikler seçilmelidir.

> Sosyal bilgiler dersi de diğer birçok ders gibi derste belirlenen amaçlara ve bu bağlamda öğrencilerin ulaşmak istediklerine ulaşabilmeleri için öğrencilere enerji verecek farklı yöntem ve tekniklerin kullanılmasını gerektirmektedir. Birçok araştırma, öğrencilerin geleneksel yöntemlerin kullanıldığı öğrenme ortamlarına göre öğrenci merkezli yaklaşım ve teknolojilerin kullanıldığı öğrenme ortamlarında daha iyi akademik performans elde ettiğini göstermiştir (Aktaş ve Doğan, 2018; Aydoğdu, 2017, s.30).

> Sosyal bilgiler eğitimi çerçevesinde karar verme sürecinin önemine ilk vurgu yapan kişi Amerikalı bir eğitimci olan Shirley H. Engle'dir. Engle 1960 yılında *Karar Verme: Sosyal bilgiler öğretiminin kalbi* adlı makalesinde sosyal bilgiler eğitiminin karar verme süreçlerine dayandırılması gerektiği tezini savunarak sosyal bilgiler eğitimine yeni bir boyut kazandırmıştır. Sosyal bilgiler eğitiminin temel amaçlarından bir tanesi iyi vatandaş yetiştirmek olduğuna göre, iyi bir vatandaşın da hem kişisel konularda hem de toplumu ilgilendiren konularda en iyi kararları vermesini bekleriz (Açıkalın, 2018, s.169-170).

> Bunun için bireyleri küçük yaşlardan itibaren karar verme konusunda yetkin kılmak gerekir. Bu becerinin kazanılmasına yönelik temel müfredat, karakter eğitimi, vatandaşlık eğitimi ve beceri eğitiminin önemli olduğu sosyal bilgiler müfredatıdır. Önceden verilmiş kararları sunmak yerine, sosyal bilgiler kararlar için sınıf ortamına gerçek durumları getirir. Öğrencilerin, kritik karar verme için sağlam bilgi ve ilkeler sağlamak üzere çeşitli kaynaklardan problemle ilgili bilgileri birleştirmelerini ve sentezlemelerini sağlar. Bu nedenle karar verme sürecinde yardımcı olur (Ersever, 1996, s.77).

Sonuç olarak, sosyal bilgiler dersi, bireylerin hem kişisel hem de toplumsal düzeyde etkili kararlar alabilmeleri için gereken bilgi, beceri ve değerleri kazandırmayı amaçlayan önemli bir eğitim alanıdır. Karar verme becerisi, öğrencilerin karşılaştıkları karmaşık problemleri analiz edebilme, alternatifleri değerlendirme ve bilinçli seçimler yapma kapasitelerini geliştirerek, onları aktif ve sorumlu birer vatandaş olmaya hazırlar. Bu bağlamda, sosyal bilgiler eğitimi, sadece mevcut sorunları çözmekle kalmayıp, aynı zamanda gelecekte karşılaşılacak durumlara yönelik eleştirel ve yaratıcı yaklaşımlar geliştiren bireyler yetiştirme misyonunu üstlenir. Öğrencilerin bu beceriyi kazanabilmesi için, ders kapsamında öğrenci merkezli yöntemlerin ve gerçek yaşamla ilişkilendirilmiş etkinliklerin kullanılması büyük önem taşımaktadır. Bu sayede, bireyler yalnızca bireysel hayatlarına yön vermekle kalmaz, aynı zamanda toplumsal sorumluluk bilinciyle hareket eden aktif birer yurttaş olma yolunda güçlenirler.

2.7. Karar Verme Becerisi Temelinde Öğretim Yöntem ve Teknikleri

Bu başlık altında, karar verme becerisinin kazandırılmasını destekleyen öğretim yöntemleri ele alınacaktır. Günümüz eğitim anlayışı, öğrencilerin yalnızca bilgi edinmelerini değil, aynı zamanda eleştirel ve analitik düşünme becerilerini geliştirmelerini de amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, eğitim programlarında karar verme süreçlerini destekleyen çeşitli öğretim stratejileri öne çıkmaktadır. Özellikle öğrencilere farklı alternatifleri değerlendirme, olası sonuçları analiz etme ve bilinçli tercihler yapma becerilerini kazandıran yöntemler, karar verme becerisinin gelişimine katkıda bulunmaktadır. Bu bölümde, drama, örnek olay incelemesi, kanıt temelli öğrenme gibi yöntemler ele alınacaktır.

2.7.1. Drama tekniği

Drama tekniği, öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılımını sağlayan etkili bir öğretim yöntemidir. Öğrenciler, belirli bir konuya ilişkin düşüncelerini, deneyimlerini ve bilgilerini doğaçlama yoluyla ifade ederek öğrenme sürecine dahil olurlar. Bu süreçte, öğrencilere belirli roller verilerek gerçek yaşamdan esinlenen senaryolar içinde yer almaları sağlanır. Drama, geleneksel öğretim yöntemlerinden farklı olarak öğrencilerin duygusal ve bilişsel gelişimlerini desteklemekte ve öğrenmeyi daha anlamlı hale getirmektedir.

Yaşar ve Gültekin'e (2012) göre, drama tekniği iki temel biçimde uygulanmaktadır: formal drama ve informal drama. Formal drama, belirli bir metne bağlı kalarak yapılandırılmış bir süreç içerirken, informal drama daha esnek bir yapıya sahiptir ve öğrencilerin anlık doğaçlamalar yapmasına olanak tanır. Formal drama uygulamalarında öğrenciler, belirlenen konuya ilişkin önceden araştırma yaparak bilgilenir ve sahnelenen olayın bağlamını daha iyi kavrarlar. Bu süreç, onların araştırma ve iş birliği yapma becerilerini geliştirmelerine de katkı sağlar. İnformal drama ise öğrencilerin önceden belirlenmiş bir metin olmaksızın, ihtiyaç duyduklarında doğaçlama yaparak kendilerini ifade etmelerine fırsat tanır. Bu tür uygulamalar, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine, empati yapmalarına ve konuları daha derinlemesine kavramalarına yardımcı olmaktadır.

Drama sürecinde öğretmenin rehberliği önemlidir; öğretmen dersin amaçlarını açıkça ifade etmeli, süreci planlı bir şekilde yönetmeli ve öğrencilerin rollerini benimsemelerine

yardımcı olmalıdır. Böylece öğrenciler, karmaşık konuları keşfetme ve değerlendirme fırsatı bularak karar verme süreçlerinde daha etkin hale gelebilirler (Yaşar & Gültekin, 2012).

Eğitim ortamında çocuklar her an bir şeyler keşfedebilir, yaratabilir, deneyip doğru ya da yanlış yapabilirler. Çocuklar kendilerinden talep edilmeden, kendi kararlarıyla bir şeyler yapabileceklerini bilmelidirler (Gönen ve Dalkılıç, 2003, s. 51).

Bu bağlamda, drama tekniği, öğrencilerin yaratıcı düşünmelerini teşvik ederken, aynı zamanda iş birliği yapma, empati geliştirme ve problem çözme yeteneklerini de artırarak onları aktif öğrenme sürecine dahil etmektedir. Öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine ve farklı bakış açıları geliştirmelerine olanak tanıyan bu yöntem, karar verme süreçlerinde daha bilinçli ve etkili bireyler yetiştirilmesine katkı sağlamaktadır.

2.7.2. Örnek olay

Bu yöntem, öğrencilere belirli bir durum ya da problem sunarak, olayın neden-sonuç ilişkisini değerlendirmelerini, farklı bakış açılarını göz önünde bulundurmalarını ve en uygun kararı vermelerini sağlamaktadır. Öğrenciler, bu süreçte alternatif çözümleri tartışarak, mantıksal akıl yürütme becerilerini geliştirirler.

Örnek olay incelemesi yönteminde öğretmen örnek olayın yazılı olduğu kâğıtları öğrencilerine dağıtır ve okumalarını ister veya öğrencilerine bu olayla ilgili bir video izletir. Öğrenciler küçük gruplar hâlinde ya da bireysel olarak konu üzerinde çalışırlar. Ders süreci öğretmenin planı dâhilinde ilerler. Öğretmen öğrencilere dersin amacını açıkça ifade eder, ders boyunca zamanın iyi kullanılması konusunda da öğrencilerine yardımcı olur (Ceyhan, 2021, s. 189).

Christensen ve ark. (1987) göre örnek olaylar üzerinden yapılan sınıf tartışmaları, öğrencileri hayata hazırlayan eylemler içerisine sokar ve örnek olayda karşılaşılan problemleri çözme çabası, öğrencilerde analiz ve sentez gibi beceriler geliştirir (akt. Kabapınar, 2021, s. 18). Üst düzey düşünme becerilerinin gelişimi, örnek olay yönteminin çağın gerekliliklerini karşılayan en önemli katkılarından biri olarak değerlendirilebilir (Kabapınar, 2021, s. 18).

Bu doğrultuda, örnek olay yöntemi, öğrencilerin analitik düşünme, problem çözme ve karar verme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olurken, aynı zamanda onları gerçek

hayatta karşılaşabilecekleri karmaşık durumlara hazırlayan etkili bir öğrenme aracı olarak öne çıkmaktadır.

2.7.3. Kanıt temelli öğrenme yöntemi

Kanıt temelli öğrenme, eğitim süreçlerinde kararların ve uygulamaların bilimsel araştırmalar, veriler ve güvenilir kanıtlar doğrultusunda şekillendirilmesini amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu yöntem, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirirken, bilgiye dayalı kararlar almalarını teşvik eden sistematik bir öğrenme süreci sunar.

Kabapınar'a (2019) göre, kanıt temelli öğrenme, öğrencilerin bireysel anlam oluşturma süreçlerini destekleyen ve farklı türde, içerikte ve bakış açısındaki kanıtların birlikte ele alınmasını teşvik eden bir yaklaşımdır. Bu süreç, öğrencilerin çeşitli kaynakları analiz ederek, elde edilen kanıtları yorumlamalarını ve bunlara yönelik kişisel düşüncelerini ifade etmelerini sağlar. Önemli olan, bireyin anlam oluşturma sürecinde mümkün olduğunca geniş bir perspektiften kanıtları değerlendirebilmesi ve eleştirel bir bakış açısıyla yorumlayabilmesidir.

Mertol ve Yıldırım'a (2020) göre, kanıt temelli öğretim, sosyal bilgiler derslerinde kullanılan ve yapılandırmacı öğrenme anlayışına dayanan çağdaş bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, öğrencilerin yalnızca bilgiyi ezberlemeleri yerine, bilgiyi analiz etmeleri, sentezlemeleri ve eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmeleri üzerine odaklanmaktadır. Kanıt temelli öğretimin temel amacı, öğrencilerin bir konu hakkında birincil ve ikincil kaynakları kullanarak araştırma yapmalarını sağlamak ve bu süreçte eleştirel düşünme becerilerini geliştirmektir.

Bu yöntemde öğrenciler, farklı türde ve içerikte kanıtları bir araya getirerek kendi anlamlarını oluşturmaya teşvik edilirler. Böylece bilgiyi yüzeysel şekilde öğrenmek yerine, onu yorumlama ve üretme sürecine doğrudan dahil olurlar. Kanıt temelli öğrenme, öğrencilerin pasif bir alıcı konumundan çıkıp bilgi üretim sürecine etkin bir şekilde katılım göstermelerine olanak tanımaktadır.

Pala'ya göre (2019), mutlak bir doğrunun varlığı yerine, bireylerin çeşitli kanıtlar üzerinden düşüncelerini geliştirmesi esas alınmaktadır. Bu yaklaşımda, öğrencilere farklı kanıtlar sunularak, bu kanıtları sorgulamalarını ve analiz etmelerini teşvik eden sorular yöneltilir. Öğrenciler, aynı kanıtları kullanmalarına rağmen farklı yorumlara ulaşabilirler, bu

da sosyal bilimlerde bilginin oluşturulma sürecine benzer bir yapı ortaya koymaktadır. Öğrenme sürecinde bilgi, bireyin önceki deneyimleri ve birikimleri doğrultusunda yorumlanarak, kanıtlara dayalı şekilde inşa edilir. Bilginin bireysel yorumlarla şekillenmesi, çağdaş sosyal bilimlerin bilgiye yaklaşımıyla da örtüşmektedir.

Bu doğrultuda, kanıt temelli öğrenme yöntemi, öğrencilerin bilgiyi sadece edinmekle kalmayıp, onu sorgulayıp yorumlayarak eleştirel ve analitik düşünme becerilerini geliştirmelerine olanak tanımaktadır.

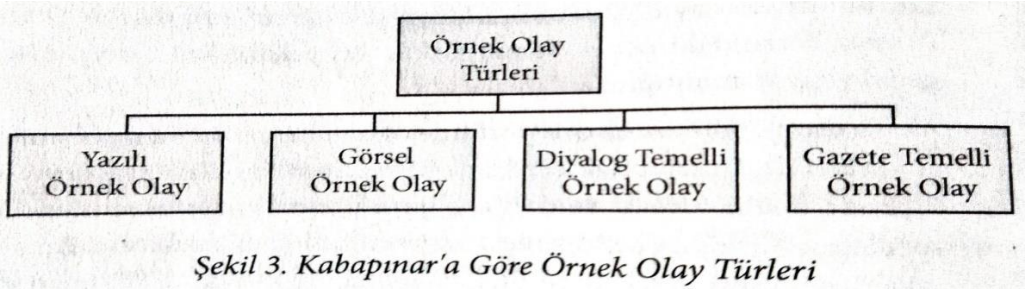
2.8. Örnek Olay Yöntemi

Örnek olay yöntemi, bireylerin gerçek yaşamda karşılaşabilecekleri durumları veya sorunları analiz etmeye yönelik olarak yapılandırılmış bir öğretim stratejisidir. Bu yöntem, öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verme gibi üst düzey bilişsel becerilerini geliştirmeyi hedefler. Süreç, öğrencilere belirli bir olay ya da durumun sunulmasıyla başlar; ardından olayın temel dinamikleri, neden-sonuç ilişkileri ve olası çözüm yolları tartışılarak değerlendirilir. Katılımcılar, bu yöntemin sağladığı etkileşimli ortamda analitik düşünme ve iş birliği yapma fırsatı bulur. Örnek olay yöntemi, çoğunlukla grup çalışmaları ve sınıf içi tartışmalarla desteklenir ve teorik bilginin uygulamaya aktarılmasında etkili bir araç olarak kabul edilir. Bu yöntemde öğrenmenin gerçekleşmesi ya da pekiştirilmesi için gerçek ya da oluşturulmuş bir problem sınanmaktadır (Taneri, 2017, s. 40).

Örnek olaylar, öğrenci seviyelerini de dikkate alarak öğrencilere farklı şekillerde sunulabilir. Çizgi film, animasyon, belgesel, kısa film, kamu spotu gibi video içerikleri de örnek olay olarak öğrencilere sunulabilir (Ol ve Kabapınar, 2021, s. 5).

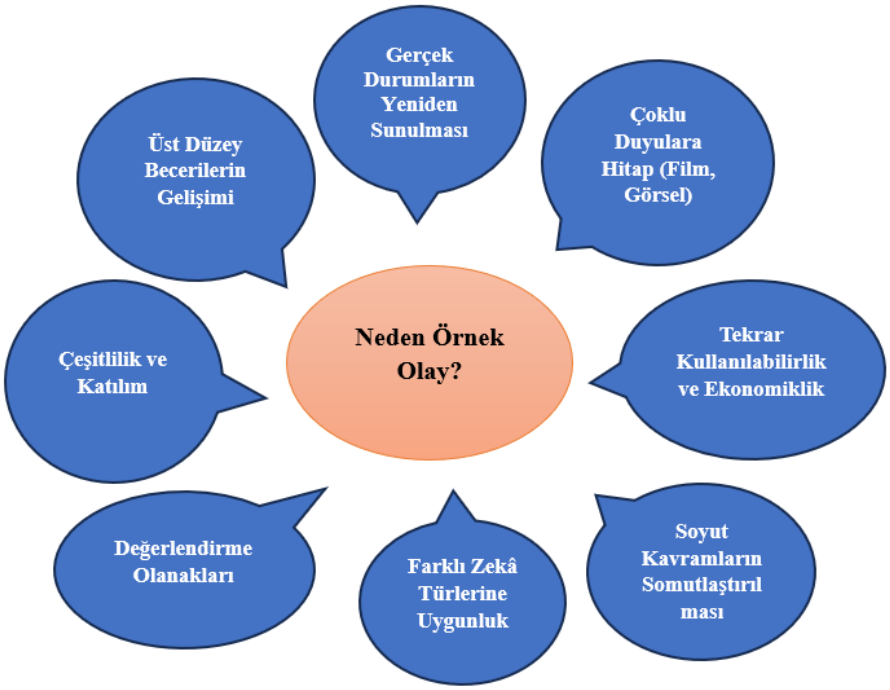
Örnek olaylar, araştırmacılar tarafından iki ana başlık altında sınıflandırılmıştır: genel biçim olarak örnek olay ve sunum biçimi olarak örnek olay. Bu tür sınıflandırmalar, örnek olayların hem yapısal hem de uygulama boyutunda nasıl düzenlendiğini açıklamak için kullanılmaktadır (Alacapınar, 2015).

Kabapınar (2021)'a göre örnek olay türleri ise aşağıda şekil 2.7'de sunulmuştur (s.12).

Şekil 2.8: Kabapınar'a Göre Örnek Olay Türleri

Alacapınar (2015), Örnek olay yöntemi gerçek yaşam durumlarını simüle ederek öğrenmeyi kolaylaştırdığını belirttiği çalışmasında örnek olay yönteminin eğitimde kullanılmasının gerekçelerini şu şekilde açıklamıştır.

Şekil 2.8.1: Örnek Olay Yönteminin Eğitimdeki Gerekçeleri

Kaynak: Alacapınar, F. G. (2015). *Örnek olay yöntemi ve eğitimde örnek olaylar* (2. baskı). Anı Yayıncılık s.2-3'den uyarlanmıştır.

Örnek olay yöntemi, öğrencilerin hem bireysel hem de grup çalışmaları yoluyla aktif bir öğrenme sürecine katılmalarını sağlayan, gerçek hayattan durumlarla ilişki kurmalarını teşvik eden etkili bir yöntemdir. Gökalp (2019, ss. 143-144), bu yöntemin çeşitli yararlarından bahsetmiştir. Örneğin, öğrencilerin dikkatini gerçekçi problemlere yönlendirdiğini, problem çözme becerilerini geliştirdiğini ve ders kitabı dışındaki farklı materyalleri kullanarak öğrenme süreçlerini zenginleştirdiğini vurgulamıştır. Ayrıca, karar

verme becerisini etkili bir şekilde desteklediğini, öğrencilerin sorumluluk duygusunu artırdığını ve bağımsız düşünme yeteneklerini geliştirdiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda, örnek olay yöntemi, karar verme becerisi gibi üst düzey düşünme becerilerinin kazandırılmasında önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır.

Örnek olay yöntemi, öğrencilerin çok boyutlu düşünme ve olayları farklı açılardan değerlendirebilme yeteneklerini geliştirmesi açısından da önemli bir rol oynamaktadır. Kabapınar (2021, ss. 19-20), bu yöntemin öğrencilere sunduğu katkıları "Öğrenciye Katkıları Bağlamında Örnek Olay Yöntemine Bakmak" başlığı altında ele alarak, yöntemin bireylerin eleştirel düşünme, karar verme ve problem çözme becerilerini güçlendirdiğini vurgulamaktadır. Özellikle, öğrencilerin günlük hayatta karşılaşabilecekleri karmaşık problemleri analiz etme ve alternatif çözümler geliştirme yetilerini destekleyen örnek olay yöntemi, öğrencilerin toplumsal hayatta daha etkili ve bilinçli bireyler olmalarına katkı sağlamaktadır. Kabapınar'a göre, bu yöntemle öğrenciler, bilgiyi sadece öğrenmekle kalmaz, aynı zamanda bilgiyi uygulama ve değerlendirme süreçlerinde de aktif rol alır, bu da onların üst düzey düşünme becerilerini geliştirmelerine olanak tanır.

2.9. İlgili Araştırmalar

2.9.1. Örnek olayla ilgili yapılan araştırmalar

Bu tez çalışması sosyal bilgiler dersi özelinde yapıldığı için, örnek olay alanında incelenen çalışmalar da sosyal bilgiler dersiyle bağlantılı çalışmalarla sınırlandırılmıştır.

İbrahimoğlu (2010) *"6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Örnek Olay Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarı, Derse Karşı Tutum ve Eleştirel Düşünme Becerileri Üzerine Etkileri"* başlıklı tezinde, örnek olay yönteminin Sosyal Bilgiler dersindeki etkileri araştırılmıştır. Çalışmanın amacı, bu yöntemin öğrencilerin eleştirel düşünme becerisi, akademik başarıları ve derse yönelik tutumları üzerindeki etkilerini incelemektir. Araştırmada öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmış ve çalışma, 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Ankara'da bir devlet okulunda öğrenim gören 6. sınıf öğrencileri ile yürütülmüştür. Araştırmanın bulguları, örnek olay yönteminin geleneksel yöntemlere kıyasla öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinde ve akademik başarılarında anlamlı bir artış sağladığını; ayrıca öğrencilerin derse karşı tutumlarının olumlu yönde

geliştiğini ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, Sosyal Bilgiler dersinde örnek olay yönteminin etkili bir öğretim stratejisi olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir.

Aydemir'in (2010) *"Sosyal Bilgiler Öğretiminde Örnek Olay Yönteminin Öğrencilerin Çevre Bilincine ve Çevreye Yönelik Tutumlarına Etkisi"* başlıklı yüksek lisans tezinde, örnek olay yönteminin Sosyal Bilgiler dersinde çevre bilincinin kazandırılmasındaki etkileri incelenmiştir. Araştırma, İstanbul'da bir devlet okulunun 6. sınıf öğrencileriyle öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desen kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Tezde, örnek olay yönteminin öğrencilerin çevre bilinci ve çevreye yönelik tutumları üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla, "Ülkemizin Kaynakları" ünitesinde altı hafta süren bir öğretim süreci uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, örnek olay yönteminin uygulandığı deney grubundaki öğrencilerin başarı düzeyleri, çevresel tutumları ve öğrenilen bilgilerin kalıcılığı, kontrol grubundaki öğrencilere göre anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca, bu yöntemle öğrencilerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin geliştiği, derse katılım ve ilgi düzeylerinin arttığı gözlemlenmiştir. Bu bulgular, özellikle sosyal bilgiler dersinde değer eğitiminin etkin bir şekilde verilmesi için örnek olay yönteminin kullanılmasını desteklemektedir.

Akgün'ün (2013) *"Sekizinci Sınıf Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersinde Örnek Olay Yöntemiyle Öğretimin Öğrenme Düzeyine ve Kalıcılığa Etkisi"* başlıklı doktora tezinde, örnek olay yönteminin vatandaşlık ve demokrasi eğitimi bağlamında öğrenme düzeyine ve bilginin kalıcılığına etkileri araştırılmıştır. Araştırmada, öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Deney grubunda demokrasi kültürü teması kapsamında her kazanım için ayrı bir örnek olay uygulanmış, kontrol grubunda ise yapılandırmacı öğretim yaklaşımına dayalı öğretim yapılmıştır. Çalışma sonucunda, örnek olay yöntemi ile işlenen derslerin, öğrencilerin akademik başarılarını ve öğrenme kalıcılığını anlamlı bir şekilde artırdığı tespit edilmiştir. Araştırmada kullanılan t-testi analizlerine göre, deney grubunun son test ve kalıcılık testinde kontrol grubuna kıyasla daha yüksek puanlar aldığı bulunmuştur. Bu bulgular, örnek olay yönteminin öğrenme sürecindeki etkinliğini ve bilginin uzun süreli hatırlanmasındaki rolünü açıkça ortaya koymaktadır.

Bu çalışma, vatandaşlık ve demokrasi eğitimi gibi kritik konularda örnek olay yönteminin pedagojik değerini vurgulamakta ve bu yöntemin uygulamalı eğitim süreçlerinde kullanılmasını önermektedir.

Yetim'in (2015) *"Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yardımseverlik ve Dayanışma Değerlerinin Öğretiminde Kullanılan Örnek Olay ve Drama Yöntemlerinin Etkililiğinin İncelenmesi"* başlıklı yüksek lisans tezinde, sosyal bilgiler dersinde uygulanan öğretim yöntemlerinin değer eğitimi üzerindeki etkileri kapsamlı bir şekilde analiz edilmiştir. Araştırmanın temel amacı, örnek olay ve drama yöntemlerinin 5. sınıf öğrencilerinin yardımseverlik ve dayanışma değerlerini kazanmalarındaki etkililiğini karşılaştırmaktır. Araştırma, Hatay'da bir ilköğretim okulunda, 2011-2012 eğitim-öğretim yılında, 80 öğrenciden oluşan çalışma grubuyla öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bulgular, örnek olay yönteminin, yardımseverlik ve dayanışma değerlerinin kazandırılmasında drama yöntemine kıyasla daha etkili olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmada ayrıca, örnek olay yönteminin öğrencilerin değerleri içselleştirmesine ve bu değerleri günlük yaşamlarında uygulamalarına olanak tanıdığı vurgulanmıştır. Bu sonuçlar, sosyal bilgiler dersinde değer eğitiminin etkinliği açısından örnek olay yönteminin pedagojik önemini göstermektedir.

Taneri'nin (2017) *"Sosyal Bilgiler Eğitiminde Senaryo Tabanlı Örnek Olay Yönteminin Üretim ve Tüketim Bilincinin Kazandırılmasına Etkisi"* başlıklı doktora tezinde, senaryo tabanlı örnek olay yönteminin sosyal bilgiler dersinde üretim ve tüketim bilincini kazandırmadaki etkileri araştırılmıştır. Araştırmada hem nicel hem de nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı karma yöntem deseni tercih edilmiştir. Bulgular, senaryo tabanlı örnek olay yönteminin öğrencilerin tüketim bilinci üzerindeki olumlu etkisini ortaya koymuştur. Deney grubunda yer alan öğrencilerin, kontrol grubundaki öğrencilere kıyasla daha yüksek tüketim bilinci geliştirdiği, derslere aktif katılım sağladığı ve öğrenme süreçlerinden daha fazla keyif aldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, bu yöntemin öğrencilerin öğrenme süreçlerine aktif katılım sağladığı, derse olan ilgilerini artırdığı ve eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesine katkıda bulunduğu belirlenmiştir. Araştırmanın sonuçları, sosyal bilgiler derslerinde bu yöntemin etkili bir şekilde uygulanabileceğini göstermektedir.

Tay'ın (2019) *"Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş Örnek Olay Yönteminin Sosyal Bilgiler Dersinde Başarıya, Kalıcılığa ve Yaratıcı Düşünme Becerisine Etkisi"* başlıklı doktora tezinde, örnek olay yönteminin bant karikatürleriyle kullanımı üzerine odaklanılmıştır. Araştırmanın amacı, bu yöntemle öğrenim gören öğrencilerin akademik başarıları, öğrenilen bilgilerin kalıcılığı ve yaratıcı düşünme becerileri üzerindeki etkilerini

belirlemektir. Çalışma, özel yetenekli öğrencilerle normal gelişim gösteren öğrencilerin karşılaştırıldığı deney ve kontrol gruplarıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, klasik örnek olay yöntemine ek olarak bant karikatürleriyle zenginleştirilmiş örnek olay yöntemi uygulanmıştır. Bulgular, bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin özel (üstün) yetenekli ve normal gelişim gösteren öğrencilerde kullanımının sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyini artırdığı, bilgilerin kalıcılığını sağladığı ve yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olduğu sonucunu göstermiştir. Ayrıca, yaratıcı düşünme becerilerinde de önemli gelişmeler gözlenmiştir. Bu sonuçlar, sosyal bilgiler derslerinde mizahi unsurların ve görsel araçların eğitimin etkinliğini artırmada ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Tez, sosyal bilgiler öğretmenlerine ve eğitimcilerine, bu yöntemlerin kullanımı konusunda önemli ipuçları sunmaktadır.

Angişhan'ın (2019) *"Sosyal Bilgiler Öğretiminde Örnek Olay Yönteminin Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Problem Çözme Becerilerine Etkisi"* başlıklı yüksek lisans tezinde, örnek olay yönteminin 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde akademik başarı ve problem çözme becerileri üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Araştırma, Erzurum'da bir ortaokulun 7. sınıf öğrencileri ile öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları, örnek olay yöntemiyle işlenen derslerin öğrencilerin akademik başarılarını anlamlı düzeyde artırdığını göstermiştir. Bununla birlikte, problem çözme becerilerinde bir artış gözlemlenmiş olsa da bu artışın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, örnek olay yönteminin özellikle öğrencilerin akademik başarılarının artırılmasında etkili bir yöntem olduğunu ortaya koymaktadır

Yağar'ın (2021) *"Sosyal Bilgiler Dersinde Örnek Olay Yönteminin Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri"* başlıklı yüksek lisans tezinde, örnek olay yönteminin sosyal bilgiler dersinde kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri incelenmiştir. Araştırma, nitel bir çalışma olarak olgubilimsel desen kullanılarak gerçekleştirilmiş ve Elazığ'da görev yapan 15 sosyal bilgiler öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın bulguları, iyi planlanmış ve doğru seçilmiş örnek olayların, öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirdiğini ve eleştirel düşünme, analiz, muhakeme, çıkarım yapma gibi üst düzey bilişsel becerilere katkıda bulunduğunu göstermiştir. Ayrıca, bu yöntem öğrencilerin özgüvenini artırarak derse olan ilgilerini pekiştirmiş ve öğrenmeyi kalıcı hale getirmiştir. Katılımcılar, örnek olay yönteminin farklı yöntem ve tekniklerle bir arada kullanılmasının, yöntemin etkisini ve uygulama verimliliğini artırdığını ifade etmişlerdir. Araştırma, örnek olay

yönteminin sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimine olan katkısını ortaya koymakta ve bu yöntemin güçlü yanlarına dikkat çekmektedir.

Coşkun'un (2023) *"Sosyal Bilgiler Dersinde Örnek Olay Yönteminin Kullanımının Öğrencilerin Empati Becerilerinin ve Derse Yönelik Tutumlarının Gelişimine Etkisi"* başlıklı yüksek lisans tezinde, örnek olay yönteminin öğrencilerin empati becerilerinin gelişimi ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına olan etkisi incelenmiştir. Araştırma, İstanbul'da bir ilkokulun 4. sınıf öğrencileriyle öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bulgular, örnek olay yönteminin öğrencilerin empati becerilerinde ve derse yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde anlamlı bir etkisi olduğunu göstermiştir. Deney grubunun empati ve tutum testlerinde elde ettiği puanlar kontrol grubuna kıyasla anlamlı şekilde daha yüksektir. Araştırma, örnek olay yönteminin öğrencilerin duyuşsal gelişiminde ve derslere olan ilgilerinin artmasında etkili bir yöntem olduğunu vurgulamaktadır.

Scura'nın (2024) *"Lafayette's Legacy in Secondary Social Studies Education: A Case Study in Inquiry-Based Learning"* başlıklı yüksek lisans tezinde, Lafayette'in Amerikan Devrimi'ndeki rolü ve bu mirasın sosyal bilgiler derslerinde sorgulamaya dayalı öğrenme yöntemleriyle nasıl işlenebileceği incelenmiştir. Çalışmanın amacı, sorgulamaya dayalı öğrenme modelini temel alarak tarihsel olayların öğretimine yeni bir perspektif kazandırmaktır. Araştırma, Teksas Sosyal Bilgiler Temel Bilgi ve Becerileri (Texas Essential Knowledge and Skills for Social Studies) ve *C3 Framework for Social Studies* (Kolej, Kariyer ve Vatandaşlık Hayatı için Sosyal Bilgiler Çerçevesi) gibi standartları temel almış ve vaka çalışması yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, Lafayette'in Amerikan Devrimi'ndeki katkılarının sosyal bilgiler dersinde sorgulamaya dayalı öğrenme modeli aracılığıyla öğretilmesinin, öğrencilerin tarihsel analitik becerilerini geliştirdiği, eleştirel düşünmeyi teşvik ettiği ve vatandaşlık bilincini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tovar'ın (2020) *"The Impact of Latinx Representation: A Case Study on Student Learning in a Holocaust Museum"* başlıklı doktora tezinde, Latinx öğrencilerin Holokost Müzesi gibi Eurocentrik anlatılar içeren gayri resmi öğrenme ortamlarında nasıl etkileşimde bulunduğu ve bu deneyimlerden nasıl faydalandığı incelenmiştir. Çalışmanın amacı, Latinx öğrencilerin müze sergileri, eğitim programları, koleksiyonlar, öğretmen eğitimi ve müze çalışanlarının Latinx temsiline yönelik etkilerini değerlendirmek ve sosyal bilimler öğretmenlerinin bu konudaki algılarını ortaya koymaktır. Araştırmada fenomenolojik vaka

çalışması yöntemi kullanılmış ve Houston bölgesindeki Title I kamu okullarından altı sosyal bilimler öğretmeniyle bireysel ve grup görüşmeleri, gözlemler ve üye kontrolü yoluyla veri toplanmıştır. Veriler, önceden belirlenen kategoriler doğrultusunda açık kodlama ve tematik analiz yoluyla değerlendirilmiştir. Bulgular, Latinx öğrenciler için kültürel temsiliyetin, öğrenme süreçlerini ve etkileşimlerini önemli ölçüde geliştirdiğini göstermiştir. Katılımcılar, Latinx öğrencilere yönelik içerik, program ve eğitim materyallerinin öğrenci öğrenme deneyimini daha anlamlı hale getireceğini ifade etmişlerdir.

Mann'ın (2013) *"Integration of Multicultural Education into K-12 Social Studies Courses: A Case Study"* başlıklı doktora tezinde, K-12 sosyal bilgiler derslerinde çokkültürlü eğitimin entegrasyon süreçleri incelenmiştir. Araştırmanın amacı, Banks'in çokkültürlü eğitim boyutları çerçevesinde (içerik entegrasyonu, bilgi inşası, önyargı azaltma, eşitlik pedagojisi ve güçlendirici okul kültürü) sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu konseptleri derslere nasıl entegre ettiğini keşfetmektir. Araştırmada gömülü tek bir vaka çalışması deseni kullanılmış ve veri toplama süreci, sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapılan görüşmeler, yansıtıcı günlükler ve program belgeleri aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Bulgular, öğretmenlerin öğrencilerle tartışmalar yaparak güncel ve tartışmalı olayları analiz ettiklerini, bilgiyi birden fazla perspektiften sunduklarını, çeşitlilik konusunda saygılı tutum ve davranışları modelliklerini ve tüm öğrenciler için eşit öğrenme fırsatları yarattıklarını göstermiştir. Bu çalışma, çokkültürlü eğitimin müfredata, öğretime ve değerlendirmeye nasıl entegre edilebileceği konusunda öğretmenlere önemli ipuçları sunmakta ve eğitimin sosyal değişim üzerindeki olumlu etkilerine katkıda bulunmaktadır.

2.9.2. Karar verme becerisi ile ilgili yapılan araştırmalar

Yapılan araştırmalar, sosyal bilgiler dersinin karar verme becerisi kazandırmada etkin bir araç olduğunu göstermektedir. Örneğin, Yalın (2021) çalışmasında yedinci sınıf öğrencilerinin karar verme süreçlerine ilişkin görüşlerini incelenmiş ve bu süreçlerin sınıf içi etkinlikler yoluyla nasıl geliştirilebileceği üzerine öneriler sunmuştur.

Benzer şekilde, Güneypınar (2021)'ın masal temelli karar verme etkinlikleriyle gerçekleştirdiği araştırmasında, öğrencilerin problemi tanımlama, seçenek oluşturma ve sonuçları değerlendirme becerilerinin gelişim gösterdiği belirlenmiştir. Bu çalışmalar, karar verme becerilerinin geliştirilmesi için sınıf içi etkinliklerin artırılmasının gerekliliğini vurgulamaktadır.

Çalım (2019) "İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinin Karar Verme Beceri Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" adlı erken yaşlarda bireylerin karar verme beceri düzeylerini tespit etmek ve geliştirici önlemler almanın önemli olduğunu vurguladığı çalışmasında nicel tarama modeli kullanarak ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin karar verme beceri düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelemiştir. Sonuç olarak; anne ve babaların eğitimi, sosyo ekonomik düzeyleri ile karar verme arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Uluslararası literatürde de karar verme becerisinin eğitim sürecindeki rolüne dair önemli çalışmalar bulunmaktadır. Le, Phan ve Vu (2022) "Student Decision-Making Processes As Evaluated By Students, Administrators, And Lecturers*"* adlı araştırmalarında öğrencilerin cinsiyete ve okul yıllarına göre karar alma süreçlerine yönelik tutumlarındaki farklılıkları araştırmayı amaçlamışlardır. Vietnam'da gerçekleştirilen bu çalışma, üniversite öğrencilerinin karar verme süreçlerini incelemiş ve bu süreçlerin cinsiyet ve akademik yıl gibi değişkenler açısından farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Çalışma, rasyonel karar verme teorisiyle uyumlu olarak, problem tanımlama, bilgi toplama ve alternatifleri değerlendirme gibi temel aşamaları vurgulamaktadır (Le vd., 2022, s.372). Van Gelder (2005), karar verme süreçlerinin bilişsel bilim bulguları ile desteklenerek daha etkili hale getirilebileceğini ileri sürmektedir. Çalışma, bireylerin karar verme becerilerinin temelinde yatan bilişsel süreçleri anlamanın, bu becerilerin nasıl öğretileceği ve geliştirileceği konusundaki yaklaşımları değiştirebileceğini tartışır. Özellikle yükseköğretimde eleştirel düşünme becerilerinin kazandırılmasına yönelik eğitim yöntemlerini analiz eden Van Gelder (2005), bu becerilerin sadece bilgi aktarımı yoluyla değil, aynı zamanda yapılandırılmış uygulamalar ve aktif öğrenme süreçleri ile öğretilebileceğini vurgular. Karar verme becerilerinin geliştirilmesine yönelik dünya literatüründe yenilikçi yaklaşımlar öne çıkmaktadır. Özellikle karar tabanlı öğrenme (Decision-Based Learning, DBL), öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek için kullanılan etkili bir yöntem olarak dikkat çekmektedir. DBL, öğrencilere problem çözme süreçlerinde aktif bir rol vererek, gerçek hayattaki karar verme durumlarını simüle etme imkânı sunar. Yapılan çalışmalar, bu yöntemin bilgi kalıcılığını artırdığını, analitik düşünmeyi desteklediğini ve bağımsız öğrenme becerilerini güçlendirdiğini göstermektedir (Plummer, Kebritchi, Leary ve Halverson, 2022). Karar verme becerilerinin geliştirilmesi, yalnızca sosyal bilgiler dersiyle sınırlı olmayan, fen eğitimi gibi farklı disiplinlerde de ele alınan bir pedagojik hedef olarak öne çıkmaktadır. Dawson ve Eilam (2022), öğrencilerin sosyal ve bilimsel meseleler (SSI)

üzerinden karar verme becerilerini geliştirme sürecini incelemiştir. İklim değişikliği gibi SSI'lerin sınıf ortamına taşınarak, öğrencilerin kanıta dayalı karar verme süreçlerine katılmaları sağlanmıştır. Çalışma, işbirlikçi bir öğrenme ortamının yaratılmasının, öğrencilerin karar verme becerilerini geliştirmede etkili bir strateji olduğunu göstermektedir. Bu durum, sosyal bilgiler dersinde de SSI temelli etkinliklerin karar verme süreçlerini destekleyici bir araç olarak kullanılabileceğini ortaya koymaktadır. Özellikle karma yöntemlerle yapılan araştırmalar hem nicel hem de nitel bulgular sunarak bu becerilerin öğretimdeki yerini detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır. Sever çalışmasında, öğrencilerin sınırlı konularda karar verdikleri ve bu süreçte ebeveynlerine veya öğretmenlerine bağımlı oldukları belirtilmiştir. Bu durum, öğrencilerin karar verme becerilerini geliştirecek eğitim stratejilerine duyulan ihtiyacı bir kez daha ortaya koymaktadır (Sever, 2018). Özellikle örnek olay yönteminin kullanımı, öğrencilerin gerçek hayata yakın senaryolar üzerinde düşünmelerine, çözüm yolları geliştirmelerine ve bu süreçte üst düzey düşünme becerilerini kullanmalarına olanak tanır. Güneypınar (2021) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin karar verme sürecinde seçenek oluşturma ve değerlendirme aşamalarında zorlandıkları, ancak destekleyici uygulamalar sayesinde bu becerilerinde ilerleme kaydettikleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda, bu tez çalışmasında, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerini geliştirmek amacıyla örnek olay temelli öğrenme etkinlikleriyle işlenen sosyal bilgiler dersi süreçleri incelenmiştir. Araştırmanın bulguları, mevcut literatürdeki verilerle kıyaslanarak öğrencilerin bireysel ve toplumsal yaşamlarına olan etkisi tartışılacaktır.

Gelatt'ın (1966) *"Information and Decision Theories Applied to College Choice and Planning"* çalışmasında, lise öğrencilerinin yükseköğrenim seçim süreçleri ele alınmış ve karar verme sürecinin bilgiye dayalı stratejik bir yapı gerektirdiği vurgulanmıştır. Gelatt, öğrencilerin bilinçli kararlar verebilmesi için doğru ve yeterli bilgiye ulaşmalarının yanı sıra bu bilgiyi etkili bir şekilde analiz etmelerini sağlayacak rehberlik ve destek sistemlerinin gerekliliğine dikkat çekmiştir. Araştırmada kullanılan "deneyim tabloları", öğrencilerin karar verme süreçlerinde bilgi ve değerleri yapılandırılmış bir çerçevede ele almalarına olanak sağlamıştır. Bu bulgular, rehberlik hizmetlerinde bilgiye dayalı karar verme becerilerinin geliştirilmesinin, öğrencilerin akademik ve mesleki hedeflerine ulaşmalarında özgüven ve bağımsızlık kazanmalarına yardımcı olduğunu ortaya koymaktadır. Gelatt'ın bu çalışması, yalnızca bireysel karar verme süreçlerini değil, aynı zamanda rehberlik

hizmetlerinde bu süreçlerin nasıl desteklenebileceğini göstermesi açısından önemli bir yere sahiptir.

King ve King (1993), *"A Study of The Transference of Decision-Making Skills to a Computer-Simulated Environment"* başlıklı çalışmalarında, ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerinin bilgisayar simülasyonuna aktarımını incelemişlerdir. Araştırma kapsamında, üç aylık bir süreç boyunca bir grup öğrenciye, karar verme becerilerini bir simülasyon ortamında uygulamaları sağlanmıştır. Bu süreçte, öğrenciler simülasyonu kullanarak çiftler halinde etkileşimde bulunmuş, alınan kararlar ve bu kararların nasıl tartışıldığı ses kayıtlarıyla belgelenmiştir. Ayrıca, deney öncesinde ve sonrasında öğrencilere yöneltilen sorulara verdikleri yanıtlar da toplanmıştır. Kontrol grubundaki öğrenciler ise aynı simülasyonu kullanmış, ancak herhangi bir rehberlik veya müdahale yapılmaksızın kendi tartışmalarını gerçekleştirmiştir. Araştırma sonuçları, düşünme becerilerinin ve karar verme süreçlerinin bilgisayar simülasyonlarına etkili bir şekilde aktarılabildiğine dair sınırlı bulgular sunmuştur. Bununla birlikte, öğrencilerin düşünme becerilerine yönelik farkındalıklarının arttığı ve bu becerileri kullanma konusundaki tutumlarının olumlu yönde geliştiği belirlenmiştir. Çalışmanın genel sonuçları, öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirebilmek ve bu becerileri daha etkin kullanmalarına rehberlik edebilmek için düşünme becerilerine yönelik programların geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

BÖLÜM III: YÖNTEM

Bu bölümde öncelikle araştırmanın modeli açıklanmaktadır. Daha sonra araştırmanın nasıl tasarlandığına ve araştırma sürecinde nasıl bir yol takip edildiğine değinilmektedir. Araştırma ortamı, katılımcılar ve veri toplama ve verilerin analizi gibi metodolojiye dair süreç ve tasarımlar detaylıca açıklanmaktadır.

3.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada, sosyal bilgiler dersi programında yer alan temel becerilerden biri olan karar verme becerisini geliştirmek amacıyla, örnek olay etkinlikleriyle zenginleştirilmiş ders içerikleri uygulanmış ve bu uygulamanın etkili olup olmadığı değerlendirilmiştir. Araştırmanın amaçlarına en uygun yaklaşımı sunacağı düşünüldüğünden, nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması deseni tercih edilmiştir. Eylem araştırması, özellikle sosyal bilimlerde ve eğitimde yaygın olarak kullanılan, öğretmen araştırmaları olarak da bilinen, uygulamaya dönük ve değişimi hedefleyen bir araştırma yaklaşımıdır. Eylem araştırması ile ilgili literatürde şu tanımlara rastlanmaktadır: "Eylem araştırması, araştırmacının bir durumu düzeltmek veya değiştirmek amacıyla sistematik olarak girişimlerde bulunduğu ve bu girişimlerin sonuçlarını değerlendirdiği bir yöntemdir" (Karasar, 2000, s.87). Eylem araştırması, araştırmacının belirli bir sorunu çözmek amacıyla harekete geçtiği, çözüm sürecinde toplanan bilgileri analiz ettiği ve bulgular ışığında pratikleri iyileştirdiği bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.225-226). "Eylem araştırması, öğretmenlerin kendi kendileri için yaptığı bir araştırmadır; başkaları tarafından onlara dayatılan bir çalışma değildir. (Mills, 2014, s.8). Eğitimciler, karşılaştıkları sorunları veya problemleri inceleyerek eğitim uygulamasını iyileştirmeyi amaçlar. Eğitimciler bu sorunlar hakkında düşünür, veri toplar ve analiz eder ve bulgularına göre değişiklikler uygular. Bazı durumlarda araştırmacılar, bir öğretmen için sınıf sorunu, davranış yönetimi veya bir eğitim kurumundaki liderlik sorunları gibi yerel, pratik bir sorunu ele alırlar. Diğer durumlarda araştırmacılar, bireyleri kendi gelişimlerini ve kendi belirlemelerini kısıtlayan durumlardan güçlendirmeyi, dönüştürmeyi ve özgürleştirmeyi amaçlarlar (Creswell, 2018, s.587). Eylem araştırması, sosyal durumların daha iyi anlaşılması ve iyileştirilmesi amacıyla planlı değişim ve inceleme sürecidir. Bu süreç, eylem ve araştırmayı bir araya getirerek pratik sorunların çözümünü ve teorik kavrayışların geliştirilmesini hedefler (Kemmis ev McTaggart, 1988, s.5-6). Eylem araştırması, uygulayıcıların kendi pratikleri hakkında bilgi edinmelerini ve bu

pratikleri eleştirel bir şekilde yeniden gözden geçirip iyileştirmelerini sağlayan bir yaklaşımdır. Bu süreç, katılımcıların kendi pratiklerinin hem teorik hem de pratik boyutlarını ele almalarını teşvik eder (Carr ve Kemmis, 1986, s.162). Eylem araştırması, öğretmenlerin veya diğer profesyonellerin kendi pratiklerini iyileştirmek amacıyla sistematik bir inceleme yürüttüğü bir süreçtir. Bu süreç, pratik uygulamalara yönelik bilgi ve anlayışların gelişmesine katkıda bulunur (Cohen, Manion ve Morrison, 2011, s.344). Eylem araştırması, toplum temelli sorunların çözümüne yönelik bir araştırma sürecidir. Bu süreç, katılımcıların aktif olarak dahil olduğu, işbirlikçi bir problem çözme sürecidir (Stringer, 2014, s. 8). Eylem araştırması öğretmenin öğretme ve sınıf içi sorunları çözme çabasının bir yansımasıdır (Ocak ve Akkaş Baysal, 2020, s.2) Eylem araştırması insanların kendi becerilerini, tekniklerini ve stratejilerini geliştirmeyi ele alan bir araştırma türüdür (Ferrance, 2000, s.3). Eylem araştırmasının bir metedoloji (desen) olarak içinde bulunduğu kuramsal dayanaklara bakıldığında; anlama ve yorumlamayı barındıran Yapılandırmacı/Yorumlamacı Paradigma, fayda sağlamanın olduğu Pragmatik Paradigma ve değişim ve özgürleşimin olduğu Eleştirel Kuram Paradigması içinde kendine yer bulduğu söylenebilir. Aynı zamanda eylem araştırması türlerinin alan yazında farklı araştırmacılar tarafından farklı biçimde açıklandığı da görülmektedir. Örneğin Ferrance'a göre eylem araştırması türleri "Bireysel öğretmen araştırması", "İşbirlikli eylem araştırması", "Okul çapında eylem araştırması" ve "İlçe çapında eylem araştırması" olarak 4 bölümde incelenmiştir. Berg (2001) bu farklı yaklaşımları bir araya getirerek eylem araştırmalarını üç tür altında sınıflamaktadır: "teknik/bilimsel/işbirlikçi eylem araştırması", "uygulama/karşılıklı iş birliği/tartışma odaklı eylem araştırması", "özgürleştirici/geliştirici/eleştirel eylem araştırması" (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.296-297). Bu noktada eğitim alanında eylem araştırmasını kullanan ilk kişilerden biri olan Corey'in "başkalarının öğretilerinden keşfettikleri hakkında okumaktansa, kendi öğretilerimizin sonuçlarını inceleme eğiliminin, uygulamalarımızı değiştirme ve iyileştirme olasılığının daha yüksek olduğuna inanıyoruz" açıklaması metodolojinin çıkış noktalarından biridir (Corey, 1953, s.70).

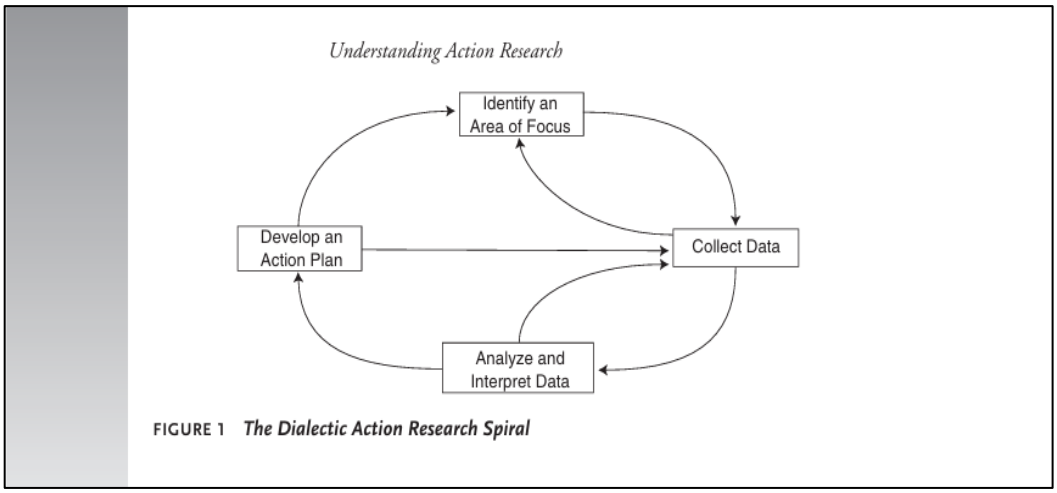
Ayrıca Kabapınar 'ın "aslında eylem araştırması, alandaki sorunları saptama ve genel birkaç genel geçer öneride bulunma üzerine kurgulu ve artık ne sonuç vereceği neredeyse belli olan onlarca yüzlerce araştırmanın tersine, yeni öğretim yöntem ve yaklaşımlarının peşinde koşma, kazanımlar üzerinden onlara ruh verme, hazırladığın teoriyi sınıfta öğrencilerle buluşturma ve ardından sınıf içi iletişim ve etkinlikler üzerinden başta araştırmacının/öğretmenin keyif aldığı bir çalışma alanıdır demek yanlış olmayacaktır"

(Kabapınar, 2021, s.82) sözü hem araştırmacı hem uygulayıcı olarak doğru bir iş yaptığımı hissetmemi sağlamıştır. Eylem araştırması öğretmenlerin kendi sınıflarındaki sorunlara katılımını vurgular ve temel amacı, eğitim alanında genel bilgi edinmekten ziyade öğretmenin hizmet içi eğitimi ve gelişimini sağlamaktır (Borg, 1985'den akt. Ferrance, 2000, s. 8).

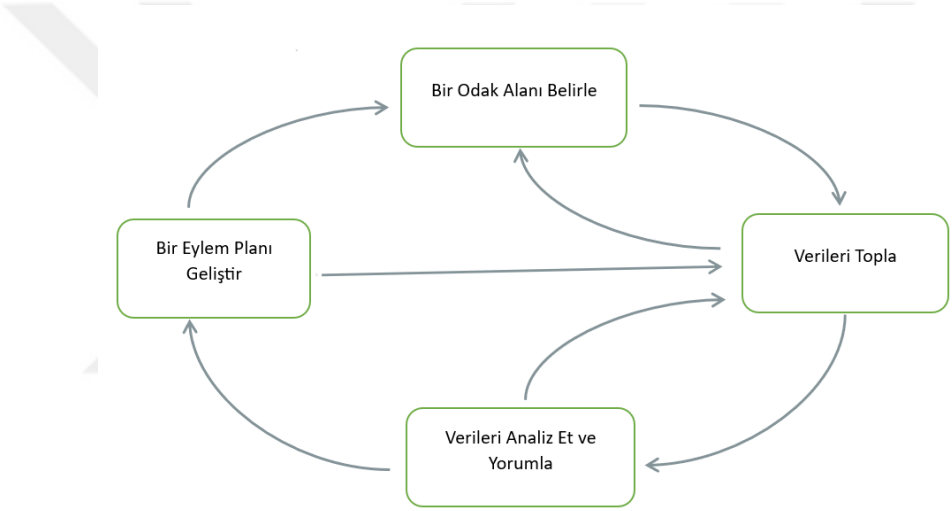
Bu araştırma, "Eleştirel Kuram Paradigması" temel alınarak gerçekleştirilmiştir. Eleştirel kuram, araştırmacıyı yalnızca mevcut durumu tanımlamakla yetinmekten ya da yorumlamacı bir bakış açısıyla "ne olabilirdi" sorusunu ele almaktan öteye taşır (Thomas, 1993 akt. Glesne, 2012). Bu yaklaşım, araştırmacının, mevcut durumları sorgulayarak daha derinlemesine bir anlayış geliştirmesine olanak tanır. Aynı zamanda eylem araştırması türlerinden "özgürleştirici/geliştirici/eleştirel" eylem araştırması yaklaşımı kullanılmıştır. Bu yaklaşım, uygulayıcıya yeni bilgiler, beceri ve yetkinlikler katacaktır. Uygulayıcının kendi uygulamalarına dair eleştirel bir bakış açısı kazanmasını sağlayacaktır. Bu durum araştırmacının araştırma yoluyla mesleğinde daha yetkin hale gelmesini, kuram ile uygulamayı bütünleştirme becerisi sağlayacaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.297). Eylem araştırması problem çözmeye yönelik ve süreklilik gösteren bir süreçtir. Eylem araştırması süreci, problem belirleme, veri toplama, veri analizi, eylem planı belirleme, eylemi gerçekleştirme ve alternatif ya da yeni bir eyleme karar verme aşamalarından oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.297). Eylem araştırmasının, diğer araştırmalarda olmayan en önemli özelliklerinden biri döngüsel olmasıdır (Kabapınar, 2021, s.34). Mills (2014, s.8) de benzer biçimde eylem araştırması döngüsünde, öğretmenleri dört adımlı bir sürece dahil eder:

1. Odaklanılacak bir alan belirleyin.
2. Veri toplayın.
3. Verileri analiz edin ve yorumlayın.
4. Bir eylem planı geliştirin.

Bu araştırmanın süreci Mills' in (2014) eylem araştırmasının diyalektik döngüsü temel alınarak biçimlendirilmiştir.

Kaynak: Mills, G. E. (2014). *Action research: A guide for the teacher researcher*. NJ: Pearson Education, Inc. s.20.

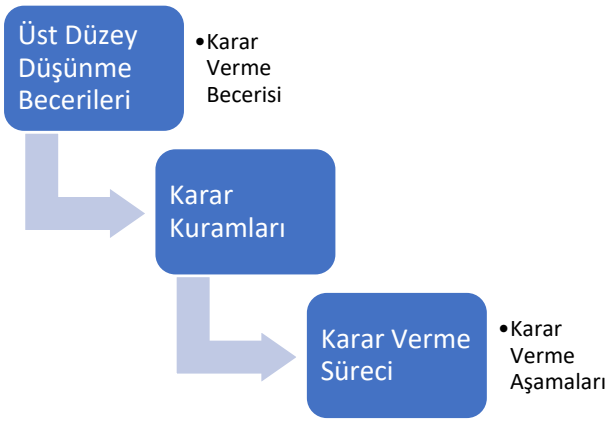
Şekil 3.1. Eylem Araştırmalarının Diyalektik Döngüsü

Kaynak: Mills, G. E. (2014). *Action research: A guide for the teacher researcher*. NJ: Pearson Education, Inc. s.20'den uyarlanmıştır.

3.1.1. Bir odak alanı belirlemek

Eylem araştırması projesi üstlenen her öğretmen ve yönetici aynı yerden başlar: araştırılacak bir soru veya sorunu açıkça belirtmek veya bir odak alanı tanımlamak (Mills, 2014, s.29). Uygulama ortamında (bir sınıf ortamı ya da bir örgüt ortamı gibi) uygulayıcıyı rahatsız eden bir durum, geliştirilmesi gereken bir süreç ya da yeni bir yaklaşımı deneme; eylem araştırmalarının olası konu kaynakları arasında yer alır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.298). Literatür, eylem araştırmalarını, aslında eğitimle ilgili bir soruna/soruya çözüm bulma olarak da açıklamaktadır (Kabapınar, 2021, s.51). Eylem araştırması bir sorunun farkına varmak, var olan durumu geliştirmek şeklinde bir başlangıç noktasının bulunmasıyla

başlar (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010, s.284). Araştırmacı, tez konusunu belirleme aşamasında genel olarak temel eğitim birinci basamakta gerçekleştirilen Sosyal Bilgiler dersi üzerinde odaklanmıştır. Bunun temel nedenlerinden biri araştırmacının lisansının Sınıf Öğretmenliği, Yüksek lisansının Sosyal Bilgiler Öğretmenliği alanında olması ve lisans sonrasında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı kurumlarda öğretmenliğe devam etmesinden dolayı araştırmanın uygulanmasına yönelik gerekli kriterleri sağladığına inanılmasıdır. Tez izleme toplantılarında odak alanın belirlenmesine yönelik Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan becerilerle ilgili bir bakış açısı geliştirilerek ilkokul dördüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerin karar verme becerilerine yönelik var olan sorunlar, bu sorunları çözmeye yönelik uygulamalar ve sonuçları araştırmanın odak alanının belirginleştirilmesinde etkili olmuştur. Bu süreç içinde araştırmacı, ülkemizde ve dünyada karar verme becerilerinin geliştirilmesine yönelik yapılan araştırmaları, bu araştırmaların dayandığı öğretme ve öğrenme kuramlarını ve araştırma sonuçlarını araştırmıştır. Bu amaçla çeşitli bilimsel çalışmalara (tez, makale, bildiri gibi) ulaşmış ve karar verme becerisinin geliştirilmesine yönelik kuramsal bir bakış açısı geliştirmiştir. Araştırmacının kuramsal bir bakış açısı geliştirmesi, araştırmanın amacının belirlenmesinde, araştırmanın desenlenmesinde araştırmacıya rehberlik etmiştir. Ayrıca kuramla uygulama arasındaki bağı kurmasına olanak sağlamıştır. Kuramsal boyutta yapılan alan yazın taramalarında, bu araştırmanın kuramsal dayanağını rasyonel karar verme yaklaşımı oluşturmuştur. Bu bağlamda, alan yazın taramalarında başta karar verme kuramları, öğretim süreci ve yansımaları gibi konular araştırılmıştır. Bu kapsamda alan yazın taramasında Şekil 3.1.1'de görülen aşağı adım işlemine uyulmuştur.

Şekil 3.1.1. Alan Yazın Taramasında İzlenen Adımlar

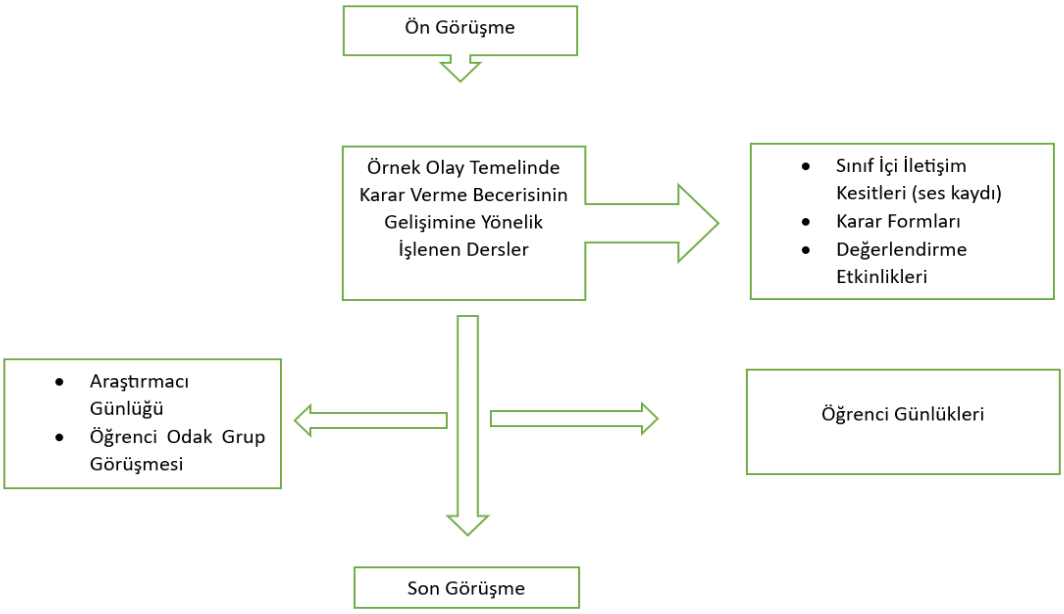
Odak alanın belirlenmesinde araştırma konusu ve ilgili alan yazın araştırıldıktan sonra araştırmanın gerçekleştirileceği alanın ve çalışma grubunun belirlenmesi aşamasına geçilmiştir.

Nitel araştırmada amaç, bir popülasyona genelleme yapmak değil, daha ziyade merkezi bir fenomenin derinlemesine bir keşfini geliştirmektir. Bu nedenle, bu fenomeni en iyi şekilde anlamak için nitel araştırmacı, veri toplama için bireyleri ve yerleri bilerek veya isteyerek seçer (Creswell, 2018, s.206). Nitel araştırmada örneklem seçimi araştırma probleminin özelliği ve araştırmacının sahip olduğu kaynaklarla yakından ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.87). Bu çalışmada, örneklem seçiminde amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örneklemesi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir durum örneklemesinde, araştırmacı katılımcıları seçer çünkü onlar çalışılmaya istekli ve elverişlidir. Bu durumda, araştırmacı bireylerin popülasyonu temsil ettiğini güvenle söyleyemez. Ancak, örnek, soruları ve hipotezleri yanıtlamak için yararlı bilgiler sağlayabilir (Creswell, 2018, s.143). Uygulamaya pratiklik ve kolaylık sağlayacağı için uygulamanın gerçekleşeceği okul, araştırmacının kendi çalıştığı okul olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın çalışma grubu, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında İzmir ili Buca ilçesindeki bir devlet okulunun 4. sınıfında öğrenim gören 31 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın yapılacağı sınıfta akademik başarı bakımından üst, orta ve düşük düzeye sahip öğrenciler mevcuttur.

3.1.2. Veri toplamak

Odak alanın belirlenmesinden sonraki aşama veri toplamaktır. Nitel araştırmada en sık olarak karşımıza çıkan veri toplama yöntemleri görüşme, odak grup görüşmesi, gözlem ve doküman incelemesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.89). Eylem araştırması yapısı itibariyle oldukça yoğun ve birbirinin içine girmiş veri toplama araçlarından oluşmaktadır. Öğretim sürecinin yanı sıra sürecin paydaşlarının sürece ilişkin duygu ve düşüncelerinin, öğrenmenin kazandırdığı beceri ve bakış açılarının öğrenilmesi oldukça önemlidir (Kabapınar, 2021, s.52). Öğretim gerçekleştirilmeden önce öğrencilere ön görüşme anketi uygulanmıştır. Araştırmanın uygulama ve değerlendirme aşamalarına ilişkin veri toplama amacıyla öğretim sırasında etkinlik ve çalışma yapraklarıyla veriler toplanmış, ses kaydı alınmış, araştırmacı ve öğrenciler tarafından günlük tutulmuştur. Öğretim sonrasında öğrencilerin sürece ilişkin görüşlerini incelemek için son görüşme anketi uygulanmış ve öğrencilerle odak grup

görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Araştırma sürecindeki kullanılan veri toplama araçları Şekil 3.1.2'de gösterildiği gibidir.

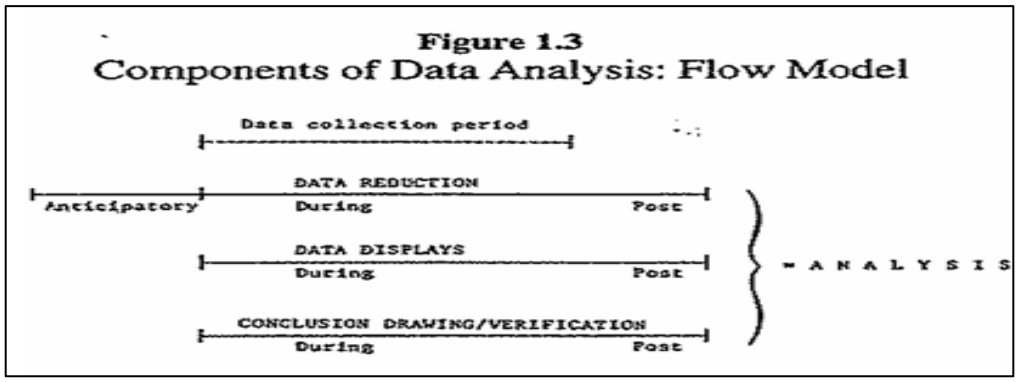
Şekil 3.1.2. Verileri Toplama Araçları

Kaynak: Kabapınar, Y. (2021). *Kuramdan uygulamaya sosyal bilgiler ve tarih öğretiminde eylem araştırmaları*. Pegem Akademi, s.52'den uyarlanmıştır.

Veri toplamak için kullanılan araçlar "Veri Toplama Araçları" başlığı altında ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

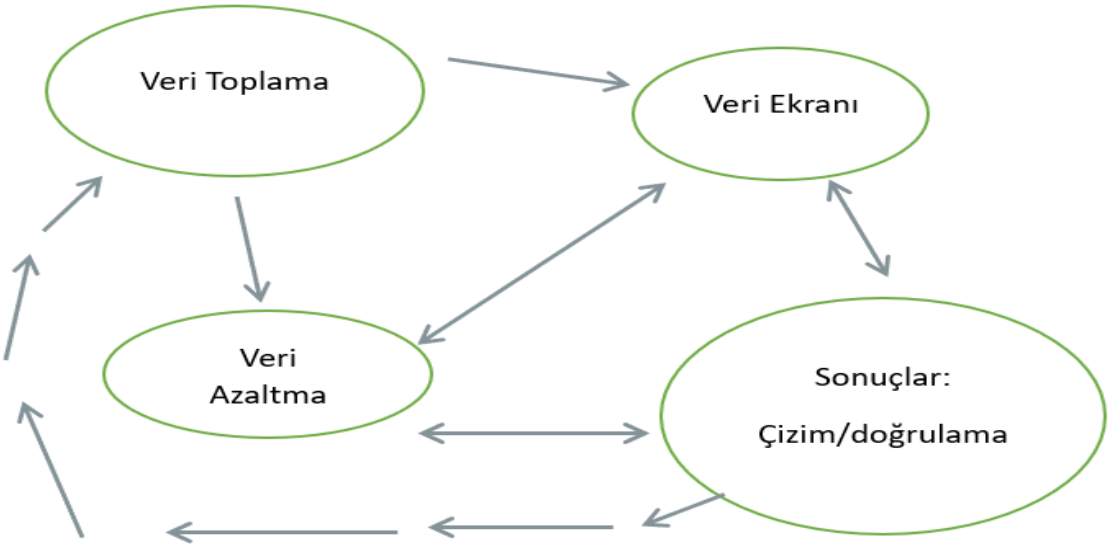
3.1.3. Verileri çözümlemek ve yorumlamak

Miles & Huberman (1994)'de nitel analize ilişkin genel görüşlerini verdikleri Şekil 1.3'te özetlemişlerdir.

Kaynak: Miles ve Huberman (1994). *An expanded source book qualitative data analysis*. Sage Publications. s.10

Buna göre analizi üç eş zamanlı etkinlik akışından oluşan bir şey olarak tanımlamışlardır: veri indirgeme, veri görüntüleme ve sonuç çıkarma/ doğrulama. Ayrıca bu üç akışı "Veri Analizinin Bileşenleri: Etkileşimli Model" adı altında verdikleri şekilde anlatmışlardır.

Şekil 3.1.3. Veri Analizinin Bileşenleri: Etkileşimli Model

Kaynak: Miles ve Huberman (1994). *An expanded source book qualitative data analysis*. Sage Publications. s.12'den uyarlanmıştır.

Bu görüşe göre nitel veri analizi araştırma boyunca devam eden ve tekrar eden döngüsel bir süreçtir.

Bu araştırma boyunca verileri çözümleme ve yorumlama aşamalarında bu döngüden faydalanılmıştır.

3.1.4. Bir eylem planı geliştirmek

> İdeal olarak, keşif ve literatür incelemesi aşamalarında zaman ve enerji yatırımınız, projenizi daha net görebilmeniz için ilgili literatürü sentezlemenize olanak tanır. Ayrıca devam eden, eylem araştırması çabalarınızın ayrılmaz bir parçası olabilecek umut verici uygulamaları belirlemenize yardımcı olmuş olabilir. Eylem araştırması sürecinin bu aşamasında bir eylem planı oluşturmalısınız (Mills, 2014, s.55).

Eylem planının oluşturulması ve uygulanması, eylem araştırmasının temel bir unsurudur. Bu aşama, toplanan veriler ve yapılan kaynak taramalarından elde edilen bulguların değerlendirilmesiyle birlikte değişim yaratma ve analiz yapma imkânı sunar. Bu araştırmada, odak alanın belirlenmesiyle birlikte önce tüm süreci kapsayan genel bir eylem planı hazırlanmıştır. Sınıf içi etkinliklerin geliştirilmesinin ardından, araştırmanın detaylı planı oluşturulmuştur. Bu plan, haftalık etkinlikler, gerekli açıklamalar, düzenlemeler ve süre tahminlerini içerir. Planlar, uygulama sırasında sürekli gözden geçirilmiş ve gerekirse yeniden düzenlenmiştir.

3.2. Araştırmanın Katılımcıları

Bu araştırmanın katılımcıları bir ilkokuldaki 4. sınıf öğrencileri ve hem uygulayıcı hem de araştırmacı olan sınıf öğretmenidir. Uygulamalar 4. Sınıf şubelerinden biri olan 4/D sınıfında yapılmıştır. Bu şubede 13 kız ve 18 erkek olmak üzere toplam 31 öğrenci vardır. Katılımcıların kod isimleri ve cinsiyetlerine ait bilgiler aşağıda tablo 3.2.1.'de sunulmuştur.

3.2.1. Öğrenciler

Tablo 3.2.1. Katılımcı Öğrencilerin Kod İsimleri ve Cinsiyetleri

Kod İsim	Cinsiyet	Kod İsim	Cinsiyet
Ö1	Kız	Ö17	Erkek
Ö2	Kız	Ö18	Kız
Ö3	Erkek	Ö19	Kız
Ö4	Erkek	Ö20	Kız
Ö5	Erkek	Ö21	Kız
Ö6	Erkek	Ö22	Erkek
Ö7	Kız	Ö23	Erkek
Ö8	Kız	Ö24	Erkek
Ö9	Kız	Ö25	Kız
Ö10	Erkek	Ö26	Erkek
Ö11	Kız	Ö27	Kız
Ö12	Erkek	Ö28	Erkek
Ö13	Erkek	Ö29	Erkek
Ö14	Erkek	Ö30	Erkek
Ö15	Erkek	Ö31	Kız
Ö16	Erkek		

4/D şubesinde özel öğrenme güçlüğü yaşayan bir öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenci çok iyi yazamamaktadır ve çok yavaş bir şekilde okuyabilmektedir. Oturma düzeninde öğrenciler klasik sıra düzeninde oturmaktadırlar. Okul çok kalabalık bir nüfusa sahip olduğu ve ikili öğretim yapıldığı için, sınıfın ortak kullanıldığı birinci sınıfta 42 öğrenci olması nedeniyle sıra fazlalığı olması ve diğer sınıf öğretmeninin olumsuz yanıtından dolayı klasik sıra düzeninde değişiklik yapılamamıştır. Sınıfta 4 sene önce Türkiye'ye göç etmiş göçmen bir erkek öğrenci bulunmaktadır. Öğrenci aile içinde Türkçe çok konuşulmadığı için Türkçe dil gelişimi beklenen düzeyde olamamıştır. Yazılı ve sözlü olarak kendini çok iyi ifade edememekte ancak matematik dersinde çok başarı göstermekte olan çok uyumlu bir öğrencidir. Bunun yanında öğrencilerin geneli konuşmaya istekli ve düşüncelerini rahatça, çekinmeden ifade edebilen öğrencilerdir.

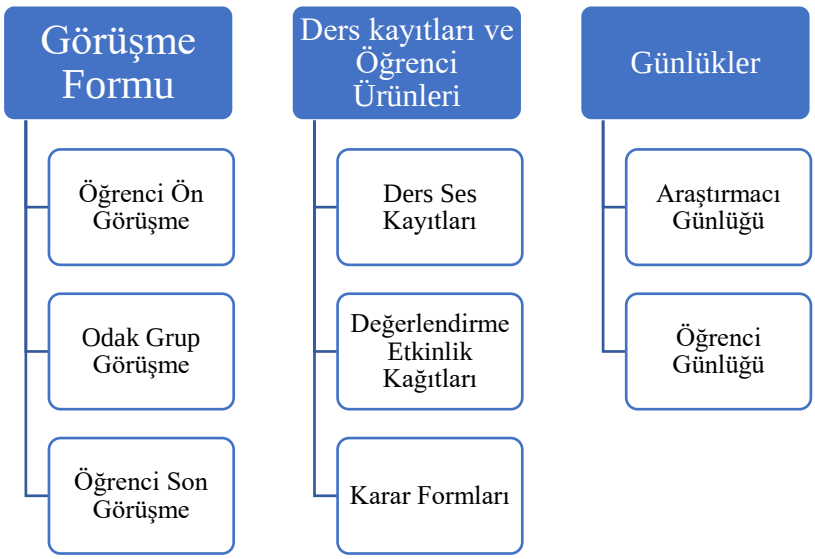
3.2.2. Araştırmacı

Araştırmacı aynı zamanda uygulayıcıdır ve araştırmanın yapılacağı sınıfın öğretmenidir. Bu nedenle öğrencileri iyi tanımakta, bu durumu araştırma için olumlu saymaktadır. Araştırmaya katılım konusunda gönüllülük temel alınmıştır. Bu amaçla sınıfta bulunan öğrencilere, araştırmanın konusu, kapsamı ve önemi hakkında açıklama yapılmış ve tüm öğrencilerin istekli olduğu gözlenmiş, öğrencilerin ailelerinden de araştırmaya katılabileceklerine ilişkin izin yazısı alınmıştır (Ek 6). Araştırma başlamadan önce, velilerle yapılan toplantıda, araştırma süreci ve içeriği hakkında araştırmacı tarafından velilere de bilgilendirme yapılmıştır. Toplantıya katılan velilere, çocuklarının araştırmaya katılımını kabul ettiklerine dair izin formu verilmiş ve imzaları alınarak formlar toplanmıştır. Tüm sınıf araştırmaya gönüllü olarak katılmıştır. Uygulama sürecinde ise araştırmacı, karar verme beceri gelişimini ve dersin kazanımını içeren ders planlarının ve ders araç gereçlerinin hazırlanması, uygulamaların gerçekleştirilmesi, uygulamaların değerlendirilmesi, ses kayıtlarının alınması ve elde edilen verilere dayalı olarak izleme komitesinin önerileri doğrultusunda eylem planlarının hazırlaması ve bunların uygulamaya konulmasından sorumlu olmuştur. Uygulama sonrasında araştırmacı çeşitli veri toplama araçlarından elde ettiği verilerin tümünü her hafta dosyalamıştır. Bu dosyalarda, araştırmacı günlükleri, öğrenci günlükleri, öğrenci çalışmaları ve karar formları yer almıştır.

3.3. Verilerin Toplanması ve Veri Toplama Araçları

Eylem araştırmasında veriler hem nicel hem de nitel yöntemlerle toplanabilir. Araştırmada daha geçerli ve güvenilir sonuçlara ulaşmada mümkünse birbirini tamamlayacak veri toplama yöntemlerinin birlikte kullanılması, veri toplamada zenginleştirme olarak da bilinen çeşitlemenin (triangulation) sağlanması daha uygun olacaktır (Büyüköztürk vd., 2010, s.285). Bu bölümde, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve bu araçların nasıl geliştirildiği hakkında bilgi verilir. Her bir aracın ne amaçla kullanıldığı açıklanır ve ardından veri toplama sürecine dair detaylar sunulur. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları ise Şekil 3.3'te gösterilmektedir.

Öğretim aşamasına geçmeden önce veri toplama araçları geliştirilmiş ve bu veri toplama araçlarıyla ilgili aşağıda detaylı bilgi verilmiştir. Öğretimin gerçekleştirilmesinden önce öğrencilere ön görüşme uygulanmıştır. Araştırmanın uygulama ve değerlendirme aşamalarına ilişkin veri toplama amacıyla öğretim sırasında etkinlik ve çalışma yapraklarıyla veriler toplanmış, ses kaydı alınmış, araştırmacı ve öğrenciler tarafından günlük tutulmuştur. Öğretim sonrasında öğrencilerin sürece ilişkin görüşlerini incelemek için son görüşme uygulanmış ve öğrencilerle odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Araştırma sürecindeki kullanılan veri toplama araçları Şekil 3.3'de gösterildiği gibidir.

Şekil 3.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Bir eylem araştırması odak alanı için hangi verilerin toplanacağına dair karar büyük ölçüde sorunun doğası tarafından belirlenir. Veri toplama çabalarına nasıl devam edileceğine dair tek bir tarif yoktur. Bunun yerine, birey veya grup, belirli bir sorunun anlaşılmasına ve çözümüne hangi verilerin katkıda bulunacağını belirlemelidir. Bu

> nedenle, eylem araştırmasıyla ilişkili veri toplama, büyük ölçüde kişinin uygulamasını anlama ve uygun ve erişilebilir veri toplama arzusuyla beslenen kendine özgü bir yaklaşımdır. Nitel veri toplama teknikleri arasında saha notları, günlükler, röportajlar, haritalar ve ses ve video kayıtları gibi veri kaynakları bulunur (Mills, 2014, s.71).

Bu araştırmada araştırma sorularına cevap bulabilmek için çeşitli veri toplama araçları kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda açıklanmaya çalışılan gerçekliğin tüm yönlerinin ortaya koyulabilmesi için veri çeşitlemesi yapılması önerilir (Johnson, 2015, s.110-111). Bu sebeple aynı araştırma sorusunun cevaplanabilmesi için birden fazla veri toplama aracından faydalanılmıştır. Örneğin, uygulamada ortaya çıkan sorunların tespit edilebilmesi için ders kayıtları, araştırmacı günlüğü veya öğrencilerle yapılan görüşmelerden yararlanılmıştır. Hangi araştırma sorusunu cevaplamak için hangi veri toplama aracının/araçlarının kullanıldığı tablo 3.3'de sunulmuştur.

Tablo 3.3. Araştırma Soruları İçin Kullanılan Veri Toplama Araçlarına İlişkin Tablo

Araştırma Sorusu	**Veri Toplama Araçları**
1. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ve karar verme becerisi ile ilgili düşünceleri (algıları) araştırma öncesi ve sonrası nasıldır?	Ön görüşme Son görüşme Odak grup görüşme
2. Örnek olay temelli etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinin öğretme-öğrenme sürecinde işlenen kazanımı edinmeye yönelik, sınıf içi iletişim ve etkinliklerin niteliği ile karar verme becerilerinin gelişimine yönelik karar formlarının niteliği nasıldır?	Sınıf içi iletişim kesitleri Değerlendirme etkinlik kağıtları Öğrenci günlüğü Öğretmen günlüğü Karar formları
3. Örnek olay temelli etkinliklerle desteklenmiş karar verme becerisi geliştirmeye yönelik işlenen sosyal bilgiler dersi öğrenme sürecine ilişkin öğrencilerin ve araştırmacının görüşleri nasıldır?	Öğretmen (araştırmacı) günlüğü Öğrenci günlükleri

3.3.1. Öğrenci ön ve son görüşme

Veri toplama tekniklerinin ikinci büyük kategorisi, öğretmenin soru sorarak topladığı veriler olarak gruplandırılabilir. Öğretmen araştırmacılar, görüşme ve anket tekniklerini kullanarak öğrencilere, velilere ve diğer öğretmenlere sorular sorabilir (Mills, 2014, s.76). Görüşme, araştırmada cevabı aranan sorular çerçevesinde ilgili kişilerden veri toplama şeklinde ifade edilebilir. Görüşme belirli bir araştırma konusu veya bir soru hakkında derinlemesine bilgi sağlar (Büyüköztürk vd., 2010, s.161). Bu araştırmada öğrencilerin uygulama sürecinden önce ve sonra örnek olay temelli karar verme becerisi gelişimine yönelik etkinliklerinin, sosyal bilgiler dersinin öğretim sürecinde kullanılmasına ilişkin

görüşlerini almak için ön ve son görüşme uygulanmıştır. Bu görüşme soruları, öğrencilerin görüşlerini doğru şekilde ifade edebilmeleri için onların seviyesine uygun, anlaşılır ve dil bilgisi kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır. Ön görüşme ve son görüşme sorularının hazırlanmasından sonra uzman görüşü alınmıştır. Ön görüşmede 4 soru, son görüşmede 5 soru bulunmaktadır. Bu görüşmelerde, öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde örnek olay temelli öğrenme etkinliklerinin ve karar verme becerisinin gelişimine ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

3.3.2. Odak grup görüşmesi

Bir diğer değerli görüşme tekniği, odak alanınızı anlamanıza katkıda bulunabilecek birkaç kişiyle odak gruplarının kullanılmasıdır. Odak gruplarını düşünmenin bir yolu, birkaç kişiden "ortak anlayış toplamaya çalıştığınız" bir grup görüşmesi olarak düşünmektir (Mills, 2014, s.79). Odak grup görüşmesine derse katılım düzeyi birbirinden farklı 7 öğrenci katılmış ve 4 açık uçlu soru sorulmuştur. Öğrencilerin, süreçle ilgili duygu ve düşüncelerini, örnek olay temelinde işlenen derslerle ilgili ve karar verme ile ilgili yorumlarını, uygulamanın öğrenci açısından olumlu ve olumsuz yönlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

3.3.3. Araştırmacı günlüğü

Araştırmacı, sosyal bilgiler dersi öğrenme ortamında örnek olaylar temelinde geliştirilen karar verme becerisinin gelişimine yönelik uygulama sürecine ilişkin günlük tutmuştur. Bu günlüklerdeki temel ölçütler; öğrencilerin uygulamaya yönelik tutumları, öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimleri, varsa uygulama esnasında yaşanan sıkıntılar ve dikkat çeken noktalardır. Süreç boyunca araştırmacı günlüğünden elde edilen verilerden, eylem planlarının güncellenmesinde, ortaya çıkan sorunların çözülmesinde ve bulguların analiz edilmesinde faydalanılmıştır.

3.3.4. Öğrenci günlükleri

Bu araştırmada da öğrencilerin süreçte yaşadıklarının belirlenmesi, derse yönelik tutumlarının ortaya konulması adına öğrencilere günlük tutturulmuştur.

> Nitel araştırmada değerli bir bilgi kaynağı belgeler olabilir. Belgeler; nitel araştırmacıların bir site veya bir çalışmadaki katılımcılar hakkında elde ettiği kamuya

> açık ve özel kayıtlardan oluşur ve gazeteler, toplantı tutanakları, kişisel günlükler ve mektupları içerebilir. Özel belgeler; kişisel günlükler ve günlükler, mektuplar, kişisel notlar ve kişilerin kendilerine yazdıkları notlardan oluşur (Creswell, 2018, s.223).

Katılımcılardan bir günlük tutmalarını isterseniz, prosedür hakkında özel talimatlar verin. Bu kılavuzlar, hangi konuların ve biçimin kullanılacağını, günlük girişlerinin uzunluğunu ve düşüncelerini okunaklı bir şekilde yazmanın önemini içerebilir (Creswell, 2018, s.223). Günlüklerde uygulama esnasında yaşanılan zorluklara değinilmesi, hissedilen duygulara yer verilmesi ve en akılda kalıcı uygulamanın ne olduğunun yazılması gibi ölçütler verilmiştir.

Araştırma başlamadan önce araştırmacı tarafından öğrenci günlükleri dağıtılmış, süreç boyunca öğrencilerin çoğu günlük tutmuş ve süreç sonrasında günlükler toplanmıştır.

3.3.5. Sınıf içi iletişim kayıtları

Sınıf içi iletişimin en doğal haliyle ortaya konması, öğrencilerin yapılan dersler boyunca birbirleriyle ve öğretmeniyle iletişimleri, sorulan sorulara verilen cevapların gözden geçirilmesi ve uygulama amacının gerçekleşip gerçekleşmediğini ortaya koymak ihtiyacıyla süreç boyunca yapılan tüm dersler araştırmacı tarafından bir telefon ve bir tablet aracılığıyla kayıt altına alınmıştır. Bu nedenle, ses kayıtları eylem araştırmasının en değerli verilerini ortaya koymaktadır. Ses kayıtları alınırken gönüllülük esasına dikkat edilerek öğrenci velilerinden ve öğrencilerden yazılı izin alınmış ve bu izin eklerde sunulmuştur. Öğrencilere ses kayıtlarının ne amaçla kullanılacağı kayıtlar öncesinde açıklanmıştır. Sınıf içi iletişim kayıtları araştırmacı tarafından dinlenerek transkript edilmiş ve ders süreci ifadelere dökülmüştür.

3.3.6. Karar formları

Araştırmacı tarafından hazırlanan ve öğretim programında kazanımı edinmeye yönelik yapılan derslerden sonra öğrencilere uygulanan karar formları, alan yazındaki karar verme kuram ve modelleri araştırılıp okunduktan sonra, sürece en uygun olduğu görülen John Adair' ın beş adımlı karar verme yaklaşımına uyarlanarak oluşturulmuştur. Karar verme sürecinde gerçekten yararlanacağınız beş adımlı bir yaklaşım vardır.

1. Adım: amacınızı belirleyiniz
2. Adım: gerekli bilgileri toplayınız.

3. Adım: sonuca ulaşabileceğiniz uygun seçenekleri yaratınız.
4. Adım: kararınızı veriniz.
5. Adım: verdiğiniz kararları uygulayınız ve sonuçları değerlendiriniz (Adair, 2017, s.15-17).

3.3.7. Değerlendirme etkinlik kağıtları

Araştırmada önemli bir yere sahip veri toplama araçlarından biri de; öğrencilerin kazanımı edinip edinmediklerini anlamaya yönelik geliştirilen değerlendirme etkinlik kağıtlarıdır. Süreç boyunca yapılan sosyal bilgiler dersi öğrenme ortamlarında araştırmacı tarafından belirlenen kazanımı ne derecede edindiklerini tespit etmek amaçlanmış ve her kazanıma uygun bir değerlendirme etkinliği oluşturulmuştur. Bu değerlendirme etkinlikleri bazen bir afiş, bazen bir şiir, bazen bir resim olmuştur.

3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Veri analizi nitel araştırmanın temel adımıdır. Veriler ne olursa olsun, araştırmanın sonuçlarını kesin bir şekilde oluşturan şey, bunların analizidir (Flick, 2013, s.3).

> Nitel araştırmalarda verilerin analizi bölümü genel anlamıyla üç aşamadan oluşur. Birinci aşamada, araştırmacı verileri hazırlar ve organize eder. Verilerin belgeler şeklinde yazılı hale dönüştürülmesi ya da imajlarının fotoğraf olarak alınması bu aşamada gerçekleştirilir. İkinci aşamada, kodlama süreci neticesinde toplanan ve organize edilen veriler belirlenen temalar içerisine indirgenir ve kodlar oluşturulur. Bu süreç tamamen verilerin tekrar tekrar okunması ve veriler hakkında bir fikir sahibi olunabilmesi için araştırmacının notlar almasını içerir. Analizin sonucunda da veriler tablolar halinde sunulur (Güler, Halıcıoğlu ve Daşğın, 2015, s.45).

Nitel veri analizinin başlıca amacı büyük veri kümelerini temel öğelere indirgemek veya kapsamlı yorumlar ekleyerek küçük veri parçalarını genişletmektir (Flick, 2013, s.5).

3.4.1. Öğrenci ön ve son görüşme analizi

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde örnek olay temelli öğrenme etkinlikleri ile karar verme becerisinin gelişimine dair ön bilgi ve deneyimlerini anlamak amacıyla araştırmacı, uygulama öncesinde öğrencilerle bir ön görüşme gerçekleştirmiştir. Uygulama sürecinin sonunda, örnek olay temelli öğrenme etkinlikleriyle desteklenen karar verme becerisi gelişiminin süreç boyunca ne derece etkili olduğu değerlendirilmek üzere bir son görüşme yapılmıştır. Bu son görüşmede, öğrencilerin süreç boyunca kazandıkları deneyimler,

karşılaştıkları zorluklar ve edindikleri beceriler ele alınmış; bu sayede etkinliklerin karar verme becerisi üzerindeki katkısı incelenmiştir. Görüşme verileri, öğrencilerin yanıtlarındaki değişimleri gözlemlemek amacıyla içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiş; yanıtlar belirli kategorilere ayrılarak sayısallaştırılmış ve ifade sıklıkları tablolar halinde sunulmuştur. Bulgular bölümünde tablolara ek olarak, öğrencilerin yanıtlarından örneklere yer verilmiş ve kimlik bilgilerini korumak amacıyla katılımcılar için Ö1, Ö2 gibi rumuzlar kullanılmıştır. Çalışmanın güvenirliğini artırmak adına, elde edilen veriler ikinci bir araştırmacı tarafından da değerlendirilmiştir.

3.4.2. Odak grup görüşme analizi

Araştırmanın üçüncü haftası sona erdikten sonra, 7 öğrenciyle dört açık uçlu sorudan oluşan görüşme yapılmış ve görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Kayıtlar bilgisayar ortamına aktarılmış ve okunmuştur. Başka bir araştırmacı tarafından kayıtlar tekrar incelenmiş ve aynı sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin cevaplarını yazdıkları formlar da gözden geçirilmiştir. Bulgular bölümünde öğrenci cevaplarından kesitlere yer verilmiştir. Görüşmeye katılan öğrencilere Ö1, Ö2… şeklinde rumuzlar verilerek öğrencilerin kimliklerinin gizli tutulması amaçlanmış ve öğrenci görüşlerinden örnek kesitlerde bu isimler kullanılmıştır.

3.4.3. Araştırmacı ve öğrenci günlüklerinin analizi

Öğrenci günlüklerinde uygulama esnasında yaşanılan zorluklara değinilmesi, hissedilen duygulara yer verilmesi ve en akılda kalıcı uygulamanın ne olduğunun yazılması gibi ölçütler verilmiştir. Öğrenci günlüklerinin analizi için belirlenen bu kategorilere göre analiz edilen günlüklere ilişkin bulgular kısmında doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Aynı zamanda araştırmacının araştırma süreciyle ilgili aldığı tüm notlar, duygu ve düşünceler, ilgili araştırma sorularının cevaplanmasında kullanılmıştır. Böylece gerçekleştirilen etkinliğe ilişkin duygu ve düşünceler, etkinliklerin öğrenme sürecine katkısı, etkinlikleri yaparken hem öğrenciyi hem araştırmacıyı zorlayan durumlar ile öğretim sürecini daha nitelikli kılan koşullara ilişkin bulgular netleştirilmiştir. Veri çeşitliliğinin ve güvenirliğinin sağlanması amacıyla araştırmacı günlüklerine ilişkin de doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

3.4.4. Sınıf içi iletişim kayıtlarının analizi

Araştırmacı tarafından 6 hafta boyunca karar verme becerisinin gelişimine yönelik örnek olaylar temelinde işlenen dersler, sınıfın iki farklı noktasına konulan iki farklı cihazla ses kaydına alınmıştır. Araştırmanın bitiminde bu kayıtlar birkaç kez özenle dinlenmiş ve bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Her bir kazanıma yönelik sınıf içi iletişim kesitleri belirlenen ölçütler doğrultusunda analiz edilmiştir. Bu ölçütler; katılım düzeyi, farklı bakış açısı sunma, etkileşimin kalitesi, öğretmenden öğrenciye geri bildirim, öğrenci motivasyonu ve empatidir. Kazandırılması planlanan kazanımların sınıf içi iletişimlerde ne derecede gerçekleştiği, öğrencilerin varsa farklı bakış açılarının nasıl ortaya çıktığı, öğrencilerin kendi aralarındaki ve öğretmenleriyle olan iletişimlerindeki gelişmeler tespit edilmiş ve bulgularda doğrudan alıntılara yer verilerek açıklanmıştır.

3.4.5. Karar formlarının analizi

Araştırmacı tarafından 6 hafta boyunca işlenen her kazanıma yönelik dersin sonunda bir örnek olayla yapılandırılan karar formları öğrencilere uygulandıktan sonra toplanmış ve dosyalanmıştır. Karar formları değerlendirilmeden önce araştırmacı tarafından karar formu değerlendirme rubriği oluşturulmuş, uzman görüşü alınmış ve analizler bu rubriğe göre yapılmıştır. Rubrikte Karar formunun değerlendirilmesinde kullanılacak ölçütler ise;

- Problemi Tanımlama
- Bilgi Toplama
- Seçenek Oluşturma
- Seçenekleri Ölçütlendirme
- Kararı Uygulama

olarak belirlenmiştir. Karar formları, karar formu değerlendirme rubriği ölçütlerine göre analiz edildikten sonra nicelleştirilerek tablolar halinde bulgularda sunulmuştur.

3.4.6. Değerlendirme etkinlik kağıtlarının analizi

Süreç boyunca yapılan sosyal bilgiler dersi öğrenme ortamlarında araştırmacı tarafından belirlenen kazanımı ne derecede edindiklerini tespit etmek amacıyla hazırlanmış değerlendirme etkinlik kâğıtları araştırmacı tarafından hazırlanan değerlendirme ölçütlerine (rubrik) göre değerlendirilmiş ve kategorilere ayrılmıştır. Etkinlik kâğıtlarının analizi “çok

nitelikli", "nitelikli", "ortalama", geliştirilmeli" ve "boş/anlamsız" olmak üzere beş kategoride ele alınmıştır. Öğrenci ürünleri araştırmacı ve tez danışmanları haricinde, ikinci bir araştırmacı tarafından tekrar değerlendirilmiştir. Analiz sonucunda iki araştırmacı arasında uzlaşmaya varılmıştır.

3.5. Araştırmaya İlişkin Etik Uygulamalar

Sözlük anlamı 1. Ahlak bilimi, 2. Çeşitli meslek kolları arasında tarafların uyması veya kaçınması gereken davranışlar bütünü (TDK, 2024) olan "etik" kavramı, bireylerin ve toplumların doğru ve yanlış davranışları değerlendirme sürecini belirleyen, ahlaki ilke ve değerleri ifade eden bir disiplindir. Felsefi bir alan olarak, "iyi" ve "kötü" kavramlarını tanımlamaya, insan davranışlarının temelini ve yönlendirici ilkelerini belirlemeye çalışır.

Etik, (1) davranış standartları veya (2) davranış standartlarını ve etik karar vermeyi inceleyen akademik bir disiplin olarak anlaşılabilir. Akademik bir disiplin olarak etik, görev, onur, dürüstlük, erdem, adalet ve iyi yaşam hakkındaki asırlık soruları yanıtlamakla ilgilenir (Frankena, 1973; Timmons, 2012'den akt. Resnik ve Shamoo, 2022, s.7).

Etik disiplinine duyulan ihtiyaç, bireylerin toplumda güvenli, saygılı ve sorumluluk sahibi bir şekilde yaşamalarını sağlamak ve özellikle araştırmalar gibi alanlarda yapılan çalışmaların insanlar üzerinde zararlı etkiler yaratmasını önlemek amacıyla doğmuştur. Tarih boyunca çeşitli ihlaller ve etik dışı davranışlar, araştırmalarda etik kuralların uygulanması zorunluluğunu doğurmuştur. Araştırma etiği, araştırmaların güvenilir, dürüst ve saygılı bir temelde yürütülmesine katkıda bulunur.

Strike (2006), toplumsal bir belge olan Amerikan Eğitim Araştırmaları Derneği'nin etik kuralları ve standartlarını, eğitim araştırmacılarının üç temel yükümlülüğünden bahsederek şu üç başlık altında vermektedir:

1. Çabalarını bireysel ve toplumsal iyileşmeye yöneltmek,
2. Savunmasız kesimleri korumak,
3. Araştırmanın ve araştırma topluluğunun bütünlüğünü korumak (s.57).

> Nitel araştırmada etik, nicelden çok farklıdır. Nitel araştırma yapacak kişi ya da ekip, o topluluk tarafından kendilerinin bir üyesi olarak kabul edilmelidir. Diğer yandan nitel araştırma yapılan grupların, kurumların, kişilerin adları ve adresleri söylenemez; saklı tutulur. Elde edilen sonuçlar, araştırma yapan kişinin, grubun, toplumun aleyhine

> kullanılamaz. Veriler açıklanıp yorumlanırken genellemelere, kesin yargılara gidilemez (Sönmez ve Alacapınar, 2019, s.334-335).

> Etik sorunlar, katılımcıları önemli ölçüde içeren eylem araştırması yürütmenin merkezinde yer alır. Eylem araştırmacısı, katılımcıların bakımına saygılı, onları araştırmanın tüm aşamalarına işbirlikçi bir şekilde dahil eden ve başlangıçta tüm aşamalar bilinmese bile onay alma ve çalışmanın amacını ilerletme konusunda hassas olan bir şekilde soruşturmayı yürütmelidir. Katılımcıların çalışmadan çekilme seçeneğine sahip olması da önemlidir (Creswell, 2018, s.603).

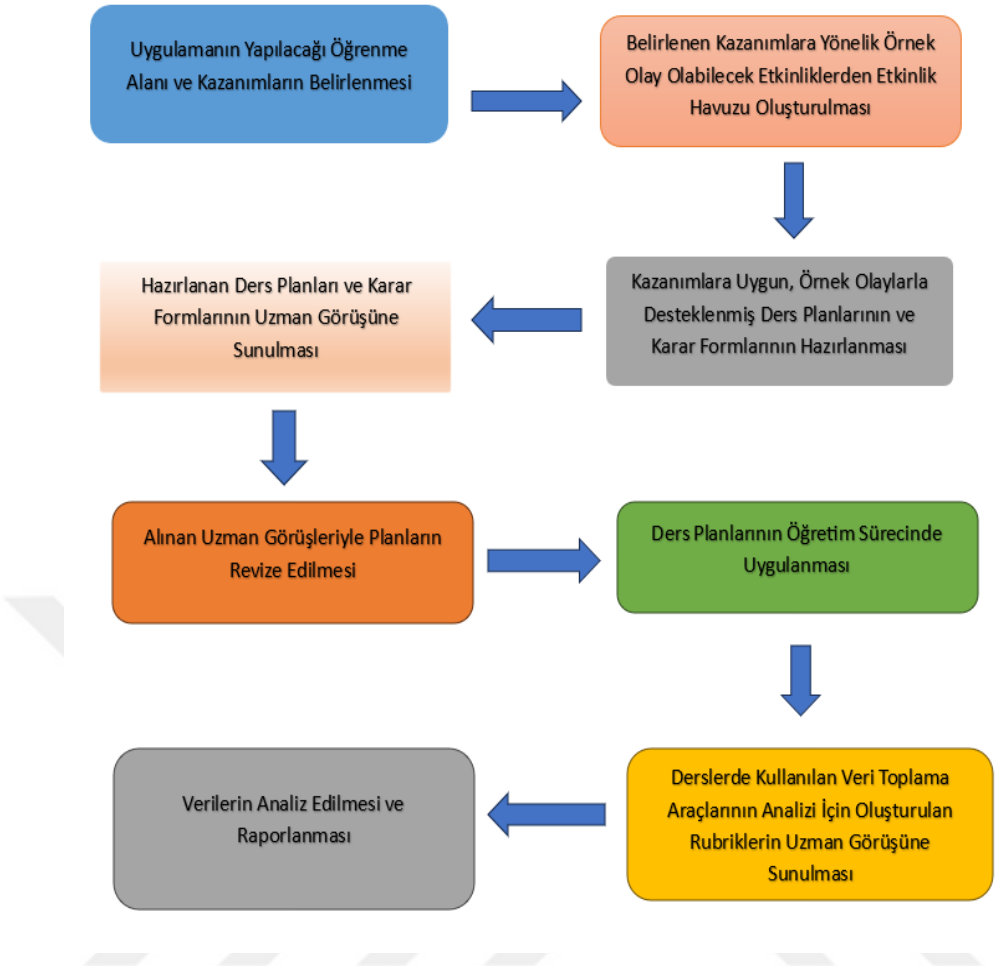
Bu bilgiler ışığında bu araştırmada alınan etik önlemler şu şekildedir:

- Araştırmacı öncelikle araştırmayı uygulayacağı kendi çalıştığı okul idaresine araştırma ile ilgili bilgi vermiş, olumlu dönüt alınca resmi bir dilekçe ile il milli eğitim müdürlüğüne gerekli yasal izin için başvuruda bulunup izni almıştır.
- Aynı zamanda araştırmacı öğrencisi olduğu Marmara Üniversitesi Etik Kurulundan da etik kurul izni almıştır.
- Araştırmacı kendi sınıfında yürüteceği araştırmanın bilgilendirmesini yapmak üzere velileriyle bir toplantı düzenlemiş ve yapmayı planladığı araştırmayı açıklamıştır. Velilerin olumlu görüş bildirmelerinin ardından hazırladığı veli onam formunu velilere dağıtmış, imzalı olarak teslim almıştır.
- Araştırmacı çalışmayı yürüteceği kendi sınıf öğrencilerine araştırma öncesinde gerekli bilgilendirmeleri yapmış ve öğrencilerin gönüllü katılımları dikkate alınmıştır.
- Veri toplama araçları ve ses kayıtları için öğrenci velilerinden yazılı izin alınmıştır. Veli ve öğrencilere veri toplama araçlarını doldurmada gönüllülüğün esas olduğu belirtilmiştir.

Araştırma sürecinde öğrencilerin kimlikleri gizli tutulmuş, öğrenci isimleri kodlanarak sunulmuştur.

3.6. Eylem Araştırması Uygulama Süreci ve İşlem Yolu

Bu bölümde, 4. Sınıf sosyal bilgiler dersinde örnek olay temelli öğrenme etkinlikleriyle desteklen karar verme becerisinin geliştirilmesi uygulaması ve eylem araştırmasının aşamaları ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bu amaçla aşağıda Şekil 3.6.'da uygulama süreci yer almaktadır.

Şekil 3.6. Araştırmanın Uygulama Aşamaları

3.6.1. Uygulamanın yapılacağı öğrenme alanı ve kazanımların belirlenmesi

Şekil 3.6'da görüldüğü üzere öncelikle; uygulamanın hangi öğrenme alanında hangi kazanımlarla hazırlanacağını tespit etmek için ders kitapları ve öğretim programı incelenmiştir. Araştırmacı tarafından araştırmanın konusu hedefinde Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelenerek uygulama yapılacak öğrenme alanı ve kazanımlar belirlenmiştir. Kazanım seçimlerinde 2018 sosyal bilgiler öğretim programında yer alan öğrenme alanlarının açıklamalarında özellikle yer verilen karar verme becerisinin olduğu kazanımlar tercih edilmiştir. Bu doğrultuda 4. sınıf 5. Öğrenme alanı olan üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanının tüm kazanımları ile 6. Öğrenme alanı olan Etkin Vatandaşlıktan bir kazanım seçilmiştir. Seçilen kazanımlar tablolaştırılarak Tablo 3.6.1 de gösterilmiştir.

Tablo 3.6.1. Araştırmada Kullanılacak Öğrenme Alanı- Kazanım Tablosu

Öğrenme Alanı	Sınıf Düzeyi	Kazanım
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM Bu öğrenme alanı işlenirken sorumluluk ve tasarruf gibi değerlerle öz denetim, karar verme ve finansal okuryazarlık gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.	1. SINIF	SB.4.5.1. İstek ve ihtiyaçlarını ayırt ederek ikisi arasında bilinçli seçimler yapar. SB.4.5.2. Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır. SB.4.5.3. Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler. SB.4.5.4. Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur. SB.4.5.5. Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.
ETKİN VATANDAŞLIK Bu öğrenme alanı işlenirken sorumluluk ve bağımsızlık gibi değerlerle iş birliği, sosyal katılım ve karar verme gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.	4. SINIF	SB.4.6.1. Çocuk olarak sahip olduğu haklara örnekler verir.

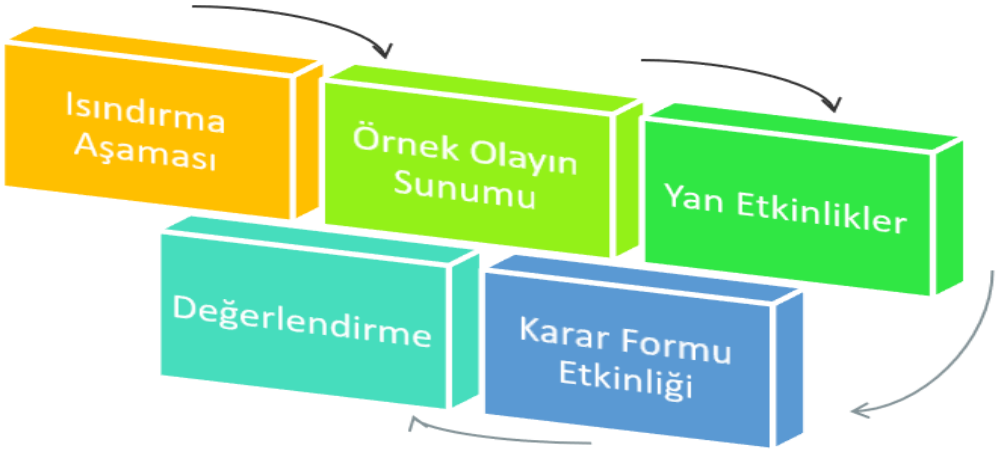
Her kazanım için uygulama süreci olarak 3 ders saati planlanmıştır.

3.6.2. Belirlenen kazanımlara yönelik örnek olay olabilecek etkinliklerin bulunması

Örnek olay temelli ders etkinlikleri için kazanımlar belirlendikten sonra kazanımların amacına ve içeriğine uygun kamu spotları, gazete haberleri ve çeşitli görseller araştırılmıştır. Bu etkinlikler seçilirken öğrencilerin ilgilerini çekecek, empati kurabilecekleri, ahlaki ve düşünsel boyutlarını değerlendirecek bir içerikte olmasına dikkat edilmiştir. Çocukları psikolojik olarak olumsuz etkilemeyecek içerikler kullanılmıştır. Bunlardan bir etkinlik havuzu oluşturulmuştur. Örnek olay temelli öğrenme etkinlikleri ve değerlendirme etkinlikleri ile karar formları hazırlanmıştır. Hazırlanan etkinlikler uzman görüşüne gönderilmiş, uzman görüşlerinden gelen dönütler ile etkinlikler revize edilmiş ve ders planları hazırlanmıştır.

3.6.3. Belirlenen kazanımlara yönelik örnek olay temelli ders planlarının hazırlanması

Örnek olaylar belirlendikten sonra öğretim süreci aşağıda şekil 3.6.3.1'de planlanmıştır.

Şekil 3.6.3.1. Örnek Olay Temelli Ders Planı Akış Şeması

Örnek olaylarla desteklenmiş sosyal bilgiler öğretim sürecinde ilk olarak öğrencilere kazanımla ilişkili olduğu düşünülen ısınma oyunu oynatılması planlanmıştır. Sonrasın da o dersin kazanımına yönelik örnek olay sunulur. Örnek olayın anlaşılması için irdeleme sürecine geçilir. Öğrencilere örnek olayla ilgili ahlaki, düşünsel ve empatik sorular sorulur ve cevaplar alınır. Bu süreçten sonra öğrencilere o dersin kazanımını edinmeleri için geliştirilen yan etkinlikler yaptırılır. Sonrasında karar formu etkinliğine geçilir. Karar formu etkinliğinin tamamlanmasının ardından dersin değerlendirme aşamasına geçilir ve değerlendirme etkinlikleri öğrenciler tarafından yapılır. Tüm bu sürecin üç ders saatine yayılımı aşağıda yer alan şekil 3.6.3.2.'de verilmiştir.

1. ders	2. Ders	3. Ders
• Isınma oyununun oynatılması • Örnek olayın sunumu • Örnek olayı irdeleme	• Kazanımlar doğrultusunda hazırlanmış etkinliklerin öğrenciler tarafından yapılması • Karar Formu Etkinliği	• Karar Formu Etkinliği • Değerlendirme etkinliklerinin yapımı

Şekil 3.6.3.2. Örnek Olay Temelli Sosyal Bilgiler Dersine Ait Üç Saatlik Planlama

3.6.4. Etkinliklere yönelik uzman görüşlerinin alınması

Ders planları tamamlandıktan sonra bu ders planları için biri profesör, ikisi doçent, biri doktor öğretim üyesi, bir Dr. araştırma görevlisi, bir Dr. Sosyal bilgiler öğretmeni ve bir

psikolojik danışman olmak üzere toplam beş akademisyen ve kıdem yılları farklı 2 öğretmenden uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlar; ders planlarının öğrencilerin seviyesine uygunluğunu, kullanılan etkinliklerin içeriklerinin kazanımın amacına uygun olup olmadığını, etkinliklerde öğrencileri psikolojik olarak etkileyecek bir unsur içerip içermediğini, örnek olaylara ilişkin sorulan soruların örnek olay temeline (düşünsel, ahlaki, empatik) uygun olup olmadığını, soruların niteliğini, soruların sıralamasını, yan etkinliklerin kazanıma uygunluğu gibi birçok yönden değerlendirmişlerdir.

3.6.5. Alınan uzman görüşleriyle planların revize edilmesi

Örnek olay temelinde hazırlanan ders planlarına ait karar formları ve etkinlikler için uzman görüşleri alınmıştır. Uzman görüşlerinden geri dönütler göz önünde bulundurularak etkinlikler yeniden düzenlenmiş ve öğretim sürecinde uygulamaya hazır hale gelmiştir. Uzmanların düzeltilmesini istediği değişiklikler şunlardır:

- Etkinliklere bir isim verilerek belirli bir akış sağlanması
- Etkinliklerin yaklaşık işlenme sürelerinin yazılması
- Birinci hafta etkinliğinde yapılan canlandırma sonrası öğrencilerin hissettikleri duyguları yansıtmalarına yönelik emojili değerlendirme formu eklenmesinin istenmesi
- Beşinci kazanım için seçilen belgeselin çocukların yaş seviyelerine uygun olmadığı belirtilerek değiştirilebileceği önerisi
- Altıncı kazanıma yönelik değerlendirme etkinliğinde daha yaratıcı, düşündürücü bir soru kullanılmasıyla ilgili öneri

uzmanların geri dönütleri üzerine planlar yeniden gözden geçirilmiş ve son şekli verilmiştir.

3.6.6. Ders planlarının uygulanması

Belirlenen kazanımlarla ilişkili olan ısınma oyunları oynatılmış, kazanıma uygun örnek olayın sunumuna geçilmiştir. Örnek olayın anlaşılması için örnek olayla ilgili ahlaki, empatik ve düşünsel sorular sorulup cevaplar alındıktan sonra destek etkinliklere yer verilmiştir. Karar verme aşamalarına uygun bir örnekle verilmiş karar formları öğrencilere doldurtulmuş, dersin sonunda değerlendirme etkinlikleriyle ders sonlandırılmıştır. Kazanımların, karar formlarının ve etkinliklerin listesi Tablo 3.6.6'da yer almaktadır.

Tablo 3.6.6. Kazanım, Etkinlik ve Karar Formu Tablosu

Kazanımlar	**Etkinlikler**	**Karar Formu**
SB 4.5.1: İstek ve ihtiyaçlarını ayırt ederek ikisi arasında bilinçli seçimler yapar.	Isınma Oyunu: Ben neyim? Örnek Olayın Sunumu: İhtiyaç Listesi adlı hikâye Yan/Destek etkinlikler: Drama etkinliği/ Emojili değerlendirme Değerlendirme Etkinliği: İstek-İhtiyaç konulu Yazıyorum- Boyuyorum	Karar Formu 1: Gazete Haberi Etkinliği
SB 4.5.2. Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır.	Isınma Oyunu: Sözcük Bulmaca Oyunu Örnek Olayın Sunumu: Kanıtlar Aracılığıyla Keşfediyorum Yan/Destek etkinlikler: Balık Kılçığı etkinliği, Bütçe Nedir Öğreniyorum Değerlendirme Etkinliği: Kanıtları Değerlendiriyorum	Karar Formu 2: Ben Şimdi Ne Olacağım? Etkinliği
SB 4.5.3. Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.	Isınma Oyunu: Başlık Bulma Oyunu Örnek Olayın Sunumu: Ticaret Bakanlığı Kamu Spotu Yan/Destek etkinlikler: Alışveriş Çılgınlığı etkinliği Değerlendirme Etkinliği: Bilinçli Tüketici Olmak konulu afiş	Karar Formu 3: Alışveriş Etkinliği
SB 4.5.4. Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur.	Isınma Oyunu: Kulaktan Kulağa Örnek Olayın Sunumu: BDDK Kamu Spotu/İzleyip Değerlendiriyorum Etkinliği Yan/Destek etkinlikler: Kavram Buluyorum, Bütçe Taslağımı Hazırlıyorum etkinlikleri Değerlendirme Etkinliği: Afiş Hazırlıyorum	Karar Formu 4: Ege'nin Bütçesi
SB 4.5.5. Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.	Isınma Oyunu: Atasözleri Kumbarası Etkinliği Örnek Olayın Sunumu: Kanıtlardan Yola Çıkıyorum Yan/Destek etkinlikler: Kanıtlarla İlerliyorum etkinliği Değerlendirme Etkinliği: Düşüncemdekini Çiziyorum	Karar Formu 5: Karar Verip Proje Hazırlıyorum
SB 4.6.1. Çocuk olarak sahip olduğu haklara örnekler verir.	Isınma Oyunu: Bugün günlerden rap! Örnek Olayın Sunumu: "Kanıtlardan Yola Çıkıyorum" etkinliği Yan/Destek etkinlikler: "Gazete Okuyorum" etkinliği Değerlendirme Etkinliği: Düşünüyorum-Yazıyorum	Karar Formu 6: Köşe Yazarıyım

3.6.7. Derslerde kullanılan veri toplama araçlarının analizi için oluşturulan rubriklerin uzman görüşüne sunulması

Araştırmanın uygulanmasından sonra araştırmacı tarafından geliştirilen değerlendirme etkinlikleri ve karar formları değerlendirme rubrikleri ile sınıf içi iletişim kriterleri alan uzmanlarına gönderilmiş ve uzmanlar tarafından incelenmiştir. Bu rubrikler için biri profesör, üçü doçent, biri doktor öğretim üyesi, bir Dr. Sosyal bilgiler öğretmeni ve bir Dr. Sınıf öğretmeni olmak üzere toplam beş akademisyen ve kıdem yılları farklı 2 öğretmenden uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlar; rubriklerin o etkinliğin kazanımları ölçüp ölçmediğini, iletişim kriterlerinin sınıf içi iletişimi analiz etmede uygun olup olmadığını ve karar formu değerlendirme rubriklerinin yeterli olup olmadığına bakmışlar ve olumlu dönütlerde bulunmuşlardır. Uzmanlardan gelen dönütlere ait görüntüler eklerde sunulmuştur.

3.6.8. Verilerin analiz edilmesi ve raporlanması

Araştırmaya ilişkin tüm toplanan veri toplama araçlarının analizleri belirlenen kriterlere göre yapılmış ve bulgular ve sonuç kısımlarında detaylı bilgilere yer verilmiştir.

3.7. Geçerlik ve Güvenirlik

Eylem araştırmalarında geçerlik ve güvenirlik, geleneksel nicel araştırmalardan farklı bir yaklaşımla ele alınır. Bu tür araştırmalar genellikle belirli bir grup veya durum üzerinde odaklandığı için, elde edilen bulguların genellenebilirliği sınırlı olabilir.

Nitel araştırma yöntemlerinden olan eylem araştırmalarının yerel gerçekleştirilmesi ve verilerinin kendine özgü olmasından dolayı nicel araştırmalarda yapılan iç geçerlilik, dış geçerlilik, güvenirlik ve nesnellik uygulamaları doğrudan eylem araştırmalarında uygulanamaz. Bunun yerine bu çalışmalarda inandırıcılık, transfer edilebilirlik ve güvene layık olmaya dikkat edilmelidir (Mills, 2014).

Guba ve Lincoln (1989, s.233) nitel araştırmalarda araştırmanın nitelikli bir araştırma olduğunu ve bilimsellik değerinin yüksek olduğunu ifade etmek için "güvenduyulabilirlik/güvenirlik" (trustworthiness) kavramını önerirler. Bu ölçütler nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirliğin ortaya koyulması için sıklıkla kullanılmaktadır.

Eylem araştırmalarında geçerli sonuçlar elde etmek için iç geçerlik ve dış geçerlik kavramları dikkate alınmalıdır. İç geçerlik, araştırma bulgularının araştırma bağlamındaki güvenilirliği ile ilgilidir ve araştırmacının süreç boyunca önyargılarından arınmasını gerektirir (Cohen, Manion & Morrison, 2018). Dış geçerlik ise araştırma sonuçlarının farklı bağlamlarda genellenebilir olup olmadığına odaklanmaktadır. Ancak, eylem araştırmalarında genelleme yerine, derinlemesine betimlemeler yoluyla transfer edilebilirliğin sağlanması önceliklidir (Mertler, 2019).

Güvenirlik açısından, eylem araştırmalarında veri toplama sürecinin sistematik bir şekilde yürütülmesi ve araştırmacının süreci şeffaf bir şekilde raporlaması büyük önem taşır (Miles, Huberman & Saldaña, 2014). Araştırma sürecinin farklı veri kaynaklarıyla desteklenmesi ve veri üçgenlemesi (triangulation) gibi stratejilerin kullanılması, bulguların güvenilirliğini artırmaktadır (Stringer, 2014). Bunun yanı sıra, araştırmacının katılımcılarla sürekli etkileşim halinde olması ve süreç boyunca elde edilen bilgileri sürekli olarak gözden geçirmesi de güvenilirliği sağlamaktadır (Burns, 2010).

Bu bağlamda, eylem araştırmalarında geçerlik ve güvenirliği artırmak için çeşitli stratejilerin benimsenmesi, araştırma sürecinin daha sağlam temellere dayanmasını sağlayarak elde edilen verilerin bilimsel açıdan daha güvenilir olmasına katkıda bulunmaktadır.

Güvenirlik açısından, eylem araştırmalarında araştırmacı yanlılığını minimize etmek için çeşitli stratejiler kullanılır. Bu stratejiler arasında veri toplama yöntemlerinin çeşitlendirilmesi ve farklı veri kaynaklarının bir arada kullanılması, yani üçgenleme (triangulation) yöntemi öne çıkar. Üçgenleme, birden fazla veri toplama tekniği ve kaynağı kullanarak bulguların doğruluğunu ve güvenirliğini artırmayı hedefler.

Araştırmanın geçerlik ve güvenirliğini sağlamak için yapılan çalışmalar aşağıda açıklanmıştır.

- Bu araştırmada görüşme, odak grup görüşmesi, ders kayıtları, günlük gibi çeşitli veri toplama teknikleri kullanılarak veri çeşitlemesi (üçgenleme) yapılmıştır.
- Araştırmacı araştırmadaki katılımcıları, uygulama sınıfını ve koşullarını, veri toplama araçlarını ve veri toplama sürecini detaylı anlatmıştır.

- Tüm süreç boyunca çeşitli uzmanlardan görüş alınmış, gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Ayrıca araştırma bulguları ikinci uzmanla da paylaşılmış, bulguların yorumlanmasında görüş alışverişinde bulunulmuştur.

BÖLÜM IV: BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde eylem araştırması sürecinde toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular, araştırmanın amacı doğrultusunda ele alınan sorular dikkate alınarak sunulmuştur.

4.1. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi ve Karar Verme Becerisi İle İlgili Düşünceleri (Algıları) Araştırma Öncesi ve Sonrası Nasıldır?

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde karar verme becerilerini geliştirmek amacıyla örnek olaylar temelinde hazırlanan etkinliklerle desteklenen sosyal bilgiler dersine ve karar verme sürecine ilişkin algılarını belirlemek amacıyla araştırmaya katılan öğrencilerin ön görüşme, odak grup görüşmesi ve son görüşme sorularına verdikleri cevaplar incelenmiştir. Elde edilen yanıtlar kategori ve kodlar doğrultusunda sınıflandırılmış ve tablolar haline getirilmiştir. Bu sorulara ilişkin cevapların içerik analizi sonucunda ulaşılan temalar, ilgili soruların altındaki tablolarda sunulmuştur. Ön görüşme ve odak grup görüşmesinde 4 soru, son görüşmede 5 soru sorulmuştur. Ön görüşme ve son görüşme soruları birbirinin aynısı olmayıp, birbirini tamamlayıcı şekilde kurgulanmıştır. Bu nedenle önce öğrencilerin ön görüşme sorularına verdikleri cevaplar incelenmiş, ön görüşme verilerinin ardından, sürecin üçüncü haftasından sonra yapılan odak grup görüşmesi, öğrencilerin etkinlikler hakkındaki ilk izlenimlerini ve uygulamanın bu aşamasında yaşanan gelişmeleri ortaya koymuştur. Bu bulgular, son görüşme sonuçlarına geçilmeden önce sürecin ara değerlendirmesi olarak ele alınmıştır. Daha sonra son görüşmede verdikleri cevaplar ele alınmıştır. Bu şekilde ön ve son görüşmeden elde edilen verilere göre öğrencilerin algılarındaki değişimler daha rahat yorumlanmıştır.

Öğrencilere yöneltilen sorulardan birincisi *"Bu yıl ilk defa göreceğin Sosyal Bilgiler dersi hakkında ne düşünüyorsun? Sence bu ders öğrencilere hangi konularda bilgi veriyor?"* sorusudur. Öğrencilerin bu soruya ilişkin araştırma öncesi yanıtları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.1.1 Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Ön Görüşme Öğrenci Görüşleri

Tema	**Anahtar sözcükler**	**Örnek ifadeler**	**f**
Olumlu algı	"Güzel", "çok güzel", "seviyorum"	Ö1: Bu dersin güzel olduğunu düşünüyorum.	18
Bilgi	"Bilgi almak", "bilgilendirici", "çok şey öğretiyor"	Ö7: Bilgi almak hoşuma gidiyor ve mutlu ediyor. Eski zamanlardaki öğrencilerin neler yaptığı ile ilgili bilgiler veriyor	14
Konu dağılımı	"Kimlik bilgisi", "yönler", "doğal afetler", "eski zamanlar", "milli mücadele", "savaşlar"	Ö21: Kimlik bilgisi, atalarımızın hayatları ile ilgili bilgiler veriyor.	12
Deney ve uygulama	"Deney yapma", "uygulamalı"	Ö22: deney yapmayla ilgili	2
Toplam			46

Tablo 4.1.1 incelendiğinde, ön görüşmede öğrencilerin en çok 18 görüşle olumlu algı temasında görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu durum dersin genel olarak olumlu algılandığını göstermektedir. Ön görüşmede ikinci en çok bahsedilen tema bilgi temasıdır. 14 görüş sosyal bilgilerin bilgi verme yönüne odaklanmıştır. Bilgi edinme odaklı algının güçlü olduğu anlaşılmaktadır. 12 görüşle üçüncü sırada yer alan konu dağılımı temasında öğrenciler o güne kadar öğrendikleri konulara değinmişlerdir. Son olarak 2 görüşle deney ve uygulama temasında yer alan görüşler, bu görüşte olan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ile fen bilimleri dersinin içeriğini karıştırmış olduklarını hissettirmektedir.

Öğrencilere yöneltilen sorulardan ikincisi *"Bir şeye karar vermen gereken bir durumda kendini nasıl hissedersin? Zorlanır mısın? Hemen karar verebilir misin? Karar vereceğin olayın olumlu ve olumsuz yanlarını düşünür müsün?"* sorusudur. Öğrencilerin karar vermeye ilişkin görüşlerinin analizi aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.1.2 Karar Vermeye İlişkin Ön Görüşme Öğrenci Görüşleri

	Anahtar sözcükler	**Örnek ifadeler**	**f**
Zorlanma	"Zorlanırım", "Hemen karar verememem", "Kendime güvenememem"	Ö4: Zor olur. Yapamam.	15
Rahatlık	"Zorlanmam", "Kendimi iyi hissederim", "İyi hissederim"	Ö2: bir şey almaya karar verirken zorlanmam	8
Düşünme	"Olumlu ve olumsuz yanlarını düşünürüm", "Düşünürüm"	Ö1: İlk stresli ve düşünerek cevaplarımı incelerim.	6
Duygusal Tepki	"Strese girerim", "Heyecanlı olurum", "Tedirgin olurum"	Ö5: Zorlanırım, strese girerim.	6
Destek ihtiyacı	"Anneme danışırım", "Büyüklerden destek alırım"	Ö12: Bazen sıkıntı basabiliyor. Anneme danışırım.	4
Toplam			39

Tablo 4.1.2 incelendiğinde; karar verme ile ilgili 15 öğrenci, karar verme sürecinde zorluk yaşadığını ifade etmiştir. Bu, öğrencilerin özgüven eksikliği veya deneyim eksikliği nedeniyle karar verme konusunda kendilerini rahat hissetmediklerini göstermektedir. 8 öğrenci ise, bu süreçte kendini rahat hissettiğini belirtmiştir. Bu nedenle görüşleri rahatlık teması altında gösterilmiştir. 6 öğrenci, karar verme sürecinde olayın olumlu ve olumsuz yönlerini düşünmeye çalıştığını belirtmiştir. Yine 6 öğrenci, karar verme sürecinde stres, tedirginlik veya heyecan hissettiğini belirtmiştir. Bu, öğrencilerin karar verme sürecinde duygusal olarak etkilendiğini göstermektedir. Son olarak 4 öğrenci karar verirken büyüklerinden veya çevresinden destek aldığını ifade etmiştir. Bu durum, öğrencilerin rehberliğe ihtiyaç duyduğunu ve destekle daha rahat karar alabildiklerini göstermektedir.

Ön görüşmenin üçüncü "*Karar verme konusunda kendine mi güvenirsin yoksa işi büyüklerine mi bırakmayı tercih edersin?*" sorusuna yanıtlarından öğrencilerin karar verme tercihlerine ilişkin ilk görüşlerinin yer aldığı analiz aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.1.3. Karar Verme Tercihlerine İlişkin Ön Görüşme Öğrenci Görüşleri

	Anahtar sözcükler	**Örnek ifadeler**	**f**
Destek İhtiyacı	"Anneme bırakırım", "Büyüklerime bırakırım", "Onlara güvenirim"	Ö6: Annemle babama bırakırım onlar daha bilgili. Ö13: Büyüklere bırakmayı tercih ederim.	18
Kendine Güven	"Kendime güvenirim", "Kendi kararımı veririm"	Ö2: Karar vermede kendime güvenirim çünkü karar vermede çok iddialıyım.	7
Ortak ve Duruma Göre Karar	"Bazen büyüklere, bazen kendime", "Ortak bir karara varırız"	Ö7: Hem kendim hem büyüklere sorarım ama eğer büyüklerim haklıysa onları dinlerim.	6
Toplam			31

Tablo 4.1.3 incelendiğinde; karar verme tercihi ile ilgili 18 öğrenci, karar verme sürecinde büyüklerinden destek aldığını ya da kararlarını onlara bıraktığını ifade etmiştir. Bu, öğrencilerin rehberlik ihtiyacı hissettiğini ve karar verme beceri geliştirme alanında daha fazla desteğe ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. 7 öğrenci, kararlarını kendi başlarına alma konusunda kendilerine güvendiklerini ifade etmiştir. Bu, karar verme ile ilgili özgüvenin bazı öğrencilerde daha gelişmiş olduğunu, ancak genel olarak sınıf düzeyinde bunun düşük olduğunu göstermektedir. 6 öğrenci, duruma göre hareket ettiğini ve karar verirken büyüklerinden destek almayı tercih ettiğini belirtmiştir. Bu, öğrencilerin karar verme sürecinde denge kurmaya çalıştıklarını göstermektedir.

Ön görüşmenin dördüncü ve son "Sence kararsız bir insanın yaşayacağı sorunlar neler olabilir?" sorusuna öğrenci yanıtlarından elde edilen kararsız birinin yaşayacağı sorunlara ilişkin ilk görüşlerinin yer aldığı analiz aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.1.4. Öğrencilerin Kararsızlığa İlişkin Sorunlara Yönelik İlk Görüşleri

Tema	**Anahtar sözcükler**	**Örnek ifadeler**	**f**
Zorlanma	"Zorlanır", "Kafası karışır", "Zorluk çeker"	Ö2: Ne yapacağını düşünemez, anlayamaz, kafası karışır, düşünür ama bulamaz.	12
Çözümsüzlük	"Sorunları çözemez", "Hemen cevap veremez"	Ö29: Sorunları asla çözemez.	6
Zaman Kaybı	"Geç kalır", "Zamanı gider"	Ö6: Çok uzun zamanı gider her şeye.	5
Sosyal ve Duygusal Sorunlar	"Üzüntü olabilir", "Kimse yardım etmez"	Ö3: Kötü bir durum Ö24: Üzüntü olabilir.	4
Destek İhtiyacı	"Büyüklerden yardım alması gerek"	Ö13: Büyüklerinden hep yardım alması gerekebilir.	3
Toplam			30

Tablo 4.1.4 incelendiğinde 12 öğrenci, zorlanma teması altında, kararsızlığın kafa karışıklığına ve işlerin zorlaşmasına neden olduğunu belirtmiştir. Bu, kararsızlık durumunun sıkıntı verici yönüne odaklanıldığını göstermektedir. 6 öğrenci ise çözüm üretememeye odaklanmış, kararsız bireylerin problemleri çözmekte zorlanacağını belirtmiştir. Bu durum, karar verme becerisinin önemini vurgulamaktadır. 5 öğrenci zaman kaybı teması altında, kararsızlığın zaman kaybına yol açtığını ifade etmiştir. Bu durum, karar verme sürecinin zaman yönetimiyle olan bağlantısını ortaya koymaktadır. 4 öğrenci, kararsızlığın sosyal ve duygusal açıdan sorunlara yol açabileceğini belirtmiştir. Bu, karar verme sürecinin duygusal yönüne işaret eder ve görüşleri sosyal ve duygusal sorunlar teması altında gösterilmiştir. 3 öğrenci, destek ihtiyacı teması altında değerlendirilen, kararsız bireylerin büyüklerinden yardım alması gerektiğini ifade etmiştir. Bu durum, kararsızlığın özgüven eksikliğiyle ilişkili olabileceğini göstermektedir.

Uygulamanın 3. Haftasından sonra yapılan odak grup görüşmesinde sorulan sorulara verilen yanıtlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.1.5. Öğrencilerin Yapılan Derslere İlişkin Odak Grup Görüşleri

Sorular	**Öğrencilerin Ortak Görüşleri**	**Doğrudan Alıntı**	**f**
1. Derste yaptığımız etkinlikler sizce ilgi çekici mi?	Etkinliklerin ilgi çekici, eğlenceli ve farklı olduğu belirtilmiştir.	Ö28: Özellikle ısınma oyunları çok güzel ve eğlenceli, hep olsun öğretmenim.	7
2. Etkinliklere katılım sağlamak hoşunuza gidiyor mu?	Katılımın keyifli olduğu ve dersin sıkıcı olmadığı ifade edilmiştir.	Ö4: Zamanın nasıl geçtiğini anlamıyorum derste çünkü etkinliklere katıldığım için sıkılmıyorum.	7
3. Sizce karar verme etkinliklerini bu şekilde devam ettirmeli miyiz?	Etkinliklerin devam etmesini istedikleri vurgulanmıştır.	Ö19: Devam edelim öğretmenim hem eğleniyoruz hem öğreniyoruz.	7
4. Yaptığımız etkinliklerle ilgili farklı önerileriniz var mı?	Okul geneline yayılması ve karar verme ile ilgili projeler önerilmiştir.	Ö7: Öğretmenim öyle farklı şeyler öğreniyoruz ki bence bunu tüm okula yaymalıyız.	5
Toplam			26

Tablo 4.1.5. incelendiğinde Öğrencilerin tamamı yapılan etkinliklerin **ilgi çekici**, **eğlenceli** ve **farklı** olduğunu belirtmiştir. Bu durum, etkinliklerin öğrencilerin dikkatini çektiğini ve motivasyonlarını artırdığını göstermektedir. Tüm öğrenciler, etkinliklere katılım sağlamaktan **hoşlandıklarını** ifade etmişlerdir. Bu cevaplar, öğrencilerin sürece aktif katılımlarının dersin keyifli geçmesine katkı sunduğunu göstermektedir. Yedi öğrencinin tamamı, karar verme etkinliklerinin **bu şekilde devam etmesini** istemiştir. Öğrencilerin karar verme sürecini eğlenceli ve öğretici buldukları söylenebilir. Beş öğrenci öğrendiklerini paylaşma ve okul içinde yaygınlaştırma yönünde farklı öneriler sunmuştur. Bu durum, öğrencilerin öğrendiklerini sahiplenerek diğer arkadaşlarına öğretme motivasyonu taşıdıklarını ortaya koymaktadır.

Uygulama sonrasında öğrencilere uygulanan son görüşmenin ilk sorusu "*Birlikte yürüttüğümüz ders sürecimizi başından sonuna kadar düşündüğünde neler yaptığımızı kısaca açıklar mısın?"* sorusudur. Öğrencilerin bu soruya ilişkin araştırma sonrası yanıtları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.1.6. Öğrencilerin Yapılan Derslere İlişkin Son Görüşleri

Tema	**Anahtar sözcükler**	**Örnek ifadeler**	**f**
Oyun ve Eğlence	"Oyun oynadık", "Bulmaca çözdük", "Kulaktan kulağa oynadık"	Ö7: Çok güzel bir etkinlikti. Hem eğlendim hem öğrendim. Bulmacalar, oyunlar vb. şeyler yaptık.	28
Karar Verme Süreçleri	"Karar formu doldurduk", "Karar vermeyi öğrendik"	Ö1: Kulaktan kulağa oynadık, karar formu doldurduk, video izledik	16
Videolar ve Kamu Spotları	"Kamu spotu izledik", "Bütçeyle ilgili videolar izledik"	Ö25: Oyun oynadık, bulmaca yaptık, bütçeyle ilgili videolar izledik, kamu spotu izledik.	14
Okuma ve Yazma	"Kitap okuduk", "Gazete haberi okuduk", "Günlük yazdık"	Ö3: Derste eğlenmek beni çok sevindirdi, kitap, gazete okuduk, oyun oynadık.	12
Farkındalık	"Tasarrufu öğrendik", "Bütçe yapmanın önemini öğrendik", "Su tasarrufu"	Ö26: Bulmaca çözüp güzel etkinlikler yaptık. Ders yaptık. Tasarrufu, bütçemizi öğrendik.	8
Toplam			78

Tablo 4.1.6 incelendiğinde en sık tekrarlanan tema 28 görüşle Oyun ve Eğlence teması olmuştur. Bu durum oyunların ve eğlenceli etkinliklerin ders sürecine olan olumlu katkısını ispat etmektedir. Karar Verme Süreçleri teması altında yer alan 16 görüş karar formlarının öğrencilerde farkındalık oluşturduğunu göstermektedir. Bu, karar verme becerilerinin geliştirilmesi açısından etkin bir yöntem olduğunu göstermektedir. Videolar ve Kamu Spotları teması altında verilen 14 görüşten, görsel materyallerin, özellikle kamu spotlarının, öğrenciler üzerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır. Okuma ve yazma temasında yer alan 12 görüşle kitap, gazete okuma ve günlük yazma gibi etkinliklerin, öğrencilerin düşüncelerini geliştirme ve ifade etme becerilerine katkı sağladığı anlaşılmaktadır. Son olarak farkındalık temasında yer alan 8 görüş öğrencilerde bütçe, tasarruf gibi konularda bir farkındalığın oluştuğunu göstermektedir.

Uygulama sonrasında öğrencilere uygulanan son görüşmenin ikinci sorusu "*Sosyal Bilgiler Dersi ile ilgili düşüncelerinde bir değişiklik oldu mu?"* sorusudur. Öğrencilerin bu soruya ilişkin araştırma sonrası yanıtları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.1.7 Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Son Görüşme Öğrenci Görüşleri

Tema	**Anahtar sözcükler**	**Örnek ifadeler**	**f**
Olumlu Değişim	"Daha çok seviyorum", "Değişiklik güzel oldu."	Ö1: Sosyal bilgiler dersini daha çok seviyorum artık.	12
Eğlenceli ve İlgi Çekici	"Eğlenceli", "Mutlu ve neşeliyim."	Ö25: Evet sosyal bilgiler dersi çok eğlenceli çok seviyorum.	10
Bilgi ve Farkındalık Artışı	"Çok bilgilendim.", "Günlük yaşamımızdan bilgiler."	Ö15: Günlük yaşamımızdan çok bilgiler öğrendik	7
Oyun ve Etkinliklerin Katkısı	"Oyun katınca sevmeye başladım."	Ö6: Oldu, aslında sosyal bilgiler dersini pek sevmezdim ama derse biraz oyun katınca sevmeye başladım.	5
Olumsuz veya Değişmeyen Algılar	"Hayır olmadı.", "Düşüncelerim değişmedi."	Ö2: Olmadı çünkü aynı ve çok güzel, eğlenceliydi her şey.	4
Toplam			38

Tablo 4.1.7 incelendiğinde öğrencilerin büyük bir kısmı 12 görüşle sosyal bilgiler dersine yönelik algılarının olumlu yönde değiştiğini belirtmiştir. Bu, ders sürecinde kullanılan yöntemlerin etkili olduğunu göstermektedir. 10 öğrenci ise derslerin eğlenceli ve ilgi çekici olduğunu düşünmektedir. Dersin eğlenceli ve dikkat çekici olması, öğrencilerin motivasyonunu artırmıştır. Bilgi ve farkındalık artışı temasında yer alan 7 görüşte dersin günlük hayatla ilişkilendirilmesi ve bilgi artırıcı olması vurgulanmıştır. Bu, dersin öğrencilerin yaşamlarına dokunduğunu göstermektedir. Oyun ve etkinliklerin katkısı temasında belirtilen 5 görüşte oyun ve etkinliklerin öğrencilerin derse olan ilgisini artırdığı açıkça görülmektedir. Olumsuz veya değişmeyen algılar temasında görüş bildiren 4 kişi algılarında değişiklik olmadığını belirtseler de dersin halihazırda sevilen bir ders olduğunu ve bunun devam ettiğini söylemişlerdir.

Uygulama sonrasında öğrencilere uygulanan son görüşmenin üçüncü sorusu "*Derste ele aldığımız örnek olaylardan yola çıkarak bazı kararlar almak durumunda kaldın. Bu sana nasıl hissettirdi?"* sorusudur. Öğrencilerin bu soruya ilişkin araştırma sonrası yanıtları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.1.8. Sosyal Bilgiler Dersindeki Uygulamalara İlişkin Son Görüşme Öğrenci Görüşleri

Tema	**Anahtar sözcükler**	**Örnek ifadeler**	**f**
Olumlu Duygular	"Mutlu oldum," "İyi hissettirdi," "Çok güzel geçti"	Ö2: Bu bana eğlenmeyi, öğrenmeyi öğretti. Hepsi çok güzeldi.	12
Zorlanma ve Karışıklık	"Zorlandım," "Karışık duygular hissettim"	Ö9: Önce karar veremediğim için sıkıldım ama sonra mutlu oldum.	7
Öğrenme ve Farkındalık	"Bilinçli tüketicilik öğrendim," "İhtiyacımız olanı aldım"	Ö7: Mesela bilinçli tüketiciliği, tasarrufu öğrendikçe çok mutlu hissettim.	6
Duygusal Çeşitlilik	"Mutlu oldum, bazen de stresliydim," "Heyecanlandım"	Ö16: Bazen üzüldüm, bazen öğretmene sordum.	5
Bağımsızlık ve özgüven	"Büyüklerden yardım almadım," "Karar vermem gelişti"	Ö30: Kendimi büyük bir projedeki en önemli insan gibi hissettim. Eğlenceliydi her şey.	4
Toplam			34

Tablo 4.1.8 incelendiğinde öğrencilerin büyük bir kısmı 12 görüşle olumlu duygular içinde olduklarını belirtmiştir. 7 görüşle zorlanma ve karışıklık yaşadıklarına dair yanıt vermişlerdir. Öğrenme ve farkındalık teması altında 6 görüşle öğrenciler öğrendiği bilgilerden bahsetmiştir. Duygusal çeşitlilik teması altında ifade edilen 5 görüşle karar verme süreçlerinin öğrencilerde birden fazla duygunun bir arada yaşanmasına neden olduğu görülmektedir. Bağımsızlık ve özgüven teması altında verilen 4 görüş bazı öğrencilerde büyüklerden yardım almadan karar verme becerilerinin gelişmesini, dersin kişisel gelişime olan katkısını göstermektedir.

Uygulama sonrasında öğrencilere uygulanan son görüşmenin dördüncü sorusu "*Bütün dersleri düşündüğünde sence bu derslerin sana katkısı oldu mu?"* sorusudur. Öğrencilerin bu soruya ilişkin araştırma sonrası yanıtları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.1.9 Yapılan Derslerin Katkısına İlişkin Son Görüşme Öğrenci Görüşleri

Tema	**Anahtar sözcükler**	**Örnek ifadeler**	**f**
Bilgi ve Öğrenme	"Çok şey öğrendim", "Her şeyi öğrendim"	Ö27: Oldu çünkü bu 6 haftalık süreçte resmen her şeyi öğrendim.	18
Karar Verme	"Karar becerim arttı", "Karar vermeyi öğrendim"	Ö8: Evet oldu, öğretmenimin sayesinde karar vermenin benim için çok katkısı oldu.	6
Değerler ve Farkındalık	"Bütçe", "Tasarruf", "İsraf etmemeyi öğrendim"	Ö20: Evet oldu, tasarrufu, çocuk haklarını, bütçeyi, israf etmemeyi öğrendim.	6
Eğlence	"Eğlendim", "Eğlenerek öğrendim"	Ö7: Tabii ki de oldu. Çok eğlendim ve bilmediğim şeyleri de sabırla öğrendim.	5
Diğer Derslere Katkı	"Diğer derslere de katkısı oldu", "Bu derslerin etkisi var"	Ö11: Tabii ki de oldu sosyal bilgiler dersi sayesinde hem bu hem de diğer derslere katkı sağlamış oldu.	4
Toplam			39

Tablo 4.1.9 incelendiğinde bilgi ve öğrenme teması altında 18 görüşle öğrenciler derslerin bilgi edinme ve yeni şeyler öğrenme açısından çok faydalı olduğunu belirtmiştir. Karar verme teması altında alınan 6 görüşte karar verme becerilerinin gelişmesi, derslerin önemli bir katkısı olarak belirtilmiştir. Değerler ve farkındalık teması altındaki 6 görüş tasarruf, bütçe ve israf gibi konularda farkındalık yaratılmasının, öğrencilerin günlük hayatlarına dokunan önemli bir katkı olduğu görülmektedir. Eğlence teması altında yer alan 5 görüş derslerin eğlenceli ve dikkat çekici bir atmosferde işlenmesinin, öğrenmeyi destekleyici bir unsur olduğunu kanıtlamaktadır. Son olarak diğer derslere katkı teması altında belirtilen 4 görüş sosyal bilgiler dersinin diğer derslere sağladığı dolaylı faydaların da öğrenci algılarında önemli bir yer tutmakta olduğunu göstermektedir.

Uygulama sonrasında öğrencilere uygulanan son görüşmenin beşinci sorusu "*Karar verme konusunda şimdi kendini nasıl değerlendirirsin?"* sorusudur. Öğrencilerin bu soruya ilişkin araştırma sonrası yanıtları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.1.10. Karar Verme Algısındaki Öğrenci Gelişimi Son Görüşme Öğrenci Görüşleri

Tema	Anahtar sözcükler	Örnek ifadeler	f
Bağımsızlık ve Özgüven	"Artık kendi kararımı verebiliyorum", "yardım almama gerek yok"	Ö3: artık kendi başıma karar verebiliyorum.	12
İyileşme ve Gelişim	"Daha iyi öğrendim," "Artık kolay."	Ö23: Kolaymış aslında, artık iyiyim.	9
Düşünme ve Değerlendirme	"İyi değerlendiririm," "İlk önce incelerim."	Ö2: İlk önce incelerim, bana hangisi daha çok lazım onu alırım, olmayanı da bir kenara bırakırım.	8
Olumlu Algılar	"Çok iyi değerlendiririm," "O kadar kolay yapıyorum ki."	Ö15: Çok iyi değerlendiriyorum işlediğimiz derslerle.	6
Sosyal Beceriler	"Kendimi daha rahat ifade edebiliyorum."	Ö7: Eskiden karar veremiyor hatta anlamıyordum ama bu dersi gördükten sonra karar verebiliyor, hatta insanlara kendimi anlatabiliyorum artık.	3
Toplam			38

Tablo 4.1.10 incelendiğinde en çok görüşün 12 yanıtla bağımsızlık ve özgüven teması altında toplandığı görülmektedir. Bu durum ders sürecinin öğrencilerde özgüven oluşturduğu ve karar verme süreçlerini daha bağımsız hale getirdiğini göstermektedir. İyileşme ve gelişim teması altında yer alan 9 görüşle öğrenciler, karar verme becerilerinde önceki duruma göre bir gelişme kaydettiklerini ifade etmiştir. Düşünme ve değerlendirme temasındaki 8 görüşle öğrencilerin daha düşünerek karar vermeye çalıştıkları ve karar verme süreçlerinin daha bilinçli ve değerlendirme odaklı hale geldiği anlaşılmaktadır. Olumlu algılar temasındaki 6 görüş öğrencilerin, karar verme becerilerini "çok iyi" ya da "çok güzel" olarak ifade ederek olumlu bir algı içinde olduklarını göstermektedir. Son olarak sosyal beceriler teması altında yer alan 3 görüşle bazı öğrenciler karar verme becerilerinin, kendini ifade etme ve sosyal becerilerine de katkı sağladığını belirtmişlerdir.

4.2. Örnek Olay Temelli Etkinliklerle İşlenen Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretme-Öğrenme Sürecinde İşlenen Kazanımı Edinmeye Yönelik, Sınıf İçi İletişim ve Etkinliklerin Niteliği ile Karar Verme Becerilerinin Gelişimine Yönelik Karar Formlarının Niteliği Nasıldır?

Sosyal bilgiler 4. Sınıf müfredatında farklı öğrenme alanlarında yer alan altı kazanım, uygulama aşamasında kullanılmıştır. 5. Öğrenme alanı "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" in beş kazanımının tamamı ile, 6. "Etkin Vatandaşlık" öğrenme alanının 1. kazanımı, çalışma

kapsamına alınmıştır. Bu öğrenme alanları; öğretim programındaki ön açıklama bölümünde karar verme becerisi ile doğrudan ilişkilendirildiği için tercih edilmiştir.

Kazanımların belirlenmesinin ardından hem kazanımları edinmeye yönelik hem de karar verme becerisi geliştirmeye yönelik örnek olaylar bulunmuş, bu örnek olayları anlamlandırmaya yönelik düşünsel, ahlaki ve empatik açık uçlu sorular hazırlanmıştır. Öğretim sürecinin ardından, hazırlanan karar verme formları ve değerlendirme etkinlik yaprakları öğrencilere sunulmuştur. Karar verme formlarının değerlendirilmesi için ortak tek bir rubrik, değerlendirme etkinlik yapraklarının değerlendirilmesinde kullanmak üzere ayrı ayrı rubrikler oluşturulmuştur. Her bir kazanıma yönelik sınıf içi iletişim kesitleri belirlenen ölçütler doğrultusunda analiz edilmiştir. Bu ölçütler; **katılım düzeyi, farklı bakış açısı sunma**, **etkileşimin kalitesi**, **öğretmenden öğrenciye geri bildirim**, **öğrenci motivasyonu** ve **empati**dir. Aşağıda örnek olaylar temelinde hazırlanan ve Sosyal Bilgiler dersine uyarlanan uygulamalardan örnekler sırasıyla **sınıf içi iletişim**, **karar formlarının** ve son olarak **değerlendirme çalışma yapraklarının nitelikleri** şeklinde verilmiştir.

4.2.1. Kazanımın değerlendirilmesi

Örnek Olaylar Temelinde Sosyal Bilgiler Dersini İşlemek: Uygulama 1

Ders: Sosyal Bilgiler

Kazanım SB.4.5.1. İstek ve ihtiyaçlarını ayırt ederek ikisi arasında bilinçli seçimler yapar. Kaynakların sınırlılığı, fayda ve maliyet dengesi göz önüne alınacaktır. İstek ve ihtiyaçların birbirinden farklı olduğu vurgulanır.

Süre: 3x40'

Etkinlikler: **1.** "Gazete haberi" karar formu etkinliği

2. "Yazıyorum – Boyuyorum" Değerlendirme etkinliği

Derse kazanımla ilişkili olduğu düşünülen "Ben Neyim?" ısınma oyunu ile giriş yapılmıştır.

"Ben Neyim?" Etkinliğinden ve Sınıf İçi İletişim Kesitinden Örnek

Öğretmen: *Evet çocuklar bugünkü dersimize bir oyunla başlayacağız.*

Sınıf: *Oleyyy!!*

Öğretmen*: Oyunumuzun adı: "Ben Neyim?" Bu oyunda aranızdan bir kişiyi ebe seçeceğiz ve onu sınıfın dışına çıkaracağız.*

Ö13: *Öğretmenim nolur ben ebe olayım*

Ö28.: *Hayır ben ebe olacağım*

Ö3: *Ben ben*

Öğretmen: *Çocuklar biraz sabırlı olun daha oyunun tamamını anlatamadım* 😊

Ebe dışarı çıkınca biz hep birlikte onun ne olacağına yani hangi mesleği yapacağına karar vereceğiz ve ebe içeri girdiğinde sizlere neye ihtiyacı olduğunu soracak. İhtiyaçlarını söyleyince kendisinin ne olduğunu tahmin edip bulmaya çalışacak. Anladık mı?

Sınıf: *Eveett.. Öğretmenim ben ebe olayım sesleri yükselir.*

Öğretmen: *Y… K… sen ilk ebemiz ol bakalım. (Y… sınıf dışına çıkar)*

Evet çocuklar sizce arkadaşınızın mesleği ne olsun? Ama çok bağırmadan konuşalım sesimiz dışarı gitmesin.

Ö28: *Öğretmenim öğretmen olsun*

Ö7: *Öğretmen olsun*

Ö14: *Doktor olsun*

Ö3: *Evet doktor olsun*

Ö18: *Bence de doctor olsun*

Öğretmen: *O zaman doktor diyenler parmak kaldırsın, evet çoğunluk kabul etmiş gibi görünüyor, doktor olsun. Arkadaşınız gelince bir doktorun kullandığı eşya, alet vb. şeyleri söylersiniz değil mi?*

Sınıf: *Eveeettt*

Ebe içeri alınır.

Ö26: *Neye ihtiyacım var?*

Ö12: *Kaleme*

Ö26*: Öğretmen mi?*

Sınıf: *Hayuurr*

Ö26: *Neye ihtiyacım var?*

Ö19*: Steteskop*

Ö26: *Doktor mu?*

Ö19: *Evet* 😊

Oyun pilot, şöför ve inşaat mühendisi meslek seçimleriyle 3 tur daha oynanıp bitirilmiştir. İletişim kesitleri incelendiğinde öğrencilerin hepsi, oyunda ebe olmak için gönüllü olarak katılmak istediklerini belirtmişlerdir. Bu durum **katılım düzeyinin** ve **öğrenci motivasyonunun** yüksek olduğunu göstermektedir. Meslek seçimine karar verilirken farklı mesleklerin söylenmesi **farklı bakış açısı** sunabildiklerini, öğretmen öğrencilere sabırlı olmalarını hatırlatarak ve oyun kurallarını net bir şekilde açıklayarak, öğrenciler arasında iş birliği içinde ve dikkatli olmalarını sağlayarak sınıfta **kaliteli etkileşim** oluşturmuştur. **Öğretmen** öğrencilere **geri bildirimlerde** bulunarak onların daha da aktif olmalarını sağlamıştır. Öğrenciler seçtikleri mesleklerin ihtiyacını belirlerken o mesleği yapan kişilerle **empati** kurmuşlardır. Isınma oyunu aşamasıyla ilgili öğretmenin günlüğüne aldığı notlar da şu şekildedir:

"Isınma oyununda çok eğlendiler, oyunu çok sevdiler. Sınıf mevcudunun kalabalık olmasından dolayı ısınma oyununda herkes ebe olamadı. Bu duruma çok üzüldüler, biraz isyan ettiler. Kısa süreli de olsa gürültülü bir ortam oluştu ve örnek olaya geçişte biraz zorlandım."

Öğretmen günlüğündeki bu not öğrencilerin oyun esnasında yaşlarının küçük olması ve gelişim özelliklerine bağlı olarak hala oyun çocuğu olmalarından dolayı, ısınma oyunu planlarken daha fazla öğrenciyi kapsayıcı şekilde çözüm arayışına girmesine neden olmuştur.

Isınma oyunu sonrasında öğrencilere dersin konusunun ne olabileceği sorularak, ihtiyaçlarımız cevabına ulaşılmış, örnek olayın sunumuna geçilmiştir.

"İhtiyaç Listesi" Etkinliğinden ve Sınıf İçi İletişim Kesitinden Örnek

Örnek Olayın Sunumu aşamasında araştırmacı tarafından önceden belirlenen "Çok Meraklı" hikâye serisinden "İhtiyaç Listesi" hikayesi Milli Eğitim Bakanlığının okuyanbalık.com adresinden açılıp dinletilmiştir. Hikâye bitiminde örnek olayı anlamaya yönelik araştırmacı tarafından hazırlanan düşünsel, ahlaki ve empatik sorular sorulmuştur.

Öğretmen: *Evet çocuklar hikayeyle ilgili birkaç soru soracağım şimdi. Çok Meraklı'nın anne ve babası alışverişe gitmeden önce nasıl bir liste hazırlamışlar?*

Ö9: *Öğretmenim evde biten şeyleri yazmışlar.*

Ö28: *Süt öğretmenim*

Ö26: *Yumurta ve peynir de vardı.*

Ö12: *Öğretmenim benim annem de kağıda yazıyor aynı onlar gibi.*

Öğretmen: *Evet çocuklar, dediğiniz gibi evdeki ihtiyaçlarını içeren bir liste yapmışlar değil mi?*

Sınıf: *Eveeettt!*

Öğretmen: *Peki sizce hikayede geçen "el atmak" deyimi, yerinde ve doğru kullanılmış mıdır? Düşüncelerinizi açıklar mısınız?*

Sınıf: *Hayırrr*

Öğretmen: *Tek tek cevaplayalım lütfen, evet R…..?*

Ö23: *Öğretmenim hayır çünkü listeyi değiştirdi çocuk.*

Ö9: *R…'a katılıyorum öğretmenim çünkü çocuk listeye kendi istediklerini yazdı.*

Öğretmen: *Farklı düşünen var mı bu konuda?*

Sınıftan ses çıkmaz.

Öğretmen: *El atmak deyiminin anlamı; bir işe girişmek, birisinin işine karışmaktır. Aslında çok meraklı orada tam da bunu yapıyor öyle değil mi* 😊

Sınıf: *Şaşkın gülümser*

Öğretmen: *Sizce Çok Meraklı'nın alışveriş listesini kendi isteklerinin yazdığı listeyle değiştirmesi doğru bir davranış mıdır?*

Ö23: *Değildir öğretmenim. Ne alacaklarını bilemezler ki o zaman.*

Ö1: *Öğretmenim doğru değil çünkü ihtiyaçlar vardı orada. Sonra ne yiyecekler evde, alamazlarsa?*

Öğretmen: *Peki çocuklar sizden izin alınmadan alışveriş ihtiyaç listeniz değiştirilse neler hissedersiniz?*

Ö14: *Kızarım öğretmenim.*

Ö5: *Kızgınlık hissederim*

Ö20: *Üzülürüm öğretmenim*

Ö23: *Önce şaşırırım sonra kızarım öğretmenim.*

Öğretmen: *Siz Çok Meraklı'nın ailesinin yerinde olsaydınız nasıl davranırdınız?*

Ö15: *Dükkânda ilk fark edince kızardım sonra niye böyle yaptın derdim, doğrusunu anlatırdım.*

Ö24: *Önce kızardım sonra uyarırdım bir daha yapma diye.*

Ö31: *Öğretmenim oğlumu karşıma alır ona istek ve ihtiyaçlarımızı anlatırdım. Neden liste yaptığımızı söylerdim. Marketten bir tane şey almasına izin verirdim.*

Ö19: *Öğretmenim ben de Z….. gibi onunla güzelce konuşur doğruyu anlatırdım.*

Öğretmen: *Peki teşekkür ederim çocuklar. Şimdi sıradaki etkinliğimize geçebiliriz.*

İletişim kesitleri incelendiğinde Ö12'nin hikayeyi kendi hayatıyla ilişkilendirerek "Benim annem de kağıda yazıyor" demesi, **Ö9**, **Ö28, Ö26,** ve **Ö12**, hikayedeki detayları paylaşması **katılım düzeyinin** yoğun olduğunun bir kanıtıdır. Öğrenciler, hikâye sonrası sorulara büyük bir coşkuyla katılmışlardır. Örneğin, **Ö23**, **Ö1** ve diğer öğrenciler, alışveriş listesinin değiştirilmesinin yanlış olduğunu tartışarak dersin akışına duydukları ilgiyi göstermiş ve **motivasyonlarının** yüksek olduğunu kanıtlamışlardır. Öğretmen, öğrencilerin fikirlerini alırken her birine ayrı ayrı söz hakkı tanımış, "Farklı düşünen var mı bu konuda?" diyerek tartışmayı teşvik etmiştir. Ayrıca, deyimin anlamını açıklayarak öğrencilerin yanlış anlaşılmaları düzeltmesine yardımcı olmuştur. Öğrenciler de birbirlerinin görüşünü destekler nitelikte konuşmuştur. Örneğin Ö9'un in Ö23'e katıldığı liste değişikliği ile ilgili cümle öğretmen- öğrenci, öğrenci-öğrenci arasında **kaliteli bir etkileşim** olduğunu da göstermektedir. Öğrenciler, hikâyede geçen karakterlerin yerine kendilerini koyarak davranışlarının etkilerini değerlendirmişlerdir. Örneğin: **Ö15**: "İlk fark edince kızardım, sonra niye böyle yaptın derdim", **Ö31**: "Oğlumu karşıma alır, ona istek ve ihtiyaçlarımızı anlatırdım" diyerek **empati kurma** yeteneklerinin geliştiğini göstermektedir. Sadece deyimin kullanıldığı yerde öğrenciler farklı bakış açısı sunamamış, fikir beyan edememişlerdir. Bu durum öğretmen günlüğüne de şöyle yansımıştır:

"Olaya el atmak" deyimi (bir işe girişmek, birisinin işine karışmak) aslında yerinde kullanılmıştı. Ancak çocuklar, "çok meraklı" karakterinin yanlış bir davranışta bulunmasından dolayı deyimin kullanıldığı yere de "yerinde kullanılmamış" dediler.

İhtiyaç Listesi etkinliğinden sonra drama etkinliğine geçiş yapılmıştır.

"Drama" Etkinliğinden ve Sınıf İçi İletişim Kesitinden Örnek

Öğretmen: *Evet çocuklar şimdi sizlerle bir drama etkinliği yapacağız. Sizleri iki gruba ayıracağım ve size rol kartları vereceğim. A'lar ve B'ler. A'lar ebeveyn, B'ler ise alışverişte sürekli bir şeyler isteyen çocuktur.*

Önceden yazılmış olan rol kartları dağıtılır ve eş zamanlı doğaçlama yapmaları istenir. Sonrasında rol kartları değiştirilerek tekrar edilmesi beklenir. Öğretmen sürekli öğrencilerin arasında dolaşır ve diyalogları dinler, canlandırdıkları durumla ilgili hislerini yansıtabilmeleri için emojili değerlendirme formu dağıtılır ve sonrasında durum üzerine konuşulur.

Öğretmen*: Evet çocuklar, canlandırmanız nasıl geçti, sevdiniz mi bu çalışmayı?*

Sınıf: *Çok güzeldiii.*

Ö23: *Öğretmenim benim çocuk çok yaramaz çıktı.*

Sınıf: *gülüşür*

Öğretmen: *Öyle mi? Sorun neyden kaynaklanıyordu?*

Ö23: *Öğretmenim hiç olmayacak şeyler istedi.*

Öğretmen: *Mesela nasıl şeyler?*

Ö23: *Öğretmenim ekmek almaya gittiğimiz marketten nerdeyse uzaktan kumandalı araba alıyorduk*

Sınıf: *Kahkaha atarlar.*

Öğretmen: *Peki kolay ikna edebildin mi oğlunu yoksa zorlandın mı?*

Ö23*: Öğretmenim yalan değil biraz zorlandım.*

Öğretmen*: Evet N…… sizin nasıl geçti? Biraz sen de zorlanmışsın gibi geliyor? Ne dersin?*

Ö19: *Evet öğretmenim bebek diye tutturdu, zor ikna ettim.*

Öğretmen*: Peki ebeveyn rolüne girdiniz hepiniz, iki rol arasında değişen neydi?*

Ö19: *Öğretmenim anne olmak zormuş, çocuk olmak çok kolay.*

Ö7: *Şimdi büyüklerimizi daha iyi anlıyorum öğretmenim, çünkü çocuklar bazen fazla ısrarcı oluyorlar. Büyükler de zorlanıyor.*

Ö24*: Bazen de büyükler herşeye kızıyor, hayır diyor.*

Öğretmen: *Peki isteklerimizi değiştiren şey nedir?*

Ö11: *İhtiyaçlarımız öğretmenim*

Ö8: *İhtiyaçlarımız*

Öğretmen*: Peki hepinize aferin, bu canlandırmayı çok güzel yaptınız, aranızda dolaşırken hem eğlenceli hem çok güzel diyaloglara tanık oldum. Teşekkür ederim.*

Yukarıdaki iletişim kesitleri incelendiğinde tüm öğrencilerin, drama etkinliğine aktif olarak katıldığı, ebeveyn ve çocuk rollerini dönüşümlü olarak oynadıkları görülmektedir. Öğrencilerin diyaloglar sırasında rollerine adapte olmaları, **etkin katılımın** bir göstergesidir. Ayrıca, sınıfın "çok güzeldiii" gibi ifadelerle etkinlikten keyif aldıklarını belirtmeleri,

etkinliğin **yüksek düzeyde bir katılıma** yol açtığını göstermektedir. **Ö19**: "Anne olmak zormuş, çocuk olmak çok kolay" diyerek roller arasındaki sorumluluk farkını vurgulamıştır.

Ö7: "Şimdi büyüklerimizi daha iyi anlıyorum" diyerek, çocukların ısrarcı olmasının ebeveynleri zor durumda bıraktığını ifade etmiştir. **Ö24**: "Bazen de büyükler her şeye kızıyor, hayır diyor" diyerek ebeveynlerin de zorlayıcı olabileceğini belirtmiştir. Böylece öğrenciler, roller arasındaki farkları tartışarak **farklı bakış açıları** geliştirmişlerdir. Öğretmenin "Kolay ikna edebildin mi?" ve "İsteklerimizi değiştiren şey nedir?" gibi sorduğu sorular öğrencileri düşünmeye teşvik etmiş ve **etkileşimin niteliğini** artırmıştır. Aynı zamanda öğretmen, "Bu canlandırmayı çok güzel yaptınız" gibi ifadelerle öğrencilere pozitif **geri bildirimde** bulunmuş ve özgüvenlerini desteklemiştir. Öğrenciler, roller arasında geçiş yaparak hem ebeveynlerin hem de çocukların hissettiklerini deneyimleme fırsatı bulmuşlardır. Bu durum, **empati** geliştirme açısından etkinliğin oldukça etkili olduğunu göstermektedir. Yine sınıfın kahkahaları ve "çok güzeldiii" tepkisi, etkinlik boyunca **yüksek bir motivasyon** düzeyinin korunduğunu yansıtmaktadır.

Drama etkinliğinden sonra "Gazete Haberi" adlı karar verme formu etkinliğine geçiş yapılmıştır. Forma konu olan "Gazete Haberi" okunmuş ve karar formları dağıtılmıştır.

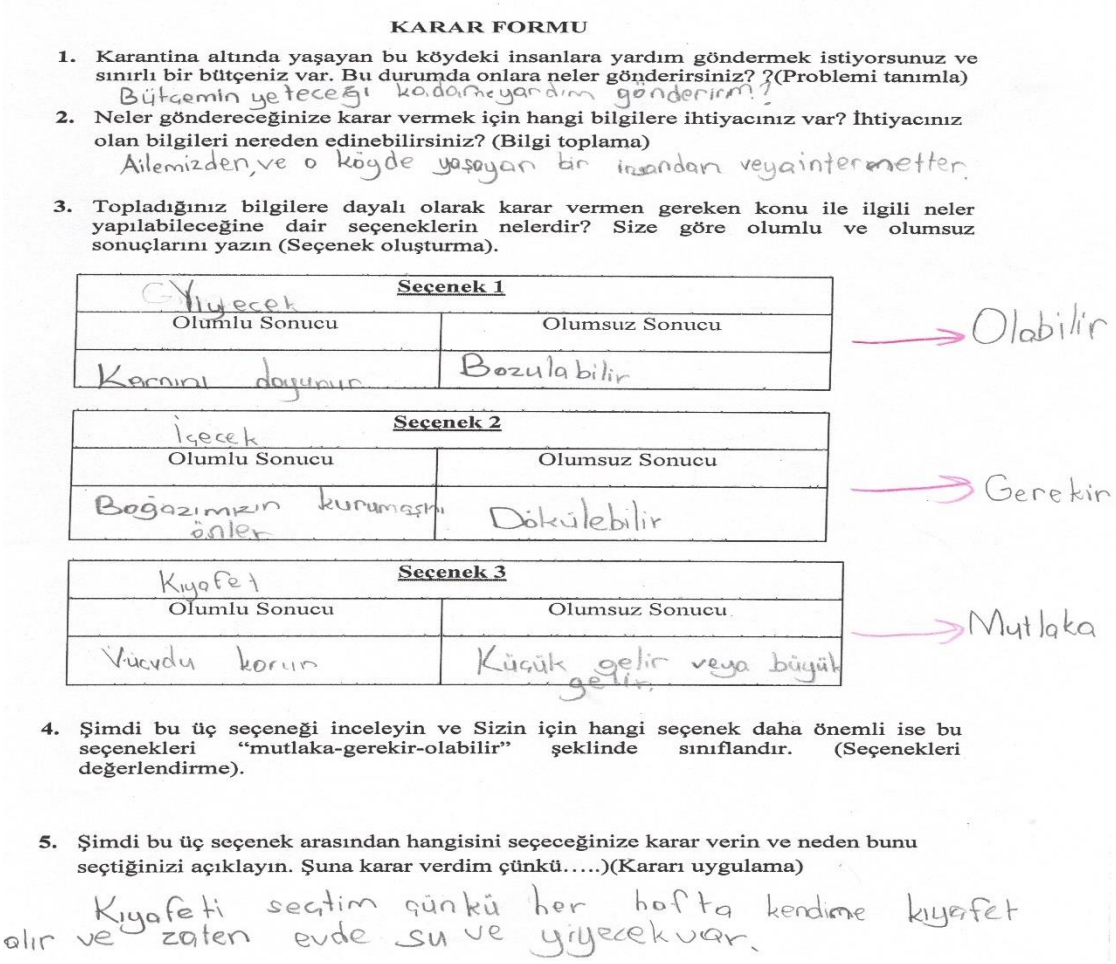
Kazanım 1 için hazırlanan "Gazete Haberi" karar formlarına ilişkin değerlendirme (N=31)

Tablo 4.2.1.1. Kazanım 1 Karar Formu Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği

	Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli	Boş/Anlamsız
f	9	8	6	6	2

Tablodan da görüldüğü üzere 9 öğrencinin çok nitelikli, 8 öğrencinin nitelikli, 6 öğrencinin ortalama, 6 öğrencinin geliştirilmeli ve 2 öğrencinin de boş/anlamsız olarak nitelendirilen karar formu geliştirdikleri görülmüştür. Aşağıda bu forma ilişkin farklı öğrencilerin ürünlerinden örnekler sunulacaktır.

Ö20

KARAR FORMU

1. Karantina altında yaşayan bu köydeki insanlara yardım göndermek istiyorsunuz ve sınırlı bir bütçeniz var. Bu durumda onlara neler gönderirsiniz? ?(Problemi tanımla)
Bütçemin yeteceği kadar ne yardım gönderirim?
2. Neler göndereceğinize karar vermek için hangi bilgilere ihtiyacınız var? İhtiyacınız olan bilgileri nereden edinebilirsiniz? (Bilgi toplama)
Ailemizden, ve o köyde yaşayan bir insandan veya internetten
3. Topladığınız bilgilere dayalı olarak karar vermen gereken konu ile ilgili neler yapılabileceğine dair seçeneklerin nelerdir? Size göre olumlu ve olumsuz sonuçlarını yazın (Seçenek oluşturma).

Seçenek 1	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Karnımız doyurur	Bozulabilir

Yiyecek → Olabilir

Seçenek 2	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Boğazımızın kurumasını önler	Dökülebilir

İçecek → Gerekir

Seçenek 3	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Vücudu korur	Küçük gelir veya büyük gelir.

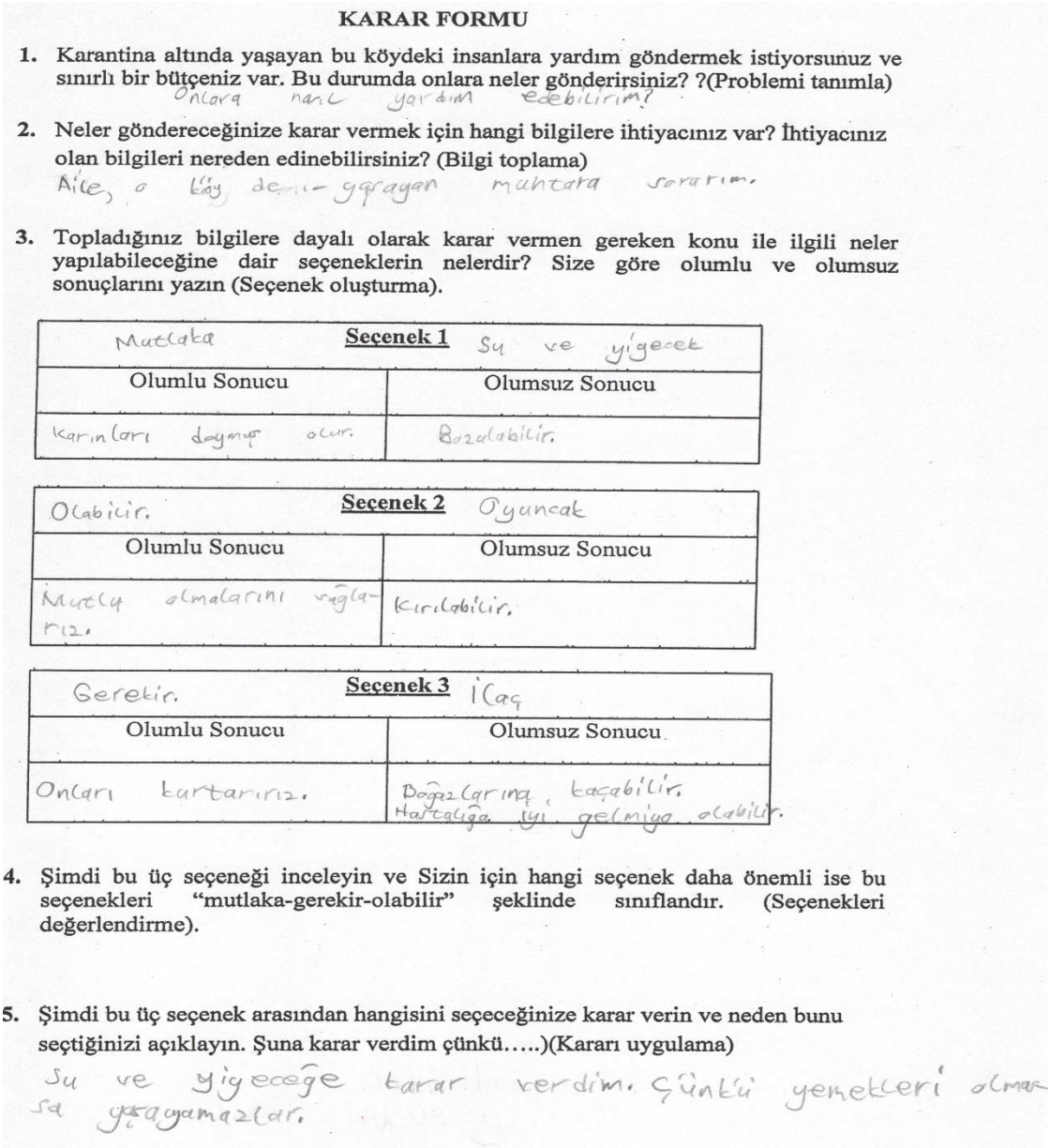
Kıyafet → Mutlaka

4. Şimdi bu üç seçeneği inceleyin ve Sizin için hangi seçenek daha önemli ise bu seçenekleri "mutlaka-gerekir-olabilir" şeklinde sınıflandır. (Seçenekleri değerlendirme).

5. Şimdi bu üç seçenek arasından hangisini seçeceğinize karar verin ve neden bunu seçtiğinizi açıklayın. Şuna karar verdim çünkü…..)(Kararı uygulama)
Kıyafeti seçtim çünkü her hafta kendime kıyafet alır ve zaten evde su ve yiyecek var.

Örneğin Ö20 oluşturduğu karar formu etkinliğinde maddelerin hepsine doğru yanıtlar vererek **çok nitelikli** bir sonuç elde etmiştir. Öğrenci karar verme aşamalarından sırasıyla 1. "Bütçemin yeteceği kadar ne yardım gönderirim?" diyerek problemi tanımlamış, 2. "Ailemizden ve o köyde yaşayan bir insandan veya internetten" diyerek bilgi alabileceği yerleri belirlemiş, 3. "yiyecek, içecek ve kıyafet" yazarak 3 farklı seçenek oluşturmuş ve kendine göre seçeneklerinin olumlu ve olumsuz yanlarını yazabilmiştir. 4. "yiyecek=olabilir, içecek=gerekir, kıyafet=mutlaka" şeklinde yazarak seçeneklerini ölçütlendirebilmiş, 5. "Kıyafeti seçtim çünkü her hafta kendine kıyafet alır ve zaten evde su ve yiyecek var" yazarak kararını kendine göre açıklamıştır.

Ö21

KARAR FORMU

1. Karantina altında yaşayan bu köydeki insanlara yardım göndermek istiyorsunuz ve sınırlı bir bütçeniz var. Bu durumda onlara neler gönderirsiniz? ?(Problemi tanımla)
Onlara nasıl yardım edebilirim?
2. Neler göndereceğinize karar vermek için hangi bilgilere ihtiyacınız var? İhtiyacınız olan bilgileri nereden edinebilirsiniz? (Bilgi toplama)
Aile, o köy deniz yaşayan muhtara sorarım.
3. Topladığınız bilgilere dayalı olarak karar vermen gereken konu ile ilgili neler yapılabileceğine dair seçeneklerin nelerdir? Size göre olumlu ve olumsuz sonuçlarını yazın (Seçenek oluşturma).

Mutlaka **Seçenek 1** Su ve yiyecek	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Karınları doymuş olur.	Bozulabilir.

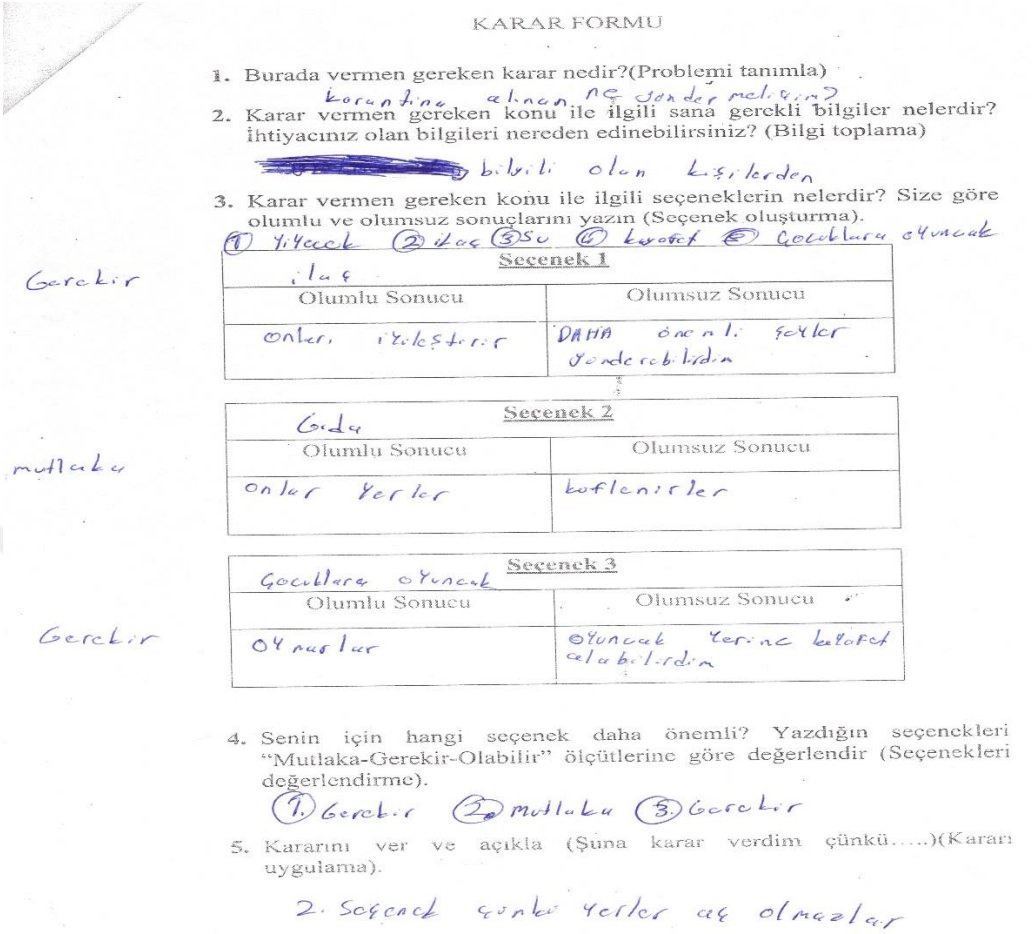
Olabilir. **Seçenek 2** Oyuncak	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Mutlu olmalarını sağlarız.	Kırılabilir.

Gerekir. **Seçenek 3** İlaç	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Onları kurtarırız.	Boğazlarına, takılabilir. Hastalığa iyi gelmiyor olabilir.

4. Şimdi bu üç seçeneği inceleyin ve Sizin için hangi seçenek daha önemli ise bu seçenekleri "mutlaka-gerekir-olabilir" şeklinde sınıflandır. (Seçenekleri değerlendirme).
5. Şimdi bu üç seçenek arasından hangisini seçeceğinize karar verin ve neden bunu seçtiğinizi açıklayın. Şuna karar verdim çünkü…..)(Kararı uygulama)
Su ve yiyeceğe karar verdim. Çünkü yemekleri olmasa yaşayamazlar.

Ö21 de oluşturduğu karar formu etkinliğinde maddelerin hepsine doğru yanıtlar vererek **çok nitelikli** bir sonuç elde etmiştir. Karar verme aşamalarından sırasıyla 1. "Onlara nasıl yardım edebilirim?" diyerek problemi tanımlamış, 2. "Aile, o köyde yaşayan muhtara sorarım" diyerek bilgi alabileceği yeri belirlemiş, 3. "su ve yiyecek, oyuncak, ilaç" yazarak seçenek oluşturmuş ve kendine göre seçeneklerinin olumlu ve olumsuz yanlarını yazabilmiştir. 4. "su ve yiyeceğe= mutlaka, oyuncağa=olabilir, ilaca=gerekir yazarak seçeneklerini ölçütlendirebilmiş, 5. "Su ve yiyeceğe karar verdim. Çünkü yemekleri olmazsa yaşayamazlar." yazarak kararını açıklamıştır.

Ö8

KARAR FORMU

1. Burada vermen gereken karar nedir?(Problemi tanımla)
Karantina alınan köye ne göndermeliyim?
2. Karar vermen gereken konu ile ilgili sana gerekli bilgiler nelerdir? İhtiyacınız olan bilgileri nereden edinebilirsiniz? (Bilgi toplama)
[redacted] bilgili olan kişilerden
3. Karar vermen gereken konu ile ilgili seçeneklerin nelerdir? Size göre olumlu ve olumsuz sonuçlarını yazın (Seçenek oluşturma).
① ilaç ② gıda ③ su ④ kıyafet ⑤ çocuklara oyuncak

Gerekir

Seçenek 1	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
onları iyileştirir	DAHA önemli şeyler yollayabilirdim

mutlaka

Seçenek 2	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
onlar yerler	kaybolurlar

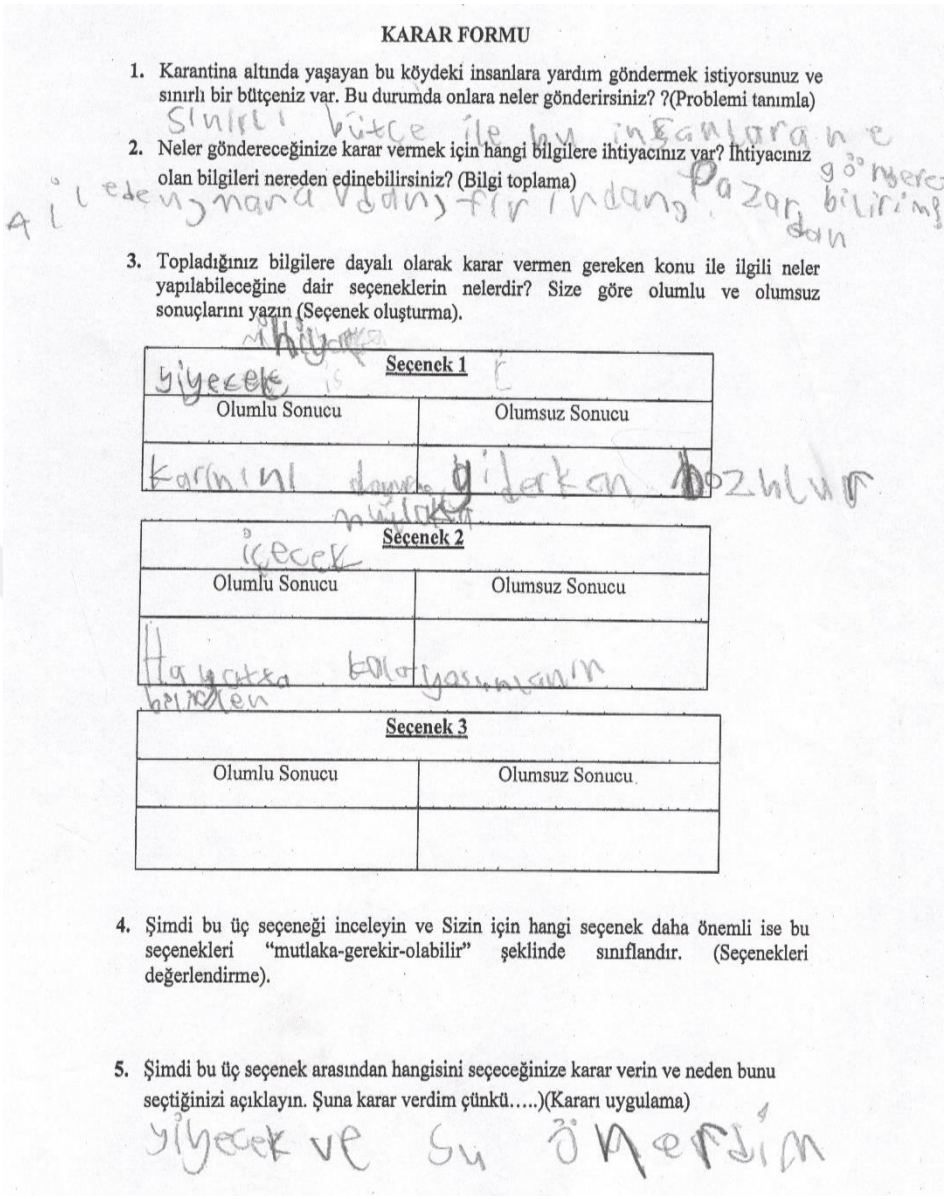
Gerekir

Seçenek 3	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
oynarlar	oyuncak yerine kıyafet alabilirdim

4. Senin için hangi seçenek daha önemli? Yazdığın seçenekleri "Mutlaka-Gerekir-Olabilir" ölçütlerine göre değerlendir (Seçenekleri değerlendirme).
① Gerekir ② mutlaka ③ Gerekir
5. Kararını ver ve açıkla (Şuna karar verdim çünkü.....)(Kararı uygulama).
2. Seçenek çünkü yerler aç olmazlar

Ö8 **çok nitelikli** olarak değerlendirilen karar formunda sırasıyla 1. aşama olan soruya "Karantinaya alınan köye ne göndermeliyim? yazarak problemi tanımlamış, 2.aşama olan soruya "bilgili olan kişilerden" yazarak bilgi alabileceği yeri söylemiş, 3.aşama olan soruya "ilaç, gıda ve çocuklara oyuncak" yazarak seçenek oluşturup seçeneklere olumlu ve olumsuz yanlarını yazabilmiş, 4.aşama olan soruya "1, gerekir, 2, mutlaka, 3, gerekir" yazarak seçeneklerini ölçütlendirmiş ve 5. aşama olan soruya "2. seçenek çünkü yerler ve aç olmazlar" yazıp kararını verebilmiştir.

Ö5

KARAR FORMU

1. Karantina altında yaşayan bu köydeki insanlara yardım göndermek istiyorsunuz ve sınırlı bir bütçeniz var. Bu durumda onlara neler gönderirsiniz? ?(Problemi tanımla)

Sınırlı bütçe ile bu insanlara ne

2. Neler göndereceğinize karar vermek için hangi bilgilere ihtiyacınız var? İhtiyacınız olan bilgileri nereden edinebilirsiniz? (Bilgi toplama)

gönderebilirim? Aileden, manavdan, fırından, pazardan

3. Topladığınız bilgilere dayalı olarak karar vermen gereken konu ile ilgili neler yapılabileceğine dair seçeneklerin nelerdir? Size göre olumlu ve olumsuz sonuçlarını yazın (Seçenek oluşturma).

Seçenek 1	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
yiyecek karnını doyurur	yiyecek bozulur

Seçenek 2	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
içecek Hayatta kalır	kalmaz

Seçenek 3	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu

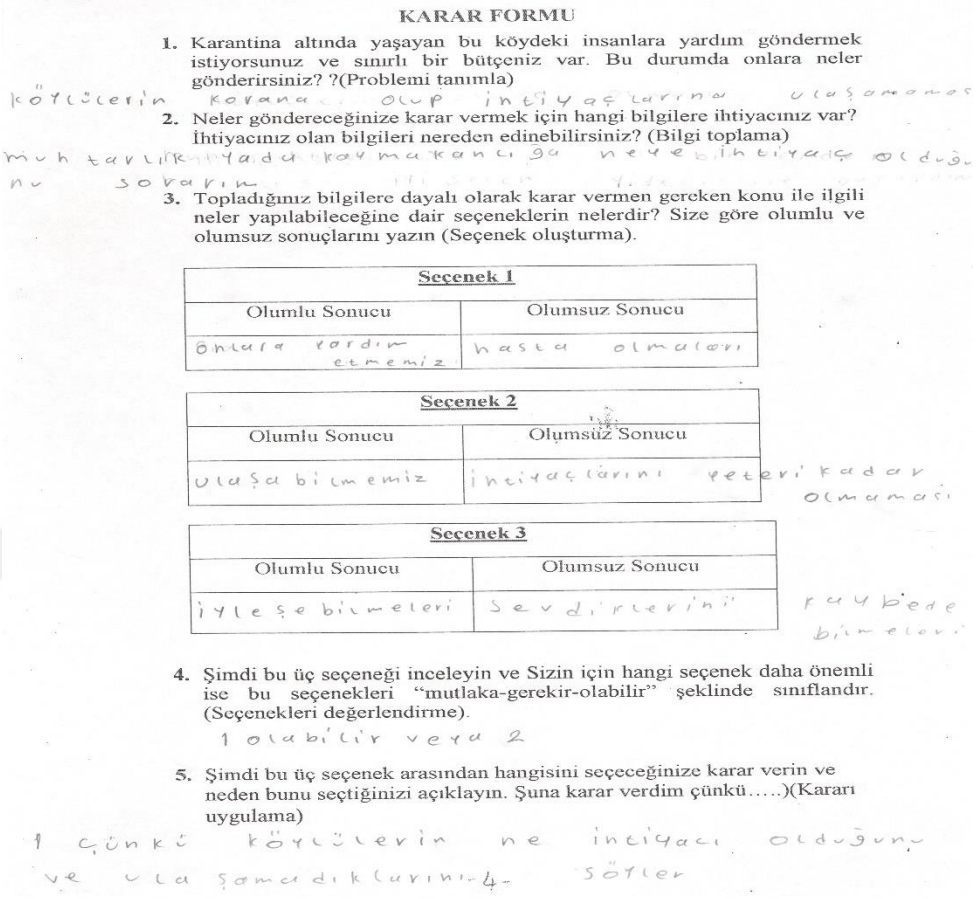
4. Şimdi bu üç seçeneği inceleyin ve Sizin için hangi seçenek daha önemli ise bu seçenekleri "mutlaka-gerekir-olabilir" şeklinde sınıflandır. (Seçenekleri değerlendirme).

5. Şimdi bu üç seçenek arasından hangisini seçeceğinize karar verin ve neden bunu seçtiğinizi açıklayın. Şuna karar verdim çünkü.....)(Kararı uygulama)

yiyecek ve su önerdim

Ö5 karar formunda 1.soruya (problemi tanımla) "Sınırlı bütçe ile bu insanlara ne gönderebilirim?" yazarak problemi tanımlamış, 2.soruya "aileden, manavdan, fırından, pazardan" yazarak kendince bilgi toplayabileceği yerleri sıralamış, 3.soruya "yiyecek ve içecek yazıp olumlu olumsuz yanlarını yazmaya çalışmış, 4.soruyu boş bırakmış, 5.soruya yiyecek ve su önerdim" diyerek kararını vermiştir. Öğrenci 4.soruyu boş bıraktığı için o kriterden puan alamamıştır. 2. ve 3. sorudan da yarım puan alarak çalışmasını **nitelikli** olarak tamamlamıştır.

Ö7

KARAR FORMU

1. Karantina altında yaşayan bu köydeki insanlara yardım göndermek istiyorsunuz ve sınırlı bir bütçeniz var. Bu durumda onlara neler gönderirsiniz? ?(Problemi tanımla)

köylülerin korana olup ihtiyaçlarına ulaşamaması

2. Neler göndereceğinize karar vermek için hangi bilgilere ihtiyacımız var? İhtiyacınız olan bilgileri nereden edinebilirsiniz? (Bilgi toplama)

muhtarlık ya da kaymakamlığa neye ihtiyacı olduğunu sorarım

3. Topladığınız bilgilere dayalı olarak karar vermen gereken konu ile ilgili neler yapılabileceğine dair seçeneklerin nelerdir? Size göre olumlu ve olumsuz sonuçlarını yazın (Seçenek oluşturma).

Seçenek 1	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
onlara yardım etmemiz	hasta olmaları

Seçenek 2	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
ulaşa bilmemiz	ihtiyaçlarını yeteri kadar olmaması

Seçenek 3	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
iyleşe bilmeleri	sevdiklerini kaybede bilmeleri

4. Şimdi bu üç seçeneği inceleyin ve Sizin için hangi seçenek daha önemli ise bu seçenekleri "mutlaka-gerekir-olabilir" şeklinde sınıflandır. (Seçenekleri değerlendirme).

1 olabilir veya 2

5. Şimdi bu üç seçenek arasından hangisini seçeceğinize karar verin ve neden bunu seçtiğinizi açıklayın. Şuna karar verdim çünkü.....)(Kararı uygulama)

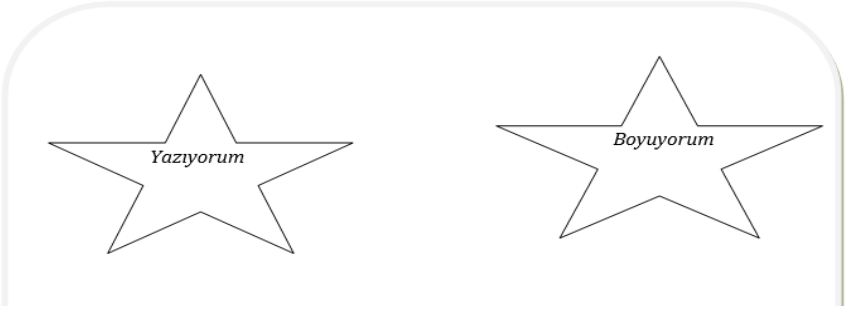
1 çünkü köylülerin ne ihtiyacı olduğunu ve ulaşamadıklarını 4 söyler

Ö7 ise karar formunda 1.soruya (problemi tanımla) "Köylülerin korona olup ihtiyaçlarına ulaşamaması?" yazarak problemi tanımlamış, 2.soruya "muhtarlık ya da kaymakamlığa neye ihtiyacı olduğunu sorarım" yazarak bilgi toplayabileceği yerleri sıralamış, 3.soruya seçenek yazmayıp kendince durumla ilgili olumlu olumsuz yanlarını yazmaya çalışmış, 4.soruya sadece "1. Olabilir veya 2" yazmış, 5.soruya "çünkü köylülerin ne ihtiyacı olduğunu ve ulaşamadıklarını 4 söyler" demiştir. Öğrencinin 3, 4 ve 5. sorulara verdiği cevaplar anlamsal bütünlük sağlamadığı için o kriterlerden puan alamamış ve karar formu **ortalama** olarak değerlendirilmiştir.

Kazanım 1 için "Yazıyorum- Boyuyorum" değerlendirme çalışma yapraklarına ilişkin değerlendirme (N=31)

Kazanımla ilişkili değerlendirme etkinliği olan "*Yazıyorum- Boyuyorum*" etkinliğinin çalışma yaprağı aşağıda verilmiştir.

Etkinlik 7: Aşağıdaki boşluğa "İsteklerimiz ve İhtiyaçlarımız" konulu bir resim yapabilir ya da bir şiir yazabilirsin.

"Yazıyorum, boyuyorum" etkinliğinin değerlendirilmesinde hazırlanan rubrikten yararlanılmıştır. Rubrikte beş ölçüt bulunmaktadır. 1. "Konu Bütünlüğü", 2. "Yaratıcılık ve Özgünlük" 3. "Biçim ve Yapı:/ Kompozisyon ve Düzen", 4. **"**Dilbilgisi:/ Renk ve Doku Kullanımı" 5. "Anlam:/ Duygu ve Anlam", ölçütleri açısından değerlendirilmiştir. Öğrencilerin çalışmaları bu boyutlar doğrultusunda "Çok nitelikli", "Nitelikli", "Ortalama*"*, "Geliştirilebilir" ve "Boş/Anlamsız" şeklinde sınıflandırılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar sayısallaştırılıp *tablo halinde* gösterilmiştir. Etkinliğe 31 öğrenci katılmıştır. "Yazıyorum, Boyuyorum" etkinliğinin analizi Tablo 4.2.1.2'de gösterilmiştir.

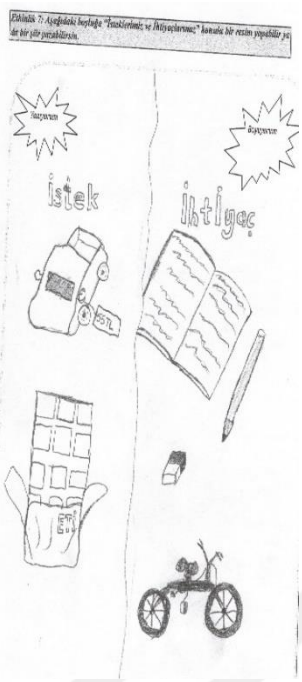
Tablo 4.2.1.2. Kazanım 1 Yazıyorum- Boyuyorum *Çalışma Yaprağı* Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği (N=31)

	Çok Nitelikli	**Nitelikli**	**Ortalama**	**Geliştirilmeli**	**Boş/Anlamsız**
f	12	2	9	6	2

*B*u tabloya göre *sınıf en* fazla **çok nitelikli** kategorisinde çalışmalar meydana getirmiştir. *Bunu ortalama***, geliştirilmeli**, **nitelikli** ve **boş/anlamsız** veren öğrenciler takip *etmektedir*. Aşağıda "Yazıyorum- Boyuyorum" etkinliğine dair bazı öğrenci çalışmalarına yer verilecektir.

Ö7 **Ö3** **Ö31**

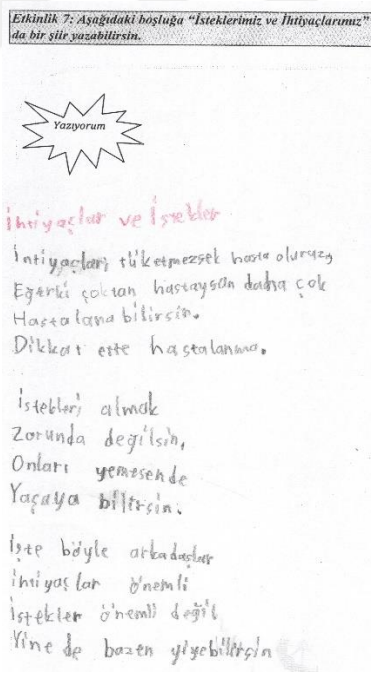

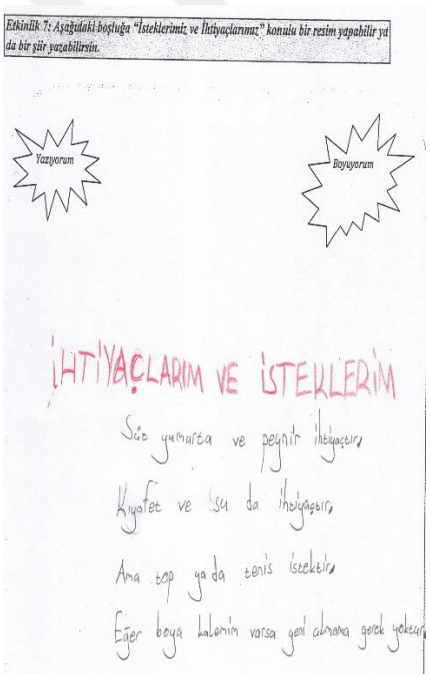

Ö19 **Ö4** **Ö20**

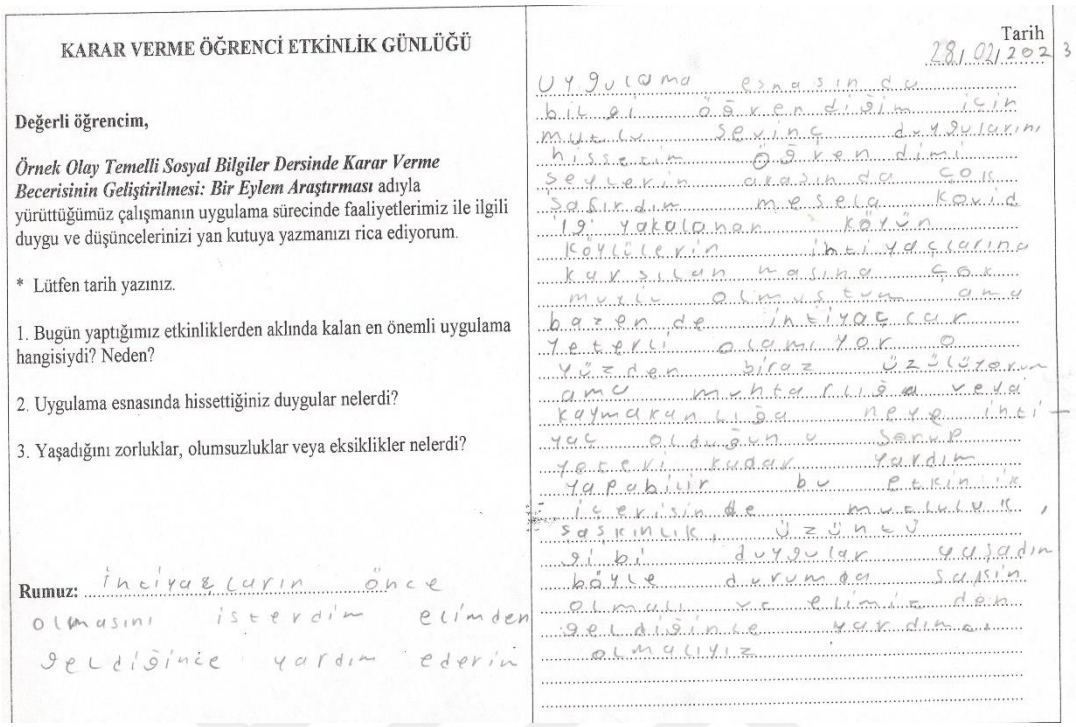

Yukarıda Ö7, Ö3, Ö31, Ö19, Ö4, Ö20 adlı öğrencilerin etkinlik kağıtları tüm ölçütleri karşıladıkları için **<u>çok nitelikli</u>** olarak değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin derse ilişkin günlüklerine aldıkları notlardan örnekler aşağıda sunulmuştur.

Ö7

KARAR VERME ÖĞRENCİ ETKİNLİK GÜNLÜĞÜ

Değerli öğrencim,

Örnek Olay Temelli Sosyal Bilgiler Dersinde Karar Verme Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması adıyla yürüttüğümüz çalışmanın uygulama sürecinde faaliyetlerimiz ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi yan kutuya yazmanızı rica ediyorum.

* Lütfen tarih yazınız.

1. Bugün yaptığımız etkinliklerden aklında kalan en önemli uygulama hangisiydi? Neden?

2. Uygulama esnasında hissettiğiniz duygular nelerdi?

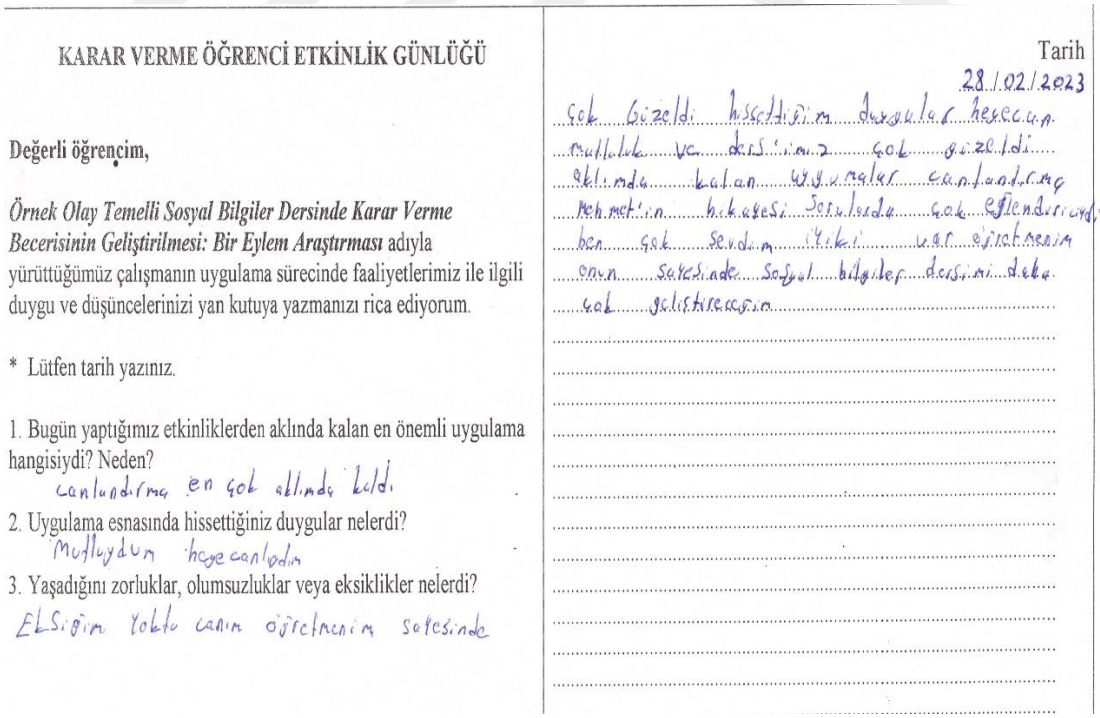
3. Yaşadığını zorluklar, olumsuzluklar veya eksiklikler nelerdi?

Rumuz: İhtiyaçların önce olmasını isterdim elimden geldiğince yardım ederim

Tarih 28/02/2023

Uygulama esnasında bir şey öğrendiğim için mutlu sevinç duygularını hissettim öğrendim. Sevgilerin arasında çok şaşırdım mesela kavid 19 yakalanan kişinin kovitlerinin ihtiyaçlarına kuyruktaki masaya çok mutlu olmuştum ama bazen de ihtiyaç çok yetersiz olabiliyor o yüzden biraz üzülüyorum ama mahkumlüğü veya kaymakamlığa neye ihtiyaç olduğunu sanıp yetersiz kalacak yardım yapabilir bu etkinlik içerisinde mutluluk, şaşkınlık, üzüntü gibi duygular yaşadım böyle durumda şaşırsın olmuştu ve elimizden gelen şekilde yardımcı olmaya çalışırız

Ö8

KARAR VERME ÖĞRENCİ ETKİNLİK GÜNLÜĞÜ

Değerli öğrencim,

Örnek Olay Temelli Sosyal Bilgiler Dersinde Karar Verme Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması adıyla yürüttüğümüz çalışmanın uygulama sürecinde faaliyetlerimiz ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi yan kutuya yazmanızı rica ediyorum.

* Lütfen tarih yazınız.

1. Bugün yaptığımız etkinliklerden aklında kalan en önemli uygulama hangisiydi? Neden?
canlandırma en çok aklımda kaldı.

2. Uygulama esnasında hissettiğiniz duygular nelerdi?
Mutluydum heyecanlandım

3. Yaşadığını zorluklar, olumsuzluklar veya eksiklikler nelerdi?
Elsiğim yokta canım öğretmenim sayesinde

Tarih 28.02.2023

Çok güzeldi hissettiğim duygular heyecan mutluluk ve keşke çok güzeldi aklımda kalan uygulamalar canlandırma mehmetçik hikayesi sınıfta çok eğlendirici ben çok sevdim keşke var öğretmenim onun sayesinde sosyal bilgiler dersini daha çok geliştiriyorum

Ö7 ve Ö8'in her ikisi de derste hissettiği duygulara mutluluk ve sevinç yazmıştır. Bu söylem onların derse karşı olumlu tutum içinde olduklarını göstermektedir. İkisi de derste yapılan etkinliklerden akıllarında kalanları yazmıştır. Ö7 İstek ve ihtiyaç konularına özel

olarak değinmiş, kendi görüşünü de günlüğüne eklemiştir. Bu dersin genel değerlendirmesi ve karar formu aşamasına ilişkin öğretmen günlüğüne yansıyan notlar şu şekildedir:

İlk çalışma olması sebebiyle fazlaca soru soruldu. Problemi tanımlama ile ilgili sorunlar yaşandı. Tarafımdan sürekli açıklamalar yapıldı. Genel olarak keyifli bir çalışma oldu. Normalde derse çok aktif katılmayan, akademik başarısı düşük 3 öğrenci çok ilgiyle dinleyip, derste yorumlarda bulundular. Bu durum beni çok sevindirdi.

4.2.2. Kazanımın değerlendirilmesi

Örnek Olaylar Temelinde Sosyal Bilgiler Dersini İşlemek: Uygulama 2

Ders: Sosyal Bilgiler

SB.4.5.3. Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.

Süre: 3x40'

Etkinlikler: **1.** "Alışveriş" karar formu etkinliği

2. "Bilinçli Tüketici Olmak" konulu değerlendirme etkinliği

Derse kazanımla ilişkili olduğu düşünülen "Başlık bulma" ısınma oyunu ile giriş yapılmıştır.

"Başlık Bulma" Etkinliğinden ve Sınıf İçi İletişim Kesitinden Örnek

Araştırmacı tarafından yazılan şiir tahtada açılır.

Biz her alışverişte
İhtiyaç listesi yaparız.
Gereksiz ürünleri,
Sırf istedik diye almayız.
Alışverişimizi yapar,
Fişimizi alırız.
Eğer kusurlu mal almışsak,
İademizi yaparız.
Reklamları İzleyip,
Etkisinde kalmayız,
Kaliteli olanı,
En uygun fiyata alırız.
Sağlığımıza dikkat eder,
Ambalajı yırtık mal almayız.
Son kullanma tarihini okur,
Ona göre satın alırız.

Öğretmen: *Çocuklar bu şiirin başlığı sizce ne olabilir?*

Ö9: *İsteklerimiz ve İhtiyaçlarımız*

Öğretmen*: Güzel, başka?*

Ö18: *Öğretmenim alışveriş olabilir.*

Öğretmen: *Olabilir, başka?*

Ö23: *Öğretmenim son kullanma tarihine bakıyorsa bilinçli tüketici olabilir.*

Öğretmen: *evet çok güzel, önceden hayat bilgisi dersinde öğrendiğiniz bilgileri unutmamışsınız. Ama tabii bu arada sadece son kullanma tarihine bakmak yetmez bilinçli tüketici olmak için değil mi?*

Sınıf: *Eveeettt!*

Öğretmen: *Öyleyse bu dersimizin konusu sizce ne olabilir?*

Sınıf: *Bilinçli tüketiciii*

Öğretmen: *"Evet, bildiniz, bu dersimizde bilinçli tüketici olma konusunu irdeleyeceğiz" diyerek dersin ısınma ve hedeften haberdar etme kısmı tamamlanır*.

Yukarıdaki iletişim kesitleri incelendiğinde Öğrenciler, farklı bakış açıları sunarak ve konuya dair önceki bilgilerini paylaşarak **etkin** bir **katılım** göstermiştir (Ö9-Ö18-Ö23). Öğretmen, **geri bildirimleri** ve yönlendirmeleriyle hem öğrencilerin **motivasyonunu** hem de **etkileşim kalitesini** yüksek tutmayı başarmıştır.

Isınma oyunu sonrasında örnek olayın sunumu aşamasına geçilmiştir.

"Kamu Spotu" Etkinliğinden ve Sınıf İçi İletişim Kesitinden Örnek

Derse Ticaret Bakanlığının çocuklar için hazırlamış olduğu kamu spotu izletilerek devam edilir. İzletilen kamu spotu uygulayıcı tarafından ara ara durdurularak örnek olayı kavrama, ahlaki ve empatik düşünme soruları yöneltilmiştir.

Etkinlik 2: Ticaret Bakanlığı'nın Çocuklar İçin Hazırladığı Kamu Spotu

https://www.youtube.com/watch?v=5BV2WfooZac

Öğretmen: *"Öncelikle olay nerede geçiyor çocuklar?" (0.06 sn)*

Sınıf: *Alışveriş merkezinde.*

Ö23: *Markette öğretmenim*

Öğretmen: *Evet doğru söylediniz, peki size göre Muzlu Süt'ün anlatmaya çalıştığı durum nedir? (0.06 sn)*

Ö27*: Bizim süremiz doldu dedi.*

Ö7*: Bozulmuş olabilir*

Ö15: *Yani son kullanma tarihi geçmiş öğretmenim.*

Sınıf*: "Evet son kullanma tarihi dolmuş" sesleri yükselir.*

Öğretmen: *Peki devam edelim izlemeye.*

Kamu spotuna devam edilir.

Öğretmen*: Sizce Çikolata da Muzlu Süt gibi süresinin geçtiğini Kabul ediyor mu? (0.09)*

Sınıf*: Hayıırrrr*

Ö19*: Kabul etmiyor öğretmenim.*

Öğretmen*: Peki Çikolata'ya baktığımızda nasıl bir sorun görüyoruz? (0.09 sn)*

Ö23*: Öğretmenim hala tazeliğini koruduğunu söylüyor.*

Ö7*: Öğretmenim ambalajı yırtılmış ama farkında değil sanırım.*

Ö9: *Evet öğretmenim E…'ün dediği gibi paketi yırtılmış, içinden akıyor çikolatası ama o bunu kabul etmiyor.*

Öğretmen*: Evet aferin, çok güzel. Devam edelim.*

Kamu spotuna devam edilir.

Öğretmen: *Çocuklar neye dikkat etmiyormuş? (0.13 sn)*

Ö6: *Kırık döküğe, yani eşyanın dışına öğretmenim.*

Ö2: *Ambalajına öğretmenim*

Öğretmen: *Sizce Kulaklık, çocukların hangi özelliğini eleştiriyor? (0.19 sn)*

Ö12*: Herkesin sevdiği bir şey olduğundan bahsediyor kulaklık, o yüzden çocuklar hiçbir şeyi umursamıyor diyor.*

Ö7*: Yani öğretmenim çocuklar çok reklamı yapılan eşyaları çok güzel diye düşünüyorlar, çok reklamlarda çıkan bir eşyaysa*

Öğretmen: *evet, aferin güzel tespitler, başka?*

Ö23: *Öğretmenim çocuklar hiç araştırma yapmıyor demek istiyor kulaklık*

Öğretmen: *Evet çok güzel. Devam edelim videomuza.*

Kamu spotuna devam edilir.

Öğretmen*: Diş Fırçası'na göre neden ortada bir israf durumu var? (0.23 sn)*

Ö27*: Diş Fırçası çocuklara bir tane yetmiyor diyor öğretmenim*

Öğretmen: *Yani ne demek istiyor aslında?*

Ö26: *Çok fazla istiyorlar öğretmenim.*

Ö30: *Aynı şeyden birkaç tane alıp boşu boşuna israf ediyorlar demek istiyor öğretmenim.*

Öğretmen: *Aferin. Hadi devam edelim.*

Kamu spotuna devam edilir.

Öğretmen: *O halde sizce ayıplı ürünlerle ilgili sıkıntı yaşamamak için çözüm ne olabilir? (0.40*

sn)

Ö13: *Öğretmenim bence fiş almalıyız ve fişi saklamalıyız. Eğer sorun yaşarsak geri götürürüz değiştirmeye.*

Öğretmen: *Evet, değişim hakkı aferin başka?*

Ö28*: Almadan önce de dikkatli bakabiliriz poşeti yırtık mı diye.*

Öğretmen: Doğru dikkatli olmalıyız, başka?

Ö12: *Öğretmenim videonun sonunda hep birlikte bir yere gidiyorlardı, orayı tekrar açar mısınız?*

Öğretmen: *Tabii ki hemen açıyorum*

Ö12: *İşte öğretmenim bir sorun yaşarsak Tüketici Hakem Heyetine gitmeliyiz.*

Öğretmen: *Çok doğru.*

Ö24: *Öğretmenim orada bir numara da vermişler Alo 175 diye, o ne?*

Öğretmen: *işte o numara tüketici danışma hattı çocuklar. Eğer aldığınız bir ürünle ilgili bir sorun yaşıyorsanız Alo 175'i arıyorsunuz, bir vatandaş olarak size haklarınızla ilgili yönlendirmeler yapılıyor, ayrıca sizin şikayetinizle ilgili değerlendirme yapıp, ilgili yerlere de aktarıyorlar.*

Ö24*: Anladım öğretmenim.*

Öğretmen: *peki diğer bir sorum siz buradaki Çikolata'nın yerinde olsaydınız herhangi bir çocuğun sizi satın almasını ister miydiniz? Neden?(0.46 sn).*

Ö3: *İstemezdim öğretmenim çünkü benim gibi bir çikolatayı yerlerse karınları ağrıyabilir.*

Ö15: *Öğretmenim istemezdim çünkü normalde çikolata yiyen çocuklar çok sevdiği için çikolatayı mutlu olurlar ama ben bozulmuşumdur, beni sevmezler ki zaten.*

Ö28: *Öğretmenim bir keresinde biz de marketten çikolata almıştık tadı çok kötüydü karnım çok ağrımıştı.*

Öğretmen: *peki son kullanma tarihine bakarak mı almıştınız?*

Ö28: *Baktığımızı pek hatırlamıyorum öğretmenim.*

Öğretmen: *Ambalajı yırtık mıydı? Hatırlıyor musun?*

Ö28: *Yırtık değildi öğretmenim ama belki de bayatlamıştı.*

Öğretmen: *Evet olabilir. O olaydan sonra artık daha da fazla dikkatli olmuşsundur sanırım.*

Ö28: *Evet öğretmenim.*

Öğretmen: *Peki son bir sorum var. Sizce bu markette dürüst olan ürünler hangileridir?*

Ö21: *Bence Muzlu Süt öğretmenim.*

Öğretmen: *Neden?*

Ö21: *Çünkü bizim süremiz doldu diyordu, zaten yaşlanmış görünüyordu.*

Öğretmen*: çok güzel, başka eklemek istediğin var mı?*

Ö21: *Iu biraz unuttum öğretmenim.*

Öğretmen: *Peki, başka söylemek isteyen var mı çocuklar?*

Sınıftan ben, ben sesleri yükselir.

Ö23: *Öğretmenim hem muzlu süt R…'nin söylediği gibi, hem de kulaklık ve diş fırçası.*

Ö30: *Ayıcık'da var öğretmenim.*

Öğretmen: *Evet, aferin hepinize çok teşekkür ederim çocuklar.*

Yukarıdaki iletişim kesitleri incelendiğinde farklı öğrencilerin dersin işlenişinde yer aldığı görülmekte ve bu durum **katılım düzeyinin yüksek** olduğunun göstermektedir. Öğrenciler, kamu spotundaki karakterlerin davranışlarını analiz ederek çeşitli yorumlarda bulunmuşlardır: Örneğin, **Ö7**, "*Ambalajı yırtılmış ama farkında değil sanırım*" diyerek Çikolata karakterinin durumu hakkında farklı bir gözlem yapmıştır. **Ö12**, çocukların reklam etkisiyle bilinçsiz tüketim yaptıklarını vurgulamıştır. Bu yorumlar **farklı bakış açısı** sunabildiklerini göstermektedir. Öğretmenin **Ö28**'in kişisel deneyimini paylaşmasına olanak tanıması ve "Aferin, çok güzel" gibi **geri bildirimlerle** öğrencileri yüreklendirmesi **etkileşimin kalitesini** artırmaktadır. Öğrencilerin kamu spotunu dikkatle izlemeleri ve onların da sorular sormaları **öğrenci motivasyonunun** sağlandığını göstermektedir. Ayrıca öğrencilerin, kamu spotundaki karakterlerin yerine kendilerini koyması **empati** geliştirmelerine olanak sağlamıştır.

Kamu spotu etkinliğinden sonra "Alışveriş" adlı karar verme formu etkinliğine geçiş yapılmıştır. Forma konu olan broşürler dağıtılmış, yönergesi okunmuş ve karar formları dağıtılmıştır.

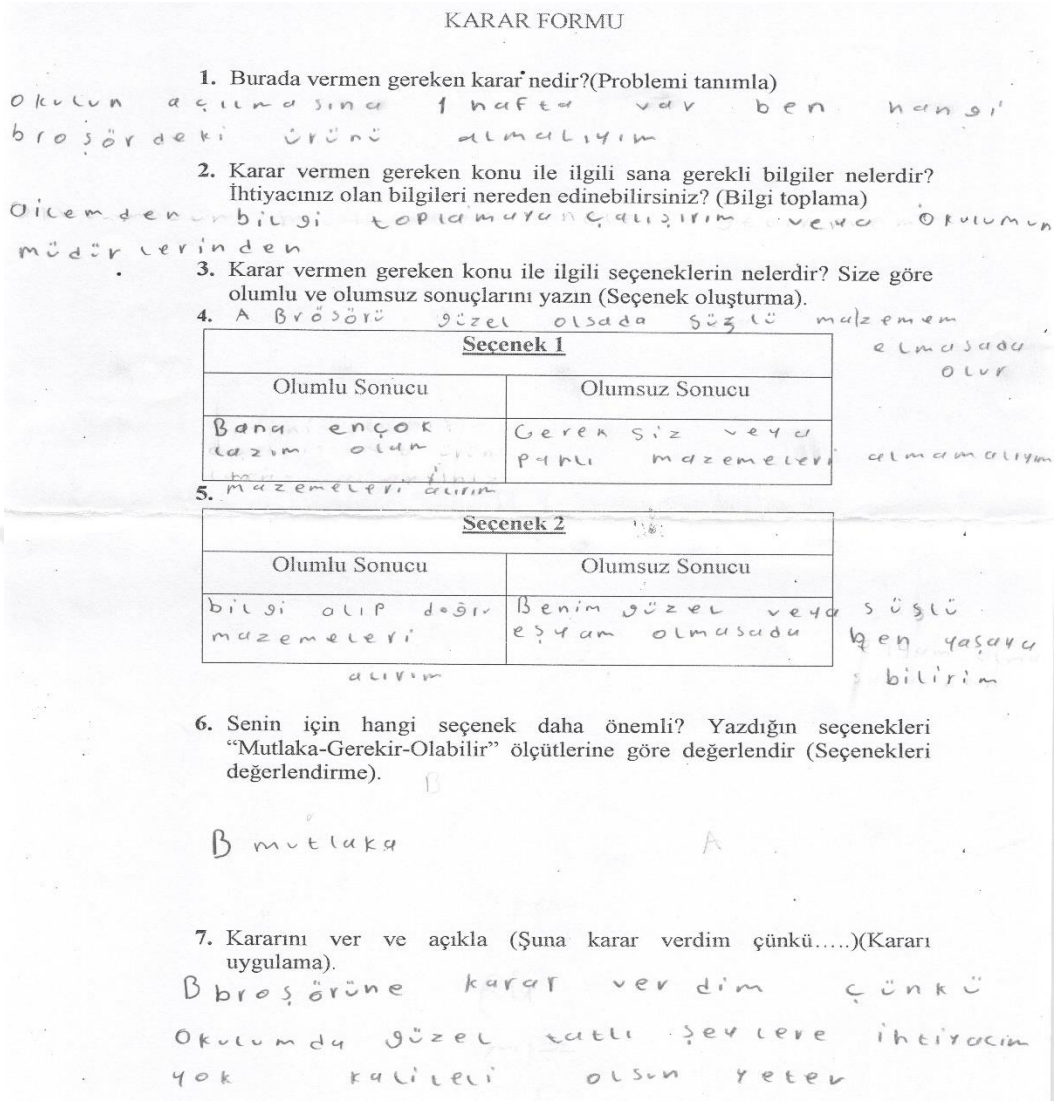
Kazanım 2 için hazırlanan "Alışveriş" karar formlarına ilişkin değerlendirme (N=31)

Tablo 4.2.2.1. Kazanım 2 Karar Formu Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği

	Çok Nitelikli	**Nitelikli**	**Ortalama**	**Geliştirilmeli**	**Boş/Anlamsız**
f	12	11	3	4	1

Tablodan da görüldüğü üzere 12 öğrencinin çok nitelikli, 11 öğrencinin nitelikli, 3 öğrencinin ortalama, 4 öğrencinin geliştirilmeli ve 1 öğrencinin de boş/anlamsız olarak nitelendirilen karar formu geliştirdikleri görülmüştür. Aşağıda bu forma ilişkin farklı öğrencilerin ürünlerinden örnekler sunulacaktır.

Ö7

KARAR FORMU

1. Burada vermen gereken karar nedir?(Problemi tanımla)

Okulun açılmasına 1 hafta var ben hangi broşördeki ürünü almalıyım

2. Karar vermen gereken konu ile ilgili sana gerekli bilgiler nelerdir? İhtiyacınız olan bilgileri nereden edinebilirsiniz? (Bilgi toplama)

Ailemden bilgi toplamaya çalışırım veya okulumun müdürlerinden

3. Karar vermen gereken konu ile ilgili seçeneklerin nelerdir? Size göre olumlu ve olumsuz sonuçlarını yazın (Seçenek oluşturma).

4. A Brösörü güzel olsada süslü malzemem olmasada olur

Seçenek 1	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Bana ençok lazım olan	Gereksiz veya pahlı mazemeleri

almamalıyım

5. mazemeleri alırım

Seçenek 2	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
bilgi alıp doğru mazemeleri alırım	Benim güzel veya süslü eşyam olmasada

ben yaşaya bilirim

6. Senin için hangi seçenek daha önemli? Yazdığın seçenekleri "Mutlaka-Gerekir-Olabilir" ölçütlerine göre değerlendir (Seçenekleri değerlendirme).

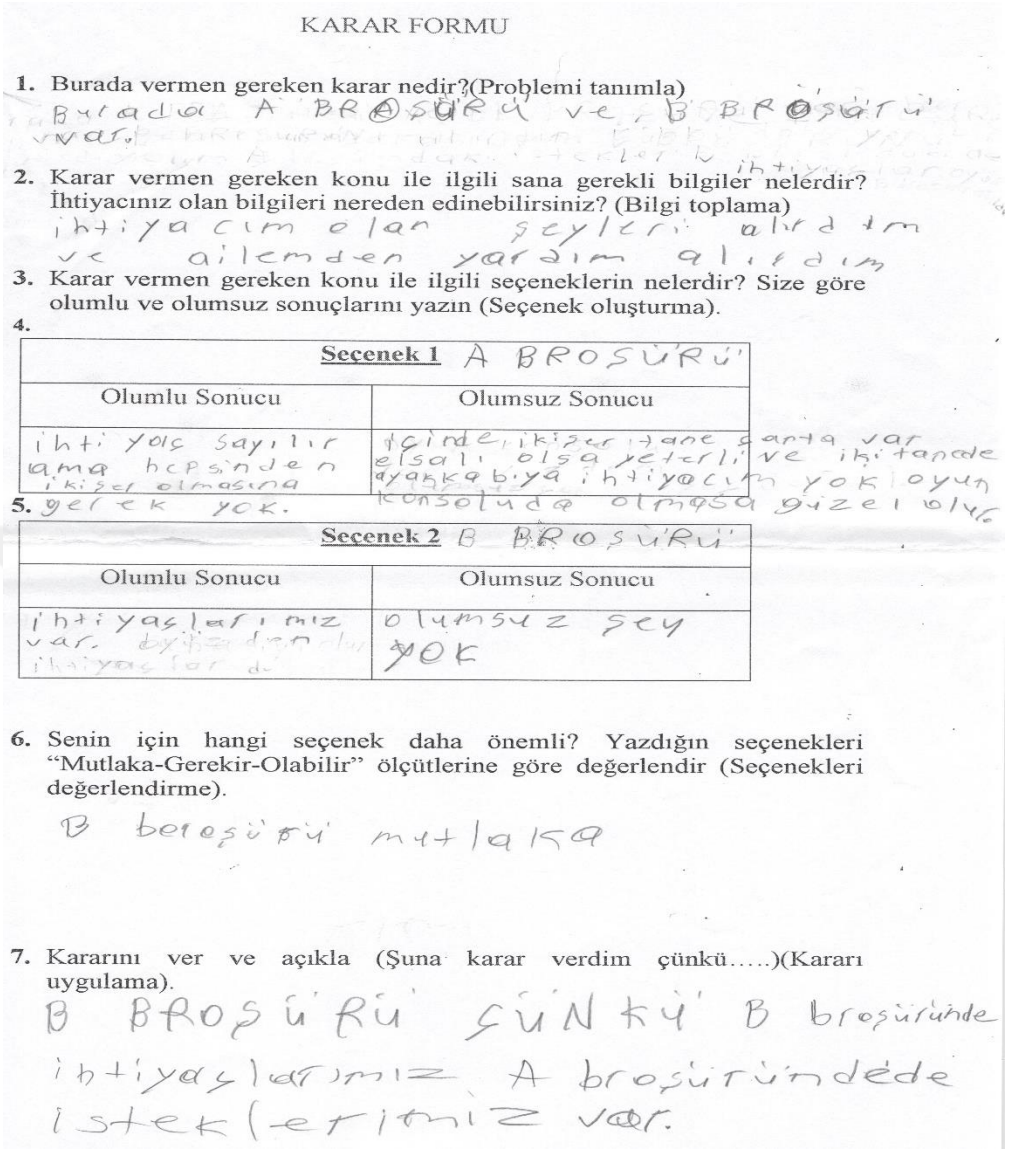
B mutlaka

7. Kararını ver ve açıkla (Şuna karar verdim çünkü.....)(Kararı uygulama).

B broşörüne karar verdim çünkü okulumda güzel tatlı şeylere ihtiyacım yok kaliteli olsun yeter

Ö7 **<u>çok nitelikli</u>** olarak değerlendirilen karar formunda sırasıyla 1. aşama olan soruya "Okulun açılmasına 1 hafta var ve ben hangi broşürdeki ürünü almalıyım?" yazarak problemi tanımlamış, 2.aşama olan soruya "ailemden bilgi almaya çalışırım veya okulumun müdürlerinden" yazarak bilgi alabileceği yeri söylemiş, 3.aşama olan soruya "A broşürü, B broşürü" yazarak seçenek oluşturup seçeneklere olumlu ve olumsuz yanlarını yazabilmiş, 4.aşama olan soruya "B=Mutlaka" yazarak seçeneklerini ölçütlendirmiş ve 5. aşama olan soruya "B broşürüne karar verdim çünkü okulumda güzel tatlı, şeylere ihtiyacım yok, kaliteli olsun yeter." yazıp kararını verebilmiştir.

Ö27

KARAR FORMU

1. Burada vermen gereken karar nedir?(Problemi tanımla)
Burada A BROŞÜRÜ ve B BROŞÜRÜ var.

2. Karar vermen gereken konu ile ilgili sana gerekli bilgiler nelerdir? İhtiyacınız olan bilgileri nereden edinebilirsiniz? (Bilgi toplama)
ihtiyacım olan şeyleri alırdım ve ailemden yardım alırdım

3. Karar vermen gereken konu ile ilgili seçeneklerin nelerdir? Size göre olumlu ve olumsuz sonuçlarını yazın (Seçenek oluşturma).

4.

Seçenek 1 A BROŞÜRÜ	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
ihtiyaç sayılır ama hepsinden ikişer olmasına gerek yok.	içinde ikişer tane şarta var elsalı olsa yeterli ve ikişer tanede ayakkabıya ihtiyacım yok oyun konsolunda olmasa güzel olur.

5.

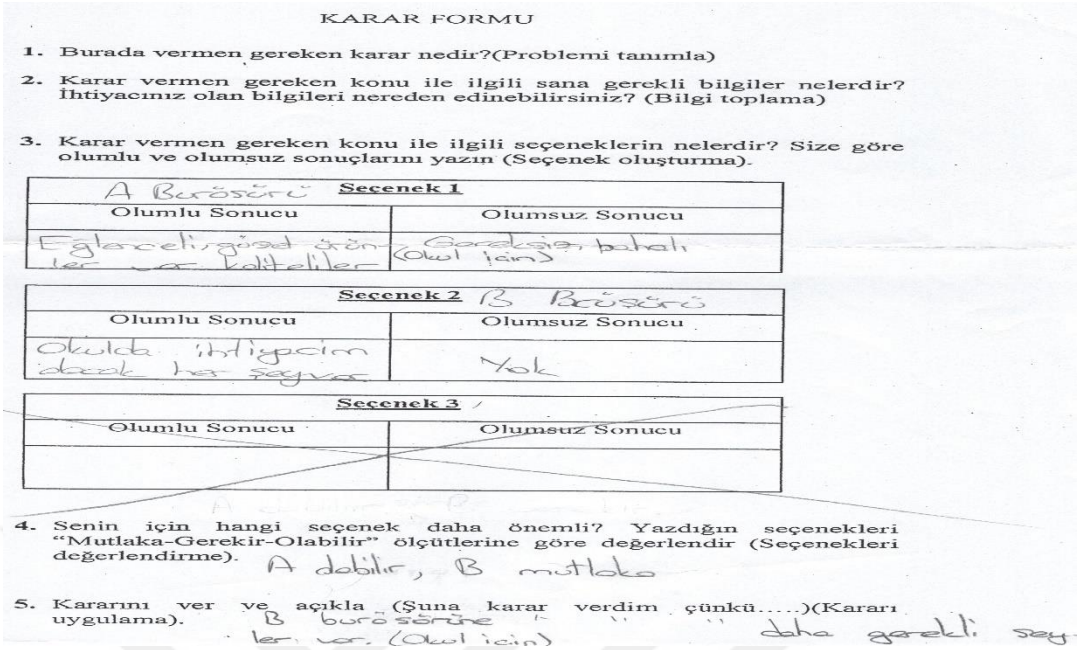
Seçenek 2 B BROŞÜRÜ	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
ihtiyaçlarımız var.	olumsuz şey yok

6. Senin için hangi seçenek daha önemli? Yazdığın seçenekleri "Mutlaka-Gerekir-Olabilir" ölçütlerine göre değerlendir (Seçenekleri değerlendirme).
B broşürü mutlaka

7. Kararını ver ve açıkla (Şuna karar verdim çünkü.....)(Kararı uygulama).
B BROŞÜRÜ ÇÜNKÜ B broşüründe ihtiyaçlarımız A broşüründede isteklerimiz var.

Ö27 çok nitelikli olarak değerlendirilen karar formunda 1. Problemi tanımlama aşaması olan soruya "burada A broşürü ve B broşürü var" yazarak iki seçenek arasında kaldığını hissettirmiş, 2. Bilgi toplama aşaması olan soruya "ihtiyacım olan şeyleri alırdım ve ailemden yardım alırdım." şeklinde yanıtlamış, 3. Seçenek oluşturma aşamasına "A broşürü ve B broşürü" yazmış ve olumlu ve olumsuz yanlarını belirtmiştir. 4. Seçenekleri ölçütlendirme aşaması olan soruya "B broşürü mutlaka" yazarak seçeneğini ölçütlendirebilmiş ve son olarak 5. Kararını ver ve uygula aşamasına da "B broşürü çünkü B broşüründe ihtiyaçlarımız A broşüründe de isteklerimiz var" yazarak, bu formun nihai amacına ulaştığını göstermiştir.

Ö25

KARAR FORMU

1. Burada vermen gereken karar nedir?(Problemi tanımla)

2. Karar vermen gereken konu ile ilgili sana gerekli bilgiler nelerdir? İhtiyacınız olan bilgileri nereden edinebilirsiniz? (Bilgi toplama)

3. Karar vermen gereken konu ile ilgili seçeneklerin nelerdir? Size göre olumlu ve olumsuz sonuçlarını yazın (Seçenek oluşturma).

A Broşürü Seçenek 1	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Eğlenceli, güzel ürünler var kalıtsallar	Gereksiz, bahalı (Okul için)

Seçenek 2 B Broşürü	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Okulda ihtiyacım olacak her şey var	Yok

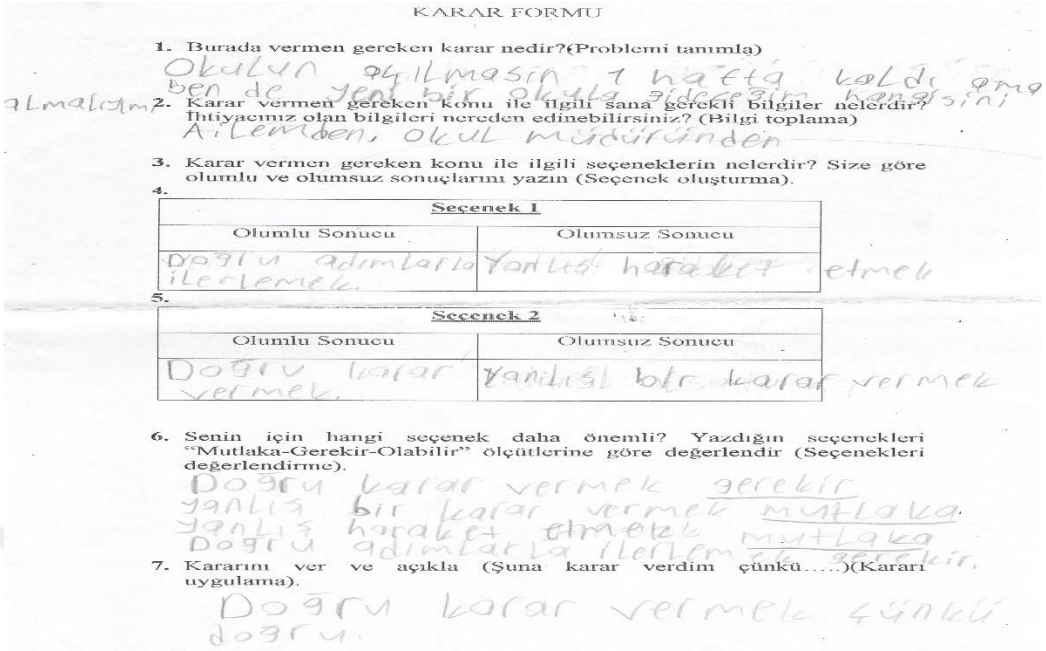
Seçenek 3	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu

4. Senin için hangi seçenek daha önemli? Yazdığın seçenekleri "Mutlaka-Gerekir-Olabilir" ölçütlerine göre değerlendir (Seçenekleri değerlendirme). A olabilir, B mutlaka

5. Kararını ver ve açıkla (Şuna karar verdim çünkü.....)(Kararı uygulama). B broşürüne " " " daha gerekli şey ler var (Okul için)

Ö25 nitelikli olarak değerlendirilen karar formunda 1. Problemi tanımla, 2. Bilgi toplama sorularını boş bırakmış, 3. Seçenek oluşturma sorusuna" A ve B broşürlerini yazarak seçenek oluşturabilmiştir. 4. Seçenekleri ölçütlendirme aşamasında "A olabilir, B mutlaka" yazmış ve 5. Kararını ver ve açıkla aşamasında "B broşürüne karar verdim çünkü daha gerekli şeyler var okul için." Yazarak kararını nedeniyle birlikte açıklayabilmiştir. İlk iki soruya yanıt vermemesi nedeniyle o kısımlardan puan alamamıştır.

Ö30

KARAR FORMU

1. Burada vermen gereken karar nedir?(Problemi tanımla)
Okulun açılmasına 1 hafta kaldı ve ben de yeni bir okula gideceğim. Hangisini almalıyım?

2. Karar vermen gereken konu ile ilgili sana gerekli bilgiler nelerdir? İhtiyacınız olan bilgileri nereden edinebilirsiniz? (Bilgi toplama)
Ailemden, okul müdüründen

3. Karar vermen gereken konu ile ilgili seçeneklerin nelerdir? Size göre olumlu ve olumsuz sonuçlarını yazın (Seçenek oluşturma).

4.

Seçenek 1	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Doğru adımlarla ilerlemek.	Yanlış hareket etmek

5.

Seçenek 2	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Doğru karar vermek.	Yanlış bir karar vermek

6. Senin için hangi seçenek daha önemli? Yazdığın seçenekleri "Mutlaka-Gerekir-Olabilir" ölçütlerine göre değerlendir (Seçenekleri değerlendirme).
Doğru karar vermek gerekir
yanlış bir karar vermek mutlaka
yanlış hareket etmek mutlaka
Doğru adımlarla ilerlemek gerekir.

7. Kararını ver ve açıkla (Şuna karar verdim çünkü.....)(Kararı uygulama).
Doğru karar vermek çünkü doğru.

Ö30 ortalama olarak değerlendirilen karar formunda 1. Problemi tanımla aşamasındaki soruya "okulun açılmasına 1 hafta kaldı ve ben de yeni bir okula gideceğim. Hangisini almalıyım?" yazarak problemi tanımlamış, 2. Bilgi toplama aşamasındaki soruya "ailemden, okul müdüründen" yazarak bilgi alabileceği yerleri sıralamış, 3. Seçenek oluşturma 4. Seçenekleri ölçütlendirme ve 5. Kararını ver ve açıkla aşamasındaki soruya karar formu yönergesiyle ilgili olmayan yanıtlar vermiştir. Son üç soruya bağımsız yanıtlar vermesi nedeniyle o kısımlardan puan alamamıştır.

Kazanım 2 için "Afiş Hazırlıyorum" değerlendirme çalışma yapraklarına ilişkin değerlendirme (N=31)

Kazanımla ilişkili değerlendirme etkinliği olan "Afiş Hazırlıyorum" etkinliğinin çalışma yaprağı aşağıda verilmiştir.

"Afiş Hazırlıyorum" etkinliğinin değerlendirilmesinde hazırlanan rubrikten yararlanılmıştır. Rubrikte beş ölçüt bulunmaktadır. 1. "Afişin amacı belirgin mi?", 2. "Mesaj net ve anlaşılır mı?"," 3. "Yazım ve dilbilgisi kurallarına uyulmuş mu?", 4. "Görsel düzenleme iyi mi?" 5. "Afiş dikkat çekici mi?" Bu 5 ölçüt 4'lü puanlama anahtarı üzerinden değerlendirildiğinden alınabilecek en üst puan 20 puan olacaktır. Öğrenciler tarafından hazırlanan Bilinçli Tüketici Olma Afişinin değerlendirilmesinde kullanılan puanlama anahtarı aşağıdaki gibidir;

4= Çok nitelikli 3= Nitelikli 2= Ortalama 1= Geliştirilmeli 0= Boş/Anlamsız

Bu çerçevede de 1-5 arası puanlama "geliştirilmeli", 6-10 arası puanlama "ortalama", 11-15 arası puanlama "nitelikli" ve 16-20 arası puanlama da "çok nitelikli" olarak değerlendirilmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar sayısallaştırılıp tablo halinde gösterilmiştir. Etkinliğe 31 öğrenci katılmıştır. "Afiş Hazırlıyorum" etkinliğinin analizi Tablo 4.2.2.2'de gösterilmiştir.

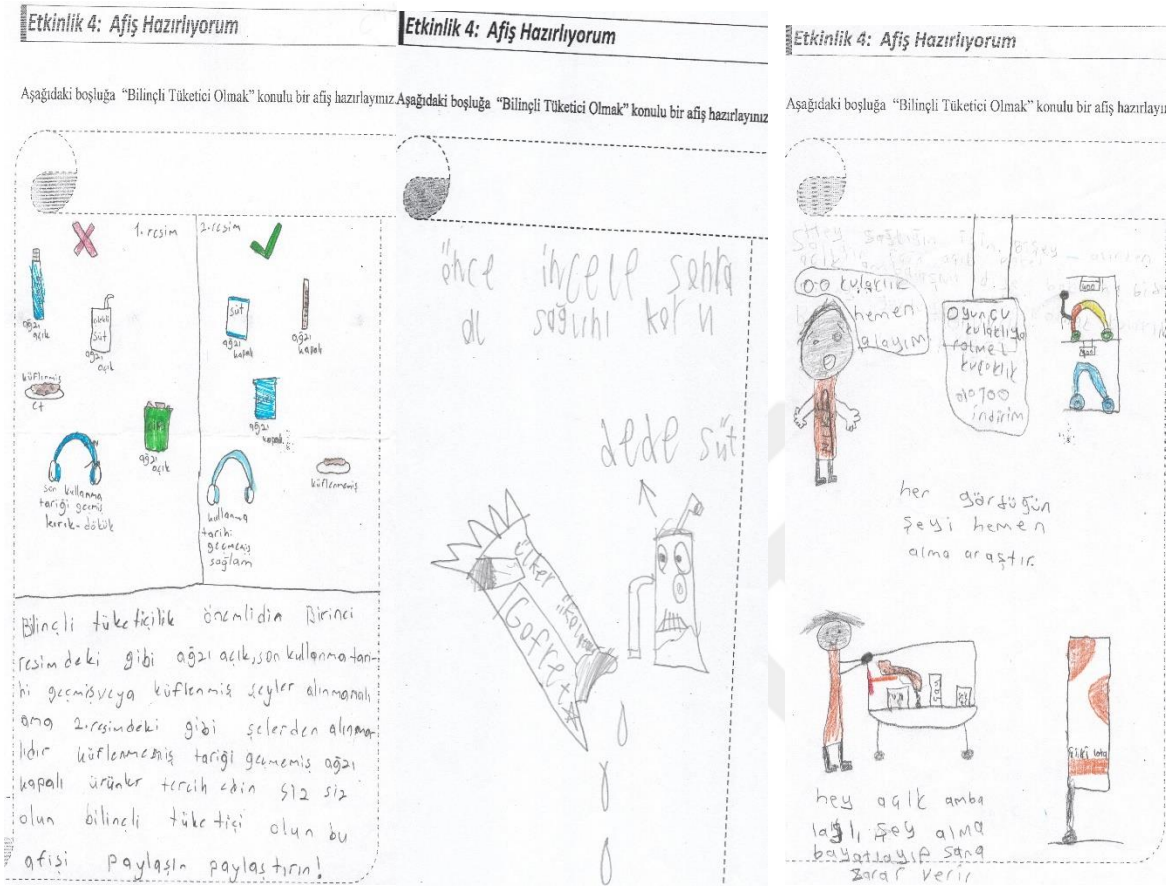
Tablo4.2.2.2. Kazanım2 Afiş Hazırlıyorum Çalışma Yaprağı Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği

	Çok Nitelikli	**Nitelikli**	**Ortalama**	**Geliştirilmeli**	**Boş/Anlamsız**
f	18	5	6	1	1

Bu tabloya göre sınıf en fazla **çok nitelikli** kategorisinde çalışmalar meydana getirmiştir. Bunu ortalama**, nitelikli**, **geliştirilmeli** ve **boş/anlamsız** veren öğrenciler takip

etmektedir. Aşağıda "**Afiş Hazırlıyorum**" etkinliğine dair bazı öğrenci çalışmalarına yer verilecektir.

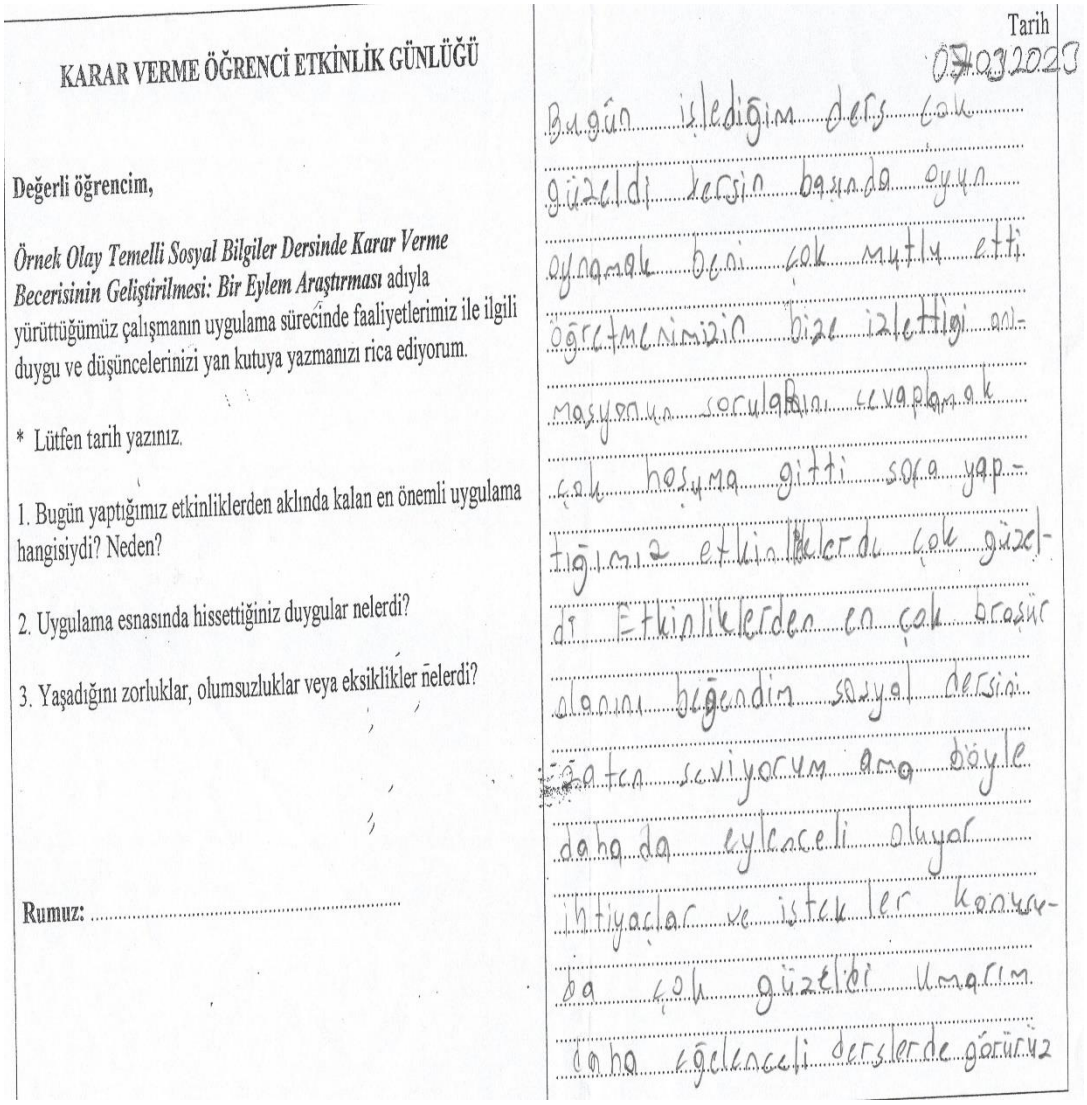
Ö6 **Ö22** **Ö26**

Ö6, Ö22 ve Ö26 değerlendirme etkinlik kağıtlarında derste izledikleri kamu spotu ve konuşulanlardan yola çıkarak kazanımı edindiklerini gösteren çok nitelikli ürünler ortaya koymuşlardır.

Öğrenci Günlüklerinden Örnek Kesitler

Ö11

KARAR VERME ÖĞRENCİ ETKİNLİK GÜNLÜĞÜ

Değerli öğrencim,

Örnek Olay Temelli Sosyal Bilgiler Dersinde Karar Verme Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması adıyla yürüttüğümüz çalışmanın uygulama sürecinde faaliyetlerimiz ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi yan kutuya yazmanızı rica ediyorum.

* Lütfen tarih yazınız.

1. Bugün yaptığımız etkinliklerden aklında kalan en önemli uygulama hangisiydi? Neden?

2. Uygulama esnasında hissettiğiniz duygular nelerdi?

3. Yaşadığını zorluklar, olumsuzluklar veya eksiklikler nelerdi?

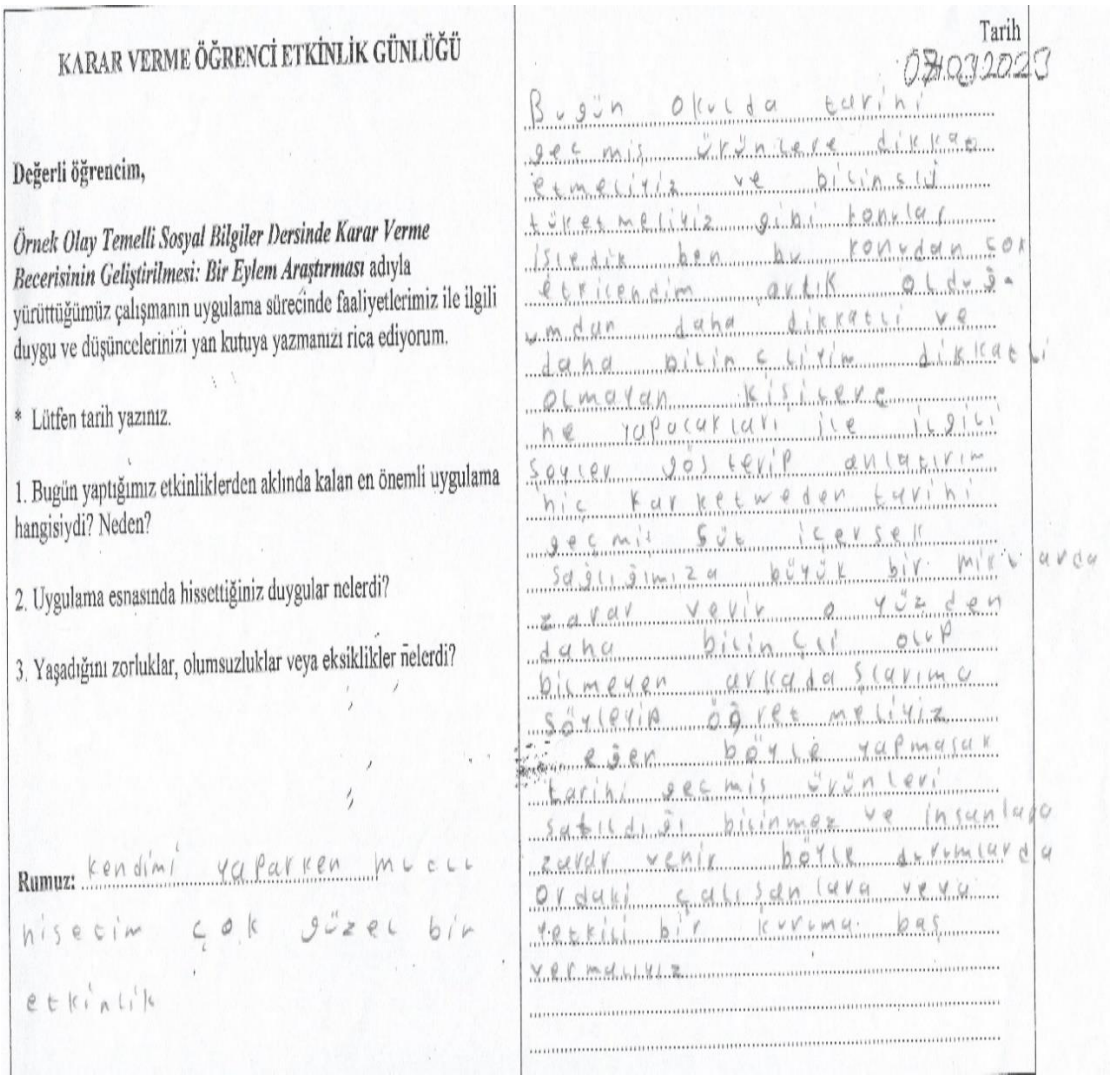
Rumuz: .....

Tarih 03.03.2020

Bugün işlediğim ders çok güzeldi dersin başında oyun oynamak beni çok mutlu etti. Öğretmenimizin bize izlettiği animasyonun sorularını cevaplamak çok hoşuma gitti sonra yaptığımız etkinlikler de çok güzeldi Etkinliklerden en çok broşür olanını beğendim sosyal dersini zaten seviyorum ama böyle daha da eğlenceli oluyor ihtiyaçlar ve istekler konusu da çok güzeldi umarım daha eğlenceli derslerde görürüz

Ö11 günlüğünde "bugün işlediğim ders çok güzeldi, dersin başında oyun oynamak beni çok mutlu etti. Öğretmenimizin bize izlettiği animasyonun sorularını cevaplamak çok hoşuma gitti. Sonra yaptığımız etkinlikler de çok güzeldi. Etkinliklerden en çok broşür olanını beğendim sosyal dersini zaten seviyorum ama böyle daha da eğlenceli oluyor. İhtiyaçlar ve istekler konusu da çok güzeldi. Umarım daha eğlenceli dersler de görürüz." yazmıştır. Buradan hareketle öğrencinin hem bir önceki haftanın konusuna değinmesi, hem o günün etkinliklerine bolca yer vermesi ve olumlu duygularından bahsetmesi, kazanımın gerçekleştiğini göstermektedir.

Ö7

KARAR VERME ÖĞRENCİ ETKİNLİK GÜNLÜĞÜ

Değerli öğrencim,

Örnek Olay Temelli Sosyal Bilgiler Dersinde Karar Verme Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması adıyla yürüttüğümüz çalışmanın uygulama sürecinde faaliyetlerimiz ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi yan kutuya yazmanızı rica ediyorum.

* Lütfen tarih yazınız.

1. Bugün yaptığımız etkinliklerden aklında kalan en önemli uygulama hangisiydi? Neden?

2. Uygulama esnasında hissettiğiniz duygular nelerdi?

3. Yaşadığını zorluklar, olumsuzluklar veya eksiklikler nelerdi?

Rumuz: kendimi yaparken mutlu hissettim çok güzel bir etkinlik

Tarih 07.03.2023

Bugün okulda tarihi geçmiş ürünlere dikkat etmeliyiz ve bilinçsiz tüketmeliyiz gibi konular işledik ben bu konudan sonra etkilendim artık olduğumdan daha dikkatli ve daha bilinçliyim dikkatli olmayan kişilere ne yapacakları ile ilgili şeyler gösterip anlatırım hiç fark etmeden tarihi geçmiş süt içersek sağlığımıza büyük miktarda zarar verir o yüzden daha bilinçli olup bilmeyen arkadaşlarıma söyleyip öğretmeliyiz eğer böyle yapmazsak tarihi geçmiş ürünler satıldığı bilinmez ve insanlara zarar verir böyle durumlarda orda çalışanlara veya yetkili bir kuruma başvurmalıyız

Ö7 ise günlüğünde "*Bugün okulda tarihi geçmiş ürünlere dikkat etmeliyiz ve bilinçli tüketmeliyiz gibi konular işledik. Ben bu konudan çok etkilendim ve artık olduğumdan daha bilinçli ve dikkatliyim. Dikkatli olmayan kişilere ne yapacakları ile ilgili şeyler gösterip anlatırım. Hiç fark etmeden tarihi geçmiş süt içersek sağlığımıza büyük miktarda zarar verir. O yüzden daha bilinçli olup bilmeyen arkadaşlarıma söyleyip öğretmeliyiz. Eğer böyle yapmazsak tarihi geçmiş ürünler satıldığı bilinmez ve insanlara zarar verir. Böyle durumlarda orda çalışanlara veya yetkili bir kuruma başvurmalıyız"* yazarak kazanımı edindiğini gösteren çıkarımlarda bulunmuştur. Ayrıca "*Kendimi yaparken mutlu hissettim çok güzel bir etkinlik*" sözüyle de derse karşı olumlu tutumunu ortaya koymuştur

Bu dersin genel değerlendirmesi ve karar formu aşamasına ilişkin öğretmen günlüğüne yansıyan notlar şu şekildedir:

Isınma oyunu ile çocuklar hangi konuyu işleyeceğimize dair görüş bildirip başarılı oldular. Örnek olayın sunumu aşamasında gayet ilgiliydiler ve dikkat çekici buldular. Soruları cevaplamada katılım yüksekti. Karar formundaki problemi bazı öğrenciler broşür olarak değil de tek tek, kalem kalem ele aldılar, biraz zorlandılar.

Sonuç olarak öğrencilerin dersin kazanımını edindikleri ve derse keyifle katıldıkları hem iletişim kayıtlarından hem de öğrenci ürünlerinden açıkça görülmektedir.

4.2.3. Kazanımın değerlendirilmesi

Örnek Olaylar Temelinde Sosyal Bilgiler Dersini İşlemek: Uygulama 3

Ders: Sosyal Bilgiler

Kazanım SB.4.5.5. Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.

Sahip olduğu kaynakları bilinçli kullanarak tasarrufta bulunması gerektiği vurgulanır.

Süre: 3x40'

Etkinlikler: **1.** "Karar Verip Proje Hazırlıyorum" karar formu etkinliği

2. "Düşüncemdekini Çiziyorum" konulu değerlendirme etkinliği

Derse araştırmacı tarafından hazırlanan "Atasözleri Kumbarası" ısınma oyunu ile giriş yapılmıştır.

"Atasözleri Kumbarası" Etkinliğinden ve Sınıf İçi İletişim Kesitinden Örnek

Araştırmacı tarafından önceden hazırlanan kumbaranın içinden öğrencilere çektirilen atasözleri kağıtları okunur ve hepsi tahtaya sırayla yazılır.

Öğretmen: *Evet çocuklar bugünkü ısınma oyunumuzda size hazırladığım bir kumbara var ve oradan çekeceğiniz kağıtlarda bazı atasözlerimiz yazıyor. Şimdi birkaç kişiye çektirip, okutacağım.*

Sınıf: *Öğretmenim ben, ben…*

Öğretmen: *Evet M….A.. bir atasözü çekip sonra bize yüksek sesle okur musun?*

Ö12: *Tamam öğretmenim. Damlaya damlaya göl olur.*

Öğretmen: *Hemen yazıyorum tahtaya. Şimdi bir düşünelim, zaten Türkçe derslerinden de biliyorsunuz, "Damlaya damlaya göl olur." atasözü bize neyi öğütlemek istiyor?*

Ö19: *Gerçek anlamında bile düşündüğümüzde öğretmenim damla damla akan bir musluk bir süre sonra bir kova suyu biriktirebilir.*

Öğretmen: *Evet, haklısın, yani ne anlatılmak isteniyor burada sizce?*

Ö6: *Küçük küçük biriktirirsek bile bir süre sonra çok paramız olur.*

Öğretmen: *Evet yani azar azar olan şeyler birikerek önemli bir sayıya ulaşacağı için küçümsenmemelidir, değil mi çocuklar?*

Sınıf: *Evet öğretmenim.*

Öğretmen: *Peki sıradaki atasözümüzü A…. sen çekip, oku bakalım.*

Ö1: *Azı karar, çoğu zarar.*

Öğretmen: *Hemen yazıyorum tahtaya, bu arada siz de anlamını düşünün. Evet açıklama yapmak isteyen var mı?*

Ö18: *Öğretmenim yani azla yetinmek lazım diyor.*

Öğretmen: *Başka?*

Ö23: *Olan bir şeyden çok alırsan zararlıdır diyor bence.*

Öğretmen: *Evet, aferin. Her şeyin bir ölçüsünün olması gerektiğini, aşırıya kaçmanın zararlı olabileceğini ifade ediyor bu atasözümüz.*

İletişim kesitleri incelendiğinde, **Ö12, Ö19, Ö6, Ö1, Ö18** ve **Ö23** gibi öğrenciler, atasözlerinin anlamlarını yorumlayarak dersin akışına katkıda bulunmuştur. Bu durum, sınıf genelinde **etkin bir katılım** olduğunu göstermektedir. **Ö19**, "Damlaya damlaya göl olur" atasözünü gerçek anlamında düşünerek somut bir örnekle açıklamış, **Ö6**, atasözünü daha soyut bir şekilde ele alarak küçük birikimlerin zamanla büyük değerlere dönüşebileceğini vurgulamıştır. **Ö23**, "Azı karar, çoğu zarar" atasözünün anlamını günlük hayatta ölçülü davranmanın önemine bağlamıştır. Bu durum öğrencilerin **farklı bakış açısına** sahip olduklarını göstermektedir. **Öğretmenin**, "Bu atasözümüz bize neyi öğütlemek istiyor?" ve "Başka?" gibi soruları, öğrencilerin derinlemesine düşünmesine yardımcı olmuştur. Öğretmen, öğrencilerin yorumlarını takdir ederek ve pekiştirerek geri bildirimde bulunmuştur. Bu durum **etkileşimin kalitesini** artırmakta ve **öğretmenden öğrenciye geri bildirimin** olduğunu göstermektedir. Ayrıca öğrenciler, etkinlik boyunca **motive** olmuş, atasözlerini çekmek ve yorumlamak için istekli davranmışlardır. **Empati** kriteri daha dolaylı bir şekilde gözlemlenmiştir. Örneğin **Ö6**, "*Küçük küçük biriktirirsek bile bir süre sonra çok paramız olur"* sözüyle birikim yapmanın önemini vurgulayarak kişisel bir çıkarımda bulunmuştur.

Sırasıyla kumbaradaki tüm atasözleri okunur ve anlamları üzerinde durulur. Atasözleri bittiğinde, sınıfa; "Sizce bu dersimizin konusu ne olabilir?" sorusu yöneltilerek cevaplar alınır ve derse giriş aşaması sonlandırılır**.** Isınma oyunu sonrasında örnek olayın sunumu aşamasına geçilmiştir.

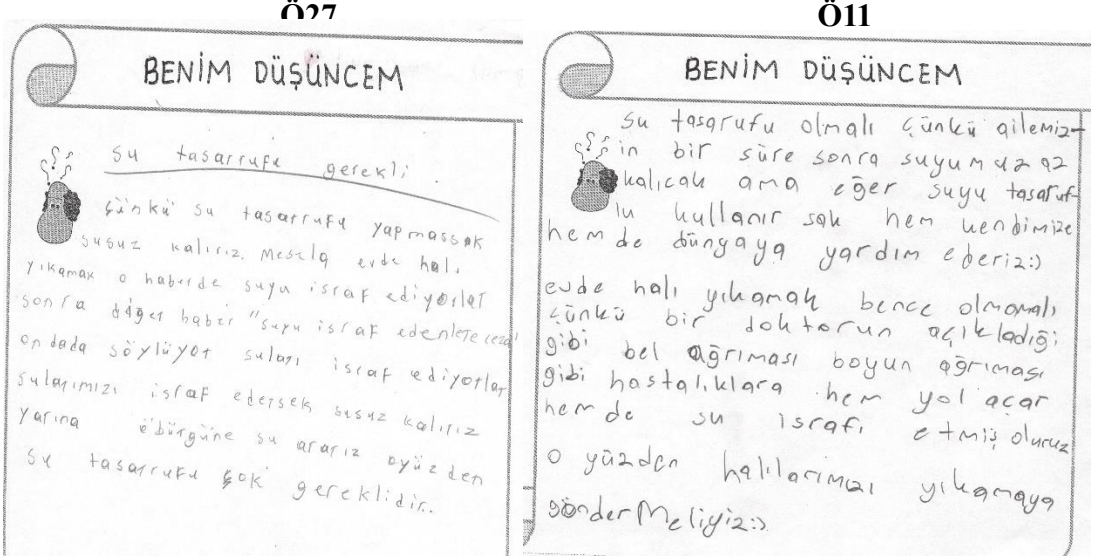
"Kanıtlardan Yola Çıkıyorum" Etkinliğine İlişkin Öğrenci Ürünleri

Araştırmacı tarafından önceden hazırlanan kanıtların olduğu kağıtlar öğrencilere verilip okumaları ve incelemeleri istenmiş, sonrasında verilen yönergeye uygun cevap verilmesi beklenmiştir. Verilen kanıtlar şu şekildedir:

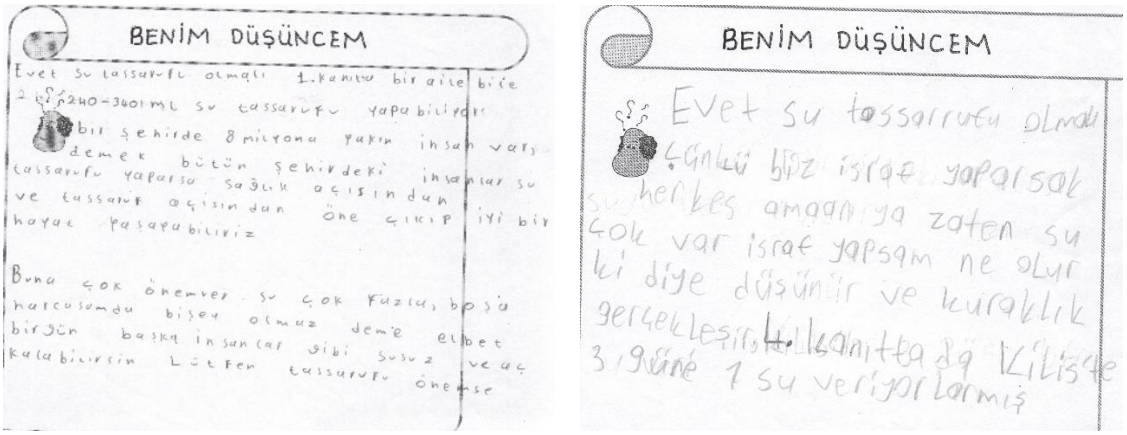
Öğrencilere bu etkinlikte toplam 5 kanıt sunulmuştur. 1. kanıt Tema Vakfının "Suyu Boşa Harcama Projesi" ile ilgili bilgi vermektedir. 2. kanıtta su ve tasarrufuyla ilgili bilgilendirme afişleri yer almaktadır. 3. kanıt "Evde Halı Yıkayan Kadınlar Dikkat" başlıklı gazete haberi, 4. Kanıt da "Suyu İsraf Edenlere Ceza" adlı bir gazete haberidir. Son olarak 5. Kanıt "Evde Halı Yıkamak" konulu bir blog yazısıdır. Bu kanıtlarda suyun tasarrufunun önemine değinildiği gibi, su tasarrufunun önemsenmediği bilgiler de mevcuttur. Bu nedenle öğrencilerin bu kanıtlardan yola çıkarak "Sizce su tasarrufu olmalı mı? Eğer yanıtınız evet ise su tasarrufu neden gerekli? Görüşünüzü incelediğiniz kanıtlardan da destek alarak açıklar mısınız?" sorusu sorulmuş olup, öğrencilerin okudukları kanıtlar doğrultusundaki düşünceleri aşağıda doğrudan alıntılarla verilmiştir.

Ö27 **Ö11**

Ö27 ve Ö11 kendi düşüncelerini açıklarken doğrudan kanıt adı vermeseler de kanıtlardan bahsetmişlerdir. Su tasarrufunun olması gerektiğini kendi bakış açılarından açıklayabilmişlerdir. Hatta Ö11 "*evde halı yıkamak bence olmamalı çünkü bir doktorun açıkladığı gibi bel ağrıması, boyun ağrıması gibi hastalıklara hem yol açar hem de su israfı etmiş oluruz. O yüzden halılarımızı yıkamaya göndermeliyiz*" diyerek öneride de bulunmuştur.

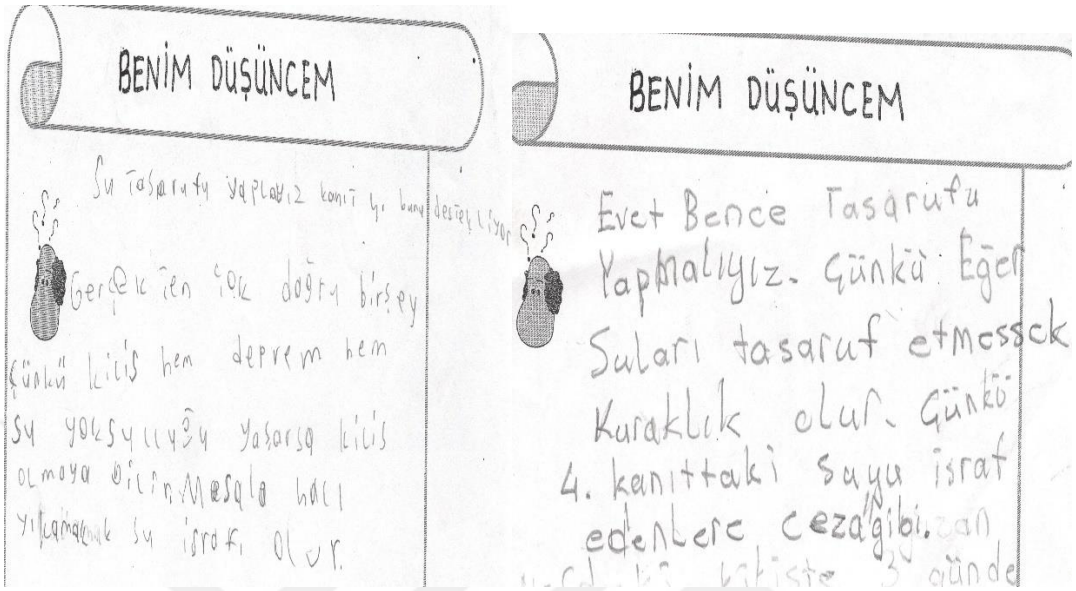
Ö7 **Ö30**

Ö7 ve Ö30 "*Su tasarrufu olmalı*" şeklindeki kişisel düşüncelerini doğrudan kanıt göstererek açıklayabilmişlerdir. Ö7 kanıt 1'den hareketle "*bir aile bile tasarruf yaparsa bir şehirde 8 milyona yakın insan var, demek bütün şehirdeki insanlar su tasarrufu yaparsa sağlık açısından ve tasarruf açısından öne çıkıp iyi bir hayat yaşayabiliriz*" şeklinde yorum yapabilmiştir. Ö30 ise su tasarrufu yapılmalı görüşünü "*çünkü biz israf yaparsak herkes*

amaan ya zaten su çok var israf yapsam ne olur ki diye düşünür ve kuraklık gerçekleşir" şeklinde açıklayıp kanıt 4'le görüşünü desteklemiştir.

Ö26 **Ö6**

Ö26 ve Ö6 su tasarrufunun olması gerektiğine ilişkin görüşlerini ikisi de kanıt 4'e atıfta bulunarak açıklamışlardır. Hatta Ö26 "Su tasarrufu yapmalıyız, kanıt 4 bunu destekliyor. Gerçekten çok doğru bir şey çünkü Kilis hem deprem hem su yoksulluğu yaşarsa Kilis olmayabilir. Mesela halı yıkamak su israfı olur." Açıklamasıyla konuya farklı bir bakış açısı getirmiştir. Bu yorum yapılan bu dersin başta Kahramanmaraş olmak üzere pek çok ilin etkilendiği, hepimizi derinden üzen yıkıcı 6 Şubat 2023 depreminden sonra gerçekleşmesi, öğrencilerin günlük hayatta yaşanan olaylarla okulda edindikleri kazanımları ilişkilendirdiğinin bir kanıtıdır.

"Kanıtlarla İlerliyorum" Etkinliğinden ve Sınıf İçi İletişim Kesitinden Örnek

Bu etkinlikte verilen kanıtlarla kazanıma uygun kanıt inceleme soruları sorulup, ilgili cevaplar alınmıştır. Kanıtlar ve iletişim kesitlerinden örnekler aşağıda verilmiştir.

Kanıt 6: Ekmek İsrafı Önlenebilir mi?

1.http://www.kocaelimeydan.com/gundem/ogrenciler-ekmek-israfini-resmedecek-h8389.html

2.http://sedef.com/blog/wp-content/uploads/201303072033_Afis03.jpg

Öğretmen: *Çocuklar Kanıt 6'daki karikatürleri inceler misiniz? Sizce Ekmek israfını önlemek için çözüm üretmek mümkün müdür?*

Ö9: *Öğretmenim bence mümkün. Bayat ekmekleri biz evde kızartıyoruz kahvaltıda boşuna gitmemiş oluyor.*

Ö1: *Öğretmenim benim annem de bayat ekmekleri ufalayıp köfte yaparken kullanıyor.*

Ö23: *Bizde de annem yumurtalı ekmek yapıyor, çok da güzel oluyor.*

Ö24: *Öğretmenim karnım acıktı* 😊

Öğretmen: Evet çocuklar gerçekten de evde alabileceğimiz önlemlerle israfı azaltmak mümkün. Annelerinizin uyguladığı bu önlemleri ben de evde yapıyorum. Peki sizce soldaki karikatürle yarışmaya katılacak adaylardan ne beklenmektedir?

Ö15: *Öğretmenim bu bir resim yarışması. Ekmek israfı olmasın diye bir resim yapın deniyor.*

Ö7: *Öğretmenim arkadaşıma katılıyorum bir resim yapılacak ama ikram etmek de var. İsraf etmeden nasıl ikram edebiliriz diye.*

Öğretmen: *Çok güzel, başka?*

Ö24: *Öğretmenim ben olsam bayat ekmeklerle yapılan şeylerin resmini yapar altına da tarif verirdim.*

Öğretmen: *Çok güzel. Başka?*

Ö28: *Ben olsam kampanya yapardım. Bir kendine al, bir parası olmayana ikram et diye.*

Ö23: *Zaten onu yapıyorlar askıda ekmek diye.*

Derse kanıt 7 ile devam edilir.

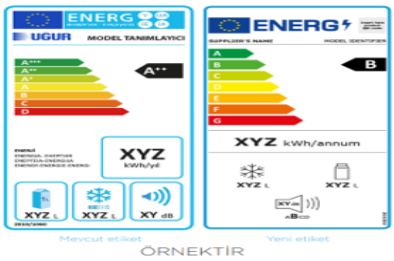
Kanıt 7: Enerjiden tasarruf edilebilir mi?

Günlük hayatta enerjiden tasarruf etmenizi sağlayacak öneriler

- Pencerede ve kapıdaki boşlukları kapatın. Evde ısı kaybını önleyerek %25'e kadar tasarruf sağlayabilirsiniz.
- Gerekmediği zamanlarda aletleri kapatın. Enerji tasarrufu sağlamanın en basit yollarından biri, belli bir süre kullanmayacağınız zaman cihazlarınızı tamamen kapatın. Elektronik eşyaları beklemede tutmak, faturanın %10'unu oluşturabilir.
- Doğru cihazları seçin

-Hem enerji tasarruflu hem de ihtiyaçlarınız için uygun olan elektronik cihazları tercih edin.

-Standart ampulleri, enerji tasarruflu olanlarıyla değiştirebilirsiniz

https://www.ugur.com.tr/yeni-enerji-etiketleri-ile-ilgili-bilgilendirme

Öğretmen: Çocuklar size göre bu öneriler enerji tasarrufunu sağlamada yeterli olur mu?

Ö25: *Öğretmenim burada çok bilgi var herkes uysa çok tasarruf olur.*

Ö12: *Ben evde boş odaların ışığı açıksa kapatıyorum Öğretmenim.*

Öğretmen: *Aferin. Ben nöbet tutarken bazen bana eşlik ediyorsunuz. O zaman nelere dikkat ediyoruz sizinle birlikte? Ne yapıyoruz?*

Ö28: *Öğretmenim tuvaletlerde akan muslukları kapatıyoruz. Su savaşı yapan çocukları uyarıyoruz.*

Öğretmen: *Evet, başka?*

Ö29: *Öğretmenim sınıfların ışıklarını kapattırıp, perdeleri açıyorsunuz, camları açıyorsunuz.*

Öğretmen: *Peki sizce neden bunu yapıyorum?*

Ö31: *İçeriye güneş ışığı girsin diye, boşuna lambalar açık kalmasın diye.*

Öğretmen: *Evet, gün ışığından yararlanmak da önemli değil mi?*

Sınıf: *Eveett.*

Öğretmen: *Sizce sağ tarafta verilen görsel soldaki önerilerden hangisi ile ilişkilidir?*

Ö6: *Öğretmenim bizim buzdolabında da var bu resimlerden ama tam olarak bilmiyorum ne işe yaradığını.*

Ö15: *Aaa evet ben de gördüm. Ama bilmiyorum.*

Öğretmen: *Peki söz isteyen yok sanırım. O zaman birlikte ele alalım bu konuyu. Bu görseller kullandığımız beyaz eşyaların enerji tüketimi hakkında bize bilgi veriyor. Enerji etketlerinde ölçeklendirme G (En verimsiz) ve A (En verimli) arasında* ***değişiyor.*** *Yani o makinanın ne kadar çok enerji harcadığını anlatıyor aslında.*

Ö23: *Eve gidince hemen beyaz eşyaların üstüne bakacağım öğretmenim. Yarın size söylerim.*

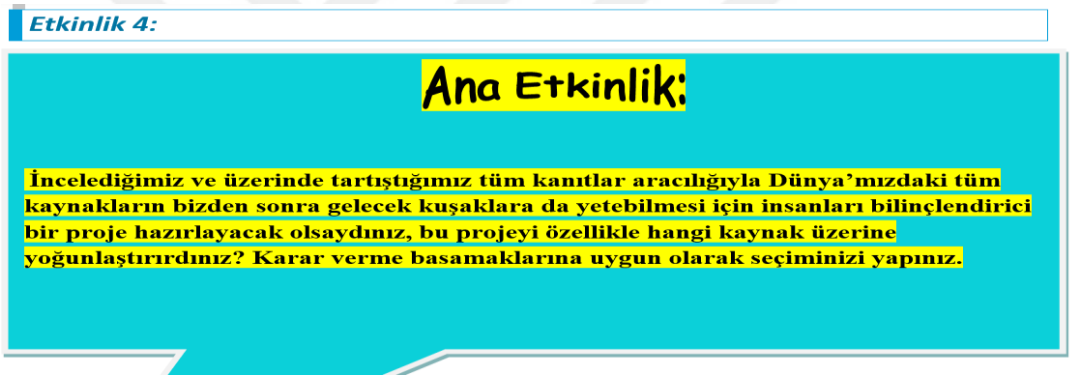
İletişim kesitleri incelendiğinde öğrencilerin derse istekle ve kendi yaşamlarından da örneklerle **katıldığı** gözlenmektedir. **Motivasyon** ders boyunca sürmüş, öğretmen öğrencilerin bilgi eksikliğini hissettiği konularda hem yönlendirici sorularla bilgiye ulaşmalarını sağlamış (peki sizce neden bunu yapıyorum?) hem de enerji etiketleri konusunda bilgilendirme yaparak yeni bir bilgi edinmelerini sağlamıştır. Bu sınıftaki **etkileşim kalitesini** artıran ve **öğretmenden öğrenciye geri bildirimin** olduğu bir durum olarak değerlendirilmiştir. **Ö28**, sosyal bir kampanya önerisiyle toplumsal **empatiyi**

vurgulamış, yardımlaşma kavramını dersle ilişkilendirmiştir. **Ö23**, askıda ekmek uygulamasını dile getirerek toplumsal bir çözüm örneği sunmuştur. Ders boyunca öğrenciler hem birbirlerinin fikirlerine ekleme yaparak katılmış (Örneğin, **Ö7, Ö15**'in fikrine katkı yapmış), hem de farklı fikirler sunarak (**Ö24**, bayat ekmeklerle yapılan yiyeceklerin tariflerini resimle birleştirme fikriyle) **farklı bakış açıları** sunmuşlardır.

"Kanıtlarla İlerliyorum" etkinliğinin ardından "Karar Verip Proje Hazırlıyorum" adlı karar formu etkinliğine geçiş yapılmıştır. Öğrencilerden proje hazırlama etkinliği çalışma kâğıdı ile karar verme basamaklarına uygun form doldurmaları istenmiştir.

Kazanım 3 için hazırlanan "Karar Verip Proje Hazırlıyorum" karar formlarına ilişkin değerlendirme (N=31)

Öğrencilerin karar vermesi istenilen yönerge aşağıdaki gibidir.

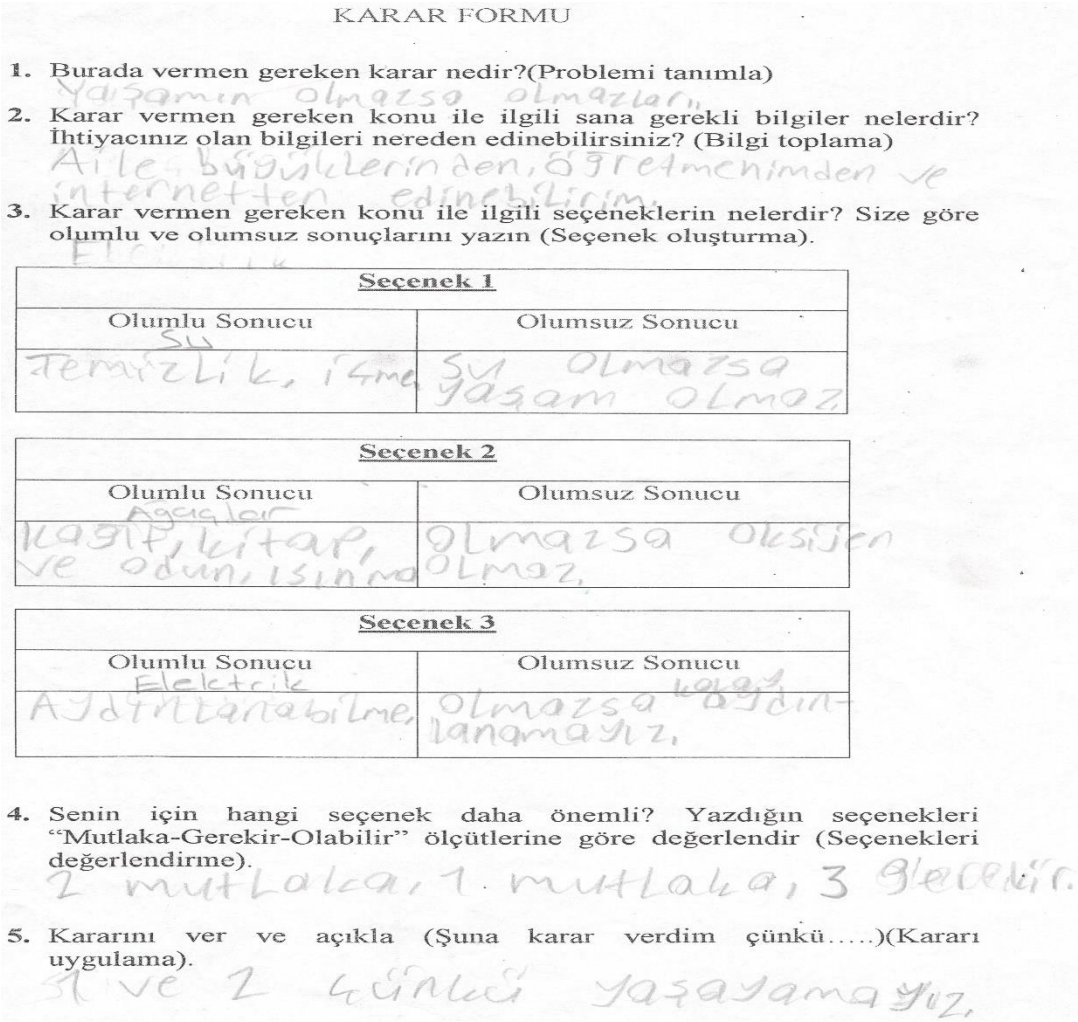

Tablo 4.2.3.1. Kazanım 3 Karar Formu Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği

	Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli	Boş/Anlamsız
f	11	4	7	5	4

Tablodan da görüldüğü üzere 11 öğrencinin çok nitelikli, 4 öğrencinin nitelikli, 7 öğrencinin ortalama, 5 öğrencinin geliştirilmeli ve 4 öğrencinin de boş/anlamsız olarak nitelendirilen karar formu geliştirdikleri görülmüştür. Aşağıda bu forma ilişkin farklı öğrencilerin ürünlerinden örnekler sunulacaktır.

Ö30

KARAR FORMU

1. Burada vermen gereken karar nedir?(Problemi tanımla)
Yaşamın olmazsa olmazları

2. Karar vermen gereken konu ile ilgili sana gerekli bilgiler nelerdir? İhtiyacınız olan bilgileri nereden edinebilirsiniz? (Bilgi toplama)
Aile büyüklerinden, öğretmenimden ve internetten edinebilirim.

3. Karar vermen gereken konu ile ilgili seçeneklerin nelerdir? Size göre olumlu ve olumsuz sonuçlarını yazın (Seçenek oluşturma).

Seçenek 1	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Su Temizlik, içme	Su olmazsa yaşam olmaz.

Seçenek 2	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Ağaçlar Kağıt, kitap, ve odun, ısınma	Olmazsa oksijen olmaz.

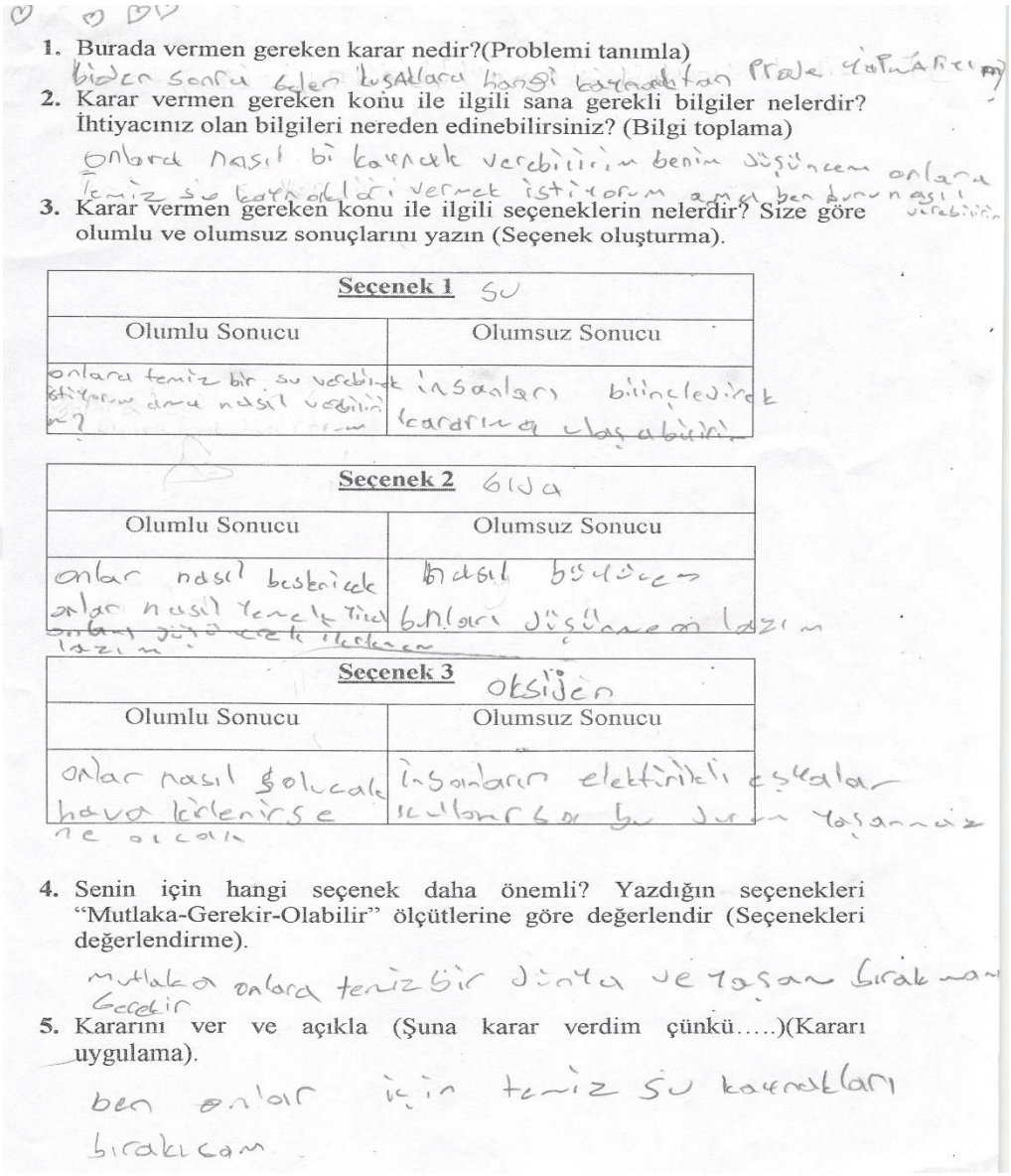
Seçenek 3	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Elektrik Aydınlanabilme,	Olmazsa ışığı aydınlanamayız.

4. Senin için hangi seçenek daha önemli? Yazdığın seçenekleri "Mutlaka-Gerekir-Olabilir" ölçütlerine göre değerlendir (Seçenekleri değerlendirme).
1 mutlaka, 1. mutlaka, 3 gerekir.

5. Kararını ver ve açıkla (Şuna karar verdim çünkü.....)(Kararı uygulama).
1 ve 2 çünkü yaşayamayız.

Ö30 **çok nitelikli** olarak değerlendiren bu karar formunda 1. Problemi tanımlama sorusuna, "*Yaşamın olmazsa olmazları*" yazarak karar vereceği problemi belirtmiş, 2. Bilgi toplama sorusuna "*Aile büyüklerinden, öğretmenimden ve internetten edinebilirim*" şeklinde bilgi alabileceği yerleri yazmıştır. 3. Seçenek oluşturma sorusuna "*su, ağaçlar ve elektrik*" şeklinde üç seçenek oluşturmuş ve bu seçeneklere ilişkin olumlu ve olumsuz yanlarını belirtebilmiştir. 4. Seçenekleri değerlendirme sorusunda seçenekleri mutlaka, gerekir şeklinde değerlendirebilmiş, 5.soruda "*1 ve 2 çünkü yaşayamayız*" yazarak su ve ağaçları işaret ederek kararını nedeniyle açıklamıştır.

Ö9

1. Burada vermen gereken karar nedir?(Problemi tanımla)
bizden sonra gelen kuşaklara hangi kaynaktan proje yapmalıyım
2. Karar vermen gereken konu ile ilgili sana gerekli bilgiler nelerdir? İhtiyacınız olan bilgileri nereden edinebilirsiniz? (Bilgi toplama)
onlara nasıl bi kaynak verebilirim benim düşüncem onlara temiz su kaynaklarını vermek istiyorum ama ben bunu nasıl yapabilirim
3. Karar vermen gereken konu ile ilgili seçeneklerin nelerdir? Size göre olumlu ve olumsuz sonuçlarını yazın (Seçenek oluşturma).

Seçenek 1 su	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
onlara temiz bir su verebilmek istiyorum ama nasıl verebilirim?	insanları bilinçlendirmek kararına ulaşabilirim

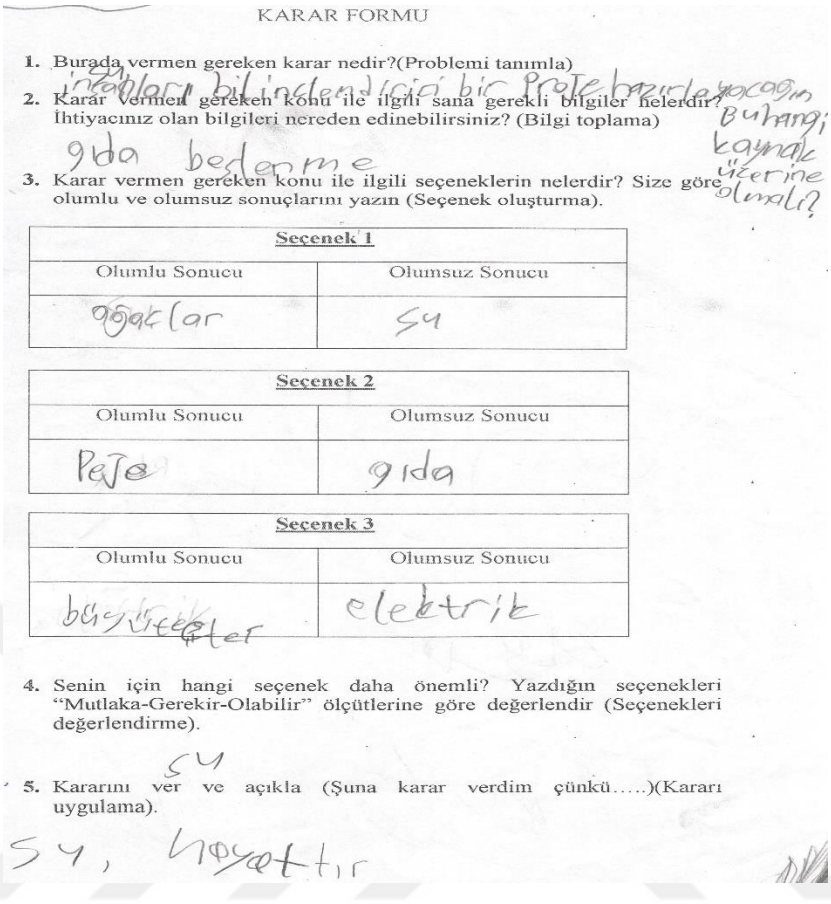
Seçenek 2 gıda	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
onlar nasıl beslenecek onlar nasıl yemek yiyecek onlara yiyecek düşüncem lazım	nasıl büyücem bunları düşünmem lazım

Seçenek 3 oksijen	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
onlar nasıl solucak hava kirlenirse ne olcak	insanların elektrikli eşyalar kullanmasın bu durum yaşanmaz

4. Senin için hangi seçenek daha önemli? Yazdığın seçenekleri "Mutlaka-Gerekir-Olabilir" ölçütlerine göre değerlendir (Seçenekleri değerlendirme).
mutlaka onlara temiz bir dünya ve yaşam bırakmamız gerekir
5. Kararını ver ve açıkla (Şuna karar verdim çünkü.....)(Kararı uygulama).
ben onlar için temiz su kaynakları bırakıcam

Ö9 çalışmasında 1. Problemi tanımla sorusuna "*Bizden sonra gelen kuşaklara hangi kaynaktan proje yapmalıyım? Onlara nasıl bir kaynak verebilirim?*" yazarak problemi tanımlamış, 3. Seçenek oluşturma sorusuna "*su, gıda, oksijen*" yazarak üç seçenek oluşturabilmiş, 5. Kararını ver ve açıkla sorusuna "*Ben onlar için temiz su kaynakları bırakacağım*" yazarak kararını vermiştir. 2. soruyu boş bıraktığı ve 4. soruya verdiği cevap kriteri tam sağlayamadığı için o bölümlerden puan alamamıştır. Çalışma **nitelikli** olarak değerlendirilmiştir.

Ö4

KARAR FORMU

1. Burada vermen gereken karar nedir?(Problemi tanımla) insanları bilinçlendirici bir proje hazırlayacağım Bu hangi kaynak üzerine olmalı?
2. Karar vermen gereken konu ile ilgili sana gerekli bilgiler nelerdir? İhtiyacınız olan bilgileri nereden edinebilirsiniz? (Bilgi toplama) gıda beslenme
3. Karar vermen gereken konu ile ilgili seçeneklerin nelerdir? Size göre olumlu ve olumsuz sonuçlarını yazın (Seçenek oluşturma).

Seçenek 1	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
ağaçlar	su

Seçenek 2	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Peşe	gıda

Seçenek 3	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
bilgisayarlar	elektrik

4. Senin için hangi seçenek daha önemli? Yazdığın seçenekleri "Mutlaka-Gerekir-Olabilir" ölçütlerine göre değerlendir (Seçenekleri değerlendirme). su
5. Kararını ver ve açıkla (Şuna karar verdim çünkü.....)(Kararı uygulama). su, hayattır

Ö4 yaptığı karar formu çalışmasında 1. problemi tanımla sorusuna "*İnsanları bilinçlendirici bir proje hazırlayacağım, bu hangi kaynak üzerine olmalı?*" yazarak problemi açıklamıştır. 2. Bilgi toplama sorusuna "*gıda, beslenme*" yazarak soruya ilgisiz bir cevap vermiştir. 3. Seçenek oluşturma sorusuna "*ağaçlar, su, gıda, elektrik*" gibi seçenekler üretebilmiş ancak olumlu ve olumsuz yanlarını belirtememiştir. 4. Seçenekleri değerlendirme sorusuna sadece "*su*" yazarak herhangi bir ölçütlendirme yapamamıştır. 5. Kararını ver ve açıkla sorusuna ise "*su, hayattır*" yazarak kararını bildirmiştir. Ö4'ün formu yapılan puanlama sonucu **ortalama** olarak değerlendirilmiştir.

Karar formu etkinliği bittikten sonra değerlendirme etkinliği olan "Düşüncemdekini Çiziyorum" etkinliğine geçiş yapılmıştır.

Kazanım 3 için "Düşüncemdekini Çiziyorum" değerlendirme çalışma yapraklarına ilişkin değerlendirme (N=31)

Kazanımla ilişkili değerlendirme etkinliği olan "Düşüncemdekini Çiziyorum" etkinliğinin çalışma yaprağı aşağıda verilmiştir.

Öğrenciler tarafından yapılan resim değerlendirilmesinde kullanılan puanlama anahtarı aşağıdaki gibidir;

4= Çok nitelikli 3= Nitelikli 2= Ortalama 1= Geliştirilmeli 0= Boş/Anlamsız

Resim çalışma yaprağı değerlendirilmesinde kullanılacak ölçütler ise;

- Konu Bütünlüğü
- Yaratıcılık ve Özgünlük
- Kompozisyon ve Düzen
- Renk ve Doku Kullanımı
- Duygu ve Anlam

olarak belirlenmiştir. Bu 5 ölçüt 4'lü puanlama anahtarı üzerinden değerlendirildiğinden alınabilecek en üst puan 20 puan olacaktır. Bu çerçevede de 1-5 arası puanlama "geliştirilmeli", 6-10 arası puanlama "ortalama", 11-15 arası puanlama "nitelikli" ve 16-20 arası puanlama da "çok nitelikli" olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 4.2.3.2. Kazanım 3 "Düşüncemdekini Çiziyorum" Çalışma Yaprağı Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği (N=31)

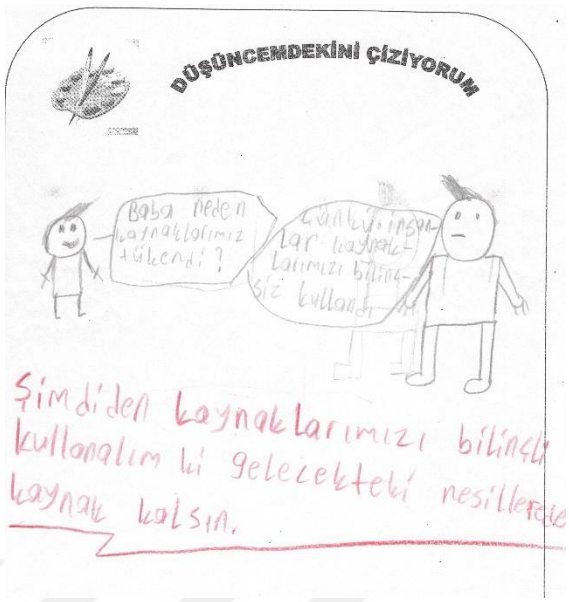
	Çok Nitelikli	**Nitelikli**	**Ortalama**	**Geliştirilmeli**	**Boş/Anlamsız**
f	11	6	7	6	1

Bu tabloya göre sınıf en fazla **çok nitelikli** kategorisinde çalışmalar meydana getirmiştir. Bunu **ortalama, nitelikli**, **geliştirilmeli**, ve **boş/anlamsız** veren öğrenciler takip etmektedir. Aşağıda "**Düşüncemdekini Çiziyorum**" etkinliğine dair bazı öğrenci çalışmalarına yer verilecektir.

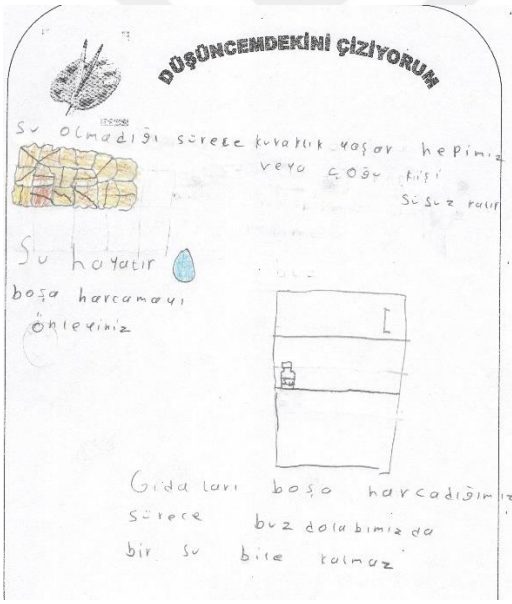
Ö9

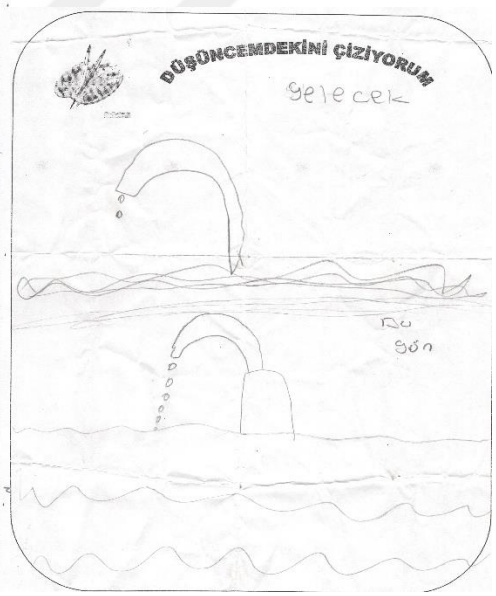
Ö16

Ö7

Ö4

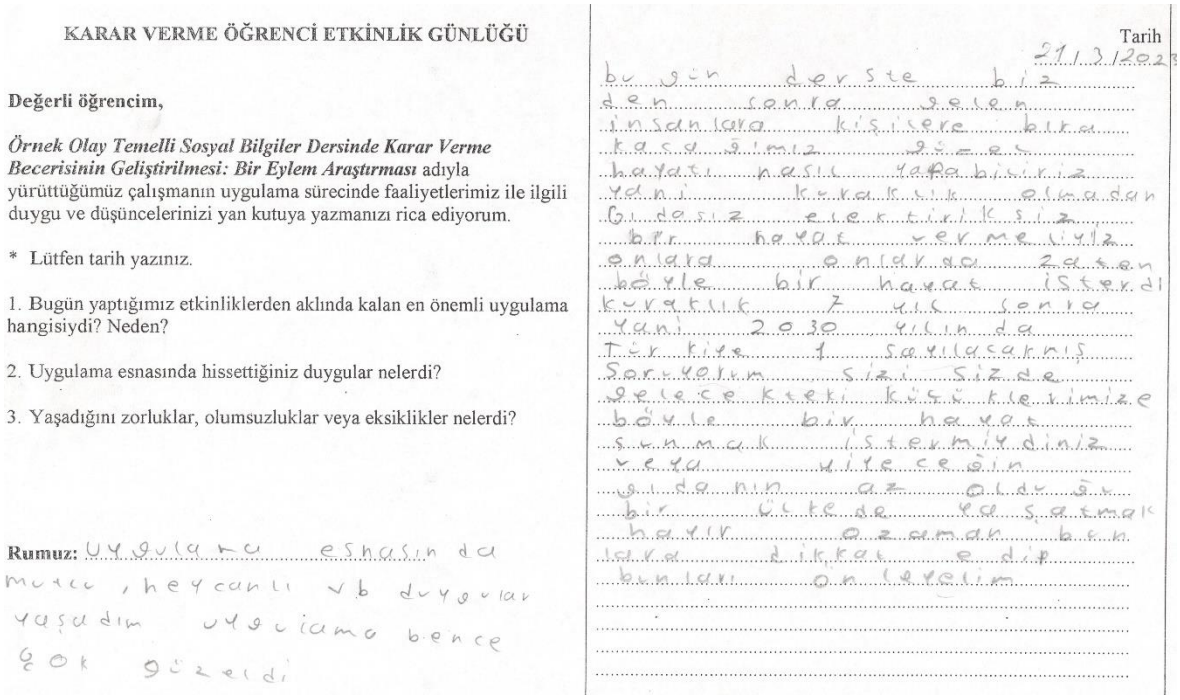

Ö9, Ö16, Ö7 ve Ö4'ün çalışmaları çok nitelikli olarak değerlendirilmiştir. Ö9 çalışmasında hem çevre kirliliğine hem de suyun önemine dikkat çeken bir çalışma yapmıştır. Ö16 gelecekte bir baba oğulun konuşmasını karikatürize ederek kaynakların önemine vurgu yapmış, şimdiden bir farkındalık oluşturmaya çalışmıştır. Ö7 çalışmasında önce kuraklık sorununa değinmiş, sonra gıda israfına örnek olacak bir resim çizip açıklamasını yapmıştır. Ö4 ise çalışmasında bugün boşa harcanan suyun gelecekte yaşanacak kıtlığına örnek bir resim yapmıştır.

Öğrencilerin derse ilişkin günlüklerine aldıkları notlardan örnekler aşağıda sunulmuştur.

Öğrenci Günlüklerinden Örnek Kesitler

Ö7

KARAR VERME ÖĞRENCİ ETKİNLİK GÜNLÜĞÜ

Değerli öğrencim,

Örnek Olay Temelli Sosyal Bilgiler Dersinde Karar Verme Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması adıyla yürüttüğümüz çalışmanın uygulama sürecinde faaliyetlerimiz ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi yan kutuya yazmanızı rica ediyorum.

* Lütfen tarih yazınız.

1. Bugün yaptığımız etkinliklerden aklında kalan en önemli uygulama hangisiydi? Neden?

2. Uygulama esnasında hissettiğiniz duygular nelerdi?

3. Yaşadığını zorluklar, olumsuzluklar veya eksiklikler nelerdi?

Rumuz: Uygulama esnasında mutlu, heyecanlı vb duygular yaşadım uygulama bence çok güzeldi

Tarih 21/3/2023

bugün derste bizden sonra gelen insanlara kişilere bırakacağımız güzel hayatı nasıl yapabiliriz yani kuraklık olmadan gıdasız elektriksiz olmadan bir hayat verme niyiz onlarda onlar da zaten böyle bir hayat isterdi kuraklık 7 yıl sonra yani 2030 yılında da Tür kiye 1. sayılacakmış Soruyorum size siz de gelecek kekki küçüklerimize böyle bir hayat sunmak istermiydiniz veya yiyeceğin gıdanın az olduğu bir ülkede yaşatmak hayır o zaman bunlara dikkat edip bunları önleyelim

Ö7 günlüğünde "*Uygulama esnasında mutlu, heyecanlı vb. duygular yaşadım. Uygulama bence çok güzeldi.*" Yazarak derse karşı geliştirdiği olumlu tutumu yansıtmıştır. Ayrıca "bugün derste bizden sonra gelen insanlara kişilere bırakacağımız güzel hayatı nasıl yapabiliriz? Yani kuraklık olmadan gıdasız elektriksiz olmadan. Onlar da zaten böyle bir hayat isterdi. Kuraklıkta 7 yıl sonra yani 2030 yılında Türkiye 1. sayılacakmış. Soruyorum size, siz de gelecekteki küçüklerimize böyle bir hayat sunmak ister miydiniz? Veya yiyeceğin, gıdanın az olduğu bir ülkede yaşatmak? Hayır o zaman bunlara dikkat edip bunları önleyelim." Yazarak günün kazanımına değinmiş, günlükle bir nevi dertleşme gibi, bir yandan insanlarda farkındalık yaratmaya çalışan bir afiş hazırlıyormuş gibi çalışmış olsa da konuyu içselleştirdiği görülmektedir. Bu dersle ilgili öğretmen günlüğüne yansıyan bazı notlar şu şekildedir:

Genel olarak verimli bir dersti. Isınma oyunu ve kanıtlardan yola çıkıyorum etkinliğine yoğun ilgi gösterdiler. Sadece kanıt 7'nin (Enerjiden tasarruf edilebilir mi?) ara etkinlik sorularından 2. sorunun devamı niteliğinde olan 3. soruyu (Size göre aileler bu önerilere

dikkat ediyor mu?) derste sormaktan vazgeçtim çünkü 2. sorunun (Sizce sağ tarafta verilen görsel soldaki önerilerden hangisi ile ilişkilidir?) cevabı hakkında bilgileri yoktu. Eksik bilgilerini tamamladım. Karar formlarını yaparlarken yine ihtiyacı olanlara açıklamalarda bulundum. Değerlendirme etkinliğini severek yaptılar.

4.2.4. Kazanımın değerlendirilmesi

Örnek Olaylar Temelinde Sosyal Bilgiler Dersini İşlemek: Uygulama 4

Ders: Sosyal Bilgiler

Kazanım SB.4.6.1. Çocuk olarak sahip olduğu haklara örnekler verir (Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'deki maddeler ele alınır).

Süre: 3x40'

Etkinlikler: **1.** "Köşe yazarıyım" karar formu etkinliği

2. "Düşünüyorum Yazıyorum" konulu değerlendirme etkinliği

Araştırmacı tarafından önceden çocuk haklarıyla ilgili yazılan şiirin öğrenciler tarafından rap tarzında bir şarkıya dönüştürüleceği söylenerek derse giriş yapılmıştır. Şiir birkaç öğrenciye sesli olarak okutulmuş ve istekli öğrencilerle araştırmacı tarafından hazırlanmış rap fon müziği akıllı tahtadan açılarak şiir rap şarkısına dönüştürülmüştür. Oluşturulan şarkılar dinlendikten sonra "Sizce dersimizin konusu nedir?" sorusu ile derse geçiş yapılmıştır. Etkinlikten ve iletişim kesitinden örneğe aşağıda yer verilmiştir.

"Bugün günlerden rap!" Etkinliğinden ve Sınıf İçi İletişim Kesitinden Örnek

HAKLARIMLA VARIM

Ben bir çocuğum,

Var benim de haklarım.

Doğduğum andan itibaren,

Hak ederim onları.

Önce ismim olur, kimliğime yazılır,

Her çocukla eşittir doğduğumda haklarım.

Dışarda oyun oynar, fikirlerimi söylerim.

Okula gider, eğitim alır,

Hastalanınca hastaneye giderim.

Ailem ve devletim koruyarak büyütür,

On sekiz yaşına kadar çocuk olarak kalırım.

Ben bir çocuğum, haklarımla burdayım

Şarkımı sevdiysen haydi sen de gel katıl…

Öğretmen: *Evet çocuklar şimdi size benim yazdığım bir şiiri okutturacağım. Siz bu şiiri bir rap şarkısına dönüştürmeye çalışacaksınız.*

Ö24: *Rap mi?*

Ö28: *Rap mi?*

Ö14: *Evet öğretmenim ben biliyorum rapi.*
Sınıf: *Evet, Evet, oleyy!*
Öğretmen: *Bugün günlerden rep diyelim mi?*
Sınıf: *Eveett!*
Öğretmen: *Şimdi. Ee şimdi kim gelmek ister?*
Ö24: *Ben Ben Öğretmenim ben ve Y…. yapalım.*
Öğretmen: *İstediğiniz zaman başlayabilirsiniz.*
Ö24 ve Ö28 şiiri şarkıya çevirirler.

Daha sonra Ö30 ve Ö14, Ö 20 ve Ö9, Ö25 ve Ö15, Ö27 ve Ö8, Ö11 ve Ö7 sırayla şarkıyı seslendirirler.

"Bugün günlerden Rap!" *ı*sınma etkinliği öğrencileri konuya hazırlama, dikkat çekme, öğrenme alanı ile ilgili temel kavramları kazandırmak amacıyla hazırlanmıştır. Sınıf içi iletişim kesitinde öğrenci cevapları incelendiğinde öğrencilerin çoğunun derse severek ve aktif bir şekilde katıldığı görülmektedir. Ayrıca ısınma çalışması ile öğrencilerin birbirleriyle iletişimlerinin kuvvetlendiği, birlikte çalışma isteklerinde artış gözlenmiştir. Hatta bu durum araştırmacı öğretmen günlüğüne de şöyle yansımıştır:

Çocuklar ısınma oyununa çok ilgi gösterdiler. Hatta o kadar çok sevdiler ki, derse zor geçtim☺ bu durum aralarındaki iş birliği, grup olma bilincini de olumlu etkiledi. Gruplar halinde de şarkıyı seslendirdiler. Bu ısınma etkinliğini sınıfın bir bütün olarak odaklanmasını sağladığı için çok yerinde bir seçim olarak buldum. İyi ki bu çalışma ile başlamışım. Motivasyonu ve ilgiyi artırdı.

Örnek olay olarak kanıtlardan faydalanılarak hazırlanan "Kanıtlardan Yola Çıkıyorum" etkinliğinin birinci kanıtı "Çocuk Hakları Sözleşmesi" animasyon filmini öğrencilerin dikkatlice izlemesi ve ikinci kanıtı "Çocuk Hakları" görselini incelemesi istenmiş ve daha sonra kanıtların analiz sürecine geçilmiştir.

"Kanıtlardan Yola Çıkıyorum" Etkinliğinden ve Sınıf İçi İletişim Kesitinden Örnek

Kanıt 1: "Çocuk Hakları Sözleşmesi" animasyon film (Ichild- Uluslararası Çocuk Hakları Elçileri Derneği)

Bu animasyon filmi bireylere ve kurumlara çocuk hakları konusunda farkındalık kazandırmak amacıyla oluşturulmuş bir açık kaynaktır.

Kaynak: https://www.youtube.com

Öğretmen: *Evet, çocuklar bu Unıcefin hazırladığı bir videoydu. Çocuk haklarıyla ilgili şimdi devam ediyoruz. Bakın burada ben söyledim ya, kanıtımız var. Birinci kanıtımız animasyon filmiydi. Bu animasyon filmiyle ne anlatılmak istendi bize?*

Ö23: *Öğretmenim her çocuğun hakkı olduğunu*

Öğretmen: *Evet her çocuğun hakları olduğu,*

Ö30: *Öğretmenim 1989'dan itibaren çocuk haklarının olduğunu,*

Öğretmen: *Çok güzel*

Ö7: *Hiçbir çocuğun haklarının ihlal edilmemesi gerektiğini*

Öğretmen: *Evet hiçbir çocuğun hakları ihlal edilmeyeceğini*

Ö20: *Dışlanamayacağını,*

Öğretmen: *Evet dışlanamayacağını,*

Ö28: *saygılı olunacağını,*

Öğretmen: *Evet, saygılı olmak kaydıyla haklarımızı korurken başkalarına da saygılı olmamız gerektiğini,*

Ö9*: Haklarımızı ve haklarımızı savunabileceğimizi,*

Ö23: *Öğretmenim doğduğumuzdan itibaren yani sonsuza kadar haklarımızın olduğunu ve kimseye devredemeyeceğimizi.*

Öğretmen: *Peki çocuklar kaç yaşına kadar çocuk haklarına sahibiz?*

Sınıf: *18*

Öğretmen: *Evet 18 yaşına kadar çocuk sayılıyoruz. O yüzden 18 yaşına kadar haklarımız var ve her çocuk birbirine eşit sayılıyor. Peki. Aferin.*

Bu kesitler, öğrencilerin yine derse **yüksek katılım** gösterdiğini, öğretmenlerinden **düzenli geri bildirim aldıklarını** ve **motive** olduklarını açıkça göstermektedir.

Öğretmen: Devam ediyorum. Bir de kanıt 2 ye bakalım. Bakın burada da ne yazıyor?

Kanıt 2: Çocuk Hakları

Ö9: *Çocuk hakları!*

Sınıf: *Çocuk hakları öğretmenim.*

Öğretmen: *Evet çocuk hakları yazıyor burada çocuklar. Çocuklara bazı haklarıyla ilgili bilgilendirme afişi değil mi?*

Ö30: *Evet öğretmenim*

Öğretmen: *Peki şimdi size soruyorum. Kanıt 1'deki animasyon filmi ve. Kanıt 2'deki Görsele göre çocukların Ne gibi hakları var? Yani izlediğiniz animasyon filmini düşünün. Bir de kanıt ikiye bakın. Gerçi yazılar biraz küçük. Evet hangi haklarınız varmış?*

Ö7: *Oyun oynamak, Eğitim, yemek, büyüme, sağlık.*

Öğretmen: *Evet. Aferin.*

Ö30: *Beslenme hakkı*

Ö24: *Savunma hakkı fikirlerimi özgürce söyleme hakkı, bana dokunamazsın hakkı*

Öğretmen: *Evet, M… A… başka ne haklarımız var?*

Ö12: *Oyun oynamak.*

Öğretmen: *Doğru. Evet.*

Ö20: *Yaşamak.*

Öğretmen: *Aferin. Animasyon filmini izlediniz. Kanıt 2'de de bir afiş vardı. Bize neyi anlatıyormuş bunlar?*

Ö7: *Çocuk haklarını?*

Öğretmen: *Aferin. Peki. Peki sizce dünyada yaşayan bütün çocuklar bu haklardan eşit olarak yararlanabiliyor mu?*

Sınıf hep birlikte: *Eveettt*

Öğretmen: *Peki faydalanabiliyor, diyorsunuz. Devam edelim.*

Yukarıdaki iletişim kesitlerinden de anlaşılacağı gibi, öğrenciler kanıtları kullanarak, kanıtı özetleyebilmiş, anlamlandırabilmişlerdir. Ayrıca birbirlerini destekleyici nitelikte ifadeleri olduğu gözlenmiş, bu durum **etkileşimin kaliteli olduğunu**, öğrencilerin, birbirlerinin düşüncelerini dinlediklerini ve değer verdiklerini göstermiştir. Araştırmacı öğretmen günlüğüne bu durumun da yansıdığı aşağıya yazılan ifadelerde gözlenmiştir.

"*Kanıt1 ve 2 sonrası derse katılım harikaydı. Birbirlerini dinlediler, birbirlerinin fikirlerine katılıp, onay verdiler."*

Diğer taraftan öğrenciler kanıtlardan yola çıkarak olumsuz bir durum olabileceğini öngörememişler, tüm çocukların eşit bir şekilde haklara sahip olduklarını düşünmüşlerdir. Bu durum onların gelişim özelliklerine bağlı olarak yaş gereği hala somut işlemler döneminde olduklarını göstermektedir.

"Panomuzu Düzenliyoruz!" Etkinliğinden ve Sınıf İçi İletişim Kesitinden Örnek

Örnek olayın sunumu aşamasında işe koşulan "Panomuzu düzenliyoruz" etkinliği ile araştırmacı tarafından çocuklara bir gün içinde neler yaptıkları sorulmuş ve onların anlatımına göre daha önceden unicef.turkiye sayfasından edinilen ve renkli kağıtlara çıktısı alınan çocuk hakları maddeleri, sırayla üzerinde kısaca konuşularak öğrencilerle birlikte sınıf panosuna asılmıştır.

Öğretmen: *Şimdi üçüncü etkinliğimize bakalım. Çocuklar sizin bir gününüzü bir kişiden dinleyelim. Nasıl geçiyor gününüz?*

Ö30: *Sabah uyandığımda ben lavaboya gidiyorum. Dişlerimi fırçalıyorum. Sonra giyiniyorum. Okula hazırlanıyorum. Okula geliyorum. Okuldan Eve geliyorum. Eve geldiğimde dinleniyorum. Ödevimi yapıyorum sonra birazcık.*

Öğretmen: *Akşam ne oluyor?*

Ö30: *Akşam yemeğini yiyorum. Sonra da yatıyorum.*

Öğretmen: *Çok güzel bir kişiye daha söyleteyim.*

Ö23: *Öğretmenim ben,*

Öğretmen: *Tamam R… seni dinliyoruz.*

Ö23: *Ben sabah uyanıyorum, yemek yiyorum. Yüzümü yıkıyorum. Öğretmenim okula geliyorum. Okula geceden çantamı hazırlıyorum. Dersimi işledikten sonra eve gidiyorum. Evde kullanmadığım bir defterim var. Oradan bir kâğıt koparıp harikalar yaratıyorum öğretmenim. Pastel boyalarla araba gibi şeyler yapıyorum. Sonra sınavım varsa hazırlanıyorum ya da ödevimi yapıyorum. Sonra öğretmenim yarım saat, bir saat sonra annem kardeşimi almaya gidiyor. Annem gittiğinde teyzemleri falan arıyorum. Babaannemi arıyorum nasılsınız diye. Sonra aradıktan sonra annemler geliyor. Kardeşim ceketini giyiyor dışarı çıkıyoruz oyun oynamaya.*

Öğretmen: *Çok güzel. Size bir sorum var. Hemen hemen hepinizin benzer bir günü var değil mi?*

Sınıf: *Eveettt.*

Öğretmen: *Sorum şu; siz bir gününüzde bana anlattıklarınızdan yola çıkarak hangi haklarınızı kullanmış oldunuz?*

Ö7: *Beslenme hakkı*

Öğretmen: *evet*

Ö7*: Eğitim hakkı, beslenme hakkı, dinlenme hakkı, oyun oynama hakkı ve daha benzeri şeyler.*

Öğretmen: *L…. sen de söyle*

Ö11: *Eğitim, oyun.*

Ö28: *Kendimizin mi yoksa onların mı öğretmenim?*

Öğretmen: *Onların söylediklerine istinaden gün içinde hangi çocuk haklarını kullanmış oluyoruz?*

Ö28: *Oyun oynamak ve beslenme hakkı eğitim hakkı ile başka. Bir oyun oynama hakkı.*

Öğretmen: *Evet, doğru. Peki R….?*

Ö23: *Eğitim hakkı. Beslenme hakkı, Sonra öğretmenim oyun hakkı.. bir de eee bir de.*

Öğretmen: *Tamam.*

Öğretmen: *Aferin.*

Ö6: *Barınma hakkı ve yaşama hakkı*

Öğretmen: *Evet yaşama hakkı değil mi? Aferin.*

Öğretmen: *Evet çocuklar. Şimdi biz o zaman sizinle haklarımız ile ilgili konuştuk.*

Bu çocuk haklarını kim böyle sözleşme haline getirmiştir? Birleşmiş Milletler. Hangi tarihlerde, hangi tarihte olduğunu hatırlayan var mı?

Ö24: *Hani Y…. Y…. söylemişti tarihini hatırlıyor .*

Ö30: *Evet. 20 Kasım 1989'da.*

Öğretmen: *Şimdi şöyle. Bunları kısa kısa düzenleyerek tekrar etmek istiyorum. Sizin söylediklerinizden yola çıkarak ilk olarak evet yaşam hakkından bahsettik değil mi? Daha sonra arada zaman zaman hastalanıyoruz, hastaneye gidiyoruz. Sağlık kuruluşlarından yararlanma hakkımızı kullanıyoruz. Çocukların en temel haklarından biri oyun hakkı. R…. ve Y…. evlerinden sokağa çıkıp oyun oynadıklarını söylemişlerdi. Hangi hakkını kullanmışlardı?*

Sınıf: *Oyun hakkı*

Öğretmen: *Peki Hepimiz okula gidiyoruz.*

Sınıf: *Eğitim hakkı*

Öğretmen: *Aferin eğitim alma hakkı.*

Ö28: *Düşünce ve ifade özgürlüğü hakkı*

Öğretmen: *evet düşüncelerinizi rahatlıkla söyleyebilirsiniz.*

Ö28: *Kimlik ve vatandaşlık hakkı.*

Ö15 ve Ö23: *Kimlik ve vatandaşlık hakkı diye bağırır.*

Öğretmen: *Peki biz doğuyoruz. Doğduktan sonra ilk olarak ne oluyor? Size bir kimlik veriliyor. Bizim yaşadığımız ülke neresi?*

Sınıf: *Türkiyee diye bağırıyor.*

Öğretmen: *Evet doğduktan sonra ebeveynimiz hemen nüfus müdürlüğünden bizim Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduğumuzu belirten kimliğimizi çıkartıyor değil mi? Artık insanlar bizim ismimizi, kim olduğumu bilirler. Çocuklar pano etkinliğimiz bitti şimdi geçelim gazete okuyorum etkinliğine.*

İletişim kesitlerinden de anlaşılacağı üzere öğrenciler kendi yaşam deneyimlerini kanıt olarak kullanıp, sahip oldukları çocuk hakları ile ilgili çıkarımda bulunabilmişlerdir. Ayrıca Ö24'ün cümlesinden yola çıkarak artık birbirlerini daha etkili ve dikkatli dinlediklerini

söyleyebiliriz. Diğer taraftan çok fazla öğrencinin konuyla ilgili söz hakkı alması derse karşı olumlu tutum içinde olduklarının göstergesi olmuştur. Görüşlerini rahatlıkla ve çekinmeden ifade etmeye başlamışlardır. Özellikle her derse bu kadar ilgi ile katılmayan bazı öğrencilerin derse bu kadar yoğun katılımı dersin etkili bir şekilde planlandığının ve ilgi çekici olduğunun kanıtıdır.

"Gazete Okuyorum" Etkinliğinden ve Sınıf İçi İletişim Kesitinden Örnek

"Gazete okuyorum" yan etkinliği ile kanıt-3'teki gazete haberi okunmuş, daha sonra Kanıt-4 ve kanıt-5 görselleri gösterilmiştir. Ara etkinlik ile kanıtlar üzerinde konuşulmuş aynı şekilde kanıt-6, kanıt-7 ve kanıt-8 görselleri üzerinde durularak ilgili ara etkinlikler yapılmıştır. Aşağıda kanıtlar ve kanıtlarla ilgili iletişim kesitleri verilmiş olup, kesitlerden yola çıkarak, süreç yorumlanmıştır.

Kanıt 3: "Dünyada Çocuk İşçilerin Sayısı 160 Milyona Yükseldi" Başlıklı Gazete Haberi

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), işçi olarak çalıştırılan çocukların sayısının son dört yılda 8,4 milyon artarak dünya çapında 160 milyona yükseldiğini ve gerekli önlemlerin alınmaması halinde 2022 sonu itibarıyla çocuk işçi sayısının 169 milyona yükselmesinden endişe ediliyor.

Kaynak:
https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/dunyada-cocuk-iscilerin-sayisi-160-milyona-yukseldi

Ö28: *Öğretmenim ben okuyabilir miyim?*

Öğretmen: Şimdi sizinle bir gazete okuyacağız. Gazete haberini dinledikten sonra sorularımız olacak şimdi bunu bize Y… E… okuyacak. Evet, dinliyoruz.

Ö28 gazete haberini okumuştur.

Ö23: *Öğretmenim ben de okuyayım.*

Öğretmen: *Tamam bir kez de senden dinleyelim.*

Ö23 okur haberi

Öğretmen*: Şimdi çocuklar haberimizi okudunuz, bu haber neyle ilgili?*

Ö30: *Öğretmenim çocuk işçilerin çalıştırılmasıyla ilgili.*

Öğretmen: *evet çocuk işçilerin çalıştırılmasıyla ilgili.*

Ö30: *Çocukların elinden haklarını almışlar öğretmenim. 18 yaşına kadar çocuk oldukları için 19 yaşında çalışabilirler.*

Öğretmen: *Evet arkadaşınız çok güzel yorumlarda bulundu. Y… Y... bence herkes tam olarak duymadı bir daha söyler misin?*

Ö30: *Öğretmenim 18 yaşına kadar çocuk oldukları için 19 yaşında çalışabilirler.*

Öğretmen: *Burada hangi hakları elinden alınmış?*

Ö30: *Öğretmenim oyun hakları, eğitim hakları. Bütün haklarını ellerinden almışlar, sadece çalışıyorlar burada .*

Öğretmen: *Aynen. Evet okuduk, bununla ilgili var mı yorum yapmak isteyen? A…*

Ö1: *Öğretmenim orada çalışma hakkı diye bir şey yok. O çocuğun haklarını elinden almışlar ve onu sindirmişler.*

Öğretmen: *Aferin, aferin. Bakın arkadaşınız A… diyor ki orada çalışma hakkı diye bir şey yok diyor. O çocuğun haklarını elinden almışlar diyor ve onu sindirmişler diyor. Öyle bir yorumda bulundu, güzel. Evet E…*

Ö7: *A….'nın dediği gibi çocuk işçi çalıştırma diye bir hakkı yok ve 18 yaşından küçük hiçbir çocuk çalıştırılamıyor.*

Öğretmen: *Evet teşekkürler. H…?*

Ö9: *Öğretmenim 18 yaşından küçük bir çocuk ama onun haklarına saygı duymuyorlar ve onun eğitim hakkını ellerinden alıyorlar.*

Öğretmen: *evet N…?*

Ö19: *O çocuğun çocuk hakları ellerinden alınmış.*

Öğretmen: *Aynen çocukların hakları ellerinden alınmış. R….,*

Ö23: *Öğretmenim normal 18 yaşına kadar çocuk oluyoruz ya,*

Öğretmen*: Evet,*

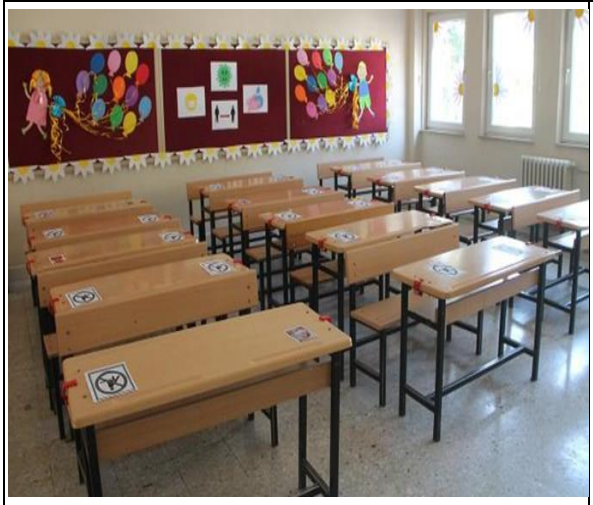
Ö23: *Çocukların haklarını ellerinden almışlar ve çocuğun çalışma hakkı diye bir şey olmadığını bilmiyorlar ve öğretmenim çocukları biraz sevmiyor da olabilirler çünkü benim babam ben istesem bile izin vermez çalışmama.*

Öğretmen: *Evet, teşekkür ederim.*

İletişim kesitlerinden yola çıkarak öğrencilerin dersin başındaki olumsuz durumları görememe, çoklu bakış açısı sağlayamama durumları, araştırmacı tarafından farklı türde ve farklı görüşteki kanıtları işe koşmasından sonra değişmiş, artık öğrenciler kanıtı edindiği diğer bilgilerle, kanıtlarla karşılaştırarak sorgulamış, birden fazla kanıttan yola çıkarak kendi görüşlerini ifade etmeye başlamışlardır. Verilen kanıtın olumlu mu yoksa olumsuz bir ifade de bulunup bulunmadığını kolaylıkla belirlemiş, kanıtla ortaya attığı görüşü ilişkilendirebilmişlerdir.

Ayrıca öğrenciler **farklı bakış açılarıyla** çocuk hakları konusunu ele almışlardır. Örneğin, çocuk işçilerle ilgili tartışmalarda, bazı öğrenciler çocukların çalışma hakkı olmadığını, diğerleri ise eğitim ve oyun hakkının ellerinden alındığını belirtmişlerdir.

Kanıt 4 ve Kanıt 5'e İlişkin İletişim Kesiti

Kanıt 4: Boş Okul Sıraları	**Kanıt 5:** Okullarında Eğitim Gören Öğrenciler
	
Kaynak: https://www.trthaber.com/	**Kaynak:** https://www.campusonline.com

Öğretmen: *Peki şimdi bu kanıt 4 deki ve kanıt 5 deki resme bir bakın ve sorunuz gelecek. Herkes baktı mı resme?*

Sınıf: *Eveett..*

Öğretmen: *Şimdi devam edelim. Öncelikle kanıt 3 deki gazete haberindeki çocuk vardı ya, o çocuk nasıl bir ortamda sizce?*

Ö24: *Sanayi*

Ö30: *Öğretmenim o çocuk kötü bir ortamda, belki orda ona kötü de davranıyorlardır, bilmiyorum öğretmenim.*

Ö24: *Pis bir ortamda*

Ö13: *Bence çocuklara uygun bir ortam değil.*

Öğretmen: *Pis bir ortam, kirli bir ortam,..*

Ö20: *Öğretmenim bence onun için uygun bir ortam değil.*

Ö7: *Öğretmenim orda sağlık hakkını, beslenme hakkını, eğitim hakkını ve oyun hakkını elinden alıyorlar.*

Öğretmen: *Teşekkür ederim. Şimdi çocuklar kanıt 3 ve 4'e bakarak bu iki görsel arasında nasıl bir ilişki vardır? Gerçi az önce söylediniz. Bakın bu kanıt 3'deki çocuk, bu da kanıt 4'deki resim. Sizce bu iki kanıt arasında nasıl bir ilişki var? Söyleyebilir misiniz?*

Ö24: *Öğretmeni o çocuk işe gittiği için okula gidememiş.*

Ö6: *Öğretmenim, o çocuk işte olduğu için okulda değil öğretmenim.*

Ö30: *Öğretmenim ben şimdi anladım. Az önce gazete haberinde çocuk işçilerin sayısının 160 milyona yükseldiğini okuduk öğretmenim. Yani çok fazla sayıda çocuk çalıştığı için sınıflar boş kalmış.*

Öğretmen: *Evet, aferin hepinize. Peki Kanıt 5 görselindeki çocukların kanıt 3'deki çocuktan sizce ne farkı vardır?*

Ö5: *Kanıt 5'deki çocuklar okula gitmişler.*

Ö27: *Onlar eğitim alıyorlar ama diğer çocuk alamıyor.*

Ö20: *Kanıt 5'deki çocuklar daha temiz ve sağlıklı görünüyor öğretmenim.*

Öğretmen: *Teşekkür ederim cevaplar için. Kanıt 3'deki çocuğun, kanıt 5'deki çocuklarla eşit fırsatlara sahip olabilmesi için sizce ne yapılması gerekir?*

Ö30: *Öğretmenim insan hakları kurumuna gitmeliyiz.*

Öğretmen: *Hım insan haklarına kurumuna gitmeliyiz diyorsun, G…*

Ö8: *Öğretmenim insan hakları heyetlerine gitmeliyiz*

Öğretmen: *Başka, evet E….*

Ö7: *Birleşmiş Milletler veya devlete başvurup, bu çocuğun haklarının ihlal edildiğini söyleyip, ona da aynı eşitliğin sağlanmasını istemeliyiz.*

Öğretmen: *Aferin, çok güzel. Devlet tarafından çocukların korunma hakkı da vardı. Evet R…*

Ö20: *Öğretmenim insan hakları kurumuna gidip orada haklarımızı savunmalıyız.*

Ö9: *Devletler o 169 milyon çocuğa sahip çıkıp onları okullara yerleştirmeli.*

Ö23: *Öğretmenim ben şöyle düşünüyorum. Öğretmenim hem insan hakları kurumuna gitmeli hem de her gün olmasa da birkaç haftada bir ayrı ayrı oluyor ya, dükkanlara baksalar, çalışan çocuklara,*

Öğretmen: *Denetleseler diyorsun,*

Ö23: *Hıh, öğretmenim denetlemeye gidilse, bu çocukları okula yazdırsalar öğretmenim aslında güzel olur.*

Öğretmen: *Bu kurumun adı neydi? Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına ait kurumlar mı yapsın diyorsun?*

Ö23: *Evet öğretmenim. Ve öğretmenim çalıştırana da bir virgül sekiz milyon ceza gelsin öğretmenim.*

Öğretmen: *Evet aslında çocuklar yasa gereği denetlemeler oluyor ama, belki sayısı artırılabilir diyorsunuz.*

Bu örnekte de öğrenciler kanıtlardan yola çıkarak çıkarımda bulunmaktadırlar. Örneğin öğrenciler "ben şöyle düşünüyorum" ve "bence" gibi ifadeleri kullanmışlar. Bu ifadeler bireysel bakış açısı oluşturma yolunda önemli olarak kabul edilebilir. Yukarıda geçen Kanıt 3 ve 5'in değerlendirmesinde Ö23 sınıfa göre farklı bir görüş ifade etmiştir. Arkadaşlarından farklı olarak daha önceki bilgilerinden yola çıkarak çıkarımda bulunmuştur. Yapılması gereken denetimler kanıtlarda geçmediği halde bu durumdan yola çıkarak çözüm yolu ile ilgili çıkarımda bulunmuştur. Ayrıca diğer öğrenciler de iki kanıtı birbiriyle ilişkilendirip sentezleyip bir değerlendirme ortaya koyabilmişlerdir. Öğrencilerin kişisel görüşlerini farklı şekillerde ifade etmesi de araştırmanın kazanımına uygun olumlu bir gelişme olarak kabul edilmektedir.

Ayrıca Öğrenciler, çocuk işçilerin durumlarını tartışırken empati geliştirmişler. "Sağlıklı yaşama hakkı," "Barınma hakkı," "Oyun oynama hakkı," gibi hakların ihlal edildiğini fark ederek bu durumlardaki çocuklara **empati** göstermişlerdir.

Öğrencilerin farklı görüşleri ifade etmesiyle ilgili aşağıdaki örnek de olumlu olarak değerlendirilebilir.

Ö13: *Öğretmenim mesela ailesinin terk ettiği çocuklara, haklarını ihlal ettiği çocuklara ben böyle bir kolej yaptırırım kızlar ve erkekler yan yana olur, sonra öğretmenler eğitim verir. Sonra aşçı götürürüm yemek yapar onlara, sonra bahçeye park yaparım, yeşillik yaparım, oyun sahası, basketbol sahası.. işte öyle.*

Öğretmen: *Çok güzel, peki.*

Başka bir sınıf içi etkileşim örneğinde Kanıt 6 olarak sunulan "*İki fotoğraf arasındaki fark ne?*" etkinliğiyle ilgili soru cevap diyaloğu geçmiştir.

Kanıt 6: İki fotoğraf arasındaki fark ne?

	
Kaynak: https://twitter.com/ehlikeyf1903__/status/1250565328654012416?lang=es	**Kaynak:** https://npistanbul.com/cocuk-ergen-psikiyatrisi/cocuk-ve-ergenlerde-gorulen-uyku-bozukluklari

Öğretmen: *Kanıt 6'daki iki fotoğrafı bir inceleyin. İki fotoğraf arasındaki fark nedir? Evet R… A… evet birbirimizi dinliyoruz çocuklar.*

Ö22: *Öğretmenim burada evde yatan çocuğun hakkı var ama diğer dışarıda yatan çocuğun hakları ihlal edilmiş.*

Öğretmen: *Özellikle hangi çocuk haklarından mahrum bırakılmış çocuklar? N…?*

Ö19: *Barınma.*

Öğretmen: *Barınma hakkından evet. H…?*

Ö9: *Öğretmenim ben onlar evlerinde yatarken o neden dışarıda yatıyor? Onu anlamadım. O insanların barınma hakkı ellerinden alınmış.*

Ö30: *Eğitim hakkı.*

Öğretmen: *Yani hangi çocuğun hakları elinden alınmış? Soldaki mi yoksa sağdaki mi?*

Sınıf: Soldaki.

Öğretmen: *Evet. Peki bir şey diyeceğim. Bu çocukların anne veya babasıyla tanışsaydınız onlara ne söylemek isterdiniz?*

Ö30: *Sağdaki çocuğun anne ve babasını görsem derdim ki; siz demek ki durumunuz iyi, gidip de başka sokakta yatan çocuklara da para bağışlayın derdim. Soldaki çocuğun anne ve babasıyla tanışsaydım da derdim ki, çocuğunuzu sokağa bırakıyorsunuz, bari biraz çalışsaydınız da kendinize bir ev tutsaydınız, çocuğunuz orada kalsaydı.*

Ö13*: Sağdaki çocuğun ailesine teşekkür ederdim, soldaki çocuğun ailesine de bilgilendirme yapardım çocuk haklarına kavuşması için.*

Ö7*: Sağdaki çocuğun ailesini tebrik ederdim, çocuklarına böyle güzel hakları yaşattıkları için. Ama soldaki çocuğun ailesine derdim ki; siz bilmiyor musunuz ki çocuğunuzun sağlıklı yaşama, barınma, eğitim ve beslenme hakkını ihlal ettiğinizi?*

Ö20: *Sağdaki çocuğun ailesini tebrik ederdim. Sağdaki çocuğun ailesine de siz çocuğunuzun haklarını elinden alamazsınız, bu kötü bir şey derdim.*

Öğretmen: *Cevaplar için teşekkür ederim. Peki size göre kanıt 6'daki çocuğun bu durumda olmasının nedeni ne olabilir?*

Ö9: *Maddi durumları iyi olmadığı için.*

Ö15: *Ailesi tembel olup çalışmadığı için.*

Ö23: *Öğretmenim ben çocuğun ailesine şunu derdim. Durumları yoksa, en son benim 9-10, yok yok 20-25 hafta önce baktığımda en son benim bin üç TL birikmiş param vardı. Maddi durumları yoksa onlara para verirdim öğretmenim.*

Öğretmen: Peki sadece senin verdiğin parayla bu iş çözülür mü? Yoksa başka çözümü ne olabilir?

Ö30: *Hayır çözülmez*

Ö23: *Öğretmenim hani ben onlara parayı vereceğim ya, ilk işleri ev almak olur.*

Ö24: *(Gülümseyerek) Senin biriktirdiğin parayla mı ev alacaklar? Yetmez ki öğretmenim.*

Ö23: *Eğer çocuk hala sokakta kalıyorsa giderim*

Öğretmen: *Nereye haber verirsin?*

Ö23: *Devlete haber veririm.*

Ö13: *Kaymakamlık, insan hakları kurumuna.*

Ö30: *Öğretmenim ben zaten büyüdüğümde de dernek oluşturacağım, tüm insanları da davet edeceğim sokakta yatan çocuklara para bağışlasınlar.*

Öğretmen: *Aa çok güzel. Bakın arkadaşınızın büyüdüğü zaman dernek kurma fikri varmış.*

Ö13: *Gülümseyerek Merhametli Y. Y., Hayırlı Y… Y... der.*

Ö11: *Ev fiyatlarının da biraz azalması gerekiyor, herkesin bir evinin olması gerekiyor.*

Yukarıdaki iletişim kesitlerinden de anlaşılacağı gibi sınıfta olumlu bir tartışma havası oluşmuş, çocuklar artık kanıtlar aracılığıyla daha fazla fikir öne sürmüş, birbirlerine kırıcı olmayan gerçekçi eleştirilerde de bulunmuşlar ve sağduyulu davranmışlardır. Katılım düzeyi yüksek seviyede devam etmiş, farklı bakış açılarından durum değerlendirmesi yapılmıştır. Özellikle, bir öğrencinin maddi durumu kötü olan ailelere para vermeyi önermesi ve başka bir öğrencinin sokakta yatan çocuklar için dernek kurmayı planlaması, **empati** duygularının gelişmiş olduğunu göstermektedir.

Son olarak kanıt 7 sunulmuş, soru cevap yöntemiyle ders işleme süreci sonlandırılmıştır.

Kanıt 7: Tankla oynayan küçük çocuk

Öğretmen: *Size göre kanıt 7'deki çocuğun içinde bulunduğu ortam çocuğa uygun mudur?*

Sınıf: *Hayıırr*

Ö13: *Sanki ikinci dünya savaşı.*

Öğretmen: *Peki bu çocuk nasıl bir ortamda?*

Ö28: *Savaşın olduğu*

Ö30: *Savaşta öğretmenim.*

Öğretmen: *Size göre kanıt 7'deki çocuğun hangi hakları elinden alınmıştır?*

Ö15: *Oyun ve eğitim*

Ö30: *Oyun oynama hakkı öğretmenim*

Ö23*: Güvenlik hakkı öğretmenim.*

Ö7: *Barış içinde yaşama hakkı öğretmenim.*

Öğretmen: *Aferin. Başka*

Ö31: *Sağlık içinde yaşama hakkı*

Ö30: *Öğretmenim sanki tank biraz daha giderse, kayarsa çocuk altında kalabilir, güvenli bir ortamda değil.*

Öğretmen: *Evet. Aferin hepinize teşekkür ederim.*

İletişim kesitleri incelendiğinde öğrencilerin çocuk hakları ile ilgili bu kazanımı anladıkları ve öğrenmenin gerçekleştiği görülmektedir. Ayrıca sınıf içi etkileşim ve iletişimin arttığını, çocukların çoğunun derse aktif olarak katıldığı, çeşitli görüş geliştirdikleri gözlenmektedir. Öğrenciler, savaşta yaşayan çocukların durumlarını tartışırken empati geliştirmişlerdir.

Sonuç olarak, bu etkinliklerde çocuk hakları konusunda farkındalık yaratma amacı başarıyla yerine getirilmiş ve öğrencilerin katılımıyla zengin bir öğrenme ortamı oluşturulmuştur. Öğrenciler farklı bakış açılarıyla düşüncelerini ifade etmiş, yüksek motivasyonla katılım sağlamış ve empati geliştirmişlerdir.

Kazanım 4 için hazırlanan Köşe yazarıyım karar formlarına ilişkin değerlendirme (N=31)

Tablo 4.2.4.1. Karar Formu Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği

	Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli	Boş/Anlamsız
f	15	4	9	2	1

Tablo incelendiğinde öğrencilerin karar verme aşamalarını kullanma konusunda başarılı oldukları söylenebilir. Tablodan da görüldüğü üzere 15 öğrencinin çok nitelikli, 4 öğrencinin nitelikli, 9 öğrencinin ortalama ve 2 öğrencinin ise geliştirilmeli olarak nitelendirilen karar formu geliştirdikleri görülmüştür. Öğrencilerin kanıtlarda geçen olguları fark ettikleri ve bunu ürünlerine yansıttıkları anlaşılmaktadır. Aşağıda bu forma ilişkin farklı öğrencilerin ürünlerinden örnekler sunulacaktır.

Ö27

KARAR FORMU

1. Burada vermen gereken karar nedir?(Problemi tanımla)
çocuk haklarından hangisini gazete için ayrıntılı anlatmalıyım.
2. Karar vermen gereken konu ile ilgili sana gerekli bilgiler nelerdir? İhtiyacınız olan bilgileri nereden edinebilirsiniz? (Bilgi toplama)
Ailemden kitaplardan, çocuk eşitliği sözleşmesi internetten, UNICEF.
3. Karar vermen gereken konu ile ilgili seçeneklerin nelerdir? Size göre olumlu ve olumsuz sonuçlarını yazın (Seçenek oluşturma).

Seçenek 1 Eğitim hakkı	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Bilgi sahibi olmak	Bazı çocuklar kullanamıyor ya da iş yorlar

Seçenek 2 Oyun oynama hakkı	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
eğleniriz	Bazı çocuklar kullanamıyor

Seçenek 3 Sağlıklı yaşama hakkı	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
beslenme barınma vb. gibi şeyler	çocuklar pis kirli yerlerde çalıştırılıyorlar.

4. Senin için hangi seçenek daha önemli? Yazdığın seçenekleri "Mutlaka-Gerekir-Olabilir" ölçütlerine göre değerlendir (Seçenekleri değerlendirme).
Sağlıklı yaşama hakkı → Mutlaka
Eğitim hakkı → Gerekir
Oyun oynama hakkı → Olabilir
5. Kararını ver ve açıkla (Şuna karar verdim çünkü.....)(Kararı uygulama).
Sağlıklı yaşama hakkına karar verdim çünkü bu hakkımız olmazsa diğer haklarımızdan yararlanamayız.

Örneğin Ö27 oluşturduğu karar formu etkinliğinde maddelerin hepsine doğru yanıtlar vererek çok nitelikli bir sonuç elde etmiştir. Öğrenci tüm öğrendiği bilgileri işe koşmuş, bunları dikkate almış ve oluşturduğu etkinlikte dile getirmiştir. Karar verme aşamalarından sırasıyla 1. "Çocuk haklarından hangisini gazetede ayrıntılı anlatmalıyım?" diyerek problemi tanımlamış, 2. "Ailemden, kitaplardan, UNICEF'ten, internetten" diyerek bilgi alabileceği yerleri sıralamış, 3. "Eğitim hakkı, oyun oynama hakkı, sağlıklı yaşama hakkı" yazarak 3 farklı seçenek oluşturmuş ve kendine göre seçeneklerinin olumlu ve olumsuz yanlarını yazabilmiştir. 4. "Sağlıklı yaşama hakkı=mutlaka, eğitim hakkı=gerekir, oyun oynama hakkı=olabilir" şeklinde yazarak seçeneklerini ölçütlendirebilmiş, 5. "Sağlıklı yaşama hakkına karar verdim çünkü bu hakkımız olmazsa diğer haklarımızdan yararlanamayız" cümlesiyle kararını vermiştir.

Ö13

KARAR FORMU

1. Burada vermen gereken karar nedir?(Problemi tanımla)
Çocuk haklarını hangisini gazetede ayrıntılı anlatmalıyım.
2. Karar vermen gereken konu ile ilgili sana gerekli bilgiler nelerdir? İhtiyacınız olan bilgileri nereden edinebilirsiniz? (Bilgi toplama)
Çocuk esirgeme kurumu, kitaplar, insan hakları izleme, internet
3. Karar vermen gereken konu ile ilgili seçeneklerin nelerdir? Size göre olumlu ve olumsuz sonuçlarını yazın (Seçenek oluşturma).

Seçenek 1 Eğitim hakkı	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Bilgi sahibi olmak	yaşama hakkı geride kalmış

Seçenek 2 oyun oynama hakkı	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
özgür kalmak	oynamasak hareketsiz kalırız.

Seçenek 3 Barış içinde yaşama hakkı	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
güzelce yaşama	bulamadım

4. Senin için hangi seçenek daha önemli? Yazdığın seçenekleri "Mutlaka-Gerekir-Olabilir" ölçütlerine göre değerlendir (Seçenekleri değerlendirme).

5. Kararını ver ve açıkla (Şuna karar verdim çünkü.....)(Kararı uygulama).

Ö13 doldurduğu karar formunda karar verme aşamalarından 1.aşama olan problemi tanımlamış, 2. aşamada bilgi toplama kaynaklarını yazmış ve 3.aşamada da seçenekleri oluşturup, seçeneklerle ilgili olumlu ve olumsuz yanları yazmaya çalışmıştır. Ancak 4.aşama seçenekleri bazı ölçütlere göre değerlendirme ve 5.aşama olan kararını ver ve uygula kısmını boş bırakmıştır. Bu nedenle bu çalışma nitelikli olarak değerlendirilmiştir.

Ö23

KARAR FORMU

1. Burada vermen gereken karar nedir?(Problemi tanımla)

2. Karar vermen gereken konu ile ilgili sana gerekli bilgiler nelerdir? İhtiyacınız olan bilgileri nereden edinebilirsiniz? (Bilgi toplama)

3. Karar vermen gereken konu ile ilgili seçeneklerin nelerdir? Size göre olumlu ve olumsuz sonuçlarını yazın (Seçenek oluşturma).

Seçenek 1	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Soğuktan korunuyum	Hırsızlık var

Seçenek 2	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Korunurum	Yok

Seçenek 3	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Barınma	Yok

4. Senin için hangi seçenek daha önemli? Yazdığın seçenekleri "Mutlaka-Gerekir-Olabilir" ölçütlerine göre değerlendir (Seçenekleri değerlendirme).

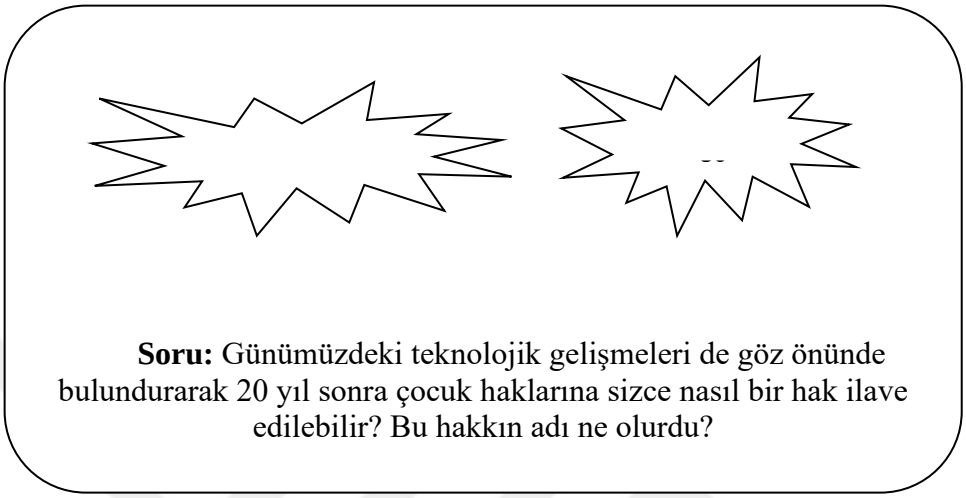
Barınma

5. Kararını ver ve açıkla (Şuna karar verdim çünkü…..)(Kararı uygulama).

Ö23 ise doldurduğu karar formunda tek bir cevap üzerine yoğunlaşmış ve diğer kısımlarda yetersiz kalmıştır. Bu durum formun geliştirilmeli olarak değerlendirilmesine neden olmuştur.

Kazanım 4 için Düşünüyorum, yazıyorum değerlendirme çalışma yapraklarına ilişkin değerlendirme (N=31)

Kazanımla ilişkili değerlendirme etkinliği olan "Düşünüyorum, yazıyorum" etkinliğinin çalışma yaprağı aşağıda verilmiştir.

Soru: Günümüzdeki teknolojik gelişmeleri de göz önünde bulundurarak 20 yıl sonra çocuk haklarına sizce nasıl bir hak ilave edilebilir? Bu hakkın adı ne olurdu?

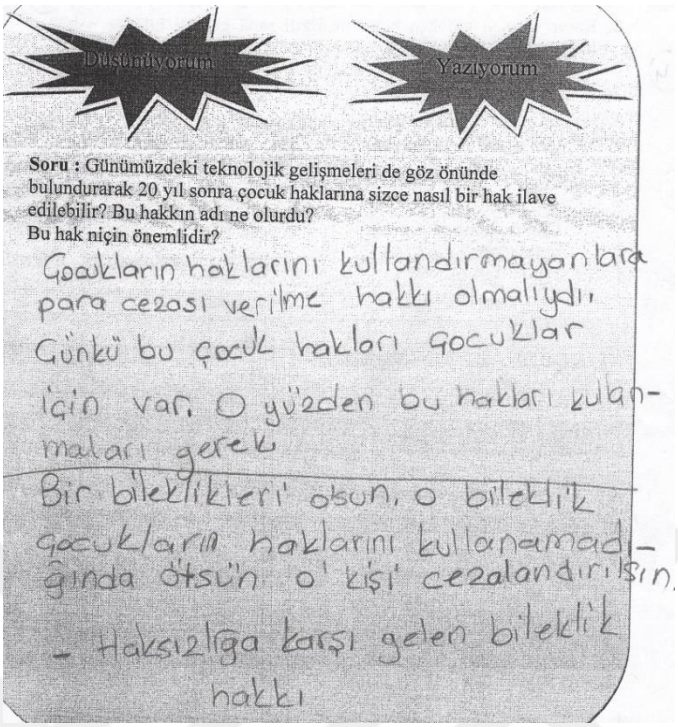
"Düşünüyorum, yazıyorum" etkinliğinin değerlendirilmesinde hazırlanan rubrikten yararlanılmıştır. Rubrikte beş ölçüt bulunmaktadır. 1. "Hakkın adı", 2. "Hakkın tanımı", 3. "Hakkın önemi**",** 4. **"**Teknolojik gelişmelere uyumu", 5. "Yazım ve dilbilgisi" ölçütleri açısından değerlendirilmiştir. Öğrencilerin çalışmaları bu boyutlar doğrultusunda "Çok nitelikli", "Nitelikli", "Ortalama", "Geliştirilebilir" ve "Boş/Anlamsız" şeklinde sınıflandırılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar sayısallaştırılıp tablo halinde gösterilmiştir. Etkinliğe 31 öğrenci katılmıştır. "Düşünüyorum, Yazıyorum" etkinliğinin analizi Tablo 4.2.2.2'de gösterilmiştir.

Tablo 4.2.4.2. Kazanım 4 Düşünüyorum Yazıyorum Çalışma Yaprağı Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği

	Çok Nitelikli	**Nitelikli**	**Ortalama**	**Geliştirilmeli**	**Boş/Anlamsız**
f	9	3	10	4	5

Bu tabloya göre sınıf en fazla ortalama kategorisinde çalışmalar meydana getirmiştir. Bunu çok nitelikli ve boş/anlamsız veren öğrenciler takip etmektedir. Geliştirilmeli ve nitelikli çalışmalar sıralamada daha sonra yerini almıştır. "Düşünüyorum yazıyorum" etkinliğine dair bazı öğrenci çalışmalarına yer verilecektir. Aşağıdaki Ö1'e ait çalışma araştırmacı tarafından "Çok nitelikli" olarak değerlendirilmiştir.

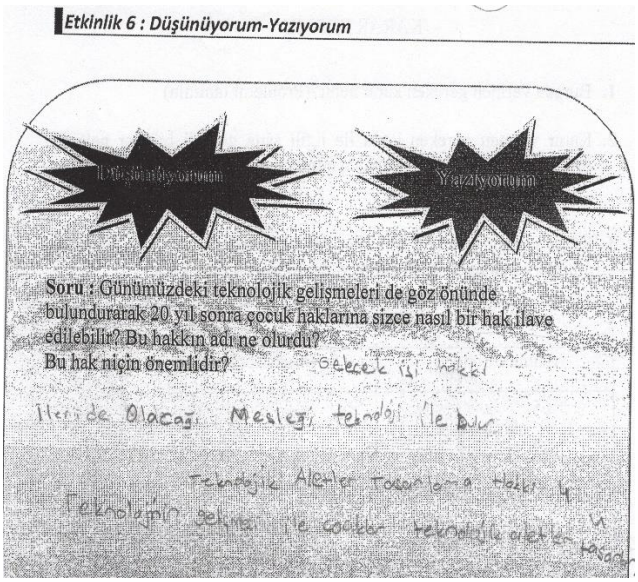
Ö1

Ö1 çalışmasında, kazanımda hedeflenen çocuk haklarının neler olduğunu öğrenip, çocuklara haklarını kullandırmayanlara yönelik teknolojiyi de işin içine katarak bir öneride bulunabilmiştir.

Araştırmacı tarafından nitelikli olarak değerlendirilen Ö12'nin çalışması ise şu şekildedir:

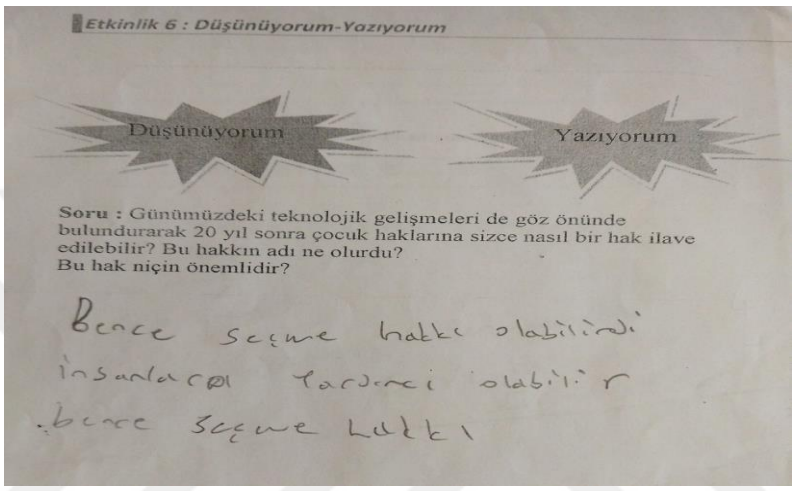
Ö12

Ö12 çalışmasında, “Gelecek işi hakkı” ve “Teknolojik aletler tasarlama hakkı” olmak üzere 2 öneri adı sunarak, “ileride olacağı mesleği teknoloji ile bulur” ve “Teknolojinin gelişmesi ile birlikte çocuklar teknolojik aletler tasarlar” yorumlarıyla teknolojiyle bağlantısını kurabilmiştir.

Araştırmacı tarafından ortalama olarak değerlendirilen bir çalışma ise aşağıdadır.

Ö9

Etkinlik 6 : Düşünüyorum-Yazıyorum

Düşünüyorum

Yazıyorum

Soru : Günümüzdeki teknolojik gelişmeleri de göz önünde bulundurarak 20 yıl sonra çocuk haklarına sizce nasıl bir hak ilave edilebilir? Bu hakkın adı ne olurdu?
Bu hak niçin önemlidir?

Bence seçme hakkı olabilirdi
İnsanlarda yaratıcı olabilir
.bence seçme hakkı

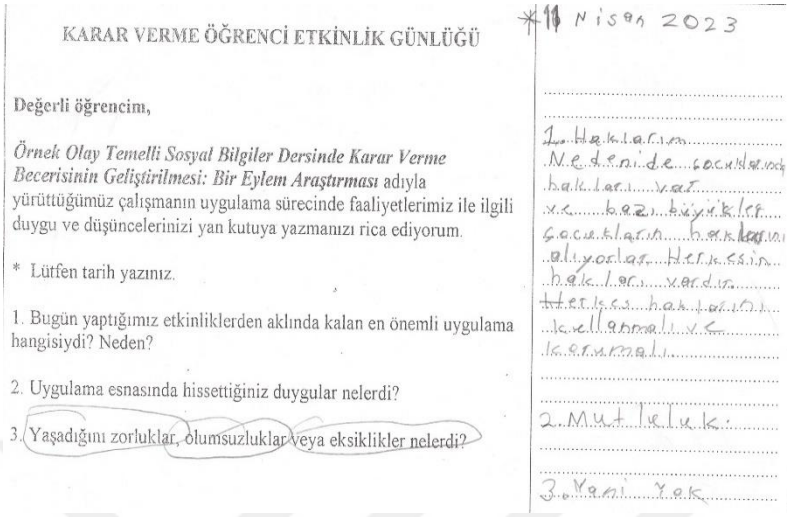
Ö9 çalışmasında hakkın tanımını yapmış ve önemine kendince vurgu yapmıştır. Ancak tam açıklayıcı olmadığı için ortalama olarak değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak bu kazanımın geçtiği dersi bir bütün olarak değerlendirmek istersek sınıfın büyük bir çoğunluğu iletişim kesitlerinden de anlaşılacağı üzere kazanımı edinmiştir. Karar formları incelendiğinde sınıfın yarısı çok nitelikli çalışmalar oluşturabilmiştir. Düşünüyorum – yazıyorum değerlendirme etkinliğinde ise sınıf mevcudunun yarısından az bir kısmı nitelikli ve çok nitelikli çalışma ortaya çıkarabilmiştir. Aslında çoğu bir hak adı yazmasına rağmen çocuk haklarını öğrendiklerinin işaretini verseler de bu durum gelişimsel açıdan onların hala somut dönemde olmalarının, 20 yıl sonrası gibi uzun vadeyle ilgili çıkarım yapamamalarına neden olduğunu düşündürmektedir.

Öğrencilerin derse ilişkin günlüklerine aldıkları notlardan örnekler aşağıda sunulmuştur.

Öğrenci Günlüklerinden Örnek Kesitler

Ö27

KARAR VERME ÖĞRENCİ ETKİNLİK GÜNLÜĞÜ

Değerli öğrencim,

Örnek Olay Temelli Sosyal Bilgiler Dersinde Karar Verme Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması adıyla yürüttüğümüz çalışmanın uygulama sürecinde faaliyetlerimiz ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi yan kutuya yazmanızı rica ediyorum.

* Lütfen tarih yazınız.

1. Bugün yaptığımız etkinliklerden aklında kalan en önemli uygulama hangisiydi? Neden?

2. Uygulama esnasında hissettiğiniz duygular nelerdi?

3. Yaşadığını zorluklar, olumsuzluklar veya eksiklikler nelerdi?

*11 Nisan 2023

1. Haklarım. Nedenide çocukların hakları var ve bazı büyükler çocukların haklarını alıyorlar. Herkesin hakları vardır. Herkes haklarını kullanmalı ve korumalı.

2. Mutluluk.

3. Yani Yok.

Ö27 günlük sorularına cevap vererek günlüğünü yazmıştır. "1. Bugün yaptığımız etkinliklerden aklında kalan en önemli uygulama hangisiydi? Neden?" sorusuna "Haklarım. Nedeni de çocukların da hakları var ve bazı büyükler çocukların haklarını alıyorlar. Herkesin hakları vardır. Herkes haklarını kullanmalı ve korumalı." yazarak dersin kazanımını anladığını ve yaptığı eleştiri ile konuyu içselleştirdiğini ortaya koymaktadır. Ders esnasında hissettiği duygulara "mutluluk" cevabı ile derse karşı olumlu tutum içinde olduğunu göstermektedir. Yaşadığı zorluğun olmadığını belirterek artık dersin işleyiş sürecine alıştığını ispat etmektedir. Bu dersle ilgili öğretmen günlüğüne yansıyan bazı notlar şu şekildedir:

"*Isınma oyunu çok fazla sevdiler. Biraz süreyi aşmak durumunda kaldık. Örnek olayı dikkat çekici buldular, ilgiyle izleyip sorulara parmak kaldırıp görüş bildirdiler. Pano oluşturma etkinliğine severek katıldılar. Karar formu etkinliğinde seçenek oluşturabildiler, olumlu yanı rahatlıkla yazabildiler ancak olumsuz yanlarını yazarken biraz zorlandılar. Kazanımı anladıklarını düşünüyorum.*"

4.2.5. Kazanımın değerlendirilmesi

Örnek Olaylar Temelinde Sosyal Bilgiler Dersini İşlemek: Uygulama 5

Ders: Sosyal Bilgiler

Kazanım SB.4.5.2. Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır. Gelir, gider, bütçe üretim, dağıtım, tüketim ve meslek gibi kavramları kullanarak öğrencinin yakın çevresindeki ekonomik faaliyetleri gözlemlemesi ve raporlaştırması sağlanır.

Süre: 3x40'

Etkinlikler: **1.** "Ben şimdi ne olacağım?" karar formu etkinliği

2. "Kanıtları Değerlendiriyorum" değerlendirme etkinliği

Araştırmacı tarafından önceden hazırlanan "*Sözcük Bulmaca*" ısınma oyunu ile ders başlatılmış ve bulmacanın çözümü sonrası buldurulan şifre ile dersin kazanımında yer alan kavramlar öğrencilere hissettirilmiştir. Araştırmacının *"*ısınma oyununda sonucu, yani şifreyi ne buldunuz?" sorusu ile derse geçiş yapılmıştır. Etkinlikten ve iletişim kesitinden örneğe aşağıda yer verilmiştir.

"Sözcük Bulmaca" Etkinliğinden ve Sınıf İçi İletişim Kesitinden Örnek

Öğretmen: Evet çocuklar ısınma oyununda, ısınma oyununda sonucu yani şifreyi ne buldunuz?

Ö24: *Ekonomik faaliyetler*

Ö23: *Ekonomik faaliyetler*

Öğretmen: *Peki. Şimdi çocuklar bizim bugün işleyeceğimiz konu ne olabilir?*

Ö30: *Ekonomik Faaliyetler.*

Ö9: *Ekonomik faaliyetler*

Sınıf: *ekonomik faaliyetler*

Öğretmen: *Evet aferin, ekonomik faaliyetler. Evet, devam ediyoruz. Dedim ki ısınma oyunu sonucunda bizim işleyeceğimiz konu neymiş E…?*

Ö7: *Ekonomik faaliyetler.*

Öğretmen: Evet, doğru çocuklar.

"Sözcük Bulmaca!" ısınma etkinliği öğrencileri konuya hazırlama, dikkat çekme, bulmacanın çözümü sonrası buldurulan şifre ile dersin kazanımında yer alan kavramların öğrencilere hissettirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Sınıf içi iletişim kesitinde öğrenci cevapları incelendiğinde öğretmenin, sınıfın tamamını ısınma oyunu aracılığıyla derse dâhil ettiği, öğrencilerin çoğunun sorulan sorulara hızlı ve doğru yanıtlar vererek derse aktif olarak katıldığı görülmektedir. Farklı öğrencilerin verdiği yanıtlar, sınıf genelinde **katılım düzeyinin** yüksek olduğunu *göstermektedir*. Öğretmenin, öğrencilerin verdiği doğru cevapları tekrar ederek onaylaması ve olumlu geri bildirimlerle pekiştirmesi ise **etkileşimin**

kalitesinin olumlu yönde olduğunu göstermektedir. Öğretmen, öğrencilerin doğru cevaplarını "Evet aferin, ekonomik faaliyetler" diyerek onaylaması, öğrencilerin dikkatini derse çekmek için soruları tekrarlaması ve onlara doğru cevabı bulmalarında rehberlik ediyor olması **öğretmenden öğrenciye olumlu bir geri bildirim** olduğunu göstermektedir. Ayrıca öğrencilerin derse olan ilgisi ve verilen cevaplara olan hızlı yanıtları, yüksek **öğrenci motivasyonuna** işaret etmektedir.

Kanıtlar aracılığıyla keşfediyorum etkinliği ile çocuklara kanıt 1-2-3'deki görsel gösterilmiş ve ara etkinlik soruları cevaplandırılmıştır. Daha sonra kanıt 4-5-6'daki görseller gösterilip ara etkinlik soruları cevaplandırılmıştır.

"Kanıtlar aracılığıyla keşfediyorum" Etkinliğinden ve Sınıf İçi İletişim Kesitinden Örnek

Kanıt 1:

https://pixabay.com/tr/illustrations

Kanıt 2:

https://www.pngindir.com/png-uj62k8/

Kanıt 3:

https://www.guvenlicocuk.org.tr/meslekler/doktor

Öğretmen: Şimdi bizim sıradaki etkinliğimiz şu: Kanıtlarla keşfediyorum. Evet arkadaşlar, şimdi lütfen kanıtlarımıza bakalım. Birinci kanıt da ne görüyorsun? ikide ve üçte? Önce bir bakın bakalım bu kanıtlarımıza, görsellere. Sonra ben size sorusunu sorayım. Size göre bu kanıtların konusu nedir? E…n?

Ö6: *Öğretmenim …eeee..*

Ö30: *Öğretmenim ben söyleyeyim mi? Diye bağırır.*

Öğretmen: *E…n söyleyebilirsin. Evet, örneklerden birisi öğretmen, diğeri polis. Diğerleri doktor.*

Öğretmen: *Tamam teşekkür ederim, Y..Y.. sen de söyle*

Ö30: *Öğretmenim,işte insanların yaptığı meslekler, insanın en sevdiği meslekler.*

Ö23: *Öğretmenim herkesin başarılı bir şekilde görevini yapması*

Öğretmen: *Evet, herkesin başarılı bir şekilde görevini yapması.*

Ö13: *Öğretmenim herkesin kendi çabasıyla yaptığı iş.*

Öğretmen: *Peki diyor ki burada çocuklar, şimdi burada hangi meslekler vardı?*

Sınıf: *Öğretmen, polis, doktor,*

Öğretmen: *Evet öğretmen, polis ve doktor vardı. Size göre bu üçünün ortak özelliği nedir? Soruyorum. Size? M…E…?*

Ö15: *Öğretmenim, öğretmenler bize bilgi vererek, bir şeyler öğreterek bizi koruyor.*

Ö23: *Öğretmenim, öğretmenim ben söyliyim.*

Ö30: *Öğretmenim ben söyleyebilir miyim?*

Öğretmen: *Çocuklar böyle yaptığınızda arkadaşınızı duymakta zorlanıyorum lütfen sırayla konuşalım. Evet M….. E… devam edebilirsin.*

Ö15: *Öğretmenim polisler de bizi koruyor. Doktorlar da sağlığımızı koruyor. Yani öğretmenim üçü de bizi koruyor.*

Öğretmen: *Evet, çok güzel teşekkür ederim.*

Ö23: *Ekonomik faaliyetler yapıyorlar.*

Öğretmen: *Y… Y… şimdi sen söyleyebilirsin.*

Ö30: *Üçü de bir şeyler yapıyorlar.*

Öğretmen: *Ne yapıyorlar? Hangi anlamda?*

Ö30: *Eee, üçü de devletten maaş alıyor yaptığı iş karşılığında. Mesela öğretmen çocuklara ders öğretiyor, polis insanları koruyor, doktorlar da sağlığımız için uğraşıyor.*

Öğretmen: *Evet çocuklar Y… Y… arkadaşınız dedi ki öğretmenim, bu üç meslek de devlet tarafından görevlendirilmiştir dedi,*

Sınıfın hepsi Y… Y…'i alkışlar…

Ö1: *Öğretmenim üçü de bir iş için çabalıyorlar*

Öğretmen: *evet üçü de bir iş için çabalıyorlar dedi A…, emeğinin karşılığını alıyorlar. E..?*

Ö7: *Öğretmenim üçünün de, öğretmenin de, polisin de, doktorların da üçünün de insanlara bir yararı var.*

Öğretmen: *yararı var dedin. Evet H…?*

Ö9: *Hani bazen öğretmen, çocuk öğrencilerine ders anlatmaya çalışıyor o kadar. Emekleri emekleri boşa gitmesin yani Öğretmenler çocuklara bir şeyler öğretmek için uğraşıyor, sonuçta bir emek var. Polisler de öyle insanlara hizmet ediyor. Mesela sen bir şey yaptın. Onların bunu öğrenmesi lazım. Kimsenin kimseye zarar vermemesi lazım Doktorlar da çabalıyor. Herşey insanlar için.*

Öğretmen: *Peki. Peki çocuklar? Bir dakika, şimdi belki kanıt 4, 5, 6 yı da konuştuktan sonra bu soruyla ilgili belki bir tık daha fazla bir cevabımız olabilir.*

Size göre kanıt 1, kanıt 2 ve kanıt 3'ün ortak özellikleri nelerdir?

Kanıt 4: **Kanıt 5:** **Kanıt 6:**

https://www.istockphoto.com/tr https://tr.pinterest.com/hanife0020/terzi/ https://www.istockphoto.com/tr/vekt%C3%B6r/

Ö13: *Yukarıda üç tane meslek var. Şimdi 4 de tarım ve hayvancılık gibi.*

Öğretmen: *Evet, Kanıt 4, kanıt 5 ve kanıt 6'daki kanıtlar hangi ortak sonuca ulaşmakta size yardımcı oluyor? Bunun için bir bakalım.*

Ö28: *Ekonomik faaliyetler var.*

Öğretmen: *Evet doğru. R….Ö…?*

Ö23: *Kanıt 4'teki adam öğretmenim İnsanlar beslensin diye, beslenmesine yarıyor. Kanıt 5'deki insan öğretmenim, İşte insanların kıyafetini dikiyor, insanları kıyafetsiz bırakmıyor. Kanıt 6 da öğretmenim yatacağımız yerleri, yapacağımız iş kıyafetlerimizi koyacağımız yerleri yapıyor.*

Öğretmen: *Evet çok güzel çiftçi, terzi ve marangoz var burada.*

Ö23: *Yani Öğretmenim hepsininki de aynı yöne çıkıyor. Bakın öğretmenim bunların hepsi yardım ediyor.*

Öğretmen: *Yani üçü de insanlara yardımcı oluyor diyorsun, evet çok güzel. Peki başka? Evet E… sence bu üç meslek hangi ortak sonuca götürüyor bizi?*

Ö7: *Diyelim ki şey çay ekiyor bu insan,işte bu onun ekonomik faaliyeti oluyor öğretmenim.*

Öğretmen: *Evet H….?*

Ö9: *Öğretmenim mesela marangozun giyeceği kıyafeti terzi yapıyor.*

Öğretmen: *Evet H…. güzel bir şey söyledin, yani bu insanlar ne yapıyorlar?*

Sınıf: *Üretim yapıyorlar, bir şeyler üretiyorlar*

Öğretmen: *Evet aferin... yani terzi, çiftçi ve marangoz üretim yapıyor.*

Öğretmen: *Şimdi çocuklar, şöyle toparlayacak olursak. Kanıt 1-2-3 teki meslekleri söylediniz. 4 5 6'dakini de. Öğretmen, polis ve doktor vardı. Çiftçi, terzi ve marangoz vardı. Şimdi size göre kanıt 1, 2, 3 ve 4,5, 6 arasındaki benzerlikler ve farklılıklar nelerdir? Parmak kaldırarak lütfen.*

Ö23: *öğretmenim işte insanları örneğin aç ve susuz bırakmamak için biri de kıyafetsiz ve işte yatacak yersiz bırakmamaya çalışıyor. Üsttekiler de kanıt 1-2-3 de elinden geldiğince insan yetiştirmeye çalışıyor.*

Öğretmen: *Aferin. Evet L….?*

Ö11: *Alttakiler ekonomik faaliyet yapıyor.*

Öğretmen: Hepsi ekonomik faaliyetler içine giriyor bunların. Benzerlikleri ve farklılıkları.

Ö7: *hepsi insanlara bir fayda sağlıyor. Üstteki meslekler kanıt 1- 2 işte insanlara öğretiyor koruyor. Aşağıdakiler üretim yapıyorlar.*

Öğretmen: *Evet aferin, H…. sen de söyle.*

Ö9: *Üsttekiler öğretiyor, alttakiler üretiyor öğretmenim.*

Öğretmen: *üstteki meslekler insanlara hizmet veriyorlar değil mi çocuklar? Mesela ben ne yapıyorum? Eğitim hizmeti veriyorum. Çocuklara bir şeyler öğretmeye çalışıyorum. Polis güvenlik hizmeti sunuyor. Doktor sağlık hizmeti sunuyor. Evet, Y…z?*

Ö26: *Öğretmenim hepsi bir şekilde insanlara yardımcı oluyor. Öğretmen onlara öğretip yardım ediyor, polis onları koruyup yardım ediyor, doktor onları iyileştirip yardım ediyor. Terziler üstlerimizdeki kıyafetleri dikerek, marangozlar da mobilyalarımızı yaparak bizlere yardım ediyor.*

Öğretmen: *Aynen, yani herkes bir şekilde ekonomik faaliyetlerin içinde. Peki şimdi teşekkür ederim. Görüş bildirenlere. Şimdi bir etkinliğimiz var. Çocuklar Ekonomik faaliyet deyince ne anlıyoruz? Ekonomik faaliyetler, E…n?*

Ö6: *Tarım, hayvancılık, turizm, üretim ve benzeri şeyler. Evet, birbirimizi dinleyeceğiz. Evet H…n?*

Ö9: *Mesela ekonomik faaliyetler, mesela hayvancılık, hayvanlarla uğraşıyorlar. Mesela ticaret*

öğretmenim, mesela Almanya'dan eşyaları buraya getiriyorlar, onlar da buradan oraya götürüyorlar.

Öğretmen: *hım alım-satım diyorsun, evet..başka? E…l?*

Ö7: *Öğretmenim mesela ticaretle uğraşıyorlar, tarımla uğraşıyorlar, hayvancılık yapıyorlar. Bunların hepsi ekonomik faaliyettir çünkü bizleri ekonomik olarak özgür yapar.*

Öğretmen: *evet, para kazanıyoruz.*

Ö30: *Öğretmenim Ekonomik faaliyet olarak ilk anladığım benim meslekler olmuştur. Mesleklerin yaptığı işler, yaptığı şeyler, hepsi de insanlara yardım etmiştir öğretmenim.*

Öğretmen: *Evet. Meslekler geliyor aklıma diyorsun.*

Ö23: *Öğretmenim meslekler ve bu mesleklerin bize faydaları.*

Öğretmen: *Evet. Peki çocuklar. İnsanların yaşamlarını sürdürebilmek amacıyla yaptıkları ve karşılığında para kazandıkları etkinliklere ekonomik faaliyet denir*

Bu kesitte, öğrencilerin çoğunun derse aktif olarak katıldığı, birçok öğrencinin, sorulan sorulara cevap vermek için gönüllü olduğu ve konuşmak istediği görülmektedir. Özellikle Ö6, Ö30, Ö23, Ö7, Ö9 ve diğerleri sıkça katkıda bulunmuştur. Öğrencilerin birden fazla kez sabırsızlanarak aynı anda söz almak istemesi (Ö30'un "Öğretmenim ben söyleyeyim mi?" diye bağırması gibi) dersin dinamik yapısını ortaya koymakta ve bu, katılımın yoğun olduğunu ve sınıfın derse odaklandığını göstermektedir.

Bu durum, öğrencilerin derse ilgi gösterdiğini ve kendilerini ifade etmeye istekli olduklarını göstermekte olup, **katılım düzeyi**nin yüksek olduğunu ispat *etmektedir.*

Yine aynı kesitten öğrencilerin **farklı bakış açısı sunabildikleri** görülmektedir. Örneğin, Ö15, öğretmen, polis ve doktor mesleklerinin koruyucu rollerine odaklanırken; Ö23 kanıtları da işe koşarak, bu mesleklerin başarılı şekilde görev yapmaları gerektiğini vurgulamıştır. Ö30, mesleklerin devletten maaş aldığını ve bu mesleklerin devlet tarafından görevlendirildiğini belirtmiştir. Öğrenciler ayrıca ekonomik faaliyetlerin ve mesleklerin farklı yönlerine odaklanmışlardır. Bazıları mesleklerin insanlara fayda sağlama yönünü, bazıları ise ekonomik yönlerini vurgulamıştır. Bu durum, öğrencilerin konuya geniş bir perspektiften yaklaştığını göstermektedir.

Öğretmenin, öğrencilerin cevaplarını dikkatle dinlemesi ve cevapların başka öğrenciler tarafından da geliştirilerek açıklanmaya devam ettirilmesi için öğrencileri olumlu yönde pekiştirmesi, öğrencilerin de birbirlerinin söylediklerine katkıda bulunarak veya geliştirerek etkileşime girmesi derste **etkileşimin kalitesinin** iyi olduğunun ve öğretmenin öğrencilerin verdiği cevaplara; "Evet, çok güzel teşekkür ederim," "Aferin," gibi ifadeler kullanarak

öğrencilerin doğru yolda olduklarını onaylıyor olması ve motivasyonlarını *artması* **öğretmenden öğrenciye geri bildirim** olduğunun göstergelerindendir.

Öğretmen, öğrencilerin cevaplarını dinlerken onların düşüncelerine saygı göstermekte ve her birinin konuşmasına fırsat tanımaktadır. Bu, öğrencilerin birbirlerinin fikirlerine saygı duymalarını ve sınıf içinde **empatik** bir ortam oluşmasını desteklemektedir. Ayrıca, öğretmen öğrencilerin duygusal durumlarına duyarlılık göstererek onları cesaretlendirmekte ve desteklemektedir. Ayrıca öğrencilerin birbirlerinin düşüncelerini geliştirerek veya tamamlayarak empati kurdukları *görülmektedir*. Bu, sınıfta olumlu bir sosyal ortamın olduğunu ve öğrencilerin birbirlerinin görüşlerine değer verdiğini göstermektedir.

Sonuç olarak bu sınıf içi iletişim kesitinde, öğrencilerin **yüksek düzeyde katılım** gösterdiği, **farklı bakış açıları sunduğu**, öğretmenle yapıcı ve destekleyici bir **etkileşim** içinde olduğu ve **öğretmenin olumlu geri bildirimlerle** öğrenci motivasyonunu artırdığı görülmektedir. Böylece kazanımın edinildiği yargısına varılmaktadır. Ayrıca, sınıf içinde **empati** ve saygıya dayalı bir iletişim ortamı oluşmuş olup, bu da öğrenmeyi destekleyen bir atmosfer yaratmıştır.

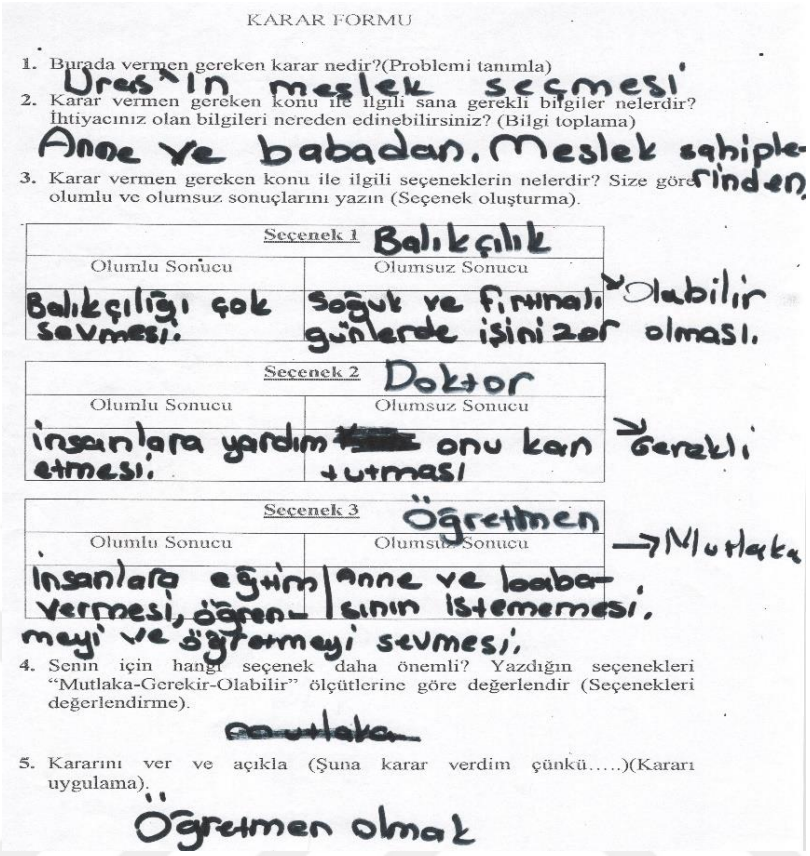
Kazanım 2 için hazırlanan "Ben Şimdi Ne Olacağım?" karar formlarına ilişkin değerlendirme (N=31)

Tablo4.2.5.1. Kazanım 5 Karar Formu Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği

	Çok Nitelikli	**Nitelikli**	**Ortalama**	**Geliştirilmeli**	**Boş/Anlamsız**
f	16	8	3	2	2

Tablo incelendiğinde öğrencilerin karar verme aşamalarını kullanma konusunda başarılı oldukları söylenebilir. Tablodan da görüldüğü üzere 16 öğrencinin çok nitelikli, 8 öğrencinin nitelikli, 3 öğrencinin ortalama, 2 öğrencinin geliştirilmeli ve 2 öğrencinin ise boş/anlamsız olarak nitelendirilen karar formu geliştirdikleri görülmüştür. Öğrencilerin çoğunun karar verme basamaklarını daha iyi kavrayıp, karar formlarına bunu daha iyi yansıttıkları görülmektedir. Aşağıda bu forma ilişkin farklı öğrencilerin ürünlerinden örnekler sunulacaktır.

Ö21

KARAR FORMU

1. Burada vermen gereken karar nedir?(Problemi tanımla)
Uras'ın meslek seçmesi

2. Karar vermen gereken konu ile ilgili sana gerekli bilgiler nelerdir? İhtiyacınız olan bilgileri nereden edinebilirsiniz? (Bilgi toplama)
Anne ve babadan, Meslek sahiplerinden

3. Karar vermen gereken konu ile ilgili seçeneklerin nelerdir? Size göre olumlu ve olumsuz sonuçlarını yazın (Seçenek oluşturma).

Seçenek 1 Balıkçılık	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Balıkçılığı çok sevmesi.	Soğuk ve fırtınalı günlerde işini zor olması.

→ Olabilir

Seçenek 2 Doktor	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
insanlara yardım etmesi.	onu kan tutması

→ Gerekli

Seçenek 3 Öğretmen	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
İnsanlara eğitim vermesi, öğrenmeyi ve öğretmeyi sevmesi.	Anne ve babasının istememesi.

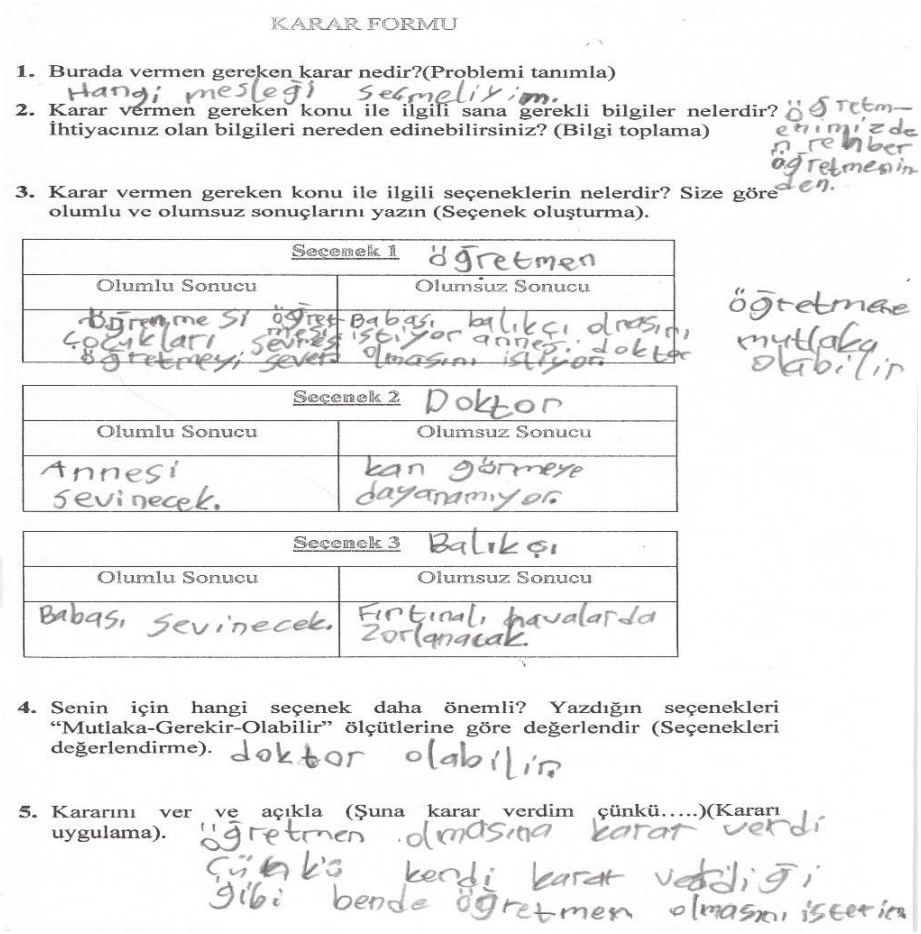
→ Mutlaka

4. Senin için hangi seçenek daha önemli? Yazdığın seçenekleri "Mutlaka-Gerekir-Olabilir" ölçütlerine göre değerlendir (Seçenekleri değerlendirme).
mutlaka

5. Kararını ver ve açıkla (Şuna karar verdim çünkü.....)(Kararı uygulama).
Öğretmen olmak

Örneğin Ö21 oluşturduğu karar formu etkinliğinde maddelerin hepsine doğru yanıtlar vererek **çok nitelikli** bir sonuç elde etmiştir. Öğrenci verilen örnek olaydaki öğrendiği bilgileri işe koşmuş, bunları dikkate almış ve oluşturduğu etkinlikte dile getirmiştir. Karar verme aşamalarından sırasıyla 1. "Uras'ın meslek seçmesi" diyerek problemi tanımlamış, 2. "Anne ve babadan, meslek sahiplerinden," diyerek bilgi alabileceği yerleri sıralamış, 3. "Balıkçılık, doktor, öğretmen" yazarak 3 farklı seçenek oluşturmuş ve yazdığı seçeneklerinin olumlu ve olumsuz yanlarını yazabilmiştir. 4. "Öğretmen=mutlaka, doktor=gerekir, balıkçılık=olabilir" şeklinde yazarak seçeneklerini ölçütlendirebilmiş, 5. "Öğretmen olmak" cümlesiyle kararını vermiştir.

Ö16

KARAR FORMU

1. Burada vermen gereken karar nedir?(Problemi tanımla)
Hangi mesleği seçmeliyim.
2. Karar vermen gereken konu ile ilgili sana gerekli bilgiler nelerdir? İhtiyacınız olan bilgileri nereden edinebilirsiniz? (Bilgi toplama)
öğretmenimizde rehber öğretmenimizden.
3. Karar vermen gereken konu ile ilgili seçeneklerin nelerdir? Size göre olumlu ve olumsuz sonuçlarını yazın (Seçenek oluşturma).

Seçenek 1 öğretmen	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
öğrenmesi öğretmesi çocukları sevmesi öğretmeyi sever.	Babası balıkçı olmasını istiyor annesi doktor olmasını istiyor.

öğretmene mutlaka olabilir

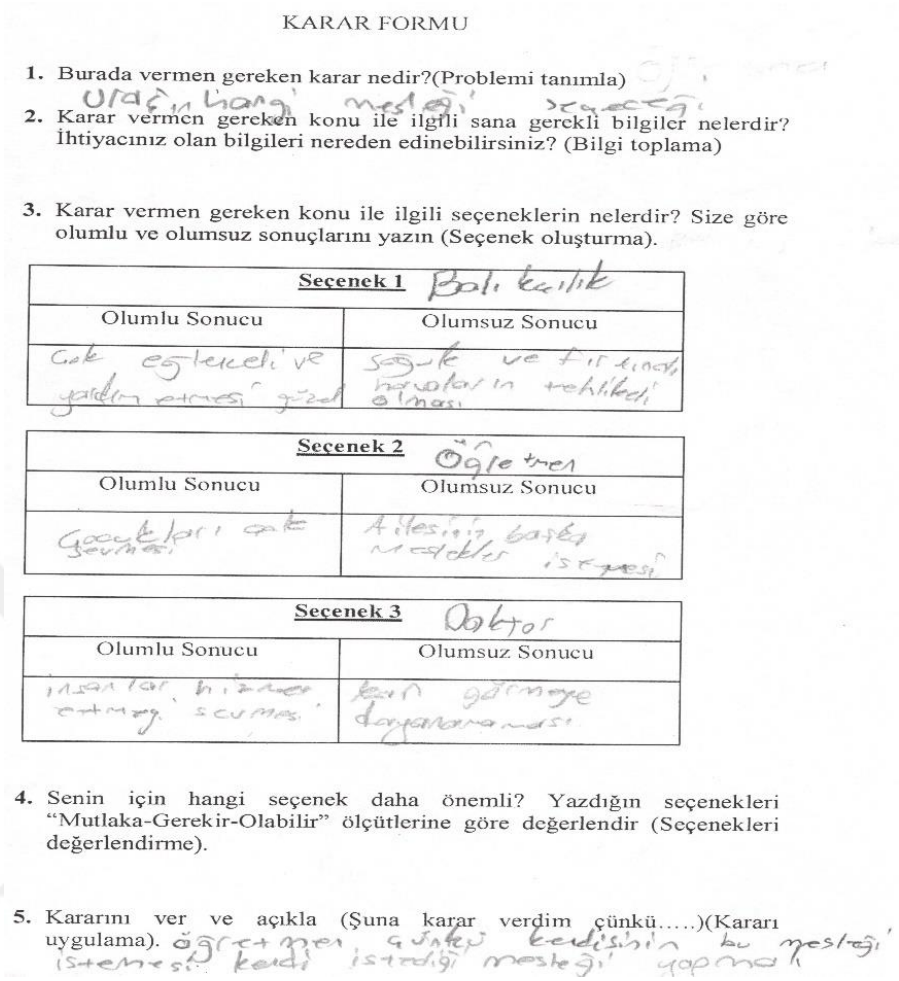
Seçenek 2 Doktor	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Annesi sevinecek.	kan görmeye dayanamıyor.

Seçenek 3 Balıkçı	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Babası sevinecek.	Fırtınalı havalarda zorlanacak.

4. Senin için hangi seçenek daha önemli? Yazdığın seçenekleri "Mutlaka-Gerekir-Olabilir" ölçütlerine göre değerlendir (Seçenekleri değerlendirme). doktor olabilir.
5. Kararını ver ve açıkla (Şuna karar verdim çünkü…..)(Kararı uygulama). öğretmen olmasına karar verdi çünkü kendi karar verdiği gibi bende öğretmen olmasını isterim

Ö16 da oluşturduğu karar formu etkinliğinde maddelerin hepsine doğru yanıtlar vererek **çok nitelikli** bir sonuç elde etmiştir. Karar verme aşamalarından sırasıyla 1. "Hangi mesleği seçmeliyim?" diyerek problemi tanımlamış, 2. "Öğretmenimizden, rehber öğretmenimizden," diyerek bilgi alabileceği yerleri sıralamış, 3. "öğretmen, doktor, balıkçı" yazarak 3 farklı seçenek oluşturmuş ve yazdığı seçeneklerden öğretmene olumlu sonuç olarak; "öğrenmesi, öğretmesi, çocukları ve öğretmeyi sevmesi", olumsuz sonuç olarak; "babası balıkçı olmasını, annesi doktor olmasını istiyor", doktor seçeneğine olumlu sonuç olarak "annesi sevinecek", olumsuz sonuç olarak "kan görmeye dayanamıyor", balıkçı seçeneğine olumlu sonuç olarak "babası sevinecek" ve olumsuz sonuç olarak "fırtınalı havalarda zorlanacak" yazabilmiştir. 4. "Öğretmen=mutlaka, doktor=olabilir" şeklinde yazarak seçeneklerini ölçütlendirebilmiş, 5. "Öğretmen olmasına karar verdim çünkü kendi karar verdiği gibi ben de öğretmen olmasını isterim" cümlesiyle kararını vermiştir. Bu karar ayrıca kişinin başkalarının etkisi altında kalmadan kendi iradesini ön planda tutan bir karara vurgu yaptığı için çok önemli görülmüştür.

Ö2

KARAR FORMU

1. Burada vermen gereken karar nedir?(Problemi tanımla)
Uras'ın hangi mesleği seçeceği.
2. Karar vermen gereken konu ile ilgili sana gerekli bilgiler nelerdir? İhtiyacınız olan bilgileri nereden edinebilirsiniz? (Bilgi toplama)

3. Karar vermen gereken konu ile ilgili seçeneklerin nelerdir? Size göre olumlu ve olumsuz sonuçlarını yazın (Seçenek oluşturma).

Seçenek 1 Balıkçılık	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Çok eğlenceli ve yardım etmesi güzel	Soğuk ve fırtınalı havalarda tehlikeli olması

Seçenek 2 Öğretmen	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Çocukları çok sevmesi	Ailesinin başka mesleğe istemesi

Seçenek 3 Doktor	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
İnsanlara hizmet etmeyi sevmesi	kanı görmeye dayanamaması

4. Senin için hangi seçenek daha önemli? Yazdığın seçenekleri "Mutlaka-Gerekir-Olabilir" ölçütlerine göre değerlendir (Seçenekleri değerlendirme).

5. Kararını ver ve açıkla (Şuna karar verdim çünkü.....)(Kararı uygulama). Öğretmen çünkü kedisinin bu mesleği istemesi kedi istediği mesleği yapma

Ö2 doldurduğu karar formunda **nitelikli** bir ürün ortaya koymuştur. Karar verme aşamalarından sırasıyla 1. "Uras'ın hangi mesleği seçeceği" diyerek problemi tanımlamış, 3. "Balıkçılık, öğretmen, doktor" yazarak 3 farklı seçenek oluşturmuş ve yazdığı seçeneklerinin olumlu ve olumsuz yanlarını yazabilmiştir. 5. "Öğretmen olmak" cümlesiyle kararını vermiştir. Öğrenci 2. ve 4. aşamaları boş bıraktığı için o bölümlerden puan alamamıştır.

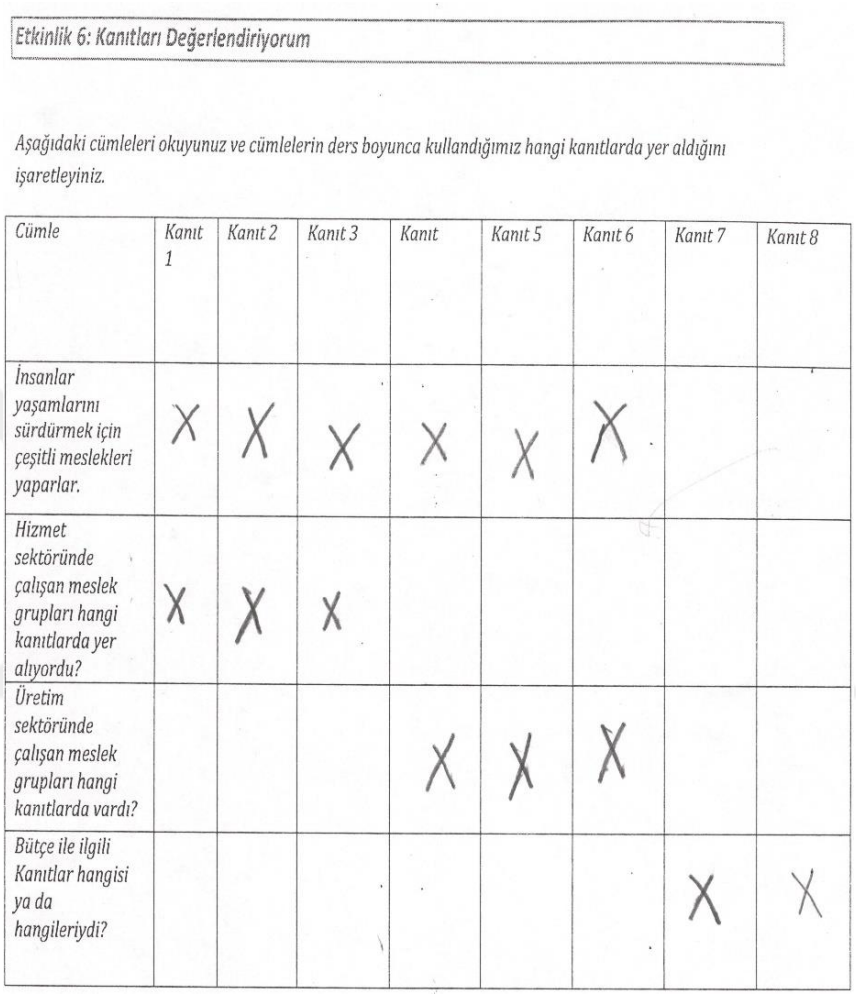
Tablo 4.2.5.2. Kanıtları İşaretleme rubrik Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği (N=31)

	Çok Nitelikli	**Nitelikli**	**Ortalama**	**Geliştirilmeli**	**Boş/Anlamsız**
f	17	7	4	2	1

Bu tabloya göre *sınıf en* fazla çok nitelikli kategorisinde çalışmalar meydana getirmiştir. Bunu nitelikli ve ortalama öğrenciler takip etmektedir. Geliştirilmeli ve boş/anlamsız

çalışmalar sıralamada daha sonra yerini almıştır. “Kanıtları işaretleme” etkinliğine dair bazı öğrenci çalışmalarına yer verilecektir. Aşağıdaki Ö16’ya ait çalışma araştırmacı tarafından “Çok nitelikli” olarak değerlendirilmiştir.

Ö16

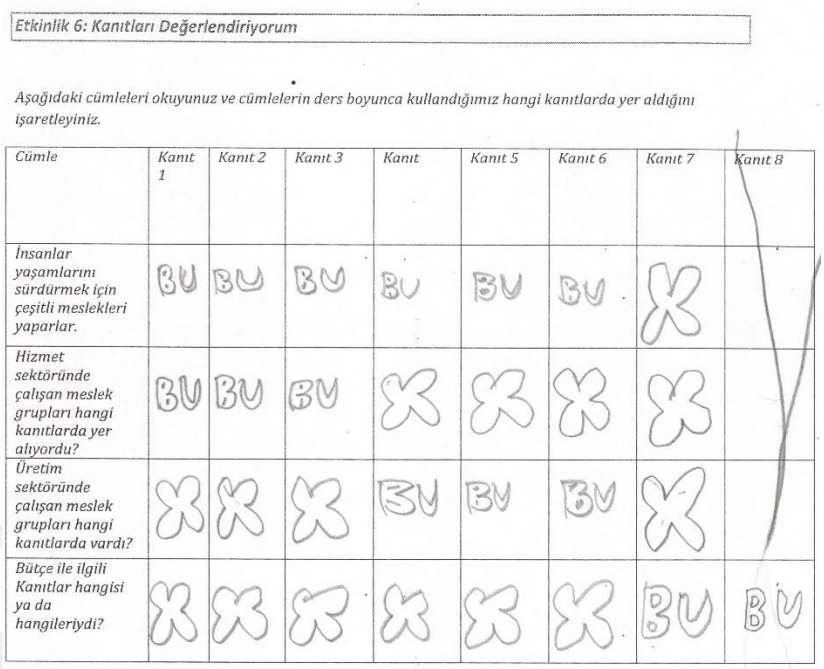
Etkinlik 6: Kanıtları Değerlendiriyorum

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz ve cümlelerin ders boyunca kullandığımız hangi kanıtlarda yer aldığını işaretleyiniz.

Cümle	Kanıt 1	Kanıt 2	Kanıt 3	Kanıt	Kanıt 5	Kanıt 6	Kanıt 7	Kanıt 8
İnsanlar yaşamlarını sürdürmek için çeşitli meslekleri yaparlar.	X	X	X	X	X	X		
Hizmet sektöründe çalışan meslek grupları hangi kanıtlarda yer alıyordu?	X	X	X					
Üretim sektöründe çalışan meslek grupları hangi kanıtlarda vardı?				X	X	X		
Bütçe ile ilgili Kanıtlar hangisi ya da hangileriydi?							X	X

Ö16 kanıtları işaretliyorum etkinliğinde tüm kanıtları kullanarak soruların hepsine doğru cevap verdiğinden, çalışması çok nitelikli olarak değerlendirilmiştir.

Ö20

Etkinlik 6: Kanıtları Değerlendiriyorum

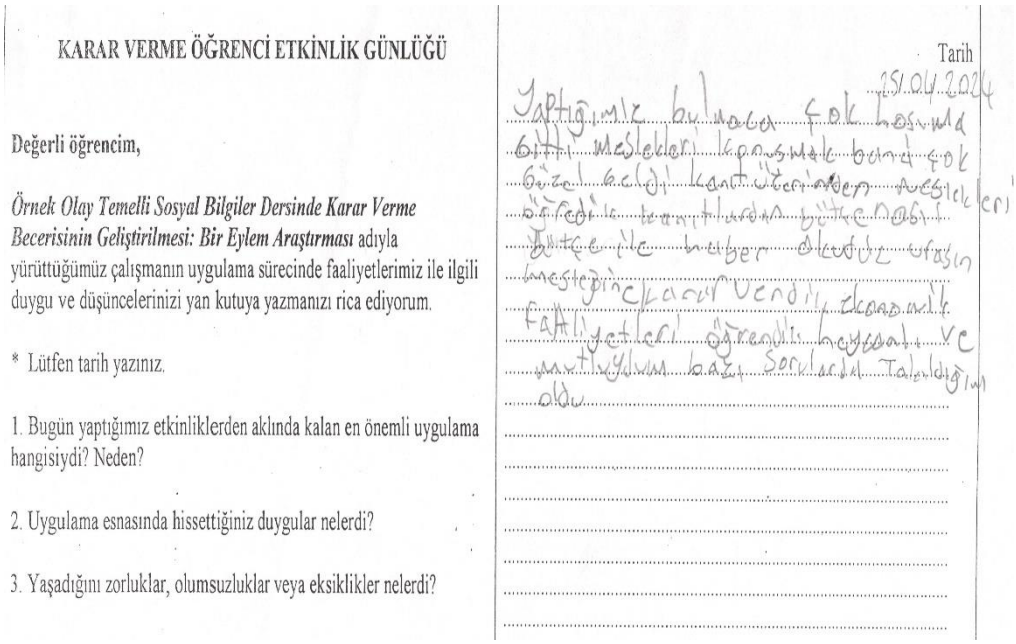
Aşağıdaki cümleleri okuyunuz ve cümlelerin ders boyunca kullandığımız hangi kanıtlarda yer aldığını işaretleyiniz.

Cümle	Kanıt 1	Kanıt 2	Kanıt 3	Kanıt	Kanıt 5	Kanıt 6	Kanıt 7	Kanıt 8
İnsanlar yaşamlarını sürdürmek için çeşitli meslekleri yaparlar.	BU	BU	BU	BU	BU	BU	X	
Hizmet sektöründe çalışan meslek grupları hangi kanıtlarda yer alıyordu?	BU	BU	BU	X	X	X	X	
Üretim sektöründe çalışan meslek grupları hangi kanıtlarda vardı?	X	X	X	BU	BU	BU	X	
Bütçe ile ilgili Kanıtlar hangisi ya da hangileriydi?	X	X	X	X	X	X	BU	BU

Ö20'de tüm kanıtları doğru işaretlemiş olup, çok nitelikli bir çalışma sunmuştur.

Öğrencilerin derse ilişkin günlüklerine aldıkları notlardan biri aşağıda sunulmuştur.

Ö9

KARAR VERME ÖĞRENCİ ETKİNLİK GÜNLÜĞÜ

Değerli öğrencim,

Örnek Olay Temelli Sosyal Bilgiler Dersinde Karar Verme Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması adıyla yürüttüğümüz çalışmanın uygulama sürecinde faaliyetlerimiz ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi yan kutuya yazmanızı rica ediyorum.

* Lütfen tarih yazınız.

1. Bugün yaptığımız etkinliklerden aklında kalan en önemli uygulama hangisiydi? Neden?

2. Uygulama esnasında hissettiğiniz duygular nelerdi?

3. Yaşadığını zorluklar, olumsuzluklar veya eksiklikler nelerdi?

Tarih 25.04.2024

Yaptığımız bulmaca çok hoşuma gitti. Meslekleri konuşmak bana çok güzel geldi, kanıt üzerinden meslekleri öğrendik, kanıtlardan bütçe nasıl, bütçe ile ilgili öğrencilere ders verdik, etkinlik faaliyetleri öğrendik heyecanlı ve mutluydum bazı sorularda takıldığım oldu.

Ö9 günlüğünde "*Yaptığımız bulmaca çok hoşuma gitti. Meslekleri konuşmak bana çok güzel geldi, kanıt üzerinden meslekleri öğrendik, kanıtlardan bütçe nasıl, bütçe ile ilgili*

haber okuduk, Uras'ın mesleğine karar verdik, ekonomik faaliyetleri öğrendik. Ekonomik faaliyetleri öğrendik. Heyecanlı ve mutluydum. Bazı sorularda takıldığım oldu." yazarak hem ısınma oyunundan hem mesleklerle ilgili kanıtlardan hem de karar formu etkinliğinden bahsetmiş, ayrıca hissettiği duygulara da yer vermiştir. Bu dersle ilgili öğretmen günlüğüne yansıyan bazı notlar şu şekildedir:

"Sözcük bulmaca etkinliğini çok beğendiler ve işleyeceğimiz kazanımın ne olduğunu buldular. Sorulara severek ve isteyerek cevap verildi. Karar formu etkinliği özelinde seçenek oluşturmada, olumlu-olumsuz sonucu belirtmede artık çoğu öğrenci başarılı bir şekilde cevap verdi. Kazanımın, çoğu öğrenci tarafından edinildiği gözlemledim."

4.2.6. Kazanımın değerlendirilmesi

Örnek Olaylar Temelinde Sosyal Bilgiler Dersini İşlemek: Uygulama 6

Ders: Sosyal Bilgiler

Kazanım SB.4.5.4. Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur.

Süre: 3x40'

Etkinlikler: **1.** "Ege'nin Bütçesi" karar formu etkinliği

2. "Afiş Hazırlıyorum" Değerlendirme etkinliği

Araştırmacı tarafından önceden bütçe konusuyla ilgili hazırlanan atasözlerinin kulaktan kulağa ısınma oyunuyla öğrencilere oynatılmasıyla derse giriş yapılmıştır. Oyun sınıftaki tüm öğrencilere kümeler halinde ve son olarak sınıfça oynatılmış, sonrasında "Sizce bu atasözleri neyle ilgiliydi?" sorusu ile derse geçiş yapılmıştır. Etkinlikten ve iletişim kesitinden örneğe aşağıda yer verilmiştir.

"Kulaktan kulağa!" Etkinliğinden ve Sınıf İçi İletişim Kesitinden Örnek

Öğretmen: *Evet çocuklar şimdi sizinle bir ısınma oyunumuz var. Onunla beraber ilk dersimize başlayalım. İlk önce birinci kümede oturanları sadece tahtaya alayım. Çocuklar, evet, aferin.*

Öğretmen: *Aferin. Sessiz ve sakin. Sırayla, geçelim yan yana. İlk oyunumuzun adı kulaktan kulağa. Benim size söylediğim cümleyi kulaktan kulağa söyleyeceksiniz ve en sondaki kişide bütün sınıfa söyleyecek.*

Ö12*: öğretmenim,*

Öğretmen: *Efendim M. A?*

Ö12*: Öğretmenim herkes oynayacak mı?*

Öğretmen: *Evet herkes oynayacak.*

Oyuna başlanır, öğretmen ilk atasözünü söyler.

Ö24: *Ne?*

Gülüşülür. Son öğrenci cevabı söyler.

Ö26: *Su akarken nasıl doldururum?*

Sınıf: *NE?*

Sınıfça eğlenceli gülüşmeler olur.

Öğretmen: *Evet, doğru cevap, oyuna başlayan birinci öğrenciyi işaret eder:*

Ö7: *Su akarken testiyi doldur.*

Öğretmen: *evet. Su akarken testiyi doldur.*

Ö15: *Y… ne söyledi?*

Ö6: *su akarken nasıl doldururum?*

Ö13: *Deyim, deyim, deyim diye bağırır heyecanla.*

Öğretmen: *Hayır bu bir deyim değil diyerek, bilen varsa söylesin anlamında sınıftan cevap bekler*

Ö1: *Atasözü*

Ö7: *Atasözü*

Ö31: *Atasözü.*

Öğretmen: *evet bu bir atasözüydü. Şimdi sol baştan başlıyoruz.*

Ö30: *öğretmenim bu sefer ben başa geçeyim.*

İkinci atasözü söylenir ve kulaktan kulağa başlar.

Ö7: *Ayağını yorganına göre uzat.*

Öğretmen: *evet, aferin. Ayağını yorganına göre uzat.*

Ö15: *şimdi ikinci küme*

Öğretmen: *haydi şimdi siz gelin bakalım*

Değişik öğrenciler bağırır, ben, ben, diye

Öğretmen: *başlıyoruz.*

Üçüncü atasözü söylenir.

Ö22: *Gerçekten çok eğlenceli bir oyun.*

Sıranın sonuna gelinir.

Ö23: *Ak akçe kara gün içindir.*

Öğretmen*: evet. Ak akçe kara gün içindir. Bekleyin bir atasözümüz daha var.*

Atasözü diğer baştan söylenir.

Ö2: *damlaya damlaya göl olur.*

Öğretmen: *evet. Damlaya damlaya göl olur. Teşekkür ederim çocuklar, oturabilirsiniz. Şimdi 3. Küme yani 3. Grup gelsin. Bakalım bu atasözleri doğru söylenecek mi?*

Ö9: *sakla samanı gelir zamanı.*

Sınıf: *coşkulu alkışlar*

Ö25: *öğretmenim en başa ben geçeyim mi nolur?*

Öğretmen oyunu başlatır.

Öğretmen: *aferin bak bu oyunu çok güzel ve çok sessiz oynadınız.*

Ö15: *konuşan arkadaşına dönüp, -dur bakalım ne diyecek? Bak sona geldi, sona geldi.*

Ö16: *çoğu zarar, azı karar.*

Öğretmen: *evet, tamam oturabilirsiniz çocuklar. Son bir atasözümüz kaldı, bunu nasıl yapacağız biliyor musunuz? Hep birlikte. Ben L….'a söyleceğim, L….., G….'a, G… Y….'a,*

Ö15: *tamam öğretmenim anladık. Öğretmenim en sona ben geçeyim yaa nolurr.*

Diğer çocuklar ben, ben derler.

Öğretmen: *Atasözünüz geliyor. En son T…. Söyleyecek, çünkü en sonda o oturuyor.*

Ö25: *"içten atar, dıştan atmaz".*

Öğretmen: *Gülümser. İşten artmaz, dişten artar.*

Sınıf *ve* ***Ö30:*** *tüh ya öğretmenim, bilemedik.*

Öğretmen: *çocuklar, sizce bu atasözleri neyle ilgiliydi?*

Ö30: *bu atasözleri tasarrufla ilgiliydi.*

Öğretmen: *Başka?*

Ö7: *Haklarımızla ilgili*

Öğretmen: *Başka?*

Ö6: *Bütçeyle.*

Öğretmen: *evet bütçeyle ilgili aferin.*

"Kulaktan kulağa" ısınma etkinliği öğrencileri konuya hazırlama, dikkat çekme, öğrenme alanı ile ilgili temel kavramları kazandırmak amacıyla hazırlanmıştır. Sınıf içi iletişim kesitinde öğrenci cevapları incelendiğinde öğrencilerin çoğunluğu oyuna aktif olarak katılmış, hatta Ö30, "ben başa geçeyim mi?", Ö12, "Öğretmenim herkes oynayacak mı?" Ö15, "şimdi ikinci küme" gibi ifadeleriyle oyunda yer almak istediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca Ö15'in kendisini oyalayan arkadaşına "dur bakalım ne diyecek? Bak sona geldi, sona geldi*"* ifadesiyle dersten kopmadığını göstermiştir. Bu durum, yüksek bir **katılım düzeyi** olduğunu ve **öğrencilerin motivasyonlarının** yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum araştırmacı öğretmen günlüğüne de şöyle yansımıştır:

"Çocuklar her zamanki gibi ısınma oyununa çok istekle ve aktif katıldılar. Mutlu oldukları için tüm sınıfı kapsayacak şekilde kulaktan kulağa oyununu oynattım ve gerçekten hepsini derse dahil etme noktasında çok etkili oldu."

Örnek olay olarak "İzleyip Değerlendiriyorum" etkinliği ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun hazırlamış olduğu kamu spotunun izletilmesi ve izletilen kamu spotuyla ilgili örnek olayı irdelemeye yönelik uygulayıcı tarafından hazırlanan örnek olayı kavrama, ahlaki ve empatik düşünme soruları yöneltilmesiyle derse geçiş yapılmıştır.

"İzleyip Değerlendiriyorum" Etkinliğinden ve Sınıf İçi İletişim Kesitinden Örnek

Kamu Spotu - Tasarruf Bilinci ve Bütçe Planlaması

Kaynak: https://www.youtube.com/watch?v=s133iGVZcEQ

Bu kamu spotu bireylere Tasarruf Bilinci ve Bütçe Planlaması konusunda farkındalık kazandırmak amacıyla oluşturulmuş bir açık kaynaktır.

Öğretmen: *Peki çocuklar size göre bütçe yapmak önemli mi? Neden?*

Sınıf: *Evet. Önemlidir.*

Ö15: *Bütçe yaparsanız, fazla para bile artırabilirsiniz.*

Ö13: *Bütçe olursa paramız artar, ihtiyaçlarımızı karşılarız, isteklerimizi de karşılarız, paramız da artar. Yani istediğimiz zaman istediğimiz gibi gideriz, ihtiyaçlarımızı karşılarız.*

Ö30: *Öğretmenim zaten ben küçüklüğümden beri para biriktiriyordum. Okula gitmeden önce bilmiyordum benim ihtiyacım olan şeyleri, isteklerimi, hep isteklerime önem veriyordum. Bütçe yapmayı öğrendim ve ihtiyaçlarıma da karar verdim.*

Öğretmen: *eveet, yani ihtiyaçların daha önemli olduğunu öğrendin. A… sanki sen de parmak kaldırdın?*

Ö1: *bütçe yapmazsak paramızı nasıl harcayacağımızı bilemeyiz öğretmenim.*

Öğretmen: *evet çok güzel, H….?*

Ö9: *bütçe yapmazsak paramız çar çur olur öğretmenim.*

Ö27: *paramızı nasıl harcayacağımızı bilmezsek, biriktiremeyiz öğretmenim.*

Ö20: *Eğer bir şeyler almak istiyorsak, bunun için de bütçe yapmalıyız.*

Ö7: *öğretmenim öncelikle bizim hayatımızda önemli yeri olan yiyecek-içecek, kira gibi şeylere öncelik vermeliyiz. Zaten o yüzden videodaki kişi ıvır-zıvırı bütçeden çıkardı.*
Öğretmen: *şimdi çocuklar ikinci sorumuzdan devam edelim. Size göre izlediğiniz kamu spotunda en önemli karakterler kimlerdir? Neden? Evet M… Ç.?*

Ö13: *mutfak, tasarruf hedefi, kira, elektrik, doğalgaz.*

Öğretmen: *neden bunlar önemli?*

Ö13: *elektrik israfı yapmıyoruz, su israfı yapmıyoruz, doğalgaz israfı yapmıyoruz, eğer öyle yaparsak bütçe sarsılır.*

Öğretmen: *evet aferin çok güzel. Evet Y.Y.?*

Ö30: *öğretmenim bence en önemli iki karakter Ivır ve Zıvır çünkü en önemli ihtiyaçlarımızın neler olduğunu gösteriyor.*

Öğretmen: *yani ayırt etmeni sağlıyor. Peki, H…?*

Ö9: *Öğretmenim ben de M. Ç. gibi elektrik ve suyu önemsiyorum. Elektrikle suyu çok harcamazsak paramız boşuna gitmez.*

Öğretmen: *peki, aferin. Evet 3. Soruya geçiyoruz. Bu örnek olayı düşünerek, "Ayağını yorganına göre uzat" atasözü ile ilgili düşüncelerinizi açıklayınız. Evet E…?*

Ö6: *öğretmenim yani boyumuzdan büyük işlerle uğraşmamak*

Öğretmen: *evet, başka düşüncesi olan?*

Ö26: *ıvır zıvır almamak*

Ö30: *bütçeyi tasarruflu kullanmak demek bence*

Öğretmen: *peki R…. sen ne düşünüyorsun bu konuda?*

Bu işlediğimiz kamu spotuyla "Ayağını yorganına göre uzat atasözü" nü ilişkilendirsen nasıl bir açıklama yaparsın?

Ö23: *öğretmenim bu film zaten bize o atasözünü söylüyor. Yani öğretmenim ayağını yorganına göre uzat da bütçede ihtiyacına göre, ihtiyacına dikkat ederek alışveriş yapıyor. Öğretmenim burada da ihtiyaçlarını bütçeye koyuyor.*

Ö7: *öğretmenim ayağını yorganına göre uzat şu anlama geliyor: yorganımız hangi boyuttaysa bizim de o boyuta geçmemizi sağlıyor. Mesela bacaklarımızı ve kollarımızı o boyuta göre uzatmamamız gerekiyor.*

Öğretmen: *yani bunu gerçek anlamında düşünürsek öyle. Bunu izlediğimiz kamu spotu özelinde düşünürsek, harcamalarla ilişkilendirirsek ne söyleyebiliriz?*

Ö7: *harcamalarla ilgili elektrik, su ve doğalgaz tasarrufu yapmamız gerektiğini ve tasarruf hedefini bütçeye koyduğumuz sürece, elektrik, su, doğalgaz tasarrufunu daha iyi, daha etkili kullanabiliyoruz.*

Öğretmen: *eveet, teşekkürler. E….?*

Ö6: *Öğretmenim mesela belli miktarda bir paramız oluyor. Mesela on bin liramız oluyor. İşte bu on bin lirayı ıvır zıvıra kullandığımızda paramız kalmıyor, ama kira, fatura, tasarruf hedefine ayırırsak öğretmenim hem kar edebiliriz hem geçinebiliriz öğretmenim.*

Ö2: *param ne kadarsa o kadara bir şeyler almam gerekiyor.*

Ö20: *öğretmenim, cebimizde ne kadar para varsa ona göre ihtiyaçlarımızı almalıyız. Eğer ihtiyaçlarımızı alırsak, paramızdan kar elde edebiliriz.*

Öğretmen: *evet, teşekkür ederim. Devam ediyorum çocuklar. Dördüncü soru: sizce kamu spotundaki Ivır Zıvır adlı karakterlerin o şekilde davranması doğru mudur? Neden? G….r?*

Ö8: *değil öğretmenim.*

Ö30: *doğru değil öğretmenim, çünkü o adam ıvır zıvırları çıkarmıştı, onlar tekrar girmek istedi. İhtiyaçlara yer kalmaz o zaman.*

Ö14: *öğretmenim ihtiyaçlarımız isteklerimizin önünde olduğu için gereksiz harcama yapmamalıyız.*

Öğretmen: *yani ıvır zıvırın bütçeye girmek istemesi doğru muydu?*

Ö14: *hayır, yanlıştı.*

Öğretmen: *peki, E…l?*

Ö7: *öğretmenim bence ıvır zıvırların oraya gelmek istemesi pek doğru değildi çünkü bütçeye katkı sağlamak yerine, oraya zarar veriyordu, bütçeyi zedeliyordu.*

Öğretmen: *aferin, çok güzel. N…a?*

Ö19: *eğer ıvır zıvırı içeri alırsak ihtiyaçlarımıza yer kalmaz.*

Öğretmen: *güzel tespitleriniz var, teşekkür ederim. E…?*

Ö6: *Öğretmenim Y… Y. arkadaşımız çok doğru dedi. Ivır zıvırları içeri alırsak paramız kalmaz, ihtiyaçlarımızı alamayız öğretmenim.*

Öğretmen: *evet teşekkürler. Beşinci soruya geçiyorum. Kahramanlardan Tasarruf hedefi ve Ivır Zıvır karakterlerinin davranışlarından hangisini daha doğru ya da uygun buluyorsunuz? Ve neden bu şekilde düşünüyorsunuz? Evet, L…..r?*

Ö11: *öğretmenim Tasarruf Hedefi'ni, çünkü doğru bir amacı var.*

Öğretmen: *Y… M. sen hangisini doğru buluyorsun kahramanlardan? Tasarruf Hedefini mi yoksa Ivır ve Zıvır'ı mı?*

Ö29: *Tasarruf Hedefi'ni.*

Öğretmen: *Tasarruf Hedefi'ni. Peki neden böyle düşünüyorsun?*

Ö29: *çünkü para boşuna gitmez.*

Öğretmen: *evet, aferin. Peki, E…l?*

Ö7: *öğretmenim tabii ki de Tasarruf Hedefi'ni daha doğru buluyorum çünkü oradaki elektrik, su, doğalgaz vb. şeyleri daha düzenli, düzgün kullanmamızı sağlıyor.*

Öğretmen: *son bir sorum var, siz eğer Tasarruf Hedefi'nin yerinde olsaydınız, Ivır- Zıvır adlı karakterlere ne söylemek isterdiniz? Y… Y?*

Ö30: *öğretmenim ben burada ne işiniz var derdim. Sizin başka bir yere gitmeniz lazım. Bütçede ihtiyacımız olan şeylerin olması lazım, derdim.*

Ö13: *derdim ki, sizin burada ne işiniz var? Sizin isteklere önem veren yerlere gitmeniz lazım.*

Öğretmen: *peki aferin, Nisa?*

Ö19: *biz burda katkı sağlıyoruz, siz başka yerlere gidin derdim.*

Ö7: *öğretmenim ben tasarruf hedefi olarak şey derdim. Burası sizin yeriniz değil, hem ben önce ihtiyaçlarımı almayı bitirdiğimde, sizi daha rahat bir şekilde alabilirim derdim.*

Öğretmen: *çok teşekkür ederim. Evet, H…n?*

Ö9: *siz bize zarar veriyorsunuz. Çünkü biz ihtiyaçlara göre gittiğimiz için siz bize zararlısınız.*

Öğretmen: *teşekkür ederim H…n. Evet, L….r?*

Ö11: *Sizin yeriniz burası değil, yanlış yerdesiniz derdim.*

Öğretmen: *evet, hepinize çok teşekkür ediyorum.*

İletişim kesitleri incelendiğinde öğrencilerin aynı konuyu (bütçe, tasarruf, ihtiyaçlar vs.) farklı açılardan ele aldıkları, özellikle atasözleri ve kamu spotu bağlamında, bazı öğrencilerin maddi tasarruf, bazılarının gereksiz harcamalardan kaçınma gibi farklı yönlere vurgu yaptığı görülmektedir. Bu da **farklı bakış açısı** sunabildikleri bir sınıf ortamı

olduğunu göstermektedir. Bu durumun göstergesi olarak şu iki öğrenci örneği ele alınabilir. **Ö9**: Bütçe yapmanın gerekliliğini "Bütçe yapmazsak paramız çar çur olur" şeklinde ifade ederek israf olgusuna dikkat çekmiştir. Bu bakış açısı, bütçe konusunu sadece tasarruf değil, israftan kaçınma ekseninde ele almasıyla fark yaratmaktadır. **Ö23**: Kamu spotundaki karakterler üzerinden "İhtiyaçlara dikkat ederek alışveriş yapıyor" yorumunu yaparak atasözünün bütçe ile olan bağlantısını farklı bir bakış açısıyla ifade etmiştir. Bu, atasözü ve kamu spotu arasındaki bağlantıyı kurarak öğrencinin farklı bir perspektif sunduğunu gösterir.

"Kavram Buluyorum" Etkinliğinden ve Sınıf İçi İletişim Kesitinden Örnek

Kavram Buluyorum" etkinliği ile araştırmacı tarafından önceden belirlenen gazete haberi ve karikatürün sunumu ile gazete haberinden yola çıkılarak "gelir" kavramı, karikatürden yola çıkılarak "gider" kavramlarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu iki kavramın ne ile ilgili olduğu sorularak dersin kazanımı işlenmeye devam edilmiştir.

GAZETE HABERİ

Serasında yetiştirdiği ürünleri satarak aile bütçesine katkı sağlıyor

Sakarya'nın Ferizli ilçesinde yaşayan ev hanımı Necmiye Ersin, serasında yetiştirdiği marul, salatalık, yeşil soğan ve nane gibi ürünleri evinin önünde müşterilerine satıyor.

Kaynak: https://www.cerkezkoybakis.com.tr/serasinda-yetistirdigi-urunleri-satarak-aile-butcesine-katki-sagliyor

Öğretmen: *Sırada size göstermek istediğim iki şey var: birincisi bir gazete haberi.*

Gazete haberi okunur.

Öğretmen: *şimdi burada gazete haberindeki kişi, yaptığı işle neye katkı sağlıyormuş?*

Ö30: *öğretmenim aile bütçesine.*

Öğretmen: *evet, aile bütçesine. Yani ne elde ediyor?*

Ö23: *yani ailenin yemek ihtiyacını karşılıyor.*

Ö19: *gelir elde ediyor.*

Öğretmen: *gelir, evet. 1. Kavramı N….a buldu aferin.*

Ö13: *öğretmenim ikinci kavramı söyleyebilir miyim?*

Öğretmen: *bir dakika, ikinci kavram için karikatüre bakacağız. Şimdi burada bir karikatür var çocuklar. Karikatüre göre kredi kartının üzerindeki adam ne diyor? "Kara göründü". Kadın ne diyor?*

2. Karikatür

Kaynak: https://m.facebook.com/HasKayseriManticisi/posts/3159944530799979/

Ö23: *"Bir daha bu kadar açılmayalım" diyor.*

Öğretmen: *evet, "Bir daha bu kadar açılmayalım" diyor. Peki, size göre karikatürdeki kadın bu sözüyle ne anlatmak istiyor?*

Ö6: *tasarruf*

Ö23: *tasarruf*

Ö30: *öğretmenim ben anladım.*

Öğretmen: *evet, önce R….*

Ö23: *öğretmenim, bir daha bu kadar gereksiz şeyler almayalım, demek istiyor.*

Öğretmen: *evet, Y… Y.?*

Ö30: *öğretmenim, demek ki buradaki insanlar gelirlerini çok fazla harcamışlar, bir daha bu kadar harcamayalım diyor.*

Öğretmen: *evet.*

Ö13: *yani para gidiyor,* ***gider.***

Öğretmen: *evet, ikinci kavramı M.Ç.* ***gider*** *olarak açıkladı. Tahtaya yazıyorum.*

Ö30: ***Gelir- gider****.*

Öğretmen: *peki sorumuza dönecek olursak?*

Ö30: *fazla para harcamayalım diyor öğretmenim.*

Ö9: *giderleri gelirlerinden fazla olduğu için öğretmeni çok zor durumda kalmışlar.*

Öğretmen: *evet, teşekkürler H…n?*

Ö7: *öğretmenim, diyelim gelirimiz daha az ama giderimiz daha fazlaysa gelir- gider diye bir şey kalmaz çünkü tasarruf uygulamamış oluruz.*

Öğretmen: *evet, teşekkür ederim. O zaman çocuklar size son bir sorum var: iki kavram buldunuz, gelir ve gider. Bu iki kavram neyle ilgili?*

Ö6: *bütçeyle*
Ö13: *bütçeyle*
Ö30: *bütçeyle*
Sınıf*: bütçeyle*
Öğretmen: *evet, bütçeyle ilgili.*

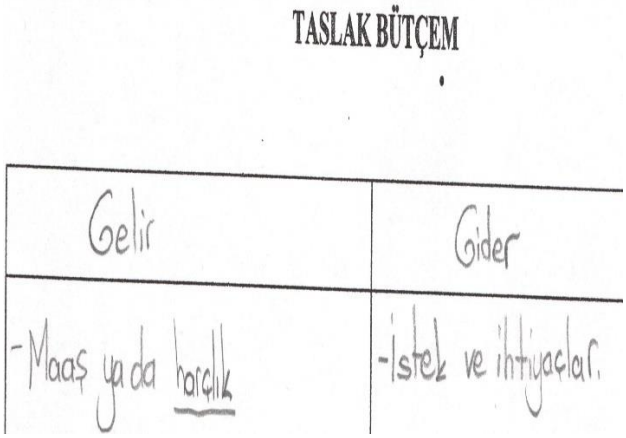
Sınıf içi etkileşim kesitleri incelendiğinde öğrencilerin bütçeyle ilgili iki önemli kavramı rahatlıkla buldukları gözlenmiştir. Sınıfın büyük kısmı etkileşime aktif olarak katılmakta, öğretmen de onların yanıtlarına teşvik edici şekilde karşılık vererek katılımı desteklemektedir. Ayrıca öğretmen, öğrencilerin ifadelerine **empati** göstermekte ve "evet, teşekkürler" gibi ifadelerle geri bildirim sağlamaktadır. Bu durum öğretmenden **öğrenciye geri bildirimin** olduğunu göstermektedir. Etkileşim sırasında öğretmen öğrencilere, "Bu sözüyle ne anlatmak istiyor?" gibi sorularla, öğrencilerin düşüncelerini ve kavramsal anlayışlarını ortaya çıkarmakta, ayrıca öğrencilerin birbirlerinin fikirlerini desteklemesi veya kendi bakış açılarını sunması, **etkileşimin kalitesinin** arttığını göstermektedir.

"Kavram Buluyorum" etkinliğinden sonra "Bütçe Taslağımı Hazırlıyorum" etkinliği ile öğrencilere bütçe hazırlama konusunda basit bir pratik yaptırılmıştır. Öğrenciler bu etkinliğe de ilgiyle katılmışlardır. Aşağıda bu etkinliğe örnek dört çalışma sunulmaktadır.

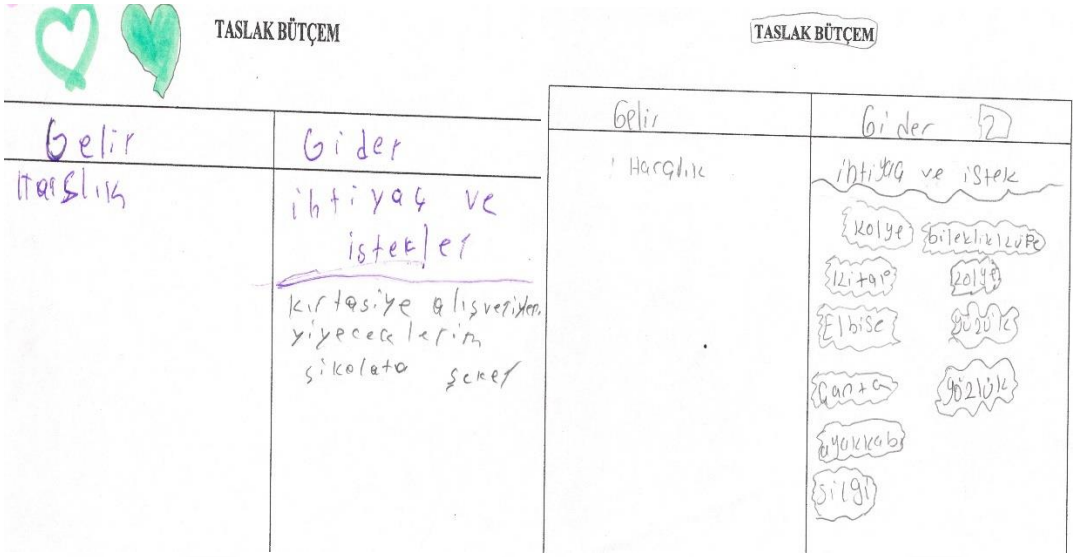
Ö5

Ö11

Ö27 **Ö31**

Yapılan çalışmalar incelendiğinde öğrencilerin bütçe kavramını anladıkları görülmektedir. Gelir ve gider kavramlarını uygun yere yazıp, içeriğine dair açıklamalarda bulunmuşlardır

"Bütçe Taslağımı Hazırlıyorum" etkinliğinin bitiminde karar formu etkinliği olan "Ege'nin Bütçesi" adlı etkinliğe geçilmiştir. Etkinlikte verilen bir örnek olay üzerinden öğrencilerin karar verme adımlarını izleyerek karar vermeleri sağlanmaya çalışılmıştır.

Etkinlik 5: Ege'nin Bütçesi

Ege'ye ailesi bundan sonra 100 TL harçlık vereceğini söylüyor. Ancak bu parayı bir hafta boyunca kullanacağı için bir bütçe hazırlayıp, harcamalarını parasına göre ayarlaması gerektiğini söylüyorlar. Hatta iyi bir planlama ile tasarruf edebilirse, tasarruf ettiği bu paraları biriktirerek, o hep hayalini kurduğu spor ayakkabıyı alabileceğini de ekliyorlar. Ancak Ege bütçe hazırlamayı henüz tam olarak bilmiyor.

Sen de karar formunu kullanarak, aşağıda Ege'nin istek ve ihtiyaçlarının yazdığı listeden de yararlanarak, Ege'nin hem ihtiyaçlarını karşılayabileceği hem de tasarruf edebileceği bir bütçe hazırlamasına yardım eder misin?

Ege'nin İstek Ve İhtiyaç Listesi

1. Uzaktan kumandalı araba 50 TL
2. Kantinden yiyecek alışverişi günlük 10 TL
3. Kitap 40 TL
4. Biten resim defteri yerine yenisi 30 TL
5. Kalem ve silgi 15
6. Çok beğendiği kırmızı çanta 100 TL
7. Kalem arkası süsü 15 TL
8. Fon kartonu (bu haftaki ders için gerekiyor) 15 TL

Kazanım 6 için hazırlanan "Ege'nin Bütçesi" karar formlarına ilişkin değerlendirme (N=30)

Tablo 4.2.6.1. 1. Karar Formu Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği

	Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli	Boş/Anlamsız
f	15	3	9	1	2

Tablo incelendiğinde öğrencilerin karar verme aşamalarını kullanma konusunda başarılı oldukları söylenebilir. Tablodan da görüldüğü üzere 15 öğrencinin çok nitelikli, 3 öğrencinin nitelikli, 9 öğrencinin ortalama ve 1 öğrencinin geliştirilmeli olarak nitelendirilen karar formu geliştirdikleri görülmüştür. Aşağıda bu forma ilişkin farklı öğrencilerin ürünlerinden örnekler sunulacaktır.

Ö11

KARAR FORMU

1. Burada vermen gereken karar nedir?(Problemi tanımla)
Ege'ye tasarruf edeceği bir bütçe nasıl hazırlıyabilirim.
2. Karar vermen gereken konu ile ilgili sana gerekli bilgiler nelerdir? İhtiyacınız olan bilgileri nereden edinebilirsiniz? (Bilgi toplama)
Ege'nin ihtiyaç ve istek listesi ve fiyatları.
3. Karar vermen gereken konu ile ilgili seçeneklerin nelerdir? Size göre olumlu ve olumsuz sonuçlarını yazın (Seçenek oluşturma).

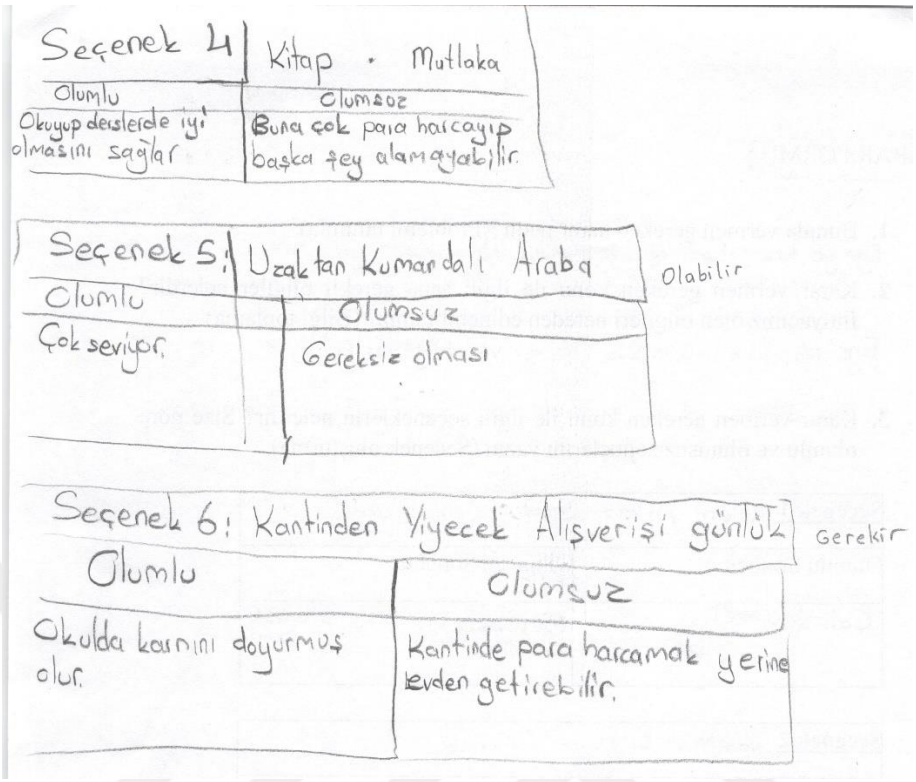
Seçenek 1 Kalem Arkası Süsü. Mutlaka	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Çok sevmesi.	Gereksiz olması, olmasada olur.

Seçenek 2 Kalem ve silgi. Mutlaka	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Derste kullanabilir.	Eski bir kalemi varsa onu kullanabilir ve bora ihtiyaç olmaz bunun yüzünden gereksiz olur.

Seçenek 3 Fon kartonu. Mutlaka	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Derse tam materyalle gelmiş olur.	Bunu aldığında başka istekl erini alabilirdi.

4. Senin için hangi seçenek daha önemli? Yazdığın seçenekleri "Mutlaka-Gerekir-Olabilir" ölçütlerine göre değerlendir (Seçenekleri değerlendirme).
5. Kararını ver ve açıkla (Şuna karar verdim çünkü.....)(Kararı uygulama). Bütçeye yazdım.

Ö11 devamı

Seçenek 4	Kitap · Mutlaka
Olumlu	Olumsuz
Okuyup derslerde iyi olmasını sağlar	Buna çok para harcayıp başka şey alamayabilir.

Seçenek 5:	Uzaktan Kumandalı Araba	Olabilir
Olumlu	Olumsuz	
Çok seviyor.	Gereksiz olması	

Seçenek 6: Kantinden Yiyecek Alışverişi günlük		Gerekir
Olumlu	Olumsuz	
Okulda karnını doyurmuş olur.	Kantinde para harcamak yerine evden getirebilir.	

Ege'nin İstek Ve İhtiyaç Listesi

1. Uzaktan kumandalı araba 50 TL
2. Kantinden yiyecek alışverişi günlük 10 TL
3. Kitap 40 TL ✓
4. Biten resim defteri yerine yenisi 30 TL
5. Kalem ve silgi 15 ✓
6. Çok beğendiği kırmızı çanta 100 TL
7. Kalem arkası süsü 15 TL
8. Fon kartonu (bu haftaki ders için gerekiyor) 15 TL ✓

Ege'nin Bütçesi	
Gelir:	Gider:
Harçlık = 100	- Kalem arkası süsü = 15 - Kalem ve silgi = 15 - Fon kartonu = 15 - Kitap = 40
Toplam:	Toplam: 85

Örneğin Ö11 oluşturduğu karar formu etkinliğinde maddelerin hepsine doğru yanıtlar vererek **çok nitelikli** bir sonuç elde etmiştir. Öğrenci tüm öğrendiği bilgileri işe koşmuş, bunları dikkate almış ve oluşturduğu etkinlikte dile getirmiştir. Karar verme aşamalarından sırasıyla 1. "Ege'ye tasarruf edebileceği bir bütçe nasıl hazırlayabilirim?" diyerek problemi tanımlamış, 2. "Ege'nin istek ve ihtiyaç listesi ve fiyatları" diyerek bilgi alabileceği yeri

belirlemiş, 3. “kalem arkası süsü, kalem ve silgi, fon kartonu, kitap, uzaktan kumandalı araba, kantinden yiyecek alışverişi” yazarak 6 farklı seçenek oluşturmuş ve kendine göre seçeneklerinin olumlu ve olumsuz yanlarını yazabilmiştir. 4. “kalem arkası süsü, kalem ve silgi, fon kartonu ve kitap seçeneklerine mutlaka, kantinden yiyecek alışverişine gerekir, uzaktan kumandalı arabaya olabilir” şeklinde yazarak seçeneklerini ölçütlendirebilmiş, 5. Etkinlik kağıdına karar verdiği şeyleri yazarak kararını uygulamıştır.

Ö7

KARAR FORMU

1. Burada vermen gereken karar nedir?(Problemi tanımla)
Eşinin parasını tasarruflu harcamak
2. Karar vermen gereken konu ile ilgili sana gerekli bilgiler nelerdir? İhtiyacınız olan bilgileri nereden edinebilirsiniz? (Bilgi toplama)
Aile bireylerinden öğretmenden
3. Karar vermen gereken konu ile ilgili seçeneklerin nelerdir? Size göre olumlu ve olumsuz sonuçlarını yazın (Seçenek oluşturma).

Çanta X Seçenek 1	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
kırmızı çantayı almalı	eğer kırmızı çantayı alırsak paramız biter

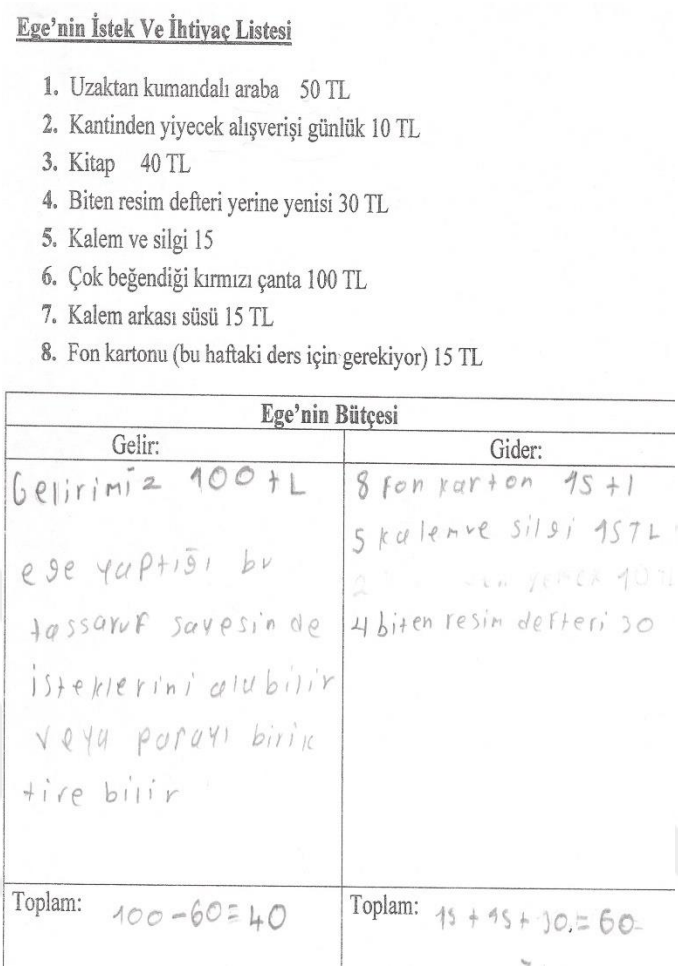
kalem ve silgi olumlu kalemve silgi onun ihtiyacı

Seçenek 2	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
eğer eğe fon karton alırsa daha iyi birşey yapmış olur	parasından biraz gidebilir

Seçenek 3	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Biten resim defterini almalı çünkü ihtiyaç	ama resim defteri 30 tl

4. Senin için hangi seçenek daha önemli? Yazdığın seçenekleri “Mutlaka-Gerekir-Olabilir” ölçütlerine göre değerlendir (Seçenekleri değerlendirme).
1 olabilir 2 Mutlaka 3 Mutlaka 4 mutlaka
5. Kararını ver ve açıkla (Şuna karar verdim çünkü.....)(Kararı uygulama).
Şuna karar verdim eğe fon kartonu kalem-silgi ve resim defteri alırsa tasarruf sağlamış olur

Ö7'nin devamı

Ege'nin İstek Ve İhtiyaç Listesi

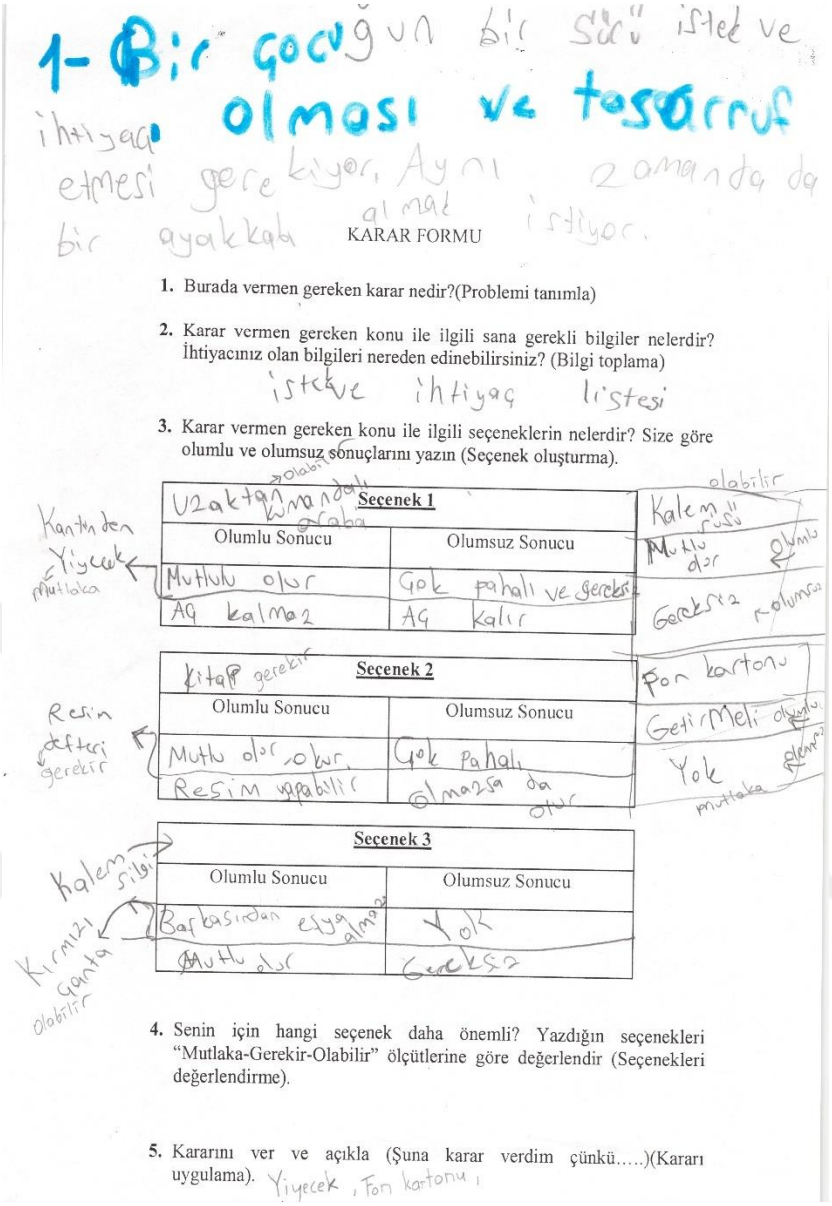
1. Uzaktan kumandalı araba 50 TL
2. Kantinden yiyecek alışverişi günlük 10 TL
3. Kitap 40 TL
4. Biten resim defteri yerine yenisi 30 TL
5. Kalem ve silgi 15
6. Çok beğendiği kırmızı çanta 100 TL
7. Kalem arkası süsü 15 TL
8. Fon kartonu (bu haftaki ders için gerekiyor) 15 TL

Ege'nin Bütçesi

Gelir:	Gider:
Gelirimiz 100 TL ege yaptığı bu tasarruf sayesinde istediklerini alabilir veya parayı biriktirebilir	8 fon karton 15 +1 5 kalem ve silgi 15 TL 4 biten resim defteri 30
Toplam: 100-60=40	Toplam: 15 + 15 + 30 = 60

Ö7 de oluşturduğu karar formu etkinliğinde maddelerin hepsine doğru yanıtlar vererek **çok nitelikli** bir sonuç elde etmiştir. Karar verme aşamalarından sırasıyla 1. "Ege'nin parasını tasarruflu harcamak" diyerek problemi tanımlamış, 2. "Aile bireylerinden, öğretmeninden" diyerek bilgi alabileceği yeri belirlemiş, 3. "çanta, fon kartonu, resim defteri, kalem ve silgi" yazarak 4 farklı seçenek oluşturmuş ve kendine göre seçeneklerinin olumlu ve olumsuz yanlarını yazabilmiştir. 4. "çantaya olabilir, fon kartonuna, resim defterine, kalem ve silgiye mutlaka" yazarak seçeneklerini ölçütlendirebilmiş, 5. "Şuna karar verdim. Ege fon kartonu, kalem silgi ve resim defteri alırsa tasarruf sağlamış olur." yazarak kararını açıklamıştır.

Ö26

1- Bir çocuğun bir sürü istek ve ihtiyaç olması ve tasarruf etmesi gerekiyor. Aynı zamanda da bir ayakkabı almak istiyor.

KARAR FORMU

1. Burada vermen gereken karar nedir?(Problemi tanımla)

2. Karar vermen gereken konu ile ilgili sana gerekli bilgiler nelerdir? İhtiyacınız olan bilgileri nereden edinebilirsiniz? (Bilgi toplama)

istek ve ihtiyaç listesi

3. Karar vermen gereken konu ile ilgili seçeneklerin nelerdir? Size göre olumlu ve olumsuz sonuçlarını yazın (Seçenek oluşturma).

Seçenek 1	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Mutlu olur	Çok pahalı ve gereksiz
Ağ kalmaz	Ağ kalır

Uzaktan kumandalı araba olabilir — Kantinden Yiyecek mutlaka — Kalem süsü olabilir — Mutlu olur — Gereksiz olumsuz

Seçenek 2	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Mutlu olur, okur, Resim yapabilir	Çok pahalı, olmazsa da olur

Kitap gerekir — Resim defteri gerekir — Fon kartonu — Getirmeli olumlu — Yok mutlaka gerekir

Seçenek 3	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Arkasından eşya alınır	Yok
Mutlu olur	Gereksiz

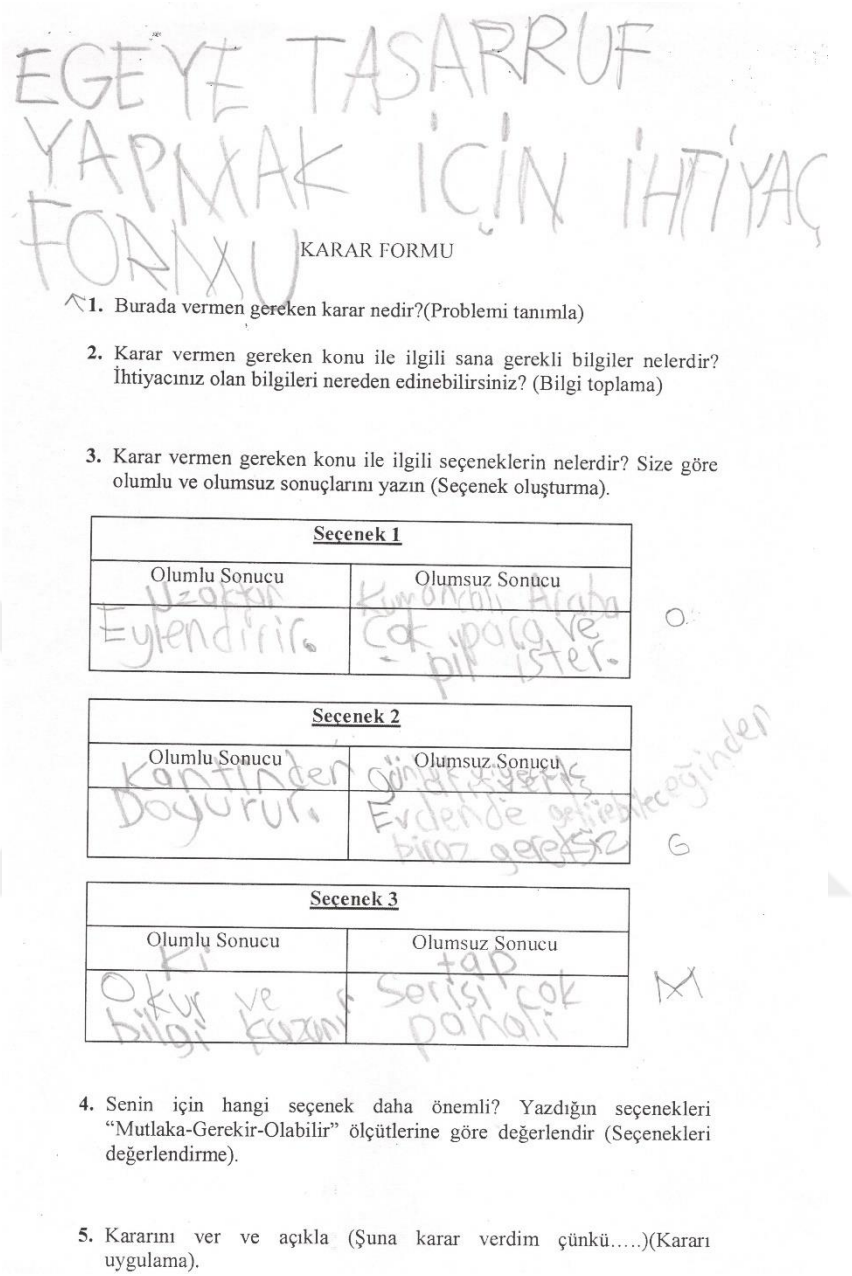
Kalem silgi — Kırmızı çanta olabilir

4. Senin için hangi seçenek daha önemli? Yazdığın seçenekleri "Mutlaka-Gerekir-Olabilir" ölçütlerine göre değerlendir (Seçenekleri değerlendirme).

5. Kararını ver ve açıkla (Şuna karar verdim çünkü.....)(Kararı uygulama). Yiyecek, Fon kartonu.

Ö26 oluşturduğu **çok nitelikli** karar formu etkinliğinde karar verme aşamalarından sırasıyla 1. "bir çocuğun bir sürü istek ve ihtiyacı olması ve tasarruf etmesi gerekiyor. Aynı zamanda da bir ayakkabı almak istiyor." diyerek problemi tanımlamış, 2. "istek ve ihtiyaç listesi" yazarak bilgi alabileceği yeri belirlemiş, 3. Listedeki 8 seçeneği de yazıp seçenek oluşturmuş, ayrıca hepsinin olumlu olumsuz taraflarını belirlemiş, 4. "uzaktan kumanda=olabilir, kantinden yiyecek=mutlaka, kalem süsü=olabilir, fon kartonu=mutlaka, kitap=gerekir, resim defteri=gerekir, kalem ve silgi=olabilir, kırmızı çanta=olabilir " yazarak seçeneklerini ölçütlendirebilmiş, 5. "Yiyecek, fon kartonu" yazarak kararını açıklamıştır.

Ö25

EGE'YE TASARRUF YAPMAK İÇİN İHTİYAÇ FORMU

KARAR FORMU

1. Burada vermen gereken karar nedir?(Problemi tanımla)

2. Karar vermen gereken konu ile ilgili sana gerekli bilgiler nelerdir? İhtiyacınız olan bilgileri nereden edinebilirsiniz? (Bilgi toplama)

3. Karar vermen gereken konu ile ilgili seçeneklerin nelerdir? Size göre olumlu ve olumsuz sonuçlarını yazın (Seçenek oluşturma).

Seçenek 1	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Uzaktan Eğlendirir.	Kumandalı Araba Çok pahalı ve pil ister.

Seçenek 2	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Kantinden Doyurur.	Evdende getirebileceğinden biraz gereksiz

Seçenek 3	
Olumlu Sonucu	Olumsuz Sonucu
Okur ve bilgi kazanır	Sorusu çok pahalı

4. Senin için hangi seçenek daha önemli? Yazdığın seçenekleri "Mutlaka-Gerekir-Olabilir" ölçütlerine göre değerlendir (Seçenekleri değerlendirme).

5. Kararını ver ve açıkla (Şuna karar verdim çünkü.....)(Kararı uygulama).

Ö25 ise oluşturduğu karar formu etkinliğinde karar verme aşamalarından sadece 1. "Ege'ye tasarruf yapmak için ihtiyaç formu" diyerek problemi tanımlamış, 3. "Uzaktan kumandalı araba, kantinden yiyecek, kitap" seçeneklerini yazıp seçenek oluşturmuş, hepsinin olumlu olumsuz taraflarını belirlemiş, 4. "uzaktan kumanda=olabilir, kantinden yiyecek=gerekir, kitap=mutlaka" yazarak seçeneklerini ölçütlendirebilmişdir. 2. bilgi toplama ve 5. aşama olan kararını ver ve açıkla bölümlerini boş bırakmıştır. Bu nedenle bu çalışma **nitelikli** olarak değerlendirilmiştir.

Kazanım 6 için "Afiş Hazırlıyorum" değerlendirme çalışma yapraklarına ilişkin değerlendirme (N=30)

Kazanımla ilişkili değerlendirme etkinliği olan "Afiş hazırlıyorum" etkinliğinin çalışma yaprağı aşağıda verilmiştir.

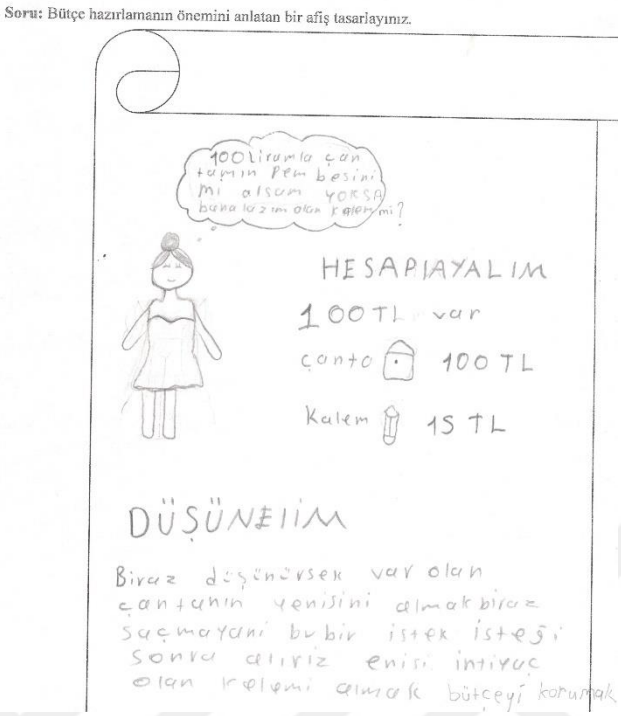
"Afiş hazırlıyorum" etkinliğinin değerlendirilmesinde hazırlanan rubrikten yararlanılmıştır. Rubrikte beş ölçüt bulunmaktadır. 1. Konu bütünlüğü 2. Yaratıcılık (afişin özgünlüğü) 3. Görsellik (afiş görsel öğelerle desteklenmiş) 4. Anlaşılabilirlik 5. Mesajın netliği ölçütleri açısından değerlendirilmiştir. Öğrencilerin çalışmaları bu boyutlar doğrultusunda "Çok nitelikli", "Nitelikli", "Ortalama", "Geliştirilebilir" ve "Boş/Anlamsız" şeklinde sınıflandırılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar sayısallaştırılıp tablo halinde gösterilmiştir. Etkinliğe 30 öğrenci katılmıştır. "Afiş Hazırlıyorum" etkinliğinin analizi Tablo 4.2.6.2'de gösterilmiştir.

Tablo 4.2.6.2. Afiş hazırlıyorum çalışma yaprağı Puanlama Sonucu Ürünlerin Niteliği (N=30)

	Çok Nitelikli	**Nitelikli**	**Ortalama**	**Geliştirilmeli**	**Boş/Anlamsız**
f	12	11	2	1	4

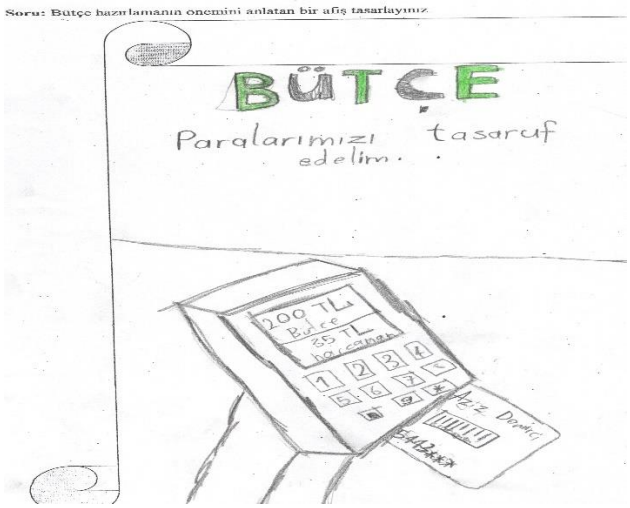
Bu tabloya göre sınıf en fazla **çok nitelikli** kategorisinde çalışmalar meydana getirmiştir. Bunu nitelikli, boş/anlamsız, ortalama ve geliştirilmeli veren öğrenciler takip etmektedir. Aşağıda "Afiş Hazırlıyorum" etkinliğine dair bazı öğrenci çalışmalarına yer verilecektir.

Ö7

Ö7 bu çalışmasında ölçütlerin hepsini kapsayan **çok nitelikli** bir ürün ortaya koymuştur. Afişi görsellerle desteklemiş, görseldeki kız çocuğunun iç sesiyle "100 liraya çantamın pembesini mi alsam, yoksa bana lazım olan kalemi mi?" yazmış ve "Hesaplayalım" bölümü oluşturup, "biraz düşünürsek var olan çantanın yenisini almak biraz saçma. Yani bu bir istek. İsteği sonra alırız. En iyisi ihtiyaç olan kalemi almak, bütçeyi korumak" şeklinde açıklama eklemiştir. Bu öğrencinin bütçe oluşturma kazanımını edindiğinin bir göstergesidir.

Ö3

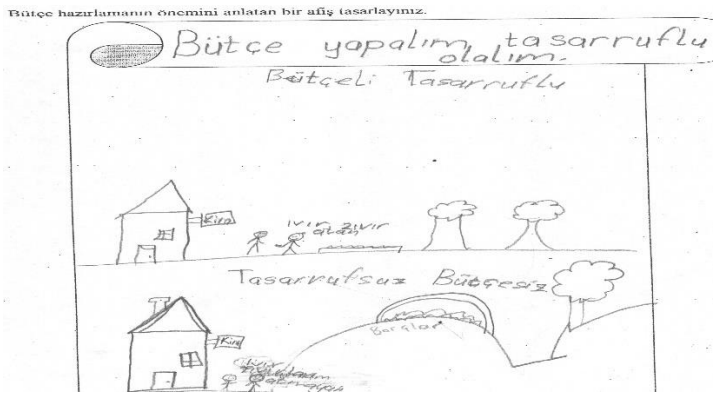
Ö3 ise bütçede tasarruflu olmanın gerekliliğini yaptığı görsel öğelerle açık ve net ifade etmiştir. Kredi kartı ile alışverişte 200 lirası olan birinin 35 TL harcama yaptığını göstererek bütçeyi aşmayan harcamayı göstermeye çalışmıştır. Çalışma **çok nitelikli** olarak değerlendirilmiştir.

Ö20

Ö20'de çalışmasını görsel öğelerle desteklemiş, mesajı slogan olarak yazmış, beni ıvır zıvıra harcama diyen para görseliyle mesajı açık ve net sunmuştur. Çalışma **çok nitelikli** olarak değerlendirilmiştir.

Ö23

Ö23 ise yaptığı afişte karşılaştırmalı görsel öğelerle mesajı iletmeye çalışmıştır. Kağıdın üst yarısına bütçeli, tasarruflu, bütçesinden ıvır zıvırı atan, kirada oturan bir aile çizerken, alt yarısına çizdiği görselde bütçeden ıvır zıvırı atmayan, borçları dağ gibi olan ve yine kirada oturan bütçesiz, tasarrufsuz diye nitelendirdiği bir aile çizmiştir. Afişin başına "Bütçe yapalım, tasarruflu olalım" sloganı da eklemiştir. Çalışma **çok nitelikli** olarak değerlendirilmiştir.

Verilen örneklerden hareketle öğrencilerin ders boyunca örnek olaylar aracılığıyla işledikleri kavramları ürünlerine yansıttıkları görülmektedir. Bu durum dersin kazanımını edinmeye yönelik olumlu bir süreç yaşandığını göstermektedir.

4.3. Örnek Olay Temelli Etkinliklerle Desteklenmiş Karar Verme Becerisi Geliştirmeye Yönelik İşlenen Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Sürecine İlişkin Öğrencilerin ve Araştırmacının Görüşleri Nasıldır?

Bu bölümde, örnek olay temelli etkinliklerle desteklenen sosyal bilgiler dersinin öğrenme sürecine ilişkin öğrencilerin ve araştırmacının görüşleri ele alınmıştır. Öğrenci ve öğretmen günlüklerinden elde edilen veriler doğrultusunda, dersin kazanımları, karar verme becerisi üzerindeki etkileri ve öğrenme sürecine yönelik duygusal tepkiler analiz edilmiştir. Günlükler analiz edilirken, öğrencilerin ilgili hafta boyunca işlenen ders kazanımına ve karar verme becerisine değinip değinmedikleri, ayrıca duygusal ifadeler kullanıp kullanmadıkları dikkate alınmıştır. Elde edilen bulgular, aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 4.3.1. Öğrencilerin Günlüklerindeki Kazanım, Karar Verme ve Duygusal İfade Değerlendirmeleri

Hafta	Dersin Kazanımı (f)	Karar Verme (f)	Duygusal İfade (f)	Eksik Veri
1. HAFTA	21	9	16	7 Öğrenci
2. HAFTA	16	5	13	6 Öğrenci
3. HAFTA	19	8	15	9 Öğrenci
4. HAFTA	20	12	22	5 Öğrenci
5. HAFTA	28	19	29	Veriler Tam
6. HAFTA	27	15	25	1 Öğrenci

1. Hafta Değerlendirmesi

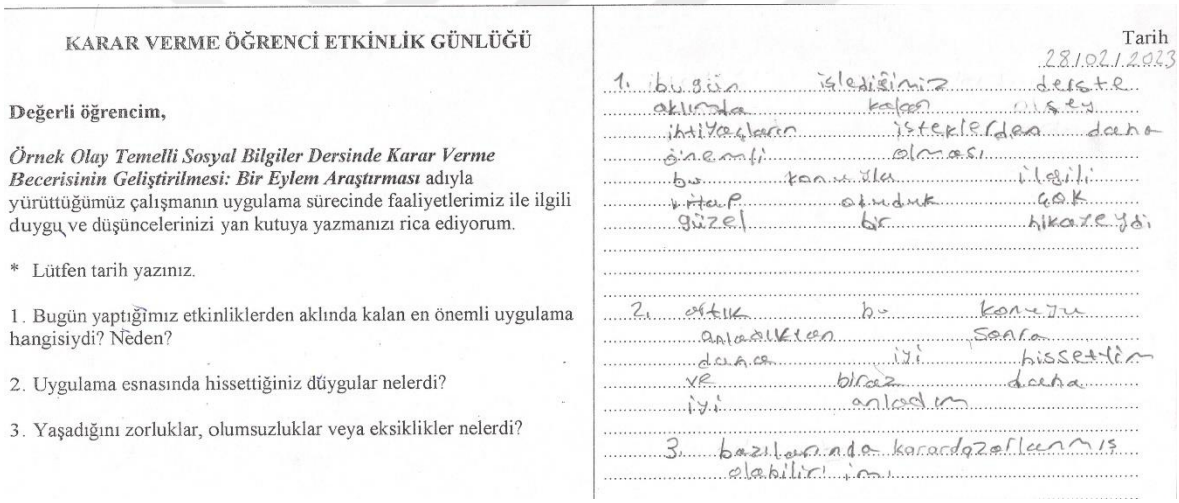
Yukarıdaki tabloda veriler incelendiğinde ilk hafta, öğrenciler sosyal bilgiler dersinin kazanımını genel olarak anlamış ve etkinliklerden keyif almışlardır. Öğrenci günlüklerinde

ders kazanımlarına değinen 21 öğrenci, dersin amacını ve içeriğini büyük ölçüde kavradıklarını göstermektedir. Karar verme sürecine ilişkin yalnızca 9 öğrencinin görüş bildirmesi, bu konuda hâlâ desteğe ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Duygusal ifadeler ise 16 öğrenci tarafından dile getirilmiş olup, dersin genel olarak öğrencilerde olumlu bir etki yarattığı anlaşılmaktadır. Aşağıda, bazı öğrencilerin günlüklerinden ve öğretmen günlüğünden elde edilen alıntılara yer verilecektir.

Öğrenci Görüşlerinden Alıntılar:

Ö1: "Bugün işlediğimiz derste aklımda kalan şey ihtiyaçların isteklerden daha önemli olması, bu konuyla ilgili kitap okuduk, çok güzel bir hikayeydi. Artık bu konuyu anladıktan sonra daha iyi hissettim ve biraz daha iyi anladım. Bazılarında kararda zorlanmış olabilirim."

1. Hafta Ö1'in Günlüğünden Kesit

KARAR VERME ÖĞRENCİ ETKİNLİK GÜNLÜĞÜ

Değerli öğrencim,

Örnek Olay Temelli Sosyal Bilgiler Dersinde Karar Verme Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması adıyla yürüttüğümüz çalışmanın uygulama sürecinde faaliyetlerimiz ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi yan kutuya yazmanızı rica ediyorum.

* Lütfen tarih yazınız.

1. Bugün yaptığımız etkinliklerden aklında kalan en önemli uygulama hangisiydi? Neden?

2. Uygulama esnasında hissettiğiniz düygular nelerdi?

3. Yaşadığını zorluklar, olumsuzluklar veya eksiklikler nelerdi?

Tarih
28/02/2023

1. bugün işlediğimiz derste aklımda kalan şey ihtiyaçların isteklerden daha önemli olması bu konuyla ilgili kitap okuduk çok güzel bir hikayeydi

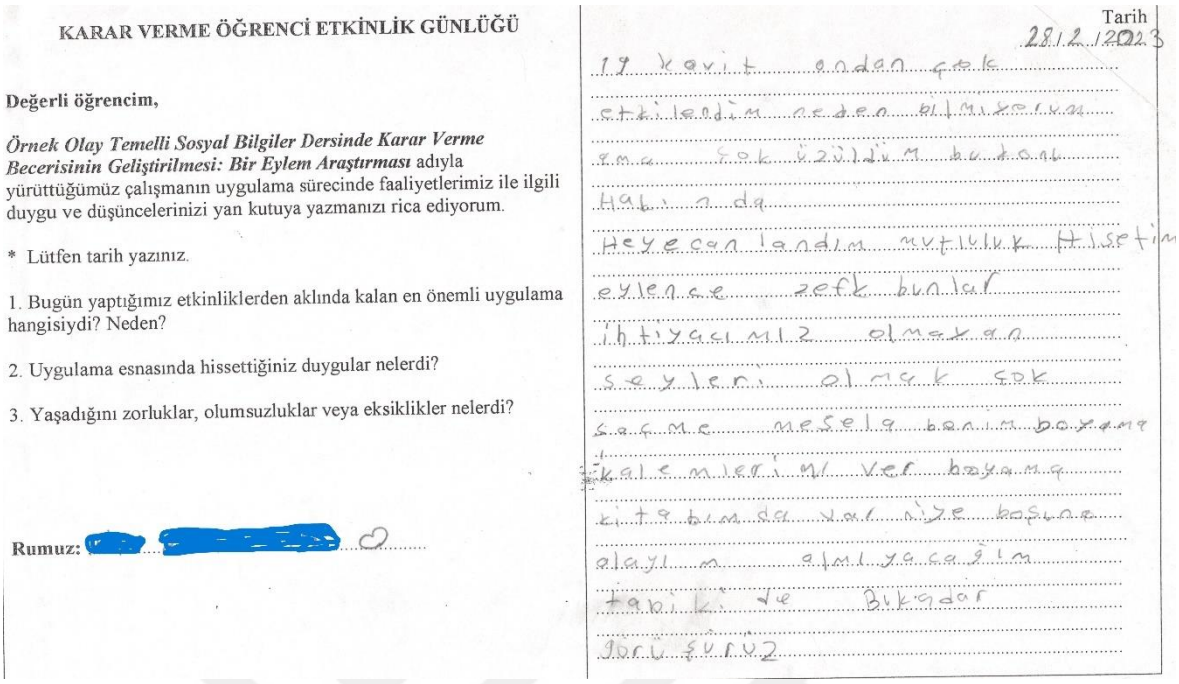
2. artık bu konuyu anladıktan sonra daha iyi hissettim ve biraz daha iyi anladım

3. bazılarında kararda zorlanmış olabilirim

Öğrenci günlüklerinden alınan bu örnek, dersin üç temel kriteri kapsadığını ve öğrencilerin hem akademik hem de duygusal düzeyde bu sürece olumlu yanıt verdiğini göstermektedir. Ö1, işlenen konuyu anladığını ifade etmiş, duygusal olarak iyi hissettiğini ve karar verme süreçlerinde çözüm bulma aşamalarına dair düşüncelerini paylaşmıştır.

Ö2: "*19 Kovit ondan çok etkilendim. Neden bilmiyorum ama çok üzüldüm bu konu hakkında. Heyecanlandım, mutluluk hissettim eğlence bunlar. İhtiyacımız olmayan şeyleri almak çok saçma, mesela benim boyama kalemlerim var, boyama kitabım da var, niye boşuna alayım? Almayacağım tabii ki de bu kadar görüşürüz."*

1. Hafta Ö2'nin Günlüğünden Kesit

KARAR VERME ÖĞRENCİ ETKİNLİK GÜNLÜĞÜ

Değerli öğrencim,

Örnek Olay Temelli Sosyal Bilgiler Dersinde Karar Verme Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması adıyla yürüttüğümüz çalışmanın uygulama sürecinde faaliyetlerimiz ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi yan kutuya yazmanızı rica ediyorum.

* Lütfen tarih yazınız.

1. Bugün yaptığımız etkinliklerden aklında kalan en önemli uygulama hangisiydi? Neden?

2. Uygulama esnasında hissettiğiniz duygular nelerdi?

3. Yaşadığını zorluklar, olumsuzluklar veya eksiklikler nelerdi?

Rumuz: [redacted]

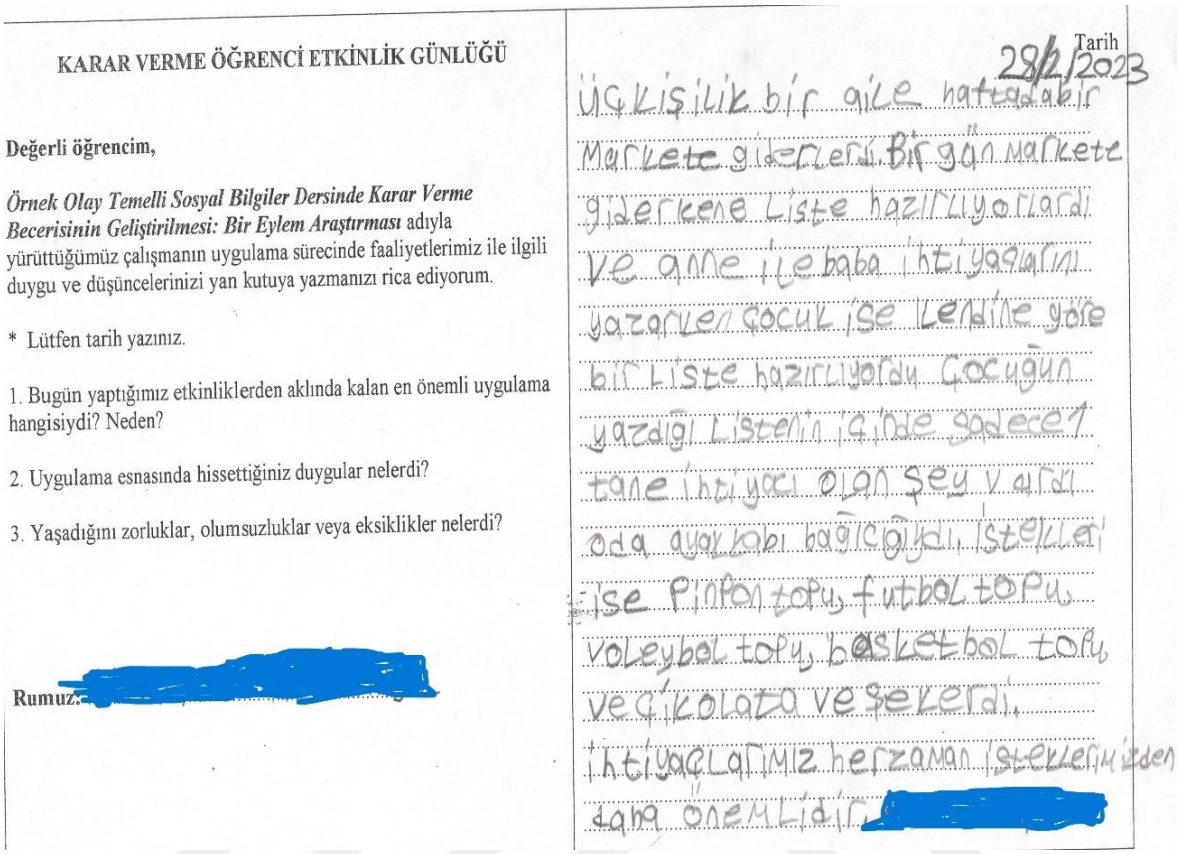
Tarih 28.12.2023

19 kavit ondan çok
etkinlikten neden alınıyoruz
ama çok üzüldüm bu konu
Hakkında
Heyecanlandım mutluluk hissettim
eğlence zevk bunlar
ihtiyacımız olmayan
şeyleri almak çok
saçma mesela bana bozama
kalemlerini ver boyama
kitabımda var niye başkasının
alayım almıyacağım
tahtalı ve bu gibi
iyiydi

Öğrenci günlüklerinden alınan bu örnek, dersin kazanımları ve duygusal etkileri konusunda öğrencilerin pozitif bir deneyim yaşadığını göstermektedir. Ö2, ihtiyaçlarımız olmayan şeyleri satın almamanın önemine dair anlamlı bir çıkarımda bulunmuş ve dersin eğlenceli geçtiğini ifade etmiştir. Ancak, karar verme sürecine yönelik herhangi bir ifade bulunmaması, bu konuda daha fazla rehberliğe ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Ö13: "Üç kişilik bir aile haftada bir markete giderlerdi. Birgün markete giderken liste hazırlıyorlardı ve anne ile baba ihtiyaçlarını yazarken çocuk ise kendine göre bir liste hazırlıyordu. Çocuğun yazdığı listenin içinde sadece 1 tane ihtiyacı olan şey vardı o da ayakkabı bağcığıydı. İstekleri ise pinpon topu, futbol topu, voleybol topu, basketbol topu ve çikolata ve şekerdi. İhtiyaçlarımız her zaman isteklerimizden daha önemlidir."

1. Hafta Ö13'ün Günlüğünden Kesit

KARAR VERME ÖĞRENCİ ETKİNLİK GÜNLÜĞÜ

Değerli öğrencim,

Örnek Olay Temelli Sosyal Bilgiler Dersinde Karar Verme Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması adıyla yürüttüğümüz çalışmanın uygulama sürecinde faaliyetlerimiz ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi yan kutuya yazmanızı rica ediyorum.

* Lütfen tarih yazınız.

1. Bugün yaptığımız etkinliklerden aklında kalan en önemli uygulama hangisiydi? Neden?

2. Uygulama esnasında hissettiğiniz duygular nelerdi?

3. Yaşadığını zorluklar, olumsuzluklar veya eksiklikler nelerdi?

Rumuz: [redacted]

Tarih 28/2/2023

üç kişilik bir aile hafta sonu bir Markete gidercesi. Bir gün markete gidercene liste hazırlıyorlardı ve anne ile baba ihtiyaçlarını yazarken çocuk ise kendine göre bir liste hazırlıyordu. Çocuğun yazdığı listenin içinde sadece 1 tane ihtiyacı olan şey varmış oda ayakkabı bağıcığıydı. İstekleri ise pinpon topu, futbol topu, voleybol topu, basketbol topu ve çikolata ve şekerdi. İhtiyaçlarımız herzaman isteklerimizden daha önemlidir. [redacted]

Bu günlük, dersin kazanımlarını anlamaya yönelik bir örnek teşkil etmektedir. Ö13, ihtiyaçlar ve istekler arasındaki farkı kavramış ve bu kavrayışı kendi ifadeleriyle açıklamıştır. Ancak, günlükte karar verme sürecine veya duygusal tepkilere dair bir ifade bulunmamaktadır. Bu durum, öğrencinin daha çok dersin bilişsel yönlerine odaklandığını ortaya koymaktadır.

Öğretmen Gözleminden Alıntılar

1. Hafta: Öğretmen Gözlemi:

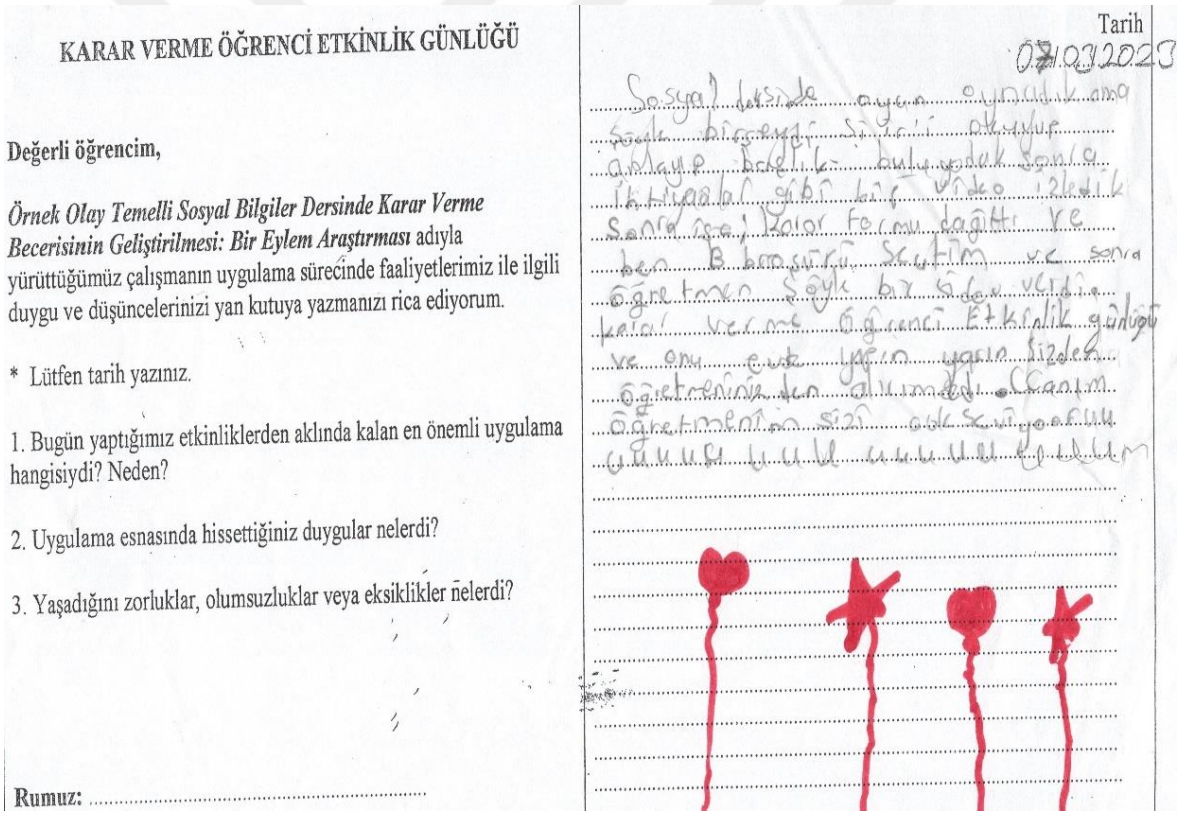
"Öğrenciler, ısınma oyununu ve örnek olay olarak sunduğum hikâyeyi çok sevdiler. Karar formu için hazırlanan 'Mehmet'in Önemli Kararı' hikayesi tarafımdan öğrencilere okundu. İlk hafta olması nedeniyle karar formlarında özellikle problemi tanımlama aşamasında zorlanmalar yaşandı. Tarafımdan sürekli açıklamalar yapıldı ve öğrencilerin genel anlamda motive oldukları gözlemlendi."

2. Hafta Değerlendirmesi

İkinci haftada da öğrencilerin çoğunun ders kazanımlarına değindiği ve duygusal ifadelere yer verdiği görülmüştür. Ancak, karar verme çalışmalarına ilişkin ifadelerin hâlâ yeterli düzeyde olmadığı dikkat çekmiştir. Aşağıda, bir öğrenci günlüğünden ve öğretmen günlüğünden elde edilen alıntılara yer verilecektir.

Ö19: *"Sosyal dersinde oyun oynadık ama şöyle bir şeydi: şiiri okuyup, anlayıp, başlık buluyorduk. Sonra ihtiyaçlar gibi bir video izledik. Sonra karar formu dağıtıldı ve ben B broşürünü seçtim. Ve öğretmen şöyle bir ödev verdi. Karar verme öğrenci etkinlik günlüğü ve onu evde yapın ben yarın sizden alırım dedi. Canım öğretmenim sizi çok seviyorum."*

2. Hafta Ö19'un Günlüğünden Kesit

KARAR VERME ÖĞRENCİ ETKİNLİK GÜNLÜĞÜ

Değerli öğrencim,

Örnek Olay Temelli Sosyal Bilgiler Dersinde Karar Verme Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması adıyla yürüttüğümüz çalışmanın uygulama sürecinde faaliyetlerimiz ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi yan kutuya yazmanızı rica ediyorum.

* Lütfen tarih yazınız.

1. Bugün yaptığımız etkinliklerden aklında kalan en önemli uygulama hangisiydi? Neden?

2. Uygulama esnasında hissettiğiniz duygular nelerdi?

3. Yaşadığını zorluklar, olumsuzluklar veya eksiklikler nelerdi?

Rumuz: .....

Tarih 07.03.2023

Sosyal dersinde oyun oynadık ama şöyle bir şeydi: şiiri okuyup anlayıp başlık bulduk sonra ihtiyaçlar gibi bir video izledik sonra karar formu dağıtıldı ve ben B broşürünü seçtim ve sonra öğretmen şöyle bir ödev verdi karar verme öğrenci etkinlik günlüğü ve onu evde yapın ben yarın sizden alırım dedi canım öğretmenim sizi çok seviyorum

Öğrenci, dersin etkinliklerine ve karar formuna değinerek bunları günlüğüne yazmıştır. Duygusal bir ifade kullanarak günlüğü sonlandırmıştır.

2. Hafta Öğretmen Gözlemi

"Öğrenciler derste gayet ilgiliydiler ve dikkat çekici buldular. Soruları cevaplamada katılım yüksekti. Karar formu etkinliği çok ilgilerini çekti ancak karar formundaki problemi

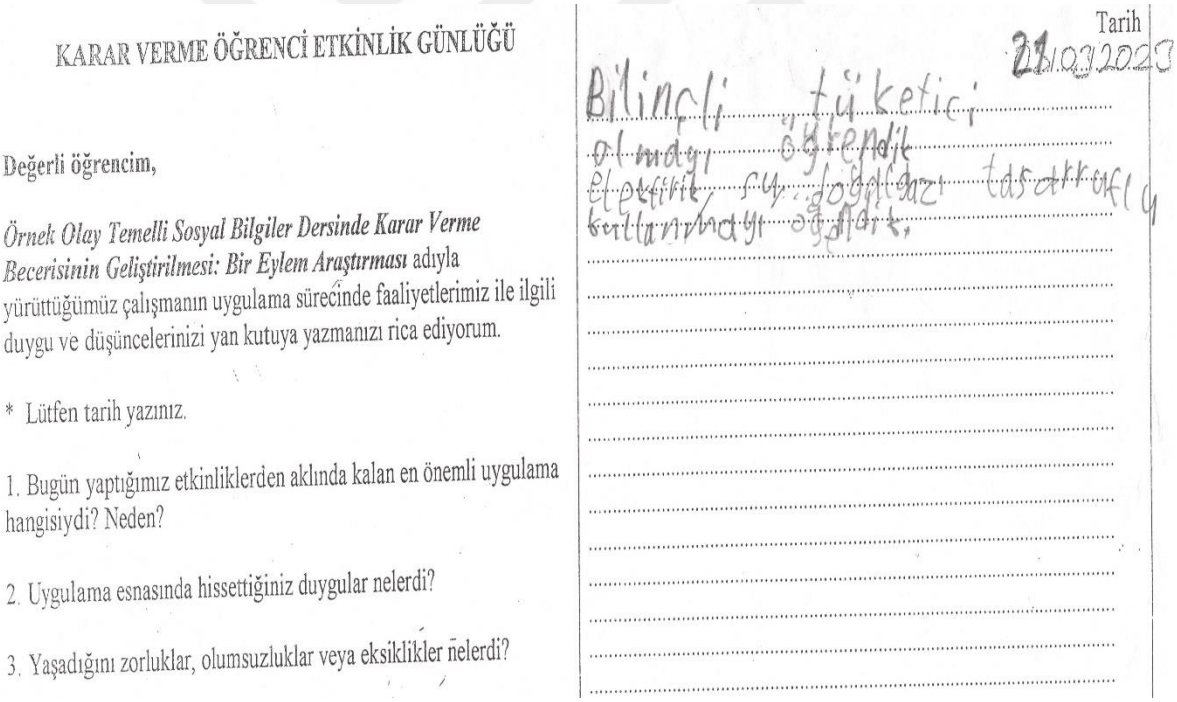
çoğu broşür olarak değil de tek tek, kalem kalem ele aldılar, biraz zorlandılar. Kazanımın anlaşıldığını verilen afiş çalışmalarından anladım."

3. Hafta Değerlendirmesi

Üçüncü haftada günlük teslim eden öğrencilerin büyük bir çoğunluğu kazanımdan bahsetmiş, duygusal ifadelere de çokça yer vermişlerdir. Karar verme sürecine dair yer verenlerin sayısında bir artış gözlemlense de beklenen düzeyde olmadığı görülmüştür. Aşağıda, bir öğrenci günlüğünden ve öğretmen günlüğünden elde edilen alıntılara yer verilecektir.

Ö12: *"Bilinçli tüketici olmayı öğrendik. Elektrik, su, doğalgazı tasarruflu kullanmayı öğrendik."*

3. Hafta Ö12'nin Günlüğünden Kesit

KARAR VERME ÖĞRENCİ ETKİNLİK GÜNLÜĞÜ

Değerli öğrencim,

Örnek Olay Temelli Sosyal Bilgiler Dersinde Karar Verme Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması adıyla yürüttüğümüz çalışmanın uygulama sürecinde faaliyetlerimiz ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi yan kutuya yazmanızı rica ediyorum.

* Lütfen tarih yazınız.

1. Bugün yaptığımız etkinliklerden aklında kalan en önemli uygulama hangisiydi? Neden?

2. Uygulama esnasında hissettiğiniz duygular nelerdi?

3. Yaşadığını zorluklar, olumsuzluklar veya eksiklikler nelerdi?

Tarih 21/09/2023

Bilinçli tüketici olmayı öğrendik elektrik, su, doğalgazı tasarruflu kullanmayı öğrendik.

Üçüncü hafta günlüğünden alınan bu örnek, öğrencinin bilinçli tüketici olma ve tasarruf yapma gibi ders kazanımlarını net bir şekilde ifade ettiğini göstermektedir. Ancak günlükte karar verme sürecine dair herhangi bir değerlendirme yapılmamış ve duygusal ifadeler zayıf kalmıştır. Bu durum, öğrencinin dersin bilişsel yönüne odaklandığını ancak karar verme sürecini ve duygusal etkilerini günlükte ifade etmediğini göstermektedir.

3. Hafta Öğretmen Gözlemi

"Isınma oyununu çok sevdiler. Daha çok devam ettirmek istediler. Sınıfın çoğunluğu hazırlanan etkinliklere ilgiyle katıldı. Karar formunda zorluk yaşadılar. Seçenek oluşturma ve seçeneklerin olumlu ve olumsuz yanlarını yazmada biraz zorlandılar. Derse katılımlarından, yaptıkları yorumlardan ve çalışma kağıtlarındaki etkinliklerinden kazanımı anladıklarını düşünüyorum."

4. Hafta Değerlendirmesi

Dördüncü hafta, öğrencilerin önceki haftalara kıyasla hem karar verme süreçlerine daha fazla odaklandıkları hem de dersin kazanımlarını daha ayrıntılı bir şekilde ifade ettikleri bir dönem olmuştur. Bunun yanı sıra, öğrencilerin duygusal ifadelerinde de artış gözlemlenmiştir. Aşağıda bir öğrenci günlüğünden ve öğretmen günlüğünden elde edilen alıntılara yer verilecektir.

Ö18: *"Bugün sosyal bilgiler dersinde çocuk haklarını işledik. Mesela sağlık hakkı, eğitim hakkı gibi haklarımız. Bir çocuk evinde mışıl mışıl yatarken öbür çocuk sokakta kalıyor ve yatıyor. 9 yaşındaki bir çocuk çalışıyorsa, okumuyorsa bilgi sahibi olamaz ve o çocuk haklarını kaybetmiş olur. Her çocuk haklarını savunmalı ve haklarını kaybetmemeli."*

4. Hafta Ö18 Günlüğünden Kesit

KARAR VERME ÖĞRENCİ ETKİNLİK GÜNLÜĞÜ

Değerli öğrencim,

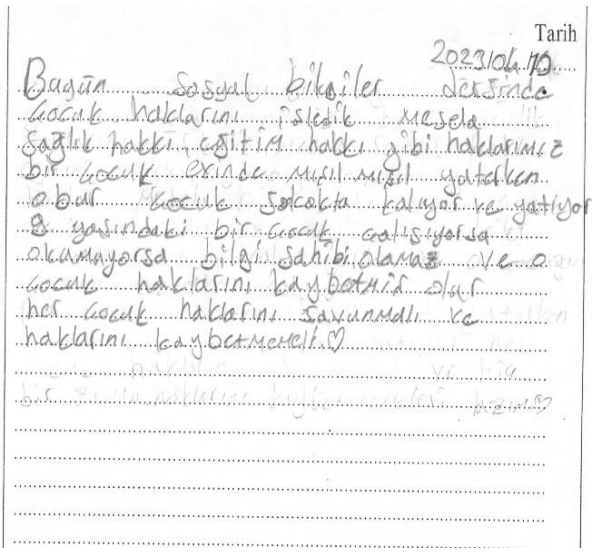
Örnek Olay Temelli Sosyal Bilgiler Dersinde Karar Verme Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması adıyla yürüttüğümüz çalışmanın uygulama sürecinde faaliyetlerimiz ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi yan kutuya yazmanızı rica ediyorum.

* Lütfen tarih yazınız.

1. Bugün yaptığımız etkinliklerden aklında kalan en önemli uygulama hangisiydi? Neden?

2. Uygulama esnasında hissettiğiniz duygular nelerdi?

3. Yaşadığını zorluklar, olumsuzluklar veya eksiklikler nelerdi?

Tarih
2023.04.10
Bugün sosyal bilgiler dersinde çocuk haklarını işledik mesela sağlık hakkı eğitim hakkı gibi haklarımız bir çocuk evinde mışıl mışıl yatarken öbür çocuk sokakta kalıyor ve yatıyor 9 yaşındaki bir çocuk çalışıyorsa okumuyorsa bilgi sahibi olamaz ve o çocuk haklarını kaybetmiş olur her çocuk haklarını savunmalı ve haklarını kaybetmemeli.

Ö18 günlüğünde çocuk hakları konusundaki farkındalığın güçlü bir şekilde oluştuğunu göstermektedir. Sağlık ve eğitim hakkı gibi temel kavramlara değinerek dersin kazanımlarını

başarılı bir şekilde ifade etmiştir. Ayrıca, empati kurarak çocuk haklarının önemini duygusal bir şekilde yansıtmış ve 'haklarını savunmalı' gibi ifadelerle bireysel bir tavır geliştirmiştir. Ancak günlüğünde karar verme süreciyle ilgili doğrudan bir ifadeye rastlanmamıştır.

4. Hafta Öğretmen Gözlemi

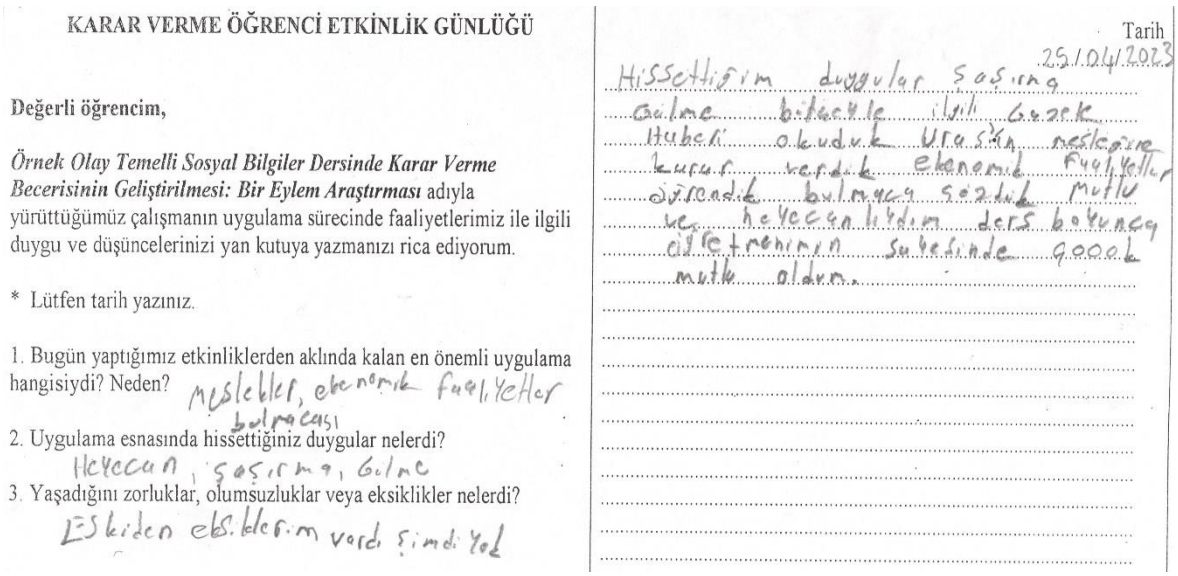
"Çocuklar ısınma oyununa çok ilgi gösterdiler. Çocuk hakları sözleşmesi animasyon filmini dikkatle izlediler. Kanıt 1 ve 2 sonrası derse katılım harikaydı. Konuyu iyi anladıklarını düşünüyorum."

5. Hafta Değerlendirmesi

Beşinci haftada, öğrencilerin hem ders kazanımlarını edinme düzeylerinde hem de karar verme sürecine katılım ve duygusal ifadelerinde belirgin bir artış olduğu gözlemlenmiştir. Bu hafta, öğrencilerin öğrenme süreçlerine daha bilinçli bir şekilde dahil oldukları bir dönem olmuştur. Aşağıda günlüğünde hem dersin kazanımı hem karar verme hem de duygusal ifadeye örnek olabilecek bir öğrenci günlüğüne, ardından öğretmen gözlemine yer verilmiştir.

Ö8: *"Hissettiğim duygular şaşırma, gülme. Bütçeyle ilgili gazete haberi okuduk. Uras'ın mesleğine karar verdik. Ekonomik faaliyetler öğrendik. Mutlu ve heyecanlıydım ders boyunca. Öğretmenimin sayesinde çoook mutlu oldum. Eskiden eksiklerim vardı şimdi yok."*

5. Hafta Ö8 Günlüğünden Kesit

KARAR VERME ÖĞRENCİ ETKİNLİK GÜNLÜĞÜ

Değerli öğrencim,

Örnek Olay Temelli Sosyal Bilgiler Dersinde Karar Verme Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması adıyla yürüttüğümüz çalışmanın uygulama sürecinde faaliyetlerimiz ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi yan kutuya yazmanızı rica ediyorum.

* Lütfen tarih yazınız.

1. Bugün yaptığımız etkinliklerden aklında kalan en önemli uygulama hangisiydi? Neden? meslekler, ekonomik faaliyetler bulmacası
2. Uygulama esnasında hissettiğiniz duygular nelerdi? Heyecan, şaşırma, gülme
3. Yaşadığını zorluklar, olumsuzluklar veya eksiklikler nelerdi? Eskiden eks.lerim vardı şimdi yok

Tarih 25/04/2023

Hissettiğim duygular şaşırma gülme bütçeyle ilgili Gazete Haberi okuduk Uras'ın mesleğine karar verdik ekonomik Faaliyetler öğrendik bulmaca sözlük mutlu ve heyecanlıydım ders boyunca öğretmenimin sayesinde çoook mutlu oldum.

Ö8 bu günlüğünde, meslekler ve ekonomik faaliyetler konusundaki kazanımları başarıyla kavradığını ve karar verme sürecine etkin bir şekilde katıldığını göstermektedir. 'Uras'ın mesleğine karar verdik' ifadesiyle, öğrencinin karar verme becerilerini geliştirdiğine işaret etmektedir. Ayrıca, 'heyecan' ve 'mutluluk' gibi duygusal ifadeler, dersin öğrencide olumlu bir etki bıraktığını ortaya koymaktadır.

5. Hafta Öğretmen Gözlemi

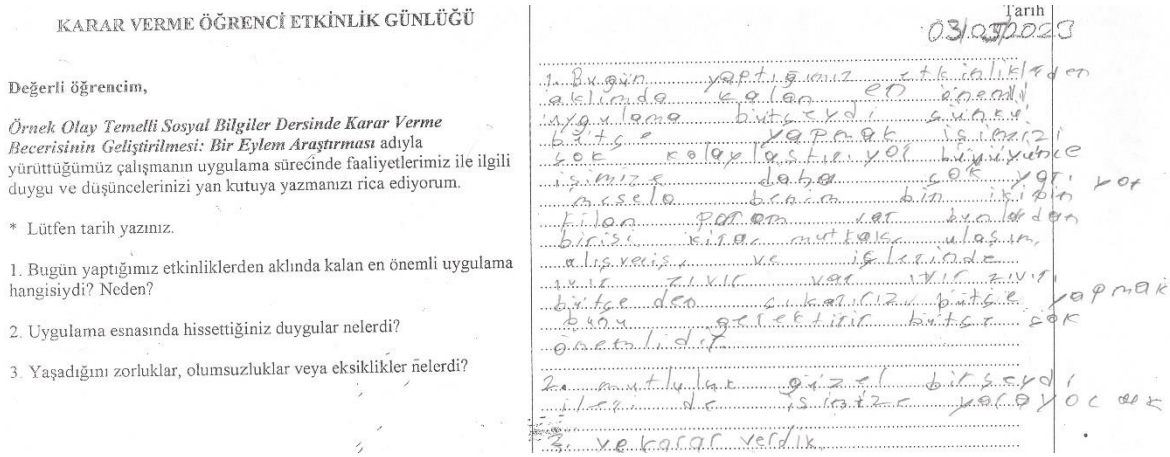
"Sözcük bulmaca etkinliğini çok beğendiler ve işleyeceğimiz kazanımın ne olduğunu buldular. Örnek olayın sorularına severek ve isteyerek cevap verildi. Karar formu etkinliğinde seçenek oluşturmada, olumlu-olumsuz sonucu belirtmede artık çoğu öğrenci başarılı bir şekilde cevap vermiştir. Kazanımın çoğu öğrenci tarafından edinildiğini gözlemledim."

6. Hafta Değerlendirmesi

Altıncı hafta, öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki kazanımları daha kapsamlı bir şekilde kavradığı ve öğrenme süreçlerini başarıyla tamamladığı bir dönem olmuştur. Ders kazanımlarına değinen 27 öğrenci, bu haftanın bilişsel açıdan etkili geçtiğini göstermiştir. Karar verme sürecine ilişkin 15 öğrencinin görüş bildirmesi, bu becerinin geliştiğine işaret ederken, 25 öğrencinin duygusal ifadelerde bulunması, sürecin aynı zamanda keyif verici ve motive edici olduğunu ortaya koymaktadır. Aşağıda kazanım, karar verme ve duygusal ifadeye yer veren bir öğrenci günlüğüne ve ardından öğretmen gözlemine yer verilmiştir.

Ö27: *"Bugün yaptığımız etkinliklerden aklımda kalan en önemli uygulama bütçeydi. Çünkü bütçe yapmak işimizi çok kolaylaştırıyor. Büyüyünce işimize daha çok yarıyor. Mesela benim bin iki bin filan param var, bunlardan birisi kira, mutfak, ulaşım, alışveriş ve içlerinde ıvır zıvır var. Ivır zıvırı bütçeden çıkarırız, bütçe yapmak bunu gerektirir. Bütçe çok önemlidir. Mutluluk hissettim ve karar verdik."*

6. Hafta Ö27 Günlüğünden Kesit

KARAR VERME ÖĞRENCİ ETKİNLİK GÜNLÜĞÜ

Değerli öğrencim,

Örnek Olay Temelli Sosyal Bilgiler Dersinde Karar Verme Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması adıyla yürüttüğümüz çalışmanın uygulama sürecinde faaliyetlerimiz ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi yan kutuya yazmanızı rica ediyorum.

* Lütfen tarih yazınız.

1. Bugün yaptığımız etkinliklerden aklında kalan en önemli uygulama hangisiydi? Neden?

2. Uygulama esnasında hissettiğiniz duygular nelerdi?

3. Yaşadığını zorluklar, olumsuzluklar veya eksiklikler nelerdi?

Tarih 03/05/2023

1. Bugün yaptığınız etkinliklerden aklında kalan en önemli uygulama bütçe yapmak işimizi çok kolaylaştırdı yol bulmamızde işimize daha çok yardımcı oldu

2. mutluluk güzel bir şeydi

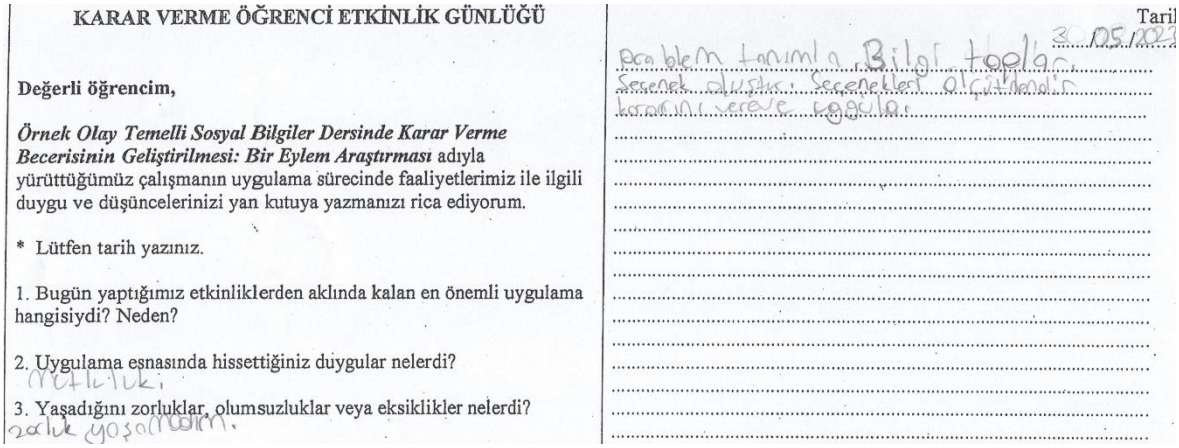
3. ve karar verdik

Ö27 altıncı haftada ders kazanımlarını başarıyla kavradığını ve uygulamalı etkinliklerle öğrendiklerini ilişkilendirdiğini göstermektedir. 'Karar verdik' ifadesi, öğrencinin karar verme sürecinde aktif bir rol üstlendiğini ortaya koyarken, 'mutluluk' gibi ifadeler de dersin öğrencide olumlu duygular uyandırdığını göstermektedir.

6. Hafta Öğretmen Gözlemi

"Isınma oyununu çok sevilmiş ve tüm sınıf oyuna istekle katılmıştır. İzletilen kamu spotu dikkatle izlenmiş ve neredeyse tüm sınıf görüş bildirmiştir. Karar formu etkinliğinde öğrencilerin hem finansal okuryazarlık hem de karar verme becerilerinde gözle görülür bir şekilde ilerleme katettiği görülmüştür. Kazanımda beklenen bilgilerin öğrenildiğini düşünüyorum."

6. Hafta Ö15 Günlüğünden Kesit

KARAR VERME ÖĞRENCİ ETKİNLİK GÜNLÜĞÜ

Değerli öğrencim,

Örnek Olay Temelli Sosyal Bilgiler Dersinde Karar Verme Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması adıyla yürüttüğümüz çalışmanın uygulama sürecinde faaliyetlerimiz ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi yan kutuya yazmanızı rica ediyorum.

* Lütfen tarih yazınız.

1. Bugün yaptığımız etkinliklerden aklında kalan en önemli uygulama hangisiydi? Neden?

2. Uygulama esnasında hissettiğiniz duygular nelerdi?
Mutluluk.

3. Yaşadığını zorluklar, olumsuzluklar veya eksiklikler nelerdi?
Zaten yaşamadım.

Tarih 3.05.2023

Problem tanımla Bilgi topla.
Seçenek oluştur. Seçenekleri ölçütlendir.
karar ver ve kaydet.

Ö15: *"Uygulama esnasında yaşadığım duygular mutluluk. Zorluk yaşamadım. Problemi tanımla. Bilgi topla. Seçenek oluştur. Seçenekleri ölçütlendir. Kararını ver ve uygula."*

6. haftaya ait bu günlük, öğrencinin karar verme sürecine dair kazanımları net bir şekilde ifade ettiğini göstermektedir. 'Problemi tanımla, bilgi topla, seçenek üret...' gibi ifadeler, öğrencinin dersin yapısını ve öğretilerini kavradığını ortaya koymaktadır. Ayrıca 'mutluluk' duygusunun açıkça belirtilmesi, dersin öğrencide olumlu bir izlenim bıraktığını göstermektedir.

BÖLÜM V: SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde; ulaşılan sonuçlara, alan yazından yararlanılarak yapılan tartışmaya ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

5.1.1. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ve karar verme becerisi ile ilgili düşünceleri (algıları) araştırma öncesi ve sonrası nasıldır?

Bu araştırma sorusunda, öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ve karar verme becerisine ilişkin algılarının araştırma öncesi ve sonrası süreçte nasıl değiştiği incelenmiştir. Bu amaçla, öğrencilerin ön görüşme ve son görüşme sorularına verdikleri cevaplar analiz edilerek, ders sürecinin öğrenci algıları üzerindeki etkisi ortaya konulmuştur.

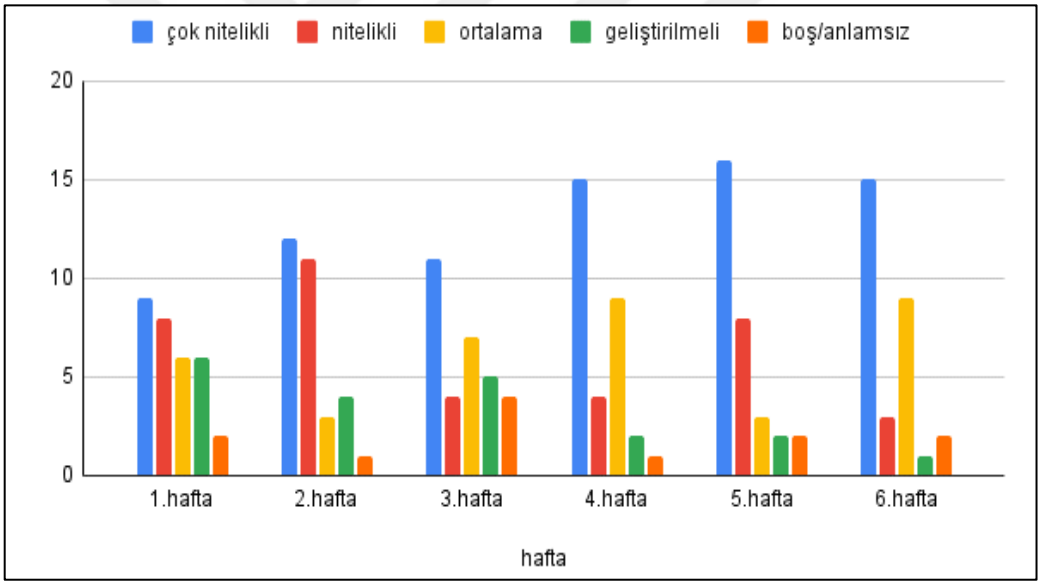
Öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ve karar verme becerisi ile ilgili düşünceleri araştırma öncesi ve sonrası süreçte belirgin bir değişim göstermiştir. Araştırmanın başında, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik algıları daha çok dersin genel niteliğiyle ilgili yüzeysel ifadelerden oluşurken, son görüşme cevaplarında bu algıların dersin içeriği ve bireysel faydaları üzerine derinleştiği görülmüştür. Örneğin, ön görüşmede öğrenciler dersle ilgili ‘güzel’ gibi genel tanımlamalar yaparken, son görüşme cevaplarında dersin kendilerine ‘günlük yaşamda fayda sağladığını’ ve ‘bireysel karar verme becerilerini geliştirdiğini’ ifade etmişlerdir.

Benzer şekilde, öğrencilerin karar verme becerisine ilişkin görüşlerinde de önemli bir ilerleme gözlenmiştir. Araştırma öncesinde, öğrencilerin çoğunluğu karar verme sürecinde büyüklerinden destek almayı tercih ettiklerini belirtirken, araştırma sonunda kendi başlarına karar verme konusunda daha özgüvenli olduklarını dile getirmişlerdir. Bu durum, araştırma sürecinde gerçekleştirilen örnek olay temelli etkinliklerin, öğrencilerin karar verme becerilerinin gelişiminde etkili olduğunu göstermektedir.

5.1.2. Örnek olay temelli etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersinin öğretme ve öğrenme sürecinde işlenen kazanımı edinmeye yönelik, sınıf içi iletişim ve etkinliklerin niteliği ile karar verme becerilerinin gelişimine yönelik karar formlarının niteliği nasıldır?

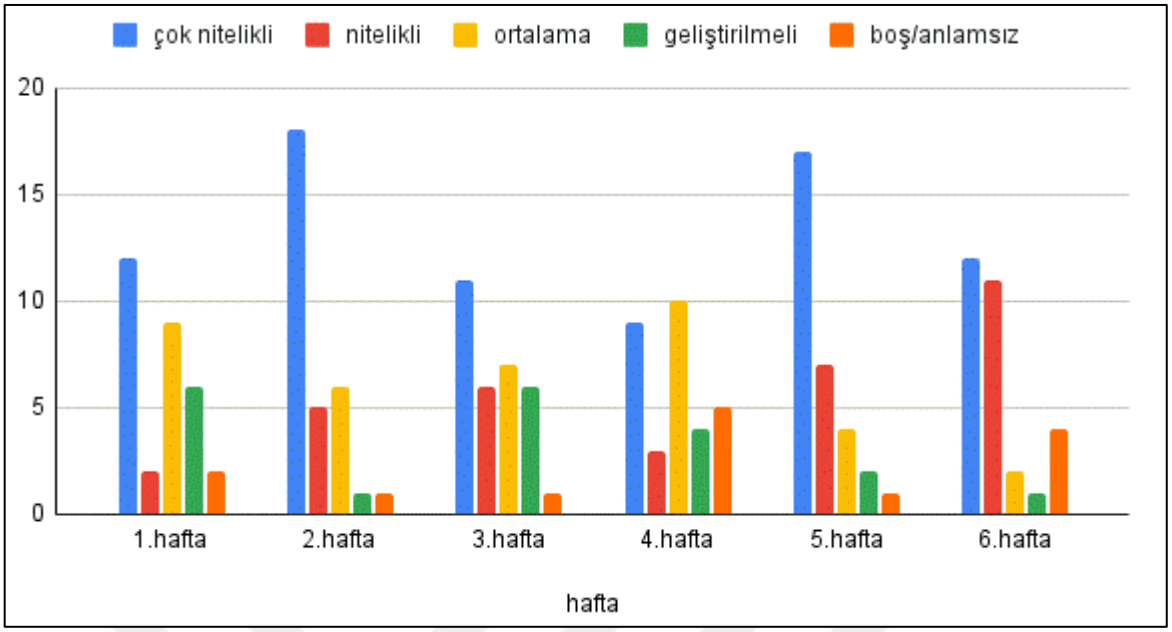
Örnek olaylarla desteklenmiş sosyal bilgiler dersindeki etkinliklerin, öğrencilerin karar verme becerilerine ve oluşturdukları ürünlere yansıması bu araştırma sorusu kapsamında incelenmiştir. Her bir kazanıma yönelik olarak ısınma oyunları, örnek olay sunumu, karar formu etkinlikleri ve değerlendirme etkinlikleri hazırlanmıştır. Uygulama sürecinde gerçekleştirilen tüm karar formu ve değerlendirme etkinlikleri rubrikler yardımıyla sistematik bir şekilde değerlendirilmiştir. Aşağıda bu rubrik değerlendirme sonuçları tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 5.1.2. Haftalara Göre Karar Formu Değerlendirmesi

Birinci haftada öğrencilerin büyük bir kısmı karar verme süreçlerini tam anlamıyla uygulamakta zorlanırken, beş ve altıncı haftalarda bu becerilerin belirgin bir şekilde geliştiği görülmüştür. “Çok Nitelikli” ve “Nitelikli” kategorilerindeki artış, örnek olay temelli etkinliklerin karar verme becerilerini geliştirmede etkili olduğunu göstermektedir. Öğrenciler, araştırma sürecinde karar verme becerilerini geliştirerek süreç sonunda daha bilinçli ve etkili kararlar alabilme yetkinliğine ulaşmıştır.

Tablo 5.1.3. Haftalara Göre Değerlendirme Rubrik Sonuçlarının Değerlendirmesi

Haftalara göre değerlendirilen öğrenci çalışmalarında, zamanla çok nitelikli ve nitelikli ürünlerin artış gösterdiği, ortalama ve geliştirilmesi gereken ürünlerin ise azaldığı görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin hem kazanımları edinme düzeyinde hem de çalışmalarının niteliğinde bir gelişim gösterdiğini ortaya koymaktadır. İlk haftalarda boş veya anlamsız olarak değerlendirilen ürünlerin sayısı, ilerleyen haftalarda belirgin bir şekilde azalmış, öğrencilerin sürece daha aktif bir şekilde katılım sağladıkları anlaşılmıştır.

Sonuç olarak örnek olay temelli etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler derslerinde, öğrencilerin ders kazanımlarını edinme düzeylerinin arttığı, sınıf içi iletişimlerinin zenginleştiği ve karar verme becerilerinde belirgin bir gelişim gösterdikleri görülmüştür. Karar formu etkinlikleri, öğrencilerin problemi tanımlama, bilgi toplama, seçenek oluşturma ve değerlendirme gibi becerilerini geliştirirken, aynı zamanda öğrenme sürecine aktif bir katılım sağlamalarına olanak tanımıştır. Bu süreç hem öğretim etkinliklerinin niteliğini artırmış hem de öğrencilerin bireysel ve sosyal becerilerinde ilerleme kaydetmelerini desteklemiştir.

5.1.3. Örnek olay temelli etkinliklerle desteklenmiş karar verme becerisi geliştirmeye yönelik işlenen sosyal bilgiler dersi öğrenme sürecine ilişkin öğrencilerin ve araştırmacının görüşleri nasıldır?

Öğrenci ve öğretmen günlüklerinden elde edilen veriler, örnek olay temelli etkinliklerle desteklenen sosyal bilgiler dersinin öğrenme sürecinde öğrencilerin hem akademik hem de sosyal becerilerinde anlamlı bir ilerleme sağladığını göstermektedir. Öğrenciler, süreç boyunca ders kazanımlarına daha fazla odaklanmış, karar verme becerilerinde belirgin bir gelişim göstermiş ve duygusal ifadelerinde olumlu bir artış sergilemişlerdir. Günlüklerde yer alan ifadeler, özellikle öğrencilerin ders etkinliklerinden keyif aldıklarını, uygulamalara aktif katılım sağladıklarını ve karar verme sürecinde kendilerine olan güvenlerinin arttığını ortaya koymaktadır.

Öğretmen gözlemleri ise, öğrencilerin başlarda karar verme süreçlerinde zorlandığını ancak haftalar ilerledikçe daha fazla seçenek üretebildiklerini, seçenekleri ölçütlendirme ve kararlarını gerekçelendirme becerilerinde gelişim kaydettiklerini göstermektedir. Ayrıca, günlüklerde öğrencilerin derste öğrendiklerini günlük yaşamlarına yansıttıkları görülmüş, bu durum ders etkinliklerinin kalıcı öğrenmeye katkı sağladığını ortaya koymuştur.

Özetle, günlüklerden elde edilen bulgular, bu sürecin öğrenciler üzerinde olumlu akademik, sosyal ve duygusal etkiler yarattığını ve sosyal bilgiler dersinin etkinlik temelli, karar verme odaklı bir yaklaşımla işlenmesinin öğrencilerin öğrenme süreçlerine önemli katkılar sunduğunu ortaya koymaktadır.

5.2. Tartışma

Bu araştırma, örnek olay temelli etkinliklerle desteklenen sosyal bilgiler dersinde karar verme becerilerinin geliştirilmesine yönelik altı haftalık bir öğretim sürecinin uygulanması ve bu sürecin etkililiğinin değerlendirilmesini amaçlamıştır. Çalışma kapsamında elde edilen bulgular, bu bölümde mevcut literatürle karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Alan yazında karar verme becerisi ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde araştırmanın bulgularıyla benzerlik gösteren çalışmalara rastlanmıştır. Yalın (2021) çalışmasında öğrencilerin karar verme süreçlerinde sıklıkla aile büyüklerinden destek aldıkları belirtilmiştir. Bu durum, öğrencilerin karar verme konusunda yeterince bağımsız

olmadıklarını ve büyüklerine danışmayı bir güven mekanizması olarak kullandıklarını ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, bu araştırmanın ön görüşme sürecinde de öğrencilerin karar verme konusunda büyüklerinden destek aldıkları ve bu süreci bireysel olarak yönetmekte zorlandıkları gözlemlenmiştir. Ancak, altı haftalık örnek olay temelli etkinliklerle desteklenen sosyal bilgiler dersi öğretim süreci sonucunda, öğrencilerin karar verme süreçlerinde daha bağımsız hale geldikleri tespit edilmiştir. Günlüklerden ve karar formu etkinliklerinden elde edilen bulgular, öğrencilerin seçenek oluşturma ve kararlarını gerekçelendirme becerilerinde belirgin bir ilerleme gösterdiklerini ortaya koymuştur. Bu sonuç, Yalın'ın çalışmasında vurgulanan, sınıf içi etkinliklerin artırılması önerisini desteklemektedir.

Yalın'ın önerdiği gibi, öğrencilerin karar verme becerilerinin geliştirilmesinde, sınıf içi etkinliklerin zenginleştirilmesi ve öğrencilerin bireysel olarak aktif katılım sağlamasına olanak tanıyan öğrenme ortamlarının yaratılması önemlidir. Bu araştırmanın bulguları, örnek olay temelli etkinliklerin bu tür bir öğrenme ortamı sağlama konusunda etkili olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin karar verme becerilerinde bağımsızlık kazanması, etkinlik temelli öğrenme yaklaşımlarının ne denli güçlü bir araç olduğunu kanıtlamaktadır. Sever (2018) *Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Karar Verme Becerilerinin Öğrenci ve Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi* adlı çalışmasının sonucunda öğrencilerin yarıya yakınının karar problemini tanımlama- ifade etme konusunda güçlük yaşadığını belirlemiştir. Bu, araştırmanın ön görüşme aşamasında ortaya çıkan bulgularıyla örtüşmektedir.

Çimşir (2019) Marmara Üç Aşamalı Bilişsel Karar Verme Becerilerini Geliştirme Modelinin Akademik Başarısı Düşük Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Karar Verme, Problem Çözme Becerisi ve Akademik Başarısına Etkisi çalışmasında karar verme becerilerini geliştirme konusuna odaklanmıştır. Çalışmada sosyal bilgiler dersi temel alınmış, bu dersin beceri geliştirmede kritik rolü vurgulanmıştır. Ayrıca dördüncü sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerindeki gelişimi incelenmiştir. Çimşir'in çalışmasında karar verme aşamaları detaylı bir şekilde incelenmiş ve sürecin adımları (problem tanımlama, bilgi toplama vb.) değerlendirilmiştir. Bu açılardan bakıldığında bu araştırma ile paralellikler göstermektedir. Demirbaş Nemli (2018) çalışması ile bu araştırma arasında karar verme becerilerinin geliştirilmesi üzerine benzer hedefler bulunmaktadır. İki çalışmada da öğrencilerin bu becerilerini kazanmalarını desteklemek için eğitim sürecinde özgün yöntemler

uygulanmıştır. Ancak, Demirbaş Nemli'nin araştırması, daha geniş bir modelin geliştirilmesi ve uygulanması üzerine odaklanırken, bu çalışma sosyal bilgiler dersi özelinde örnek olay temelli bir yaklaşımla ilerlemiştir. Her iki çalışma, karar verme süreçlerinde problemleri tanımlama, seçenek oluşturma gibi becerilerde öğrencilerin gelişim sağladığını göstermektedir.

Yaşar (2019) çalışmasında, ilkokul öğrencilerinin karar verme süreçlerini incelemek amacıyla çeşitli etkinlikler tasarlanarak bir eylem araştırması modeli kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin karar verme süreçlerinin öğretim süreci boyunca gelişim gösterdiği belirlenmiştir. Özellikle problem farkındalığı, alternatif seçenek üretme ve karar sonuçlarını değerlendirme aşamalarında öğrencilerin daha bilinçli hale geldikleri tespit edilmiştir. Bu durum, araştırmamızda kullanılan örnek olay temelli öğretim yaklaşımıyla elde edilen bulgularla örtüşmektedir. Yaşar'ın eylem araştırması modeli, sürecin uzun vadeli etkilerini gözlemleme açısından değerli bir katkı sağlamaktadır ve öğrencilerin karar verme becerilerini geliştirmede yapılandırılmış etkinliklerin önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

Esen ve Say'ın (2022) çalışmasında, zekâ oyunlarının öğrencilerin karar verme becerileri, sabırlı davranış gösterme ve okul doyumu üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma bulguları, zekâ oyunlarının öğrencilerin problem çözme ve karar verme becerilerini geliştirmede etkili bir araç olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde, bizim çalışmamızda kullanılan örnek olay temelli etkinliklerin öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirdiği ve bu süreçte sabırlı davranışlar sergilemelerine olanak tanıdığı belirlenmiştir. Her iki çalışma da sınıf içi etkinliklerin sosyal-duygusal öğrenme bileşenlerini desteklemedeki önemini ortaya koymaktadır.

Ayrıca, Güneypınar' ın (2021) masal temelli karar verme etkinliklerini incelediği çalışmasında, öğrencilerin problem tanımlama ve seçenek değerlendirme aşamalarında zorlandığı, ancak destekleyici etkinliklerle bu becerilerde gelişim sağladıkları belirtilmiştir. Bu durum, sosyal bilgiler dersinde yaratıcı ve bağlamsal öğrenme yaklaşımlarının karar verme süreçlerine katkısını desteklemektedir. Araştırmamızda da kullanılan örnek olaylar, öğrencilere bağlamsal bir öğrenme ortamı sunarak karar verme süreçlerine katkıda bulunmuştur.

Moore ve Gregory'nin (2024) araştırması, karar verme pedagojisinin sosyal-duygusal öğrenme (SEL) ile nasıl entegre edilebileceğini tartışmıştır. Araştırmada, karar verme becerilerinin yapılandırılmış bir model kullanılarak geliştirilmesinin, öğrencilerin kendilerinin ve başkalarının duygularını daha iyi anlamalarına yardımcı olduğu belirtilmiştir. Bu durum, araştırmamızda gözlemlenen, öğrencilerin karar verme süreçlerinde etik ve sosyal duyarlılığın artması bulgusuyla paralellik göstermektedir.

Yusal, Suhandi ve Kaniawati'nin (2022) geliştirdiği kavramsal gelişim modeli (CD-CDMPS), özellikle fen bilimleri öğretiminde karar verme becerilerinin geliştirilmesi için etkili bulunmuştur. Bu model, öğrenme süreçlerinde problem çözme ve karar verme etkinliklerini birleştirerek öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini desteklemeyi amaçlamıştır. Araştırmamızda kullanılan örnek olay temelli etkinlikler, bu modelin sosyal bilgiler öğretimine uyarlanabilirliğini göstermiştir. Öğrenciler, problem çözme süreçlerinde daha sistematik bir yaklaşım benimsemiş ve kararlarını daha bilinçli bir şekilde gerekçelendirmiştir.

Tetik'in (2013) probleme dayalı öğrenme yönteminin karar verme becerilerine etkisini incelediği çalışmada, bu yöntemin öğrencilerin analitik düşünme ve rasyonel karar verme becerilerini geliştirdiği belirtilmiştir. Çalışmamızın bulguları, probleme dayalı öğretim stratejilerinin karar verme süreçlerinde etkili bir araç olduğunu desteklemektedir.

Ayyıldız Ünnü'nün (2012) örgütsel bağlamda karar verme süreçlerini incelediği çalışmasında, bireylerin karar verme süreçlerinde dinamik ve sistematik bir yaklaşımla daha etkili sonuçlar elde ettiği belirtilmiştir. Bu, çalışmamızdaki örnek olay temelli etkinliklerin sistematik karar verme süreçlerini destekleme amacını doğrulamaktadır.

Çolakkadıoğlu'nun (2010) araştırması, erken yaşta karar verme becerilerinin geliştirilmesinin bireylerin yaşamlarını önemli ölçülerde etkilediğini göstermiştir. Bu çalışmadan elde edilen bilgiler, sosyal bilgiler dersinde uygulanan etkinliklerin çocukların karar verme becerilerini geliştirme potansiyelini vurgulamaktadır. Özellikle çocukların etik değerlere uygun kararlar almaları için yapılandırılmış etkinlikler, bireysel sorumluluğun geliştirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır.

Bu araştırmanın bulguları, karar verme becerilerinin geliştirilmesinde örnek olay temelli öğretim yaklaşımının etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Literatürdeki çalışmalarla uyumlu olarak, öğrencilerin karar verme süreçlerinde problem tanımlama, seçenek oluşturma ve

kararlarını gerekçelendirme becerilerinde gelişim sağladıkları gözlemlenmiştir. Çelikten ve arkadaşlarının (2019) çok kriterli karar verme modeli üzerine yaptıkları çalışma, bu becerilerin analitik bir yaklaşımla nasıl geliştirilebileceğini vurgulamıştır. Ayrıca, Van Gelder'in (2005) bilişsel bilim bulgularını temel alan çalışması, eleştirel düşünmenin karar verme süreçlerini nasıl etkileyebileceğini tartışmıştır.

5.3. Öneriler

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmacılara ve öğretmenlere yönelik önerilere yer verilecektir.

Araştırmacıya Yönelik Öneriler;

- Araştırmada ısınma oyunları öğrencilerin çok fazla ilgisini çekmiştir. Bu durum düşünüldüğünde özellikle küçük yaş gruplarında oyunla öğretim ve karar verme beceri gelişiminin birlikte ele alındığı çalışmalar planlanabilir.
- Araştırma karar verme becerisini geliştirmeye çalışan sınırlı uygulamalardan biridir. Karar verme becerisini geliştirici uygulamalı araştırmalar yapılabilir.
- Araştırmada sosyal bilgiler dersi 4.sınıf 5. ve 6. Öğrenme alanlarındaki kazanımlar ele alınmıştır, farklı sınıf ve öğrenme alanlarında da araştırma yapılabilir.
- Araştırmada kamu spotlarının ve görsel öğelerin daha çok öğrencilerin dikkatini çektiği gözlenmiştir. Yapılacak araştırmalarda kazanımlara uygun dersler planlanırken bu durum gözetilebilir.

Öğretmenlere Yönelik Öneriler;

- Araştırma sürecinde ısınma oyunlarının öğrencilerin derslere olan ilgisini de artırdığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin derslere olumlu tutum geliştirmesi için öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde daha fazla kazanımlarla bağlantı kurabilecekleri oyunların kullanımına yer vermeleri önerilir.
- Araştırmada sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin daha fazla kendilerini ifade edip yorum yapabilecekleri kanıtlar, kamu spotları, hikayeler gibi etkinliklerin kullanılmasının öğrencilerin öğretme- öğrenme sürecine olumlu katkı yaptığı bulgusuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin, sosyal bilgiler dersinde bu durumu göz önünde bulundurarak derslerinde böyle etkinliklerine yer vermeleri önerilir.

KAYNAKÇA

Açıkalın, M. (2018). *Araştırmaya dayalı sosyal bilgiler öğretimi* (2. baskı). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

Adair, J. (2017). *Karar verme ve problem çözme* (N. Kalaycı, Çev. Ed.; G. Korkmaz, Çev., 3. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.

Akbaba, B. (2019). Sosyal Bilgilerde Beceri Eğitimi. B. Aksoy, B. Akbaba ve B. Kılcan (Ed.), *Sosyal bilgilerde beceri eğitimi* (s. 1–25). Ankara: Pegem Akademi.

Akdaş, H. B. (2013). Sosyal bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın öğrencilerin karar verme becerilerine etkisi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.

Akgün, İ. H. (2013). *Sekizinci sınıf vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersinde örnek olay yöntemiyle öğretimin öğrenme düzeyine ve kalıcılığa etkisi* [Doktora tezi, Fırat Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.

Alacapınar, F. G. (2015). *Örnek olay yöntemi ve eğitimde örnek olaylar* (2. baskı). Anı Yayıncılık.

Angişhan, Ç. (2019). *Sosyal bilgiler öğretiminde örnek olay yönteminin öğrencilerin akademik başarısına ve problem çözme becerilerine etkisi* [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.

Aydemir, G. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde örnek olay yönteminin öğrencilerin çevre bilincine ve çevreye yönelik tutumlarına etkisi* [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.

Aydoğdu, Z. (2017). *Argümantasyon Tabanlı Öğretimin Öğrencilerin Fene Yönelik Akademik Başarı, Motivasyon, İlgi ve Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Ayyıldız Ünnü, N. A. (2012). *Örgütsel Bağlamda Karar Verme Eylemi ve Dinamikleri: Türkiye İçin Bir Model Önerisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Bakka, J. F., ve Fivesdal, E. (1986). *Organisations teori, struktur, kultur, processer* [organizational theory, structure, culture, processes]. Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busck, Denmark.

Bakkaloğlu, M. (2023). *İlkokul sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin yerel tarih farkındalıklarının geliştirilmesine yönelik bir eylem araştırması* (Doktora tezi). Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Bazerman, M. H., & Moore, D. (2013). *Judgment in managerial decision making* (8th ed.). Wiley.

Berci, E. B. (2024). İlkokul sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yöntemi ile çevre okuryazarlığı becerisinin kazandırılması: Bir karma yöntem araştırması [Yüksek lisans tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi].

Bharti, M. (2023). Education and skill development in India. International Journal of Financial Management and Economics, 6(1), 245–251. https://doi.org/10.33545/26179210.2023.v6.i1.205

Bloom, B. S. (Eds.), Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., & Krathwohl, D. R. (1956). *Taxonomy of educational objectives: Handbook 1 cognitive domain.* Michigan: Longmans.

Bouyssou, D., Dubois, D., Pirlot, M., & Prade, H. (2006). *Decision-making process: Concepts and methods*. Wiley-ISTE.

Brans, J. P., & Vincke, P. (1985). A preference ranking organization method for enrichment evaluation (PROMETHEE). *Management Science, 31*(6), 647-656

Brown, A. L. (2004). *Designs for learning: A problem-based approach to teaching thinking skills.* Cambridge University Press.

Burns, A. (2010). *Doing Action Research in English Language Teaching: A Guide for Practitioners*. Routledge.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Byrnes, J. P. (1998). *The nature of decision making and its development in children and adolescents*. Erlbaum Associates.

Carr, W., & Kemmis, S. (1986). *Becoming critical: Education, knowledge and action research*. Falmer Press.

Ceviz, A. E. (2023). *İlkokul sosyal bilgiler dersinde mekânı algılama, harita okuryazarlığı ve konum analizi becerilerinin geliştirilmesi* (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Ceyhan, S. (2021). Öğretim yöntemlerini sınıflandırma ve öğretim yöntemleri. İçinde F. Dursun & A. Aykan (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri* (s. 189). Pegem Akademi.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2011). *Research methods in education* (7th ed.). Routledge.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research Methods in Education* (8th ed.). Routledge.

Coşkun, S. (2023). *Sosyal bilgiler dersinde örnek olay yönteminin kullanımının öğrencilerin empati becerilerinin ve derse yönelik tutumlarının gelişimine etkisi* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.

Corey, S. M. (1953). *Action research to improve school practices*. New York: Teachers College Press.

Creswell, J. W., ve Poth, C. N. (2018). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (6th ed.). Pearson Education.

Çakmakçı, E., ve Özabacı, N. (2013). Drama Yolu ile Karar Verme Becerilerinin Kazandırılması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(44), 18-30.

Çalım, S. (2019). *İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin karar verme beceri düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Çelikkaya, T., ve Yakar, H. (2020). *Konu ve beceri temelli sosyal bilgiler öğretimi - 1* (1. baskı). Nobel Yayınları.

Çetiner Leylek, B., ve Yılmaz İnce, E. (2024). Çok Kriterli Karar Verme Yöntemlerinin Eğitimde Kullanımı. Bilim Eğitim Sanat ve Teknoloji Dergisi, 8(2), 202-216.

Çimşir, S. (2019). *Marmara Üç Aşamalı Bilişsel Karar Verme Becerilerini Geliştirme Modeli'nin akademik başarısı düşük dördüncü sınıf öğrencilerinin karar verme,*

problem çözme becerisi ve akademik başarısına etkisi [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Çolakkadıoğlu, O. (2010). *Ergenlerin karar verme becerilerinin gelişiminde bireysel farklılıkların etkisi* [Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Daft, R. L. (2010). *Understanding the theory and design of organizations* (10th ed.). South-Western Cengage Learning

Dalkıç, Ç. (2024). *İlkokul sosyal bilgiler dersinde kodlama ile tasarlanan etkinliklerin öğrencilerin akademik başarılarına, ders tutumlarına ve mekânsal düşünme becerilerine etkisi* (Yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Dawson, V., & Eilam, E. (2022). Teachers' strategies to develop students' decision-making skills using the socioscientific issue of climate change. In *Learning sciences for higher education* (pp. 331–347). https://doi.org/[DOI]

Demirbaş Nemli, B. (2018). *İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin bilişsel karar verme becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir model uygulaması* [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Dreyfus, H. L., & Dreyfus, S. E. (1986). *Mind over machine: The power of human intuition and expertise in the era of the computer*. Free Press.

Ecer, F. (2020). *Çok kriterli karar verme: Geçmişten günümüze kapsamlı bir yaklaşım*. Seçkin/Teknik.

Engle, S. H. (2003). *Decision making: The heart of social studies instruction*. Social Education, 67(1), 89-91.

Ersever, H. Ö. (1996) *Karar Verme Becerileri Kazandırma Programının Ve Etkileşim Grubu Deneyiminin Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stilleri Üzerindeki Etkileri.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Esen, M. (2019). *Zekâ oyunlarının, 4. sınıf öğrencilerinin problem çözmeye ilişkin karar verme becerisine, sabırlı davranış göstermesine ve okul doyumuna etkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Esen, M., ve Say, S. (2022). Zekâ oyunlarının, 4. sınıf öğrencilerinin problem çözmeye ilişkin karar verme becerisine, sabırlı davranış göstermesine ve okul doyumuna etkisinin

incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, *6*(1), 71-87. https://doi.org/10.38015/sbyy.1031058

Ferrance, E. (2000). *Themes in education: Action research*. Providence, RI: Northeast and Islands Regional Educational Laboratory

Flick, U. (Ed.). (2013). *The SAGE handbook of qualitative data analysis*. Sage.

Gelatt, H. B. (1966). Information and Decision Theories Applied to College Choice and Planning.

Gigerenzer, G., & Todd, P. M. (1999). *Simple heuristics that make us smart.* Oxford University Press.

Gigerenzer, G. (2008). *Gut Feelings: The Intelligence of the Unconscious*. New York: Penguin.

Gigerenzer, G., & Gaissmaier, W. (2011). Heuristic Decision Making. *Annual Review of Psychology*, 62, 451-482.

Glesne, C. (2012). *Nitel araştırmaya giriş* (A. Ersoy & P. Yalçınoğlu, Çev. Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık.

Gökalp, M. (2019). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (4. baskı). Pegem Akademi Yayıncılık. https://doi.org/10.14527/9786053184713

Gönen, M., & Uyar Dalkılıç, N. (2003). Çocuk eğitiminde drama: Yöntem ve uygulamalar (6. baskı). Epsilon Yayıncılık.

Guba, E. G., ve Lincoln, Y. S. (1989). Fourth generation evaluation. Sage Publications, Inc.

Güler, A., Halıcıoğlu, M. B., ve Taşğın, S. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma: Teorik çerçeve ve pratik öneriler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Güneri, G. Ş. (2022). Sosyal bilgiler dersinde argümantasyon temelli etkinliklerin akademik başarı, bilinçli tüketicilik düzeyi ve karar verme becerisine etkisi [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi].

Güneypınar, Ş. (2021). *İlkokul üçüncü sınıf öğrencileri ile masal temelli karar verme etkinliklerinin öğrencilerin karar verme becerisi algısı düzeyine etkisinin incelenmesi: Bir eylem araştırması* [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Gürbüztürk, O. (2024). *21. yüzyıl becerileri odağında üst düzey düşünme becerileri.* Pegem Akademi Yayıncılık. 9786256287471

Gürsakal, N. (2016). *Karar verme yöntemleri ve uygulamaları*. Bursa: Dora Yayıncılık.

Heikkila, A., & Lonka, K. (2006). Studying in higher education: Students' approaches to learning, self-regulation, and cognitive strategies. Studies in Higher Education, 31(1), 99- Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., & Krathwohl, D. R. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook 1: Cognitive domain.* New York: David McKay Company.117.

Hogarth, R. M. (2001). *Educating intuition*. University of Chicago Press.

Hwang, C. L., & Yoon, K. (1981). *Multiple attribute decision making: Methods and applications*. Springer-Verlag.

Işığıçok, E. (2015). *Karar verme: Teori ve uygulama.* Bursa: Dora Yayınları.

İbrahimoğlu, Z. (2010). *6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde örnek Olay kullanımının öğrencilerin Akademik başarı Derse karşı Tutum Ve eleştirel düşünme Becerileri üzerine Etkileri* (Order No. 28539029). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2578715958). https://www.proquest.com/dissertations-theses/6-sınıf-sosyal-bilgiler-dersinde-örnek-olay/docview/2578715958/se-2

Johnson, A. P. (2015). *Action research: Principles and practices* (2nd ed.). Rowman & Littlefield.

Kabapınar, Y. (2019). Kanıt temelli öğrenme: tanım, kapsam ve yaklaşımlar. Yücel Kabapınar (Ed.), *Kimlik belirleyen derslerde kanıt temelli öğrenme* (1.Baskı) içinde (s. 29-54). Ankara: Pegem Akademi.

Kabapınar, Y. (Ed.). (2021). *Kuramdan uygulamaya sosyal bilgiler ve tarih öğretiminde eylem araştırmaları* (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Kabapınar, Y. (Ed.). (2021). *Kuramdan uygulamaya örnek olay: Yaşamı sınıfa taşımak*. Pegem Akademi Yayıncılık. https://doi.org/10.14527/9786257582230

Kahneman, D. (2011). *Thinking, fast and slow*. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Karademir, Ö. (2020). *Rasyonellik ve sezgisellik ikileminde yöneticilerin karar verme biçimlerinin davranışsal ekonomi varsayımları açısından incelenmesi*. [Doktora tezi, Sakarya Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemi* (10. bs.). Ankara: Nobel Yayınları.

Kaya, G. (2024). *İlkokul sosyal bilgiler dersinde ters yüz öğrenme modelinin öğrencilerin akademik başarısına, motivasyonuna ve kalıcılığa etkisi* (Yüksek lisans tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The action research planner*. Deakin University Press.

King, J. ve King, R. (1993). A study of the transference of decision-making skills to a computer-simulated environment. Educational Technology, 55-62.

Klein, G. (1999). *Sources of power: How people make decisions*. MIT Press.

Koçoğlu, E. (2010). *İşletmelerde yöneticilerin karar verme süreci ve bu süreçte bilişim teknolojilerinin kullanımı.* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Atılım Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Kuruüzüm, A. (2010). *Karar destek sistemlerinde çok amaçlı yöntemler.* Antalya: Akdeniz Üniversitesi Basım Evi.

Le, H. T. T., Phan, L. T., & Vu, H. T. T. (2022). Student decision-making processes as evaluated by students, administrators, and lecturers. *International Journal of Education and Practice, 10*(4), 371–380. https://doi.org/10.18488/61.v10i4.3221

Mann, A. N. (2013). *Integration of Multicultural Education Into K–12 Social Studies Courses: A Case Study* (Order No. 3591312). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (1433827183). https://www.proquest.com/dissertations-theses/integration-multicultural-education-into-k-12/docview/1433827183/se-2

March, J. G. (1994). *A primer on decision making: How decisions happen*. Free Press.

March, J. G., & Simon, H. A. (1958). *Organizations*. New York: John Wiley & Sons.

McDermott, R., & Daniels, M. (2023, October). What is Skill?(and why does it matter?). *In 2023 IEEE Frontiers in Education Conference (FIE)* (pp. 1-9). IEEE.

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2017). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar).* http://ttkb.meb.gov.tr (Erişim: 03.01.2023).

Mertler, C. A. (2019). *Action Research: Improving Schools and Empowering Educators* (5th ed.). Sage Publications.

Mertol, H., & Yıldırım, N. K. (2020). Kanıt kullanma becerisi. In T. Çelikkaya & H. Yakar (Eds.), *Konu ve beceri temelli sosyal bilgiler öğretimi – I* (ss. 384-385). Nobel Akademik Yayıncılık.

Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Sage Publications.

Miles, M. B., Huberman, A. M., & Saldaña, J. (2014). Qualitative data analysis: A methods sourcebook. 3rd.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *2023 eğitim vizyonu*. https://2023vizyonu.meb.gov.tr/

Millî Eğitim Bakanlığı. (2023). *21. yüzyıl becerileri ve değerler araştırma raporu*. https://meb.gov.tr

Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). *Türkiye yüzyılı maarif modeli*. https://tymm.meb.gov.tr/

Mills, G. E. (2014). *Action research: A guide for the teacher researcher* (5th ed.). Boston: Pearson.

Moore, B., & Gregory, R. (2024). Decision making as a pedagogy for social emotional learning. *Social and Emotional Learning: Research, Practice, and Policy, 3*, 100034. https://doi.org/10.1016/j.sel.2024.100034

National Research Council. (2011). *Assessing 21st century skills: Summary of a workshop.* Washington, DC: The National Academies Press. https://doi.org/10.17226/13215

Nayor, D. T., & Diem, A. R. (1987). *Elementary and middle school social studies.* (First edition). New York: Random Hause Inc.

Obenchain, K. M., & Morris, R. V. (2003). *5O social studies strategies for K-8 Classrooms.* (2 nd edition). New Jersey: Merrill Prentice Hall.

Ocak, G., ve Akkaş Baysal, E. (2020). Eylem araştırmasını anlamak. İçinde G. Ocak (Ed.), *Eğitimde eylem araştırması ve örnek araştırmalar* (s. 2). Pegem Akademi.

Oğuz, S., ve Demir, F.B. (2016). Sosyal bilgiler öğretim programının ve ders kitabının Toulmın argüman modeline göre değerlendirilmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16* (USBES Özel Sayı II), 1572-1602.

Pala, Ç. (2019). Kanıt temelli öğrenme temelinde sosyal bilgiler derslerinde güncel tartışmalı konulara bakmak: Tehlikeli konular güvenli sınırlar. Y. Kabapınar (Ed.). *Kimlik belirleyen derslerde kanıt temelli öğrenme.* (1.Baskı) içinde (s.187-220). Ankara: Pegem Akademi

Yayıncılık.

Pekdoğan, S. (2016). *Çocuklarda karar verme becerileri ve etkinlik örnekleri*. Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.

Piaget, J. (2017). *Çocukta karar verme ve akıl yürütme* (S. E. Siyavuşgil, Çev.; G. Türkçesi: Y. T. Günaydın). Palme Yayıncılık.

Plummer, K. J., Kebritchi, M., Leary, F. M., & Halverson, D. M. (2022). Enhancing critical thinking skills through decision-based learning. *Innovative Higher Education, 47*(4), 711–734. https://doi.org/10.1007/s10755-022-09595-9

Roy, B. (1991). The outranking approach and the foundations of ELECTRE methods. *Theory and Decision, 31*(1), 49-73.

Russo, J. E., & Schoemaker, P. J. H. (2002). *Winning decisions: Getting it right the first time*. Currency/Doubleday

Saaty, T. L. (1980). *The analytic hierarchy process: Planning, priority setting, resource allocation*. McGraw-Hill.

Scura, C. M. (2024). *Lafayette's Legacy in Secondary Social Studies Education: A Case Study in Inquiry-Based Learning* (Order No. 31488984). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (3152011145). https://www.proquest.com/dissertations-theses/lafayettes-legacy-secondary-social-studies/docview/3152011145/se-2

Sever, I. (2018). *Dördüncü sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerinin öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre incelenmesi* [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Shamoo, A. E., & Resnik, D. B. (2022). *Responsible conduct of research* (4. baskı). Oxford University Press.

Shevchenko, S. Y., & Obyskalov, S. S. (2023). Substantial components of the decision-making process. *Psychological Journal, 9*(4), 7–18. https://doi.org/10.31108/1.2023.9.4.1

Simon, H. A. (1947). *Administrative behavior: A study of decision-making processes in administrative organization.* New York: Macmillan.

Simon, H. A. (1957). *Models of man: Social and rational – Mathematical essays on rational human behavior in a social setting*. Wiley

Simon, H. A. (1979). Rational decision making in business organizations. *The American Economic Review, 69*(4), 493-513

Smith, J. (2000). *30 dakikada doğru karar verme* (E. S. Yarmalı, Çev.). Damla Yayınevi.

Sönmez, V., ve Gülderen Alacapınar, F.. (2020). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri.* Anı Yayıncılık. 9786051703176

Strike, K. A. (2006). The ethics of educational research. In J. L. Green, G. Camilli, & P. B. Elmore (Eds.), *Handbook of complementary methods in education research* (3rd ed., pp. 57–72). Routledge

Stringer, E. T. (2014). *Action research* (4th ed.). SAGE Publications.

Sucu, G. (2024). *İlkokul sosyal bilgiler dersinde dijital içeriklerle desteklenen bağlam temelli REACT öğretim modelinin uygulanması* [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi].

Swartz, R. J., & Parks, S. (1996). *Infusing the teaching of critical and creative thinking into secondary education: A lesson design handbook*. Critical Thinking Press & Software.

Taneri, A. (2017). *Sosyal bilgiler eğitiminde senaryo tabanlı örnek olay yönteminin üretim ve tüketim bilincinin kazandırılmasına etkisi* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Tay A., B. (2019). *Sosyal bilgiler öğretiminde örnek olay yönteminin öğrencilerin akademik başarısı, eleştirel düşünme eğilimleri ve epistemolojik inançlarına etkisi* [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.

Tekkol, İ. A. (2020). Beceri eğitimi. H. Bozdemir (Ed.), *İlkokulda beceri eğitimi* (ss. 2-3) içinde. Ankara: Pegem Akademi.

Tetik, A. T. (2013). *Sosyal bilgiler dersinde kullanılan probleme dayalı öğrenme yönteminin öğrencilerin karar verme becerisine etkisi* [Yüksek lisans tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Torun, F. (2015). *Sosyal bilgiler dersinde argümantasyon temelli öğretim ve karar verme becerisi arasındaki ilişki düzeyi* (Tez No: 421458) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Torun, F**.** (2024). Karar verme becerisi. T. Çelikkaya & H. Yakar (Ed.), *Konu ve beceri temelli sosyal bilgiler öğretimi-1* (s. 323). Pegem Akademi.

Tovar, M. (2020). *The Impact of Latinx Representation: A Case Study on Student Learning in a Holocaust Museum* (Order No. 28182401). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2454167563). https://www.proquest.com/dissertations-theses/impact-latinx-representation-case-study-on/docview/2454167563/se-2

Tozlu, A. (2016). Karar verme yaklaşımları üzerinde Herbert Simon hegemonyası. *Sayıştay Dergisi*, 102, 27-45.

Turner, T.N., Russel III, W.B and Waters, S. (2013). *Essentials of elementary social studies* (fourth edition). New York: Routledge.

Türk Dil Kurumu. (n.d.). *Etik*. Türkçe sözlük. https://sozluk.gov.tr/

Tversky, A., & Kahneman, D. (1974). Judgment under uncertainty: Heuristics and biases. *Science, 185*(4157), 1124-1131. https://doi.org/10.1126/science.185.4157.1124

Tversky, A., & Kahneman, D. (1983). Extensional versus intuitive reasoning: The conjunction fallacy in probability judgment. *Psychological Review, 90*(4), 293–315. https://doi.org/10.1037/0033-295X.90.4.293

Tzeng, G.-H., & Huang, J.-J. (2011). *Multiple attribute decision making: Methods and applications* (1st ed.). Chapman and Hall/CRC. https://doi.org/10.1201/b11032

Van Gelder, T. (2005). Teaching critical thinking: Some lessons from cognitive science. *College Teaching, 53*(1), 41–46. https://doi.org/10.3200/CTCH.53.1.41-46

Yağar, Ö. (2021). *Sosyal bilgiler dersinde örnek olay yönteminin kullanımına yönelik öğretmen görüşleri* [Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.

Yalın, F. A. (2021). *Sosyal bilgilerde karar verme becerisi: Yedinci sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerinin incelenmesi* [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Yaşar, Ş., & Gültekin, M. (2012). Anlamlı öğrenme için etkili öğretim stratejileri. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (3. baskı, s. 101). Pegem Akademi.

Yaşar, E. B. (2019). *İlkokul öğrencilerinin hayat bilgisi dersi kapsamında karar verme durumlarının incelenmesi: Bir eylem araştırması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yetim, B. N. (2015). *Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik ve dayanışma değerlerinin öğretiminde kullanılan örnek olay ve drama yöntemlerinin etkililiğinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. bs.). Ankara: Seçkin Yayınları.

Yusal, R., Suhandi, A., & Kaniawati, I. (2022). CD-CDMPS model for decision-making skills improvement in science learning. *Journal of Physics Education Research*, 8(4), 521-535. https://doi.org/10.1234/jper.example

EKLER

Ek 1. MEB İzi Yazısı

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Selma SİPAHİ
Kurumu / Üniversitesi	Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Araştırma Yapılacak İller	İzmir
Araştırma Yapılacak Eğitim Kurumu ve Kademesi	Çamlıkule Şehit Ömer Sarı İlkokulu
Araştırmanın Konusu	Örnek Olay İnceleme Temelli Sosyal Bilgiler Dersinde Karar verme Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması
Üniversite / Kurum Onayı	
Araştırma/Proje/Ödev/Tez Önerisi	Doktora Tezi
Veri Toplama Araçları	Veli Onam Formu, Katılımcı Onam Formu, Odak Grup Görüşme Soruları, Öğrenci Son Görüşme Soruları, Öğrenci Ön Görüşme Soruları
Görüş İstenilecek Birim/Birimler	
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
İlgi: Milli Eğitim Bakanlığının 21/01/2020 tarihli ve 1563890 sayılı Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri konulu 2020/2 sayılı Genelgesi. Genelge gereğince; araştırma başvurusu olması gereken nitelikler açısından incelenmiş olup çalışmanın, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında, eğitim kurumu yöneticilerinin uygun gördüğü şekilde yapılmasına oybirliği ile karar verilmiştir.	
Komisyon Kararı	Oybirliği ile alınmıştır.
Muhalif Üyenin Adı ve Soyadı: ----	**Gerekçesi; ----------**

Ek 2. Etik Kurul İzni

Marmara Üni Evrak Tarih ve Sayısı: 27.02.2023-488151

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU KARARI

Sayı: ..... **Tarih:**
Çalışmanın Yürütücüsü: Doç. Dr. Zafer İBRAHİMOĞLU
Diğer Araştırmacılar: Selma SİPAHİ
Onay Tarihi ve Onay Sayısı: 08.02.2023 /02-27

Sayın: Doç. Dr. Zafer İBRAHİMOĞLU

"Örnek Olay İnceleme Temelli Sosyal Bilgiler Dersinde Karar Verme Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması" isimli çalışmanız Üniversitemiz Eğitim Bilimler Enstitüsü Araştırma ve Yayın Etik Kurulu tarafından incelenmiş ve etik yönden uygunluğuna karar verilmiştir.

Ek 3. Öğrenci Ön Görüşme

ÖĞRENCİ ÖN GÖRÜŞME SORULARI

1. Bu yıl ilk defa göreceğin sosyal bilgiler dersi hakkında ne düşünüyorsun? Sence bu ders öğrencilere hangi konularda bilgiler veriyor?
2. Bir şeye karar verme konusunda kendini ne derece rahat hissedersin?
3. Karar verme konusunda kendine mi güvenirsin yoksa işi büyüklerine mi bırakmayı tercih edersin?
4. Sence kararsız bir insanın yaşayacağı sorunlar neler olabilir?

Ek 4. Öğrenci Son Görüşme

ÖĞRENCİ SON GÖRÜŞME SORULARI

1. Birlikte yürüttüğümüz ders sürecimizi başından sonuna kadar düşündüğünde neler yaptığımızı kısaca anlatır mısın?
2. Sosyal Bilgiler Dersi ile ilgili düşüncelerinde bir değişiklik oldu mu?
3. Derste ele aldığımız örnek olaylardan yola çıkarak bazı kararlar almak durumunda kaldın. Bu sana nasıl hissettirdi?
4. Bütün dersleri düşündüğünde sence bu derslerin sana katkısı oldu mu?
5. Karar verme konusunda şimdi kendini nasıl değerlendirirsin?

Ek 5. Odak Grup Görüşme

ODAK GRUP GÖRÜŞME FORMU SORULARI

1. Derste yaptığımız etkinlikler sizce ilgi çekici mi?
2. Etkinliklere katılım sağlamak hoşunuza gidiyor mu?
3. Sizce karar verme süreci etkinliklerini bu şekilde devam ettirmeli miyiz?
4. Yaptığımız etkinliklerle ilgili farklı önerileriniz var mı? Başka neler yapabiliriz?

Ek 6. Veli Onam Formu

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, "..... adıyla, ... tarihleri arasında yapılacak bir araştırmauygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi.....
.....

Araştırma Uygulaması: Anket / Görüşme / Gözlem şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleşmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuziçin herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı: İliteşim Bilgileri:

Velisi bulunduğum ..... sınıfı ..... numaralı öğrencisi __/__/_____ İsim-Soyisim İmza

Ek 7. Ders Planı 1

Ders Planı: 1

Dersin adı: Sosyal Bilgiler
Sınıf: 4
Öğrenme Alanı: Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Kazanım SB.4.5.1. İstek ve ihtiyaçlarını ayırt ederek ikisi arasında bilinçli seçimler yapar. Kaynakların sınırlılığı, fayda ve maliyet dengesi göz önüne alınacaktır. İstek ve ihtiyaçların birbirinden farklı olduğu vurgulanır.

Süre: 3x40 dakika

Değer: Sorumluluk, tasarruf

Beceri: Öz denetim, karar verme

Strateji, yöntem-teknik: Drama, örnek olay, güncel olaylar

Materyaller: İnternet gazete haberi, çalışma yaprakları, hikaye kitabı

Öğretme öğrenme etkinlikleri:

- **Etkinlik 1:** Isınma Oyunu (10 dk.).
  Öncelikle drama Isınma oyunu ile ders başlatılır.
- **Etkinlik 2:** Örnek Olayın Sunumu (10 dk.).
  Daha sonra okuyanbalık.com adresinden "Çok Meraklı" hikaye serisinden "***İhtiyaç Listesi***" hikayesi dinletilir.
- **Etkinlik 3:** Hikaye çözümlemesi yapılır, dinletilen hikaye ile ilgili sorular yöneltilir. (20 dk.). (*https://okuyanbalik.com/#4*).
- **Etkinlik 4:** Drama ana etkinliği yaptırılır (15 dk.).
- **Etkinlik 5:** Ara değerlendirme (15 dk.).
- **Etkinlik 6:** "Gazete haberi" adlı etkinlik yapılır ve karar verme basamaklarına uygun form doldurulur (30 dk.).
- **Etkinlik 7:** Değerlendirme etkinliği (20 dk.).
  İstek ve İhtiyaç konulu resim veya şiir yazılarak ders bitirilir.

Ek 8. Ders Planı 2

Dersin adı: Sosyal Bilgiler

Sınıf: 4

Öğrenme Alanı: Üretim, Dağıtım ve Tüketim

Kazanım SB.4.5.3. Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.

Süre: 3x40 dakika

Değer: Sorumluluk,tasarruf

Beceri: Öz denetim, karar verme

Strateji, yöntem-teknik: örnek olay, soru-cevap

Materyaller : Animasyon kamu spotu, çalışma yaprakları

Öğretme öğrenme etkinlikleri:

- **Etkinlik 1:** Isınma Oyunu(10 dk.).
  Başlık bulma oyunu ile ders başlatılır.
- **Etkinlik 2:** Örnek olayın sunumu(30 dk).
  Derse Ticaret Bakanlığı'nın çocuklar için hazırlamış olduğu kamu spotu izletilerek devam edilir. İzletilen kamu spotu uygulayıcı tarafından ara ara durdurularak örnek olayı kavrama, ahlaki ve empatik düşünme soruları yöneltilir.
- **Etkinlik 3:** "Alışveriş Çılgınlığı" adlı destek etkinliğin yapılması(40 +20 dk)
- **Not:** Bu etkinlikte amaç öğrencilerin iki gizli seçenekten birine karar vermelerini sağlamaktır. Bu gizli seçenekler istekler ya da ihtiyaçlardır. Broşürlerin birinde isteklerle ilgili, diğerinde ihtiyaçlarla ilgili malzemeler bulunmaktadır. Bu durum öğrencilere söylenmeyecektir. Öğrenciler soru sorduğunda bu durumu açıklamadan soruları cevaplandırılacaktır. Bilinçli tüketicilik konusunun ardından yapılacak olan bu etkinlikle; öğrencilerden bilinçli tüketici olarak ihtiyaç broşüründeki malzemeleri alma kararı nedenleriyle birlikte beklenmektedir.
- Araştırmacı tarafından hazırlanan etkinlik kağıdı öğrencilere dağıtılır ve etkinliği yapmaları sağlanır. Karar verme basamaklarına uygun olarak karar formu doldurulur.
- **Etkinlik 4:** Değerlendirme etkinliği(20 dk.).
  Bilinçli Tüketici Olmak konulu afiş çalışması yaptırılır.

Ek 9. Ders Planı 3

Ders Planı:

Dersin adı: Sosyal Bilgiler

Sınıf: 4

Öğrenme Alanı: Üretim, Dağıtım ve Tüketim

Kazanım SB.4.5.5. Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.

Sahip olduğu kaynakları bilinçli kullanarak tasarrufta bulunması gerektiği vurgulanır.

Süre: 3x40 dakika

Değer: Sorumluluk,tasarruf

Beceri: Öz denetim, karar verme

Strateji, yöntem-teknik: Kanıt temelli öğrenme, örnek olay, güncel olaylar

Materyaller : İnternet gazete haberi, çalışma yaprakları, kumbara.

Öğretme öğrenme etkinlikleri:

Etkinlik 1: Isınma Oyunu -Atasözleri Kumbarası (15 dk.).

Araştırmacı tarafından hazırlanan Atasözleri Kumbarası oyunu ile ders başlatılır.

Etkinlik 2: Örnek Olayın Sunumu- Kanıtlardan Yola Çıkıyorum (30 dk.).

Araştırmacı tarafından önceden hazırlanan kanıtlarla verilen yönergeye uygun cevap verilmesi istenir.

Etkinlik 3: Yan Etkinlik - Kanıtlarla İlerliyorum (20 dk.).

Verilen kanıtlarla kazanıma uygun sorular sorulur, cevaplar alınır.

Etkinlik 4: Ana Etkinlik- Karar Verip Proje Hazırlıyorum (40 dk.).

Proje hazırlama etkinliği çalışma kağıdı ile karar verme basamaklarına uygun form doldurulur.

Etkinlik 5: Değerlendirme – Düşüncemdekini Çiziyorum (15 dk.).

Ek 10. Ders Planı 4

Dersin adı: Sosyal Bilgiler

Sınıf: 4

Öğrenme Alanı: Etkin Vatandaşlık

Kazanım SB.4.6.1. Çocuk olarak sahip olduğu haklara örnekler verir. (Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'deki maddeler ele alınır).

Süre: 3x40 dakika

Değer: Sorumluluk, bağımsızlık

Beceri: İş birliği, sosyal katılım ve karar verme

Strateji, yöntem-teknik: Kanıt temelli öğrenme, örnek olay, soru-cevap

Materyaller : Animasyon kamu spotu, çalışma yaprakları,gazete haberi, şarkı.

Öğretme öğrenme etkinlikleri:

- **Etkinlik 1 :** Isınma oyunu(10 dk).
  "Bugün günlerden rap!" oyunu ile ders başlatılır. Araştırmacı tarafından önceden çocuk haklarıyla ilgili yazılan sözlerle , "Autorap" uygulaması ile hazırlanan rap şarkısı dinletilir ve "Sizce dersimizin konusu nedir?" sorusu ile derse giriş yapılır.
- **Etkinlik 2 :** Örnek olayın sunumu(30 dk).
  Kanıtlardan Yola Çıkıyorum etkinliği ile çocuklara "Çocuk Hakları Sözleşmesi" adlı animasyon film izletilir. Daha sonra kanıt-2'deki görsel gösterilir ve ara etkinlik soruları cevaplandırılır.
- **Etkinlik 3 :** Yan etkinlik(10 dk).
  Panomuzu düzenliyoruz etkinliği ile çocuklara bir gün içinde neler yaptıkları sorulur ve onların anlatımına göre daha önceden unicef.turkiye sayfasından edinilen ve renkli kağıtlara çıktısı alınan çocuk hakları maddeleri, sırayla üzerinde kısaca konuşularak öğrencilerle birlikte sınıf panosuna asılır.
- **Etkinlik 4 :** Yan etkinlikler(20 dk).
  Gazete okuyorum etkinliği ile kanıt-3'deki gazete haberi okunur. Daha sonra Kanıt-4 ve kanıt-5 görselleri gösterilir. Ara etkinlik ile kanıtlar üzerinde konuşulur.aynı şekilde kanıt-6, kanıt-7 ve kanıt-8 görselleri üzerinde durularak ilgili ara etkinlikler yapılır ve ana etkinliğe geçilir.
- **Etkinlik 5 :** Ana etkinlik(30 dk).
  Köşe yazarıyım etkinliği ile karar verme basamaklarına uygun olarak karar formu doldurulur.
- **Etkinlik 6 :** Değerlendirme etkinliği(20 dk).
  Düşünüyorum-yazıyorum etkinliği ile değerlendirme yapılıp ders sonlandırılır.

Ek 11. Ders Planı 5

Dersin adı: Sosyal Bilgiler

Sınıf: 4

Öğrenme Alanı: Üretim, Dağıtım ve Tüketim

Kazanım SB.4.5.2. Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır. Gelir, gider, bütçe, üretim, dağıtım, tüketim ve meslek gibi kavramları kullanarak öğrencinin yakın çevresindeki ekonomik faaliyetleri gözlemlemesi ve raporlaştırması sağlanır.

Süre: 3x40 dakika

Değer: Sorumluluk, tasarruf

Beceri: Öz denetim, finansal okuryazarlık ve karar verme

Strateji, yöntem-teknik: Kanıt temelli öğrenme, örnek olay, soru-cevap

Materyaller: Bulmaca, etkinlik kağıtları, çeşitli fotoğraflar, akıllı tahta

Öğretme öğrenme etkinlikleri:

- **Etkinlik 1:** Isınma oyunu (10 dk).
  "Sözcük Bulmaca" oyunu ile ders başlatılır ve bulmacanın çözümü sonrası buldurulan şifre ile dersin kazanımında yer alan kavramlar öğrencilere hissettirilir.
- **Etkinlik 2:** Örnek olayın sunumu (30 dk).
  Kanıtlar aracılığıyla keşfediyorum etkinliği ile çocuklara kanıt1-2-3-4'deki görsel gösterilir ve ara etkinlik soruları cevaplandırılır. Daha sonra kanıt 5-6-7'deki görseller gösterilip ara etkinlik soruları cevaplandırılır.
- **Etkinlik 3:** Yan etkinlik (20 dk).
  Balık Kılçığı etkinliği ile çocuklarla ekonomik faaliyetler ve ekonomik faaliyetleri etkileyen sebepler konuşulur ve çalışma kağıdına cevaplar yazılır.
- **Etkinlik 4:** Yan etkinlikler (10 dk). Bütçe nedir öğreniyorum
- **Etkinlik:** Ana etkinlik (30 dk).
  "Ben Şimdi Ne Olacağım?" etkinliği ile karar verme basamaklarına uygun olarak karar formu doldurulur.
- **Etkinlik 6:** Değerlendirme etkinliği (20 dk).
  "Kanıtları değerlendiriyorum" çalışma yaprağı ile değerlendirme yapılıp ders sonlandırılır.

Ek 12. Ders Planı 6

Ders Planı:

Dersin adı: Sosyal Bilgiler

Sınıf: 4

Öğrenme Alanı: Üretim, Dağıtım ve Tüketim

Kazanım SB.4.5.4. Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur. (Öğrencinin ailesi ile beraber örnek bir bütçe miktarı üzerinden gelir gider tablosu oluşturması sağlanır. Yöresel ve sosyo-ekonomik şartlar ile ailelerin gelir düzeyleri dikkate alınır).

Süre: 3x40 dakika

Değer: Sorumluluk, tasarruf

Beceri: Öz denetim, finansal okuryazarlık ve karar verme

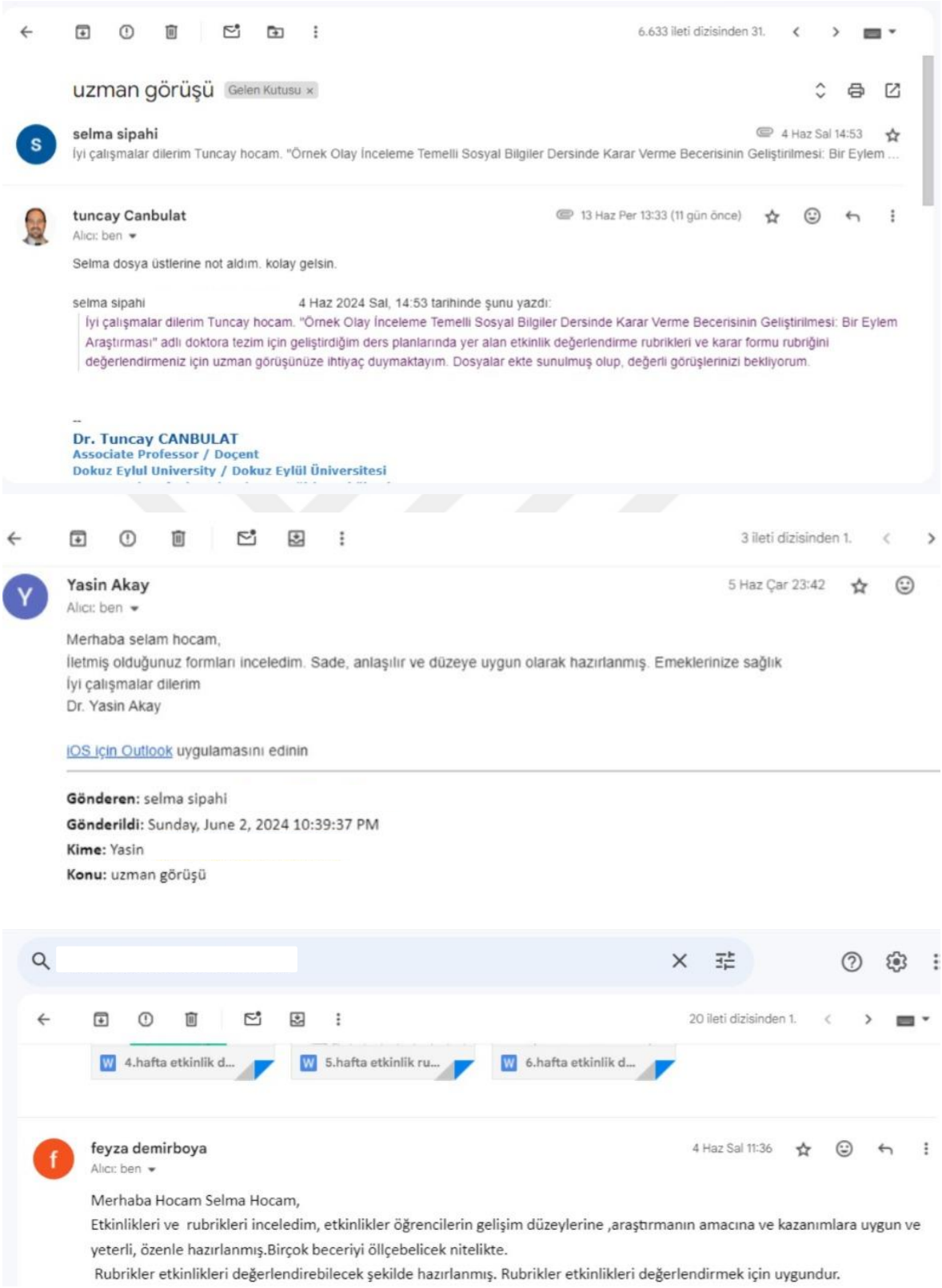
Strateji, yöntem-teknik: örnek olay, soru-cevap

Materyaller: kamu spotu, çalışma yaprakları, gazete haberi, karikatür

Oğretme öğrenme etkinlikleri:

- **Etkinlik 1:** Isınma oyunu (10 dk).
  "Kulaktan kulağa" oyunu ile ders başlatılır. Araştırmacı tarafından önceden bütçe konusuyla ilgili hazırlanan atasözleri kulaktan kulağa söyletilir ve "Sizce dersimizin konusu nedir?" sorusu ile derse giriş yapılır.
- **Etkinlik 2:** Örnek olayın sunumu (30 dk).
- "İzleyip Değerlendiriyorum" etkinliği ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun hazırlamış olduğu kamu spotu izletilerek derse devam edilir. İzletilen kamu spotuyla ilgili örnek olayı irdelemeye yönelik uygulayıcı tarafından hazırlanan örnek olayı kavrama, ahlaki ve empatik düşünme soruları yöneltilir.
- **Etkinlik 3:** Yan etkinlik (10 dk).
  "Kavram Buluyorum" etkinliği ile araştırmacı tarafından önceden belirlenen gazete haberi ve karikatürün sunumu ile gazete haberinden yola çıkılarak "gelir" kavramı, karikatürden yola çıkılarak "gider/harcama" kavramlarına ulaşılmaya çalışılır. Bu iki kavramın ne ile ilgili olduğu sorulur.
  Etkinlik 4: Yan etkinlikler (10 dk).
  "Bütçe taslağımı hazırlıyorum" etkinliği ile tüm öğrendiği bilgiler ışığında bir bütçe kağıdı hazırlamaları istenir.
- **Etkinlik 5:** Ana etkinlik (40 dk).
  "Ege'nin Bütçesi" etkinliği ile karar formu doldurulur.
- **Etkinlik 6:** Değerlendirme etkinliği (20 dk).
  "Afiş Hazırlıyorum" etkinliği ile değerlendirme yapılıp ders sonlandırılır.

Ek 13. Uzman Görüşlerinden Kesitler

6.633 ileti dizisinden 31.

uzman görüşü Gelen Kutusu ×

selma sipahi 4 Haz Sal 14:53
İyi çalışmalar dilerim Tuncay hocam. "Örnek Olay İnceleme Temelli Sosyal Bilgiler Dersinde Karar Verme Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem ...

tuncay Canbulat 13 Haz Per 13:33 (11 gün önce)
Alıcı: ben

Selma dosya üstlerine not aldım. kolay gelsin.

selma sipahi 4 Haz 2024 Sal, 14:53 tarihinde şunu yazdı:

> İyi çalışmalar dilerim Tuncay hocam. "Örnek Olay İnceleme Temelli Sosyal Bilgiler Dersinde Karar Verme Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması" adlı doktora tezim için geliştirdiğim ders planlarında yer alan etkinlik değerlendirme rubrikleri ve karar formu rubriğini değerlendirmeniz için uzman görüşünüze ihtiyaç duymaktayım. Dosyalar ekte sunulmuş olup, değerli görüşlerinizi bekliyorum.

--
Dr. Tuncay CANBULAT
Associate Professor / Doçent
Dokuz Eylul University / Dokuz Eylül Üniversitesi

3 ileti dizisinden 1.

Yasin Akay 5 Haz Çar 23:42
Alıcı: ben

Merhaba selam hocam,
İletmiş olduğunuz formları inceledim. Sade, anlaşılır ve düzeye uygun olarak hazırlanmış. Emeklerinize sağlık
İyi çalışmalar dilerim
Dr. Yasin Akay

iOS için Outlook uygulamasını edinin

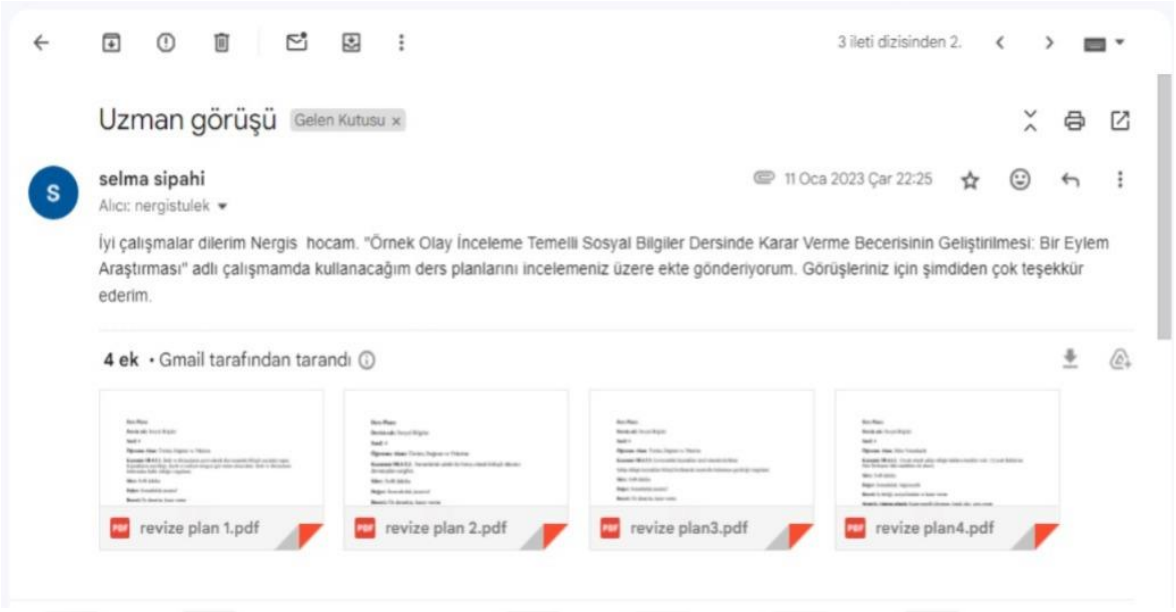
Gönderen: selma sipahi
Gönderildi: Sunday, June 2, 2024 10:39:37 PM
Kime: Yasin
Konu: uzman görüşü

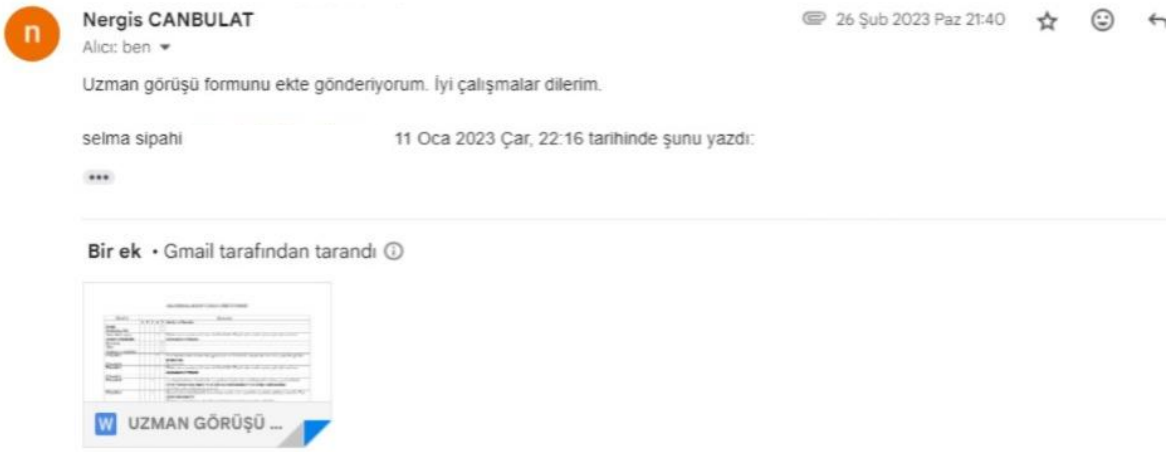
20 ileti dizisinden 1.

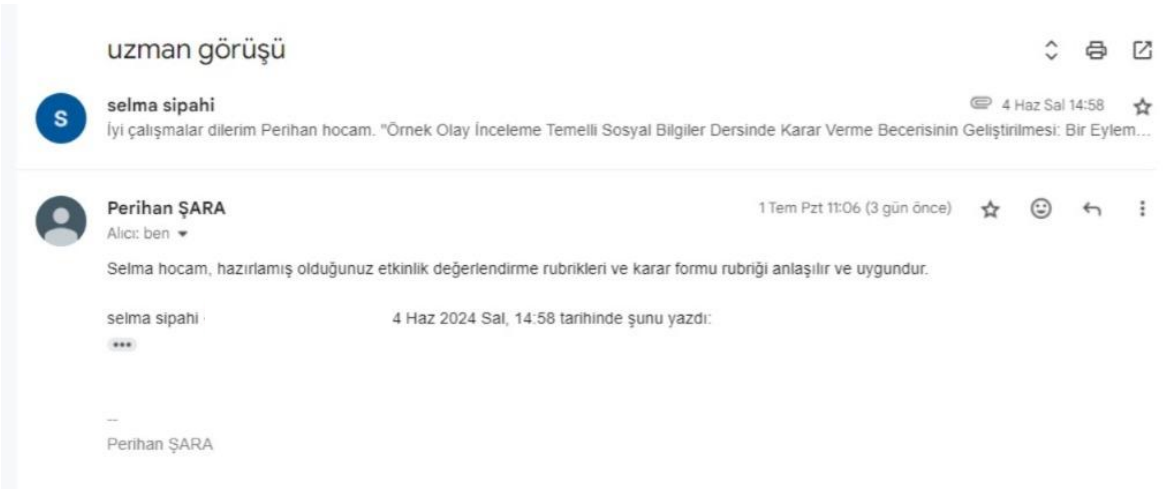
4.hafta etkinlik d... 5.hafta etkinlik ru... 6.hafta etkinlik d...

feyza demirboya 4 Haz Sal 11:36
Alıcı: ben

Merhaba Hocam Selma Hocam,
Etkinlikleri ve rubrikleri inceledim, etkinlikler öğrencilerin gelişim düzeylerine ,araştırmanın amacına ve kazanımlara uygun ve yeterli, özenle hazırlanmış.Birçok beceriyi öllçebelicek nitelikte.
Rubrikler etkinlikleri değerlendirebilecek şekilde hazırlanmış. Rubrikler etkinlikleri değerlendirmek için uygundur.

3 ileti dizisinden 2.
Uzman görüşü
Gelen Kutusu ×
selma sipahi
11 Oca 2023 Çar 22:25
Alıcı: nergistulek
İyi çalışmalar dilerim Nergis hocam. "Örnek Olay İnceleme Temelli Sosyal Bilgiler Dersinde Karar Verme Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması" adlı çalışmamda kullanacağım ders planlarını incelemeniz üzere ekte gönderiyorum. Görüşleriniz için şimdiden çok teşekkür ederim.
4 ek • Gmail tarafından tarandı
revize plan 1.pdf
revize plan 2.pdf
revize plan3.pdf
revize plan4.pdf

Nergis CANBULAT
26 Şub 2023 Paz 21:40
Alıcı: ben
Uzman görüşü formunu ekte gönderiyorum. İyi çalışmalar dilerim.
selma sipahi 11 Oca 2023 Çar, 22:16 tarihinde şunu yazdı:
Bir ek • Gmail tarafından tarandı
UZMAN GÖRÜŞÜ ...

uzman görüşü
selma sipahi
4 Haz Sal 14:58
İyi çalışmalar dilerim Perihan hocam. "Örnek Olay İnceleme Temelli Sosyal Bilgiler Dersinde Karar Verme Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem...
Perihan ŞARA
1 Tem Pzt 11:06 (3 gün önce)
Alıcı: ben
Selma hocam, hazırlamış olduğunuz etkinlik değerlendirme rubrikleri ve karar formu rubriği anlaşılır ve uygundur.
selma sipahi 4 Haz 2024 Sal, 14:58 tarihinde şunu yazdı:
Perihan ŞARA